

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa mazowieckiego 2021

Report on the socio-economic situation of Mazowieckie Voivodship 2021

Urząd Statystyczny w Warszawie Statistical Office in Warsaw

Warszawa Warsaw 2021

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Warszawie, Mazowiecki Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Warsaw, Mazovian Centre for Regional Surveys

Zespół autorski

Editorial team

Małgorzata Bieńkowska, Edyta Błaszczak, Iwona Cieciora, Aneta Czyżkowska, Edyta Kaźmierczak,
Justyna Kotowoda, Teresa Kwiecień, Anna Pasterkowska, Joanna Podolska, Iwona Sońta,
Grzegorz Stępień, Marzena Suchecka, Dorota Sułkowska, Łukasz Zieliński

Kierujący

Supervisor

Anna Cacko, Tomasz Zegar

Tłumaczenie

Translation

Agnieszka Gromek-Żukowska

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Daniel Koźmiński, Grzegorz Stępień, Łukasz Zieliński

ISSN 2084-6886

Publikacja dostępna na stronie

Publication available on website

<https://warszawa.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/>

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła

When publishing Statistical Office data – please indicate source

Przedmowa

Urząd Statystyczny w Warszawie przygotował kolejną edycję rocznego „Raportu o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa mazowieckiego”. Publikacja ta stanowi kompleksowe opracowanie analityczne odnoszące się do wyzwań rozwojowych kraju i województw zawartych w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030. W tym podstawowym dokumencie strategicznym polityki regionalnej państwa, jako wyzwania wskazano m.in.: zmiany klimatu; przeciwdziałanie negatywnym skutkom procesów demograficznych; rozwijanie i wspieranie kapitału ludzkiego i społecznego; wzrost produktywności i innowacyjności regionalnych gospodarek; rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną i warunki życia w regionach; zwiększenie efektywności zarządzania rozwojem (w tym finansowania działań rozwojowych).

Układ tematyczny publikacji pozwala na skuteczną identyfikację potrzeb rozwojowych Mazowsza i stanowi wsparcie dla analiz regionalnych dokonywanych w celu monitorowania realizacji założeń polityki publicznej. Analizy dokonano w różnych przekrojach terytorialnych, co umożliwiło prezentację rozwarstwienia społecznego i zróżnicowania w rozwoju gospodarczym województwa. Tekst analityczny opracowania wzbogacono tablicami oraz prezentacją graficzną w postaci map i wykresów, co pozwala na szybką i efektywną percepcję informacji statystycznych i przedstawionych za ich pomocą relacji przestrzennych zjawisk.

Podstawową część Raportu uzupełniono tablicami zawierającymi przegląd ważniejszych danych dla województwa mazowieckiego i m.st. Warszawy w ujęciu retrospektywnym oraz dla kraju. Do prezentacji wybranych danych dla Mazowsza na tle innych województw zastosowano formę graficzną.

Zaprezentowane w Raporcie dane dotyczą roku 2020 lub ostatniego dostępnego. W celu zilustrowania zmian w czasie, niektóre zagadnienia przedstawiono w retrospekcji wieloletniej. Dla większości tematów prezentacja zjawisk sięga 2010 r. Prognozę ludności zaprezentowano w horyzoncie do 2030 r. Wybrane dane odniesiono do przeciętnych wielkości dla kraju.

W tegorocznej edycji opracowania w wybranych działach zamieszczono komentarze w zakresie nowych informacji wprowadzonych do badań statystyki publicznej w związku z zaistniałą w 2020 r. pandemią COVID-19.

Wyrażam nadzieję, że niniejsze wydawnictwo dostarczy szeregu interesujących informacji o przestrzennym zróżnicowaniu sytuacji społeczno-gospodarczej województwa mazowieckiego i będzie przydatnym źródłem wiedzy dla wszystkich osób realizujących zadania długookresowych strategii rozwoju.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Warszawie

Zofia Kozłowska

Preface

The Statistical Office in Warszawa has prepared the next edition of the annual „Report on the socio-economic situation of Mazowieckie Voivodship”. This publication is a comprehensive analytical study referring to the development challenges of the country and voivodships contained in the National Strategy of Regional Development 2030. In this basic strategic document of the state’s regional policy, the challenges identified include: climate change; counteracting the negative effects of demographic processes; developing and supporting human and social capital; increase in the productivity and innovation of regional economies; development of infrastructure improving competitiveness, investment attractiveness and living conditions in regions; increasing the efficiency of development management (including financing development activities).

The thematic layout of the publication allows for the effective identification of the development needs of Mazovia and supports regional analyses carried out in order to monitor the implementation of public policy assumptions. The analysis was made in various territorial sections, which made it possible to present social stratification and diversification in the economic development of the voivodship. The analytical text of the study was enriched with tables and graphic presentation in the form of maps and charts, which allows for quick and effective perception of statistical information and the spatial relations of phenomena presented through them.

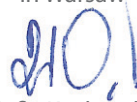
The basic part of the Report was supplemented with tables containing an overview of the most important data for Mazowieckie Voivodship and Warsaw capital city in retrospective and for the country. Graphical form was used to present selected data for Mazovia against the background of other voivodships.

The data presented in the Report relate to 2020 or the last available year. In order to illustrate changes over time, some issues are presented in a multi-year retrospective. For most topics, the presentation of phenomena dates back to 2010. The population projection was presented in the horizon until 2030. Selected data were compared to the average values for the country.

In this year’s edition of the study, in selected sections, comments were made on new information introduced into the surveys of official statistics in connection with the COVID-19 pandemic in 2020.

I do hope that this publication will provide a lot of interesting information about the spatial diversity of the socio-economic situation of Mazowieckie Voivodship and will be a useful source of knowledge for all persons implementing long-term development strategies.

Director
of the Statistical Office
in Warsaw

Zofia Kozłowska

Spis treści

Contents

	Str. Page
Rozdział 1 Chapter 1	Województwo na tle kraju Voivodship against the background of the country 26
Rozdział 2 Chapter 2	Województwo na tle pozostałych województw Voivodship against the background of the other voivodships 29
Rozdział 3 Chapter 3	Powierzchnia i podział terytorialny województwa Area and territorial division of the Voivodship 37
Rozdział 4 Chapter 4	Środowisko Environment 38
	4.1. Warunki meteorologiczne 4.1. Meteorological conditions 38
	4.2. Powierzchnia 4.2. Area 40
	4.3. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe 4.3. Water consumption. Municipal and industrial wastewater 42
	4.4. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza 4.4. Pollution and protection of air 46
	4.5. Ochrona przyrody. Lasy 4.5. Nature protection. Forests 48
	4.6. Odpady przemysłowe i komunalne 4.6. Industrial and municipal waste 52
	4.7. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska 4.7. Economic aspects of environmental protection 56
Rozdział 5 Chapter 5	Społeczeństwo Society 59
	5.1. Kapitał ludzki 5.1. Human capital 59
	Demografia Demography 59
	Edukacja Education 70
	Zasoby pracy Labour resources 79
	5.2. Jakość życia 5.2. Quality of life 86
	Zamożność mieszkańców Inhabitants' wealth 86
	Pomoc społeczna i wspieranie rodziny Social welfare and family support 91
	Warunki mieszkaniowe Housing conditions 96

	Ochrona zdrowia	102
	Health care	
	Kultura	108
	Culture	
	Bezpieczeństwo publiczne	111
	Public safety	
	Społeczeństwo informacyjne	113
	Information society	
	Aktywność społeczna	115
	Social activity	
Rozdział 6	Gospodarka	118
Chapter 6	Economy	
	6.1. Produkt krajowy brutto	118
	6.1. Gross domestic product	
	6.2. Koniunktura gospodarcza	122
	6.2. Business tendency	
	6.3. Przedsiębiorczość	124
	6.3. Entrepreneurship	
	Podmioty gospodarki narodowej	124
	Entities of the national economy	
	Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna	128
	Research and development as well as innovation activity	
	Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach	132
	Use of information and communication technologies in enterprises	
	Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych	135
	Financial results of non-financial enterprises	
	Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw	139
	Investment outlays of enterprises	
	6.4. Produkcja i usługi	142
	6.4. Production and services	
	Rolnictwo	142
	Agriculture	
	Przemysł	146
	Industry	
	Budownictwo	149
	Construction	
	Rynek wewnętrzny	155
	Internal market	
	Transport	157
	Transport	
	Energia	163
	Energy	
Rozdział 7	Finanse jednostek samorządu terytorialnego	167
Chapter 7	Finance of local government units	
	7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego	167
	7.1. Revenue of local government units	

	7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego	
	7.2. Expenditure of local government units	171
	7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego	
	7.3. Result of budgets of local government units	174
	7.4. Projekty dofinansowane z Unii Europejskiej z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności	
	7.4. Projects co-financed by the European Union from structural funds and the Cohesion Fund	176
Rozdział 8	Wybrane dane o województwie mazowieckim	
Chapter 8	Selected data on Mazowieckie Voivodship	178
Rozdział 9	Wybrane dane o m.st. Warszawie	
Chapter 9	Selected data on m.st. Warszawa	182

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol		Opis
Symbol		Description
Kreska	(–)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero:	(0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
	(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit
Kropka	(.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
Znak	Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji categories of applied classification presented in an abbreviated form
„W tym” “Of which”		oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given

Ważniejsze skróty

Main abbreviations

Skrót	Znaczenie	Skrót	Znaczenie	Skrót	Znaczenie
Abbreviation	Meaning	Abbreviation	Meaning	Abbreviation	Meaning
tys.	tysiąc	m²	metr kwadratowy square metre	r.	rok
mln	milion	ha	hektar hectare	r/r y/y	rok do roku year on year
mld bn	miliard billion	km²	kilometr kwadratowy square kilometre	dok. cont.	dokończenie continued
zł PLN	złoty złoty	m³	metr sześcienny cubic metre	gm.	gmina
szt.	sztuka	dam³	dekametr sześcienny cubic decametre	m.	miasto
kg	kilogram kilogram	hm³	hektometr sześcienny cubic hectometre	m.st.	miasto stołeczne capital city
dt	decytona decitonne	MW	megawat megawatt	pkt	punkt point
t	tona tonne	kWh	kilowatogodzina kilowatt-hour	p. proc. pp	punkt procentowy percentage point
mm	milimetr millimetre	GWh	gigawatogodzina gigawatt-hour	Dz. U.	Dziennik Ustaw
m	metr metre	°C	stopień Celsjusza centigrade	UE EU	Unia Europejska European Union
km	kilometr kilometre	d	doła		

Synteza

Warunki meteorologiczne w 2020 r.

średnia roczna temperatura na stacji pomiarowej	
w Mławie	9,6°C
w Warszawie	10,5°C
średnia roczna suma opadów na stacji pomiarowej	
w Mławie	669 mm
w Warszawie	647 mm

W 2020 r. średnia roczna temperatura powietrza była wyższa niż wartości średnie wyznaczone dla okresów wieloletnich od 1971 r. do 2010 r. W odniesieniu do 2019 r. odnotowano spadek średniej rocznej temperatury.

Roczna suma opadów w 2020 r. była wyższa niż średnie roczne w okresach wieloletnich od 1971 r. do 2010 r. W odniesieniu do 2019 r. na obu stacjach pomiarowych odnotowano wzrost rocznej sumy opadów.

Powierzchnia w 2019 r.

grunty zrekultywowane	-45,5% r/r
grunty zagospodarowane	-14,4% r/r

Mniejsza niż w roku poprzednim była powierzchnia gruntów zrekultywowanych i zagospodarowanych.

Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe w 2019 r.

zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności	+0,7% r/r
zużycie wody na potrzeby przemysłu	+0,9% r/r
zużycie wody na potrzeby eksploatacji sieci wodociągowej	+1,4% r/r
ścieki wymagające oczyszczenia	
komunalne	+2,5% r/r
przemysłowe	-1,5% r/r
ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków	+0,4 p. proc. r/r

W stosunku do 2018 r. zużycie wody ogółem wzrosło, w tym w przemyśle oraz na potrzeby eksploatacji sieci wodociągowej. Zwiększyła się ilość ścieków komunalnych wymagających oczyszczenia, natomiast ilość ścieków przemysłowych była mniejsza. Wzrósł odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków do 73,5%.

Zanieczyszczenie i ochrona powietrza w 2019 r.

emisja zanieczyszczeń powietrza	
pyłowych	-6,1% r/r
gazowych	+2,9% r/r
zanieczyszczenia zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń	
pyłowe	99,9%
gazowe (bez dwutlenku węgla)	77,9%

Emisja zanieczyszczeń pyłowych powietrza, była niższa niż w roku 2018 r., natomiast emisja zanieczyszczeń gazowych była wyższa. Ilość zanieczyszczeń pyłowych zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach oczyszczających była na tym samym poziomie jak w 2018 r. Zmniejszył się natomiast wskaźnik redukcji zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) o 0,4 p. proc.

Ochrona przyrody. Lasy w 2019 r.

powierzchnia obszarów prawnie chronionych	+1442 ha r/r
udział w powierzchni ogółem	29,7%
powierzchnia gruntów leśnych	+3421 ha r/r
lesistość	+0,1 p. proc. r/r

Zwiększyła się w porównaniu z 2018 r. powierzchnia obszarów prawnie chronionych. Większa była też powierzchnia gruntów leśnych, wskaźnik lesistości wzrósł do 23,5%.

Odpady przemysłowe i komunalne w 2019 r.

odpady przemysłowe wytworzone	-2,0% r/r
odpady komunalne zebrane	-4,2% r/r
odpady komunalne zebrane selektywnie	+1,7 p. proc. r/r

Ilość wytworzonych odpadów przemysłowych jak i komunalnych zmniejszyła się w porównaniu z 2018 r. Większość odpadów przemysłowych została unieszkodliwiona przez wytwórców we własnym zakresie, a udział odpadów zebranych selektywnie zwiększył się do 28,1%.

Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska w 2019 r.

nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska	+61,2% r/r
nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej	+15,9% r/r

Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej były wyższe niż w 2018 r. Większość tych nakładów sfinansowana była ze środków własnych inwestora.

Ludność w 2020 r.

stopa przyrostu	+0,03% r/r
przyrost naturalny na 1000 ludności	-1,99‰
ogólne saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności	2,25‰

Województwo mazowieckie z roku na rok zaludnia się, przy czym w większym stopniu w wyniku ruchu migracyjnego niż ruchu naturalnego. W 2020 r. zarejestrowano większą liczbę zgonów niż urodzeń. Roczny przyrost ludności wyniósł 1,9 tys. osób.

Edukacja w roku szkolnym 2019/20

dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	+0,8% r/r
uczniowie w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży	+1,0% r/r
uczniowie w szkołach ponadpodstawowych dla dzieci i młodzieży	+37,2% r/r

Rok szkolny 2019/20 był kolejnym, w którym odnotowano wzrost liczby dzieci uczestniczących w wychowaniu przedszkolnym.

W porównaniu z rokiem szkolnym 2018/19 liczba szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży nieznacznie zmniejszyła się, natomiast wzrosła liczba uczniów w tych szkołach. W wyniku wdrażania nowego systemu edukacji w roku szkolnym 2019/20 nie funkcjonowały już gimnazja dla dzieci i młodzieży.

W klasie pierwszej szkół ponadpodstawowych naukę rozpoczęli absolwenci klasy VIII szkół podstawowych oraz absolwenci gimnazjów z roku szkolnego 2018/19, czego skutkiem był znaczny wzrost liczby uczniów w tych szkołach. Największą popularnością cieszyły się te szkoły, które dawały możliwość uzyskania świadectwa dojrzałości, a tym samym kontynuowania nauki na uczelniach. W szkołach tych pobierało naukę 91,0% ogólnej liczby uczniów na tym poziomie kształcenia.

studenci na uczelniach	-1,1% r/r	Począwszy od roku akademickiego 2005/06 odnotowywany był spadek liczby studentów wynikający m.in. ze zmian demograficznych, tj. spadku populacji osób w wieku 19–24 lata.

Zasoby pracy

pracujący w 2019 r.	+1,6% r/r	W 2019 r. zaobserwowano wzrost w skali roku liczby pracujących w gospodarce narodowej. Pracujących w województwie mazowieckim było najwięcej i stanowili 17,1% tej populacji w kraju.
stopa bezrobocia rejestrowanego w 2020 r.	5,2%	W 2020 r. zanotowano w skali roku wzrost zarówno stopy bezrobocia, jak i liczby zarejestrowanych bezrobotnych; urzędy pracy rejestrowały mniej ofert zatrudnienia.
wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2020 r.	-1,2 p. proc. r/r	Według wyników Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) przeprowadzonego w IV kwartale 2020 r. odnotowano spadek wskaźnika zatrudnienia i współczynnika aktywności zawodowej oraz wzrost stopy bezrobocia w ujęciu rocznym. Zwiększyło się obciążenie osób pracujących osobami niepracującymi.
stopa bezrobocia według BAEL w 2020 r.	+0,3 p. proc. r/r	Na koniec 2020 r. w związku z panującą sytuacją epidemiczną z możliwości pracy zdalnej skorzystała prawie 1/5 pracujących, przy czym w sektorze publicznym odsetek ten wyniósł 20,8% i był o 1,5 p. proc. wyższy niż w prywatnym.
osoby pracujące zdalnie w 2020 r.	19,7%	

Zamożność mieszkańców

przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w 2020 r.	+4,1% r/r	W 2020 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw w ujęciu rocznym rosły wolniej niż w roku poprzednim oraz wolniej niż w kraju. Przeciętne wynagrodzenie w województwie było najwyższe w kraju i stanowiło 117,3% średniego wynagrodzenia.
przeciętna miesięczna emerytura i renta w 2020 r.		Przeciętne emerytury i renty wypłacane w 2020 r. były wyższe niż w roku poprzednim, przy czym świadczenia wypłacane przez ZUS rosły wolniej niż świadczenia rolników indywidualnych. W ujęciu rocznym zwiększyła się liczba świadczeniobiorców ZUS, a zmniejszyła – osób pobierających świadczenia z rolniczego systemu ubezpieczeń społecznych.
ZUS	+5,9% r/r	
KRUS	+6,8% r/r	
dochody gospodarstw domowych w 2019 r.	+3,8% r/r	W 2019 r. utrzymał się wzrost przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwie domowym, ale tempo zmian było niższe niż rok wcześniej.
zasięg ubóstwa ustawowego w 2019 r.	-2,2 p. proc. r/r	Zmniejszyły się wskaźniki zagrożenia ubóstwem. W relacji do poprzedniego roku najbardziej spadł zasięg ubóstwa ustawowego, a najmniej ubóstwa skrajnego.
zasięg ubóstwa skrajnego w 2019 r.	-0,6 p. proc. r/r	
udział gospodarstw domowych z dobrą lub raczej dobrą sytuacją materialną w 2019 r.	+4,9 p. proc. r/r	Utrzymała się korzystna tendencja poprawy subiektywnej oceny warunków życia gospodarstw. W ujęciu rocznym zwiększył się odsetek gospodarstw domowych oceniających swoją sytuację materialną jako dobrą albo raczej dobrą, a zmniejszył się – gospodarstw postrzegających ją jako raczej złą albo złą oraz jako przeciętną.

Pomoc społeczna i wspieranie rodziny w 2019 r.

świadczenie wychowawcze „Rodzina 500+”	+44,6% r/r
beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej	-11,1% r/r
placówki sprawujące opiekę nad dziećmi do lat 3	+14,6% r/r
miejsca w placówkach	+19,4% r/r

W 2019 r. wydatki z tytułu wypłaty świadczeń wychowawczych wzrosły o 44,6% i stanowiły 15,4% wydatków ogółem w Polsce.

W 2019 r. liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej i liczba ich gospodarstw domowych była mniejsza niż rok wcześniej.

Z roku na rok poprawia się sytuacja w zakresie instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3. W 2019 r. wzrosła liczba placówek i proponowanych przez nie miejsc (aż 93,2% z nich oferowały żłobki), a także przebywających w nich dzieci.

Warunki mieszkaniowe w 2019 r.

zasoby mieszkaniowe	+1,8% r/r
powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę	31,3 m ²
odsetek mieszkań wyposażonych w wodociąg	96,0%
zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca	+0,3% r/r
zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca	+0,3% r/r

Wzrost liczby mieszkań w zasobach mieszkaniowych w 2019 r. był nieznacznie większy niż rok wcześniej i większy niż średnio w kraju. Szybciej przybywało mieszkań w miastach niż na wsi.

W skali roku zwiększyła się, zarówno w miastach, jak i na wsi, powierzchnia mieszkania przypadająca na 1 osobę. Nieznacznie zmniejszyła się liczba osób w mieszkaniu.

Najwięcej mieszkań wyposażonych było w wodociąg; ich odsetek w porównaniu z 2018 r. nieznacznie wzrósł. Zwiększył się także w skali roku udział mieszkań wyposażonych w inne instalacje techniczno-sanitarne w ogólnej ich liczbie; przy czym na wsi nieco bardziej niż w miastach.

W 2019 r. odnotowano kolejne inwestycje w obszarze infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej oraz gazowej (wzrosła długość sieci oraz przyłączy prowadzących do budynków). Zwiększyło się zużycie wody z wodociągów przez gospodarstwa domowe, wzrosła ilość ścieków odprowadzonych przez sieć kanalizacyjną oraz zwiększyło się zużycie gazu z sieci.

Ochrona zdrowia w 2019 r.

kadra medyczna	
lekarze	+2,2% r/r
lekarze dentyści	+21,3% r/r
pielęgniarki	+0,3% r/r
położne	+2,6% r/r
farmaceuci	-0,9% r/r
fizjoterapeuci	+7,0% r/r
diagności laboratoryjni	+1,6% r/r
podmioty ambulatoryjnej opieki zdrowotnej	+0,9% r/r
porady	+2,3% r/r

W 2019 r. wzrosła liczba personelu medycznego pracującego bezpośrednio z pacjentem, z wyłączeniem farmaceutów. Wśród lekarzy najwięcej było specjalistów z zakresu chirurgii, chorób wewnętrznych i medycyny rodzinnej.

W 2019 r. liczba podmiotów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, jak i udzielonych w nich porad była większa niż w 2018 r.

szpitale ogólne	-7,4% r/r	Mniej niż rok wcześniej było szpitali ogólnych, które dysponowały mniejszą liczbą łóżek. Na 10 tys. mieszkańców województwa przypadało 44 łóżka (średnio 226 osób na łóżko). W szpitalach hospitalizowanych było mniej pacjentów.
łóżka	-6,8% r/r	
wyjazdy zespołów ratownictwa medycznego	-2,6% r/r	W 2019 r. odnotowano mniej niż rok wcześniej wyjazdów zespołów ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia. Udzieliły one mniej świadczeń zdrowotnych niż rok wcześniej.

Kultura w 2019 r.

liczba placówek bibliotecznych	-0,9% r/r	W 2019 r. liczba placówek bibliotecznych była niższa niż przed rokiem.
liczba centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic	+2,3% r/r	W 2019 r. wyższa niż przed rokiem była liczba centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic. Więcej było także kin stałych, galerii sztuki i muzeów (łącznie z oddziałami).

Bezpieczeństwo publiczne w 2020 r.

przestępstwa stwierdzone	-4,1% r/r	Liczba przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych była niższa niż w 2019 r. Zwiększył się wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw do 64,7%. Na drogach województwa Policja odnotowała mniej wypadków.
wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw	+2,0 p. proc. r/r	
wypadki drogowe	-22,1% r/r	

Spółeczeństwo informacyjne w 2020 r.

gospodarstwa domowe posiadające dostęp do Internetu	92,5%	Odsetek gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu w domu był o 5,1 p. proc. wyższy niż w 2019 r. W porównaniu z rokiem poprzednim zwiększył się również o 6,7 p. proc. odsetek osób korzystających z usług administracji publicznej.
osoby w wieku 16–74 lata korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu	52,4%	

Aktywność społeczna w 2020 r.

fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne	+3,6% r/r	W 2020 r. utrzymał się wzrost w skali roku liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych.

Produkt krajowy brutto w 2019 r.

produkt krajowy brutto (ceny bieżące)	+9,4% r/r	Według wstępnego szacunku produkt krajowy brutto był wyższy niż w 2018 r. Zwiększył się również udział województwa w generowaniu PKB. Poprawiła się relacja PKB na 1 mieszkańca według parytetu siły nabywczej do średniej unijnej.
produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (w PPS; UE27 ^a =100)	+4 p. proc. r/r	

Koniunktura gospodarcza w kwietniu 2021 r.

wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności:	
przetwórstwo przemysłowe	6,6%
budownictwo	-12,0%
handel hurtowy	4,2%
handel detaliczny	-8,4%
transport i gospodarka magazynowa	8,6%
zakwaterowanie i gastronomia	-34,8%
informacja i komunikacja	14,5%

W kwietniu 2021 r. koniunktura gospodarcza oceniana była pozytywnie w większości badanych obszarów. Najbardziej optymistyczne oceny koniunktury formułowane były przez prowadzących działalność w zakresie informacji i komunikacji, natomiast najbardziej negatywne – przez firmy z sekcji zakwaterowanie i gastronomia.

Podmioty gospodarki narodowej w 2020 r.

podmioty gospodarki narodowej	+3,8% r/r

W 2020 r. utrzymał się wzrost w skali roku liczby podmiotów gospodarki narodowej. Najliczniejszą grupę podmiotów według form prawnych stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, tj. 65,3% ogółu podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON.

Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna w 2019 r.

nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową	+14,7% r/r
personel wewnętrzny B+R	+0,6% r/r
nakłady na działalność innowacyjną	
w przemyśle	-5,2% r/r
w usługach	+4,8% r/r

Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową były wyższe niż w roku poprzednim. Wzrosło rzeczywiste zaangażowanie osób (w EPC) w prowadzone badania naukowe i prace rozwojowe. Niższe niż w 2018 r. były nakłady poniesione na działalność innowacyjną w grupie przedsiębiorstw przemysłowych, wyższe natomiast w grupie z sektora usług.

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach w 2020 r.

przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu	+2,3 p. proc. r/r
przedsiębiorstwa korzystające z chmury obliczeniowej	+9,9 p. proc. r/r
przedsiębiorstwa zatrudniające specjalistów ICT	+4,8 p. proc. r/r

Zwiększył się odsetek przedsiębiorstw posiadających dostęp do Internetu w stosunku do 2019 r. Więcej było również przedsiębiorstw korzystających z płatnych usług chmury obliczeniowej oraz zatrudniających osoby posiadające specjalistyczne umiejętności w dziedzinie technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r.

wynik finansowy netto	-0,5% r/r	Wynik finansowy netto badanych przedsiębiorstw był niższy od uzyskanego w 2019 r. Nieznacznie poprawił się wskaźnik poziomu kosztów oraz wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto. Mniejszy był natomiast udział jednostek wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw.
wskaźnik rentowności obrotu		
brutto	4,8%	
netto	3,8%	

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r.

nakłady inwestycyjne (ceny bieżące)	+1,4% r/r	Nakłady inwestycyjne badanych przedsiębiorstw były wyższe niż w 2019 r. Wzrosły nakłady na budynki i budowle, natomiast nakłady na zakupy były niższe. Rozpoczęto mniej niż przed rokiem nowych inwestycji, ale ich wartość kosztorysowa była wyższa.

Rolnictwo w 2020 r.

bydło	-6,5% r/r	W czerwcu 2020 r. odnotowano wzrost w skali roku pogłowia trzody chlewnej, drobiu i owiec oraz spadek pogłowia bydła.
trzoda chlewna	+14,9% r/r	
drób	+22,4 r/r	
skup produktów rolnych		Producenci z województwa mazowieckiego dostarczyli do skupu więcej niż w 2019 r. pszenicy, żyta, żywca rzeźnego wieprzowego i drobiowego oraz mleka. Mniejsza była podaż żywca wołowego. Na rynku rolnym średnie ceny pszenicy, żywca wołowego oraz mleka były wyższe niż w 2019 r. Niższe niż przed rokiem były natomiast ceny żyta, ziemniaków, żywca wieprzowego i drobiowego.
ogółem	+5,7% r/r	
produkty roślinne	+12,3% r/r	
produkty zwierzęce	+3,8% r/r	

Przemysł w 2020 r.

produkcja sprzedana przemysłu (ceny stałe)	+5,6% r/r	Zwiększenie produkcji sprzedanej przemysłu w 2020 r. wynikało głównie ze wzrostu przetwórstwa przemysłowego, które (w cenach bieżących) stanowiło 82,3% wartości sprzedanej produkcji ogółem. Wzrostowi produkcji (w ujęciu rocznym) towarzyszyło zwiększenie wydajności pracy i przeciętnego zatrudnienia. W 2020 r. przedsiębiorstwa mające siedzibę w województwie mazowieckim wytworzyły 20,3% krajowej produkcji sprzedanej przemysłu (najwięcej w Polsce).

Budownictwo w 2020 r.

produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące)	-2,5% r/r	W skali roku odnotowano spadek produkcji sprzedanej budownictwa. Zmniejszyła się wydajność pracy mierzona wartością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego. W 2020 r. produkcja sprzedana budownictwa stanowiła 30,5% produkcji sprzedanej budownictwa w kraju (najwięcej w Polsce).
produkcja budowlano- -montażowa (ceny bieżące)	-0,6%	Niższa niż w 2019 r. była produkcja budowlano-montażowa. Zmniejszenie produkcji zanotowano w podmiotach zajmujących się głównie budową budynków.
mieszkania oddane do użytkowania	+8,1% r/r	Mieszkań oddanych do użytkowania było więcej niż w 2019 r., połowa efektów rzeczowych budownictwa mieszkaniowego uzyskanych w województwie koncentruje się w m.st. Warszawie.

Rynek wewnętrzny w 2020 r.

sprzedaż detaliczna	-7,1% r/r	W 2020 r. zarówno sprzedaż detaliczna, jak i hurtowa były niższe niż przed rokiem. Wzrost sprzedaży detalicznej nastąpił jedynie w jednostkach handlujących meblami, RTV, AGD.
sprzedaż hurtowa	-2,0% r/r	

Transport w 2019 r.

drogi publiczne o twardej nawierzchni	+1,4% r/r	W 2019 r. zwiększyła się długość dróg publicznych o twardej nawierzchni, a zmniejszyła się długość dróg o nawierzchni gruntowej. Drogi o nawierzchni twardej ulepszonej stanowiły 95,4% długości dróg o nawierzchni twardej. Drogi o nawierzchni gruntowej stanowiły 28,6% długości dróg publicznych.
przewozy pasażerów w transporcie zarobkowym (bez przedsiębiorstw komunikacji miejskiej)	+2,1% r/r	Więcej niż w 2018 r. przewieziono pasażerów transportem zarobkowym. Zmniejszyła się liczba linii krajowych, a zwiększyła międzynarodowych.
przewozy pasażerów komunikacją miejską naziemną	+5,2% r/r	Więcej niż przed rokiem przewieziono pasażerów komunikacją miejską naziemną. Zmniejszyła się natomiast liczba pasażerów przewiezionych metrem.
metrem	-11,6% r/r	
przewozy pasażerów w transporcie lotniczym	+5,3% r/r	W 2019 r. transportem lotniczym przewieziono więcej pasażerów niż rok wcześniej; lotniska województwa obsłużyły 44,8% ruchu pasażerskiego w kraju.

Energia w 2019 r.

produkcja energii elektrycznej	+5,8% r/r	W 2019 r. produkcja energii elektrycznej była wyższa niż przed rokiem i stanowiła 19,6% ogółu wyprodukowanej energii elektrycznej w kraju.
zużycie energii elektrycznej	+0,3% r/r	Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w 2019 r. było nieznacznie wyższe niż w roku poprzednim. W niewielkim stopniu zwiększyła się także liczba gospodarstw domowych korzystających z energii elektrycznej. W przeliczeniu na 1 mieszkańca zużycie energii zmniejszyło się i było przeciętnie o 16,9% wyższe niż w kraju.

Dochody jednostek samorządu terytorialnego w 2019 r.

dochody ogółem	+9,4% r/r	Dochody jednostek samorządu terytorialnego były wyższe niż uzyskane w 2018 r., przy czym dotacje wzrosły relatywnie bardziej niż dochody własne. Subwencja ogólna pozostała na zbliżonym poziomie. Niższe niż przed rokiem były dotacje otrzymane na realizację projektów europejskich.
dochody własne	+7,0% r/r	
dotacje z funduszy europejskich	-1,7% r/r	

Wydatki jednostek samorządu terytorialnego w 2019 r.

wydatki ogółem	+9,9% r/r	Wydatki jednostek samorządu terytorialnego były wyższe niż zrealizowane w 2018 r., przy czym wydatki bieżące wzrosły, natomiast wydatki majątkowe (w tym inwestycyjne) były niższe.
wydatki inwestycyjne	-3,3% r/r	

Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego w 2019 r.

relacja wyniku do dochodów ogółem	-1,2%	W 2019 r. jednostki samorządu terytorialnego uzyskały deficyt budżetowy (podobnie jak rok wcześniej), ale był on stosunkowo niewielki w relacji do dochodów ogółem. W skali roku znacznie zmniejszyła się liczba jednostek z deficytem budżetowym.
udział jednostek z deficytem	-34,1 p. proc. r/r	

Executive summary

Meteorological conditions in 2020

average annual temperature at the measuring station	
in Mława	9.6°C
in Warszawa	10.5°C
average annual precipitation at the measuring station	
in Mława	669 mm
in Warszawa	647 mm

In 2020, the average annual air temperature was higher than the average values determined for the multi-year periods from 1971 to 2010. In relation to 2019, a decrease in the average annual temperature was recorded.

The annual precipitation in 2020 was higher than the annual average in multi-year periods from 1971 to 2010. In relation to 2019, an increase in the annual precipitation was recorded at both measuring stations.

Area in 2019

land reclaimed	-45.5% y/y
land managed	-14.4% y/y

The area of reclaimed and managed land was smaller than in the previous year.

Water consumption. Municipal and industrial wastewater in 2019

water consumption for the needs of the national economy and total population	+0.7% y/y
water consumption for the needs of industry	+0.9% y/y
water consumption for the operation of the water supply network	+1.4% y/y
wastewater requiring treatment	
municipal	+2.5% y/y
industrial	-1.5% y/y
population connected to wastewater treatment plants	+0.4 pp y/y

Compared to 2018, total water consumption increased, including in industry and for the operation of the water supply network. The amount of municipal wastewater requiring treatment increased, while the amount of industrial wastewater was lower. The percentage of the population connected to wastewater treatment plants increased to 73.5%.

Pollution and protection of air in 2019

emission of air pollutants	
particulates	-6.1% y/y
gaseous	+2.9% y/y
retained or neutralised pollutants in pollutant reduction systems	
particulates	99.9%
gaseous (excluding carbon dioxide)	77.9%

The emission of particulate pollutants was lower than in 2018, while the emission of gaseous pollutants was higher. The amount of particulate pollutants retained or neutralized in the purification systems was at the same level as in 2018. On the other hand, the reduction index of gaseous pollutants (excluding carbon dioxide) decreased by 0.4 pp.

Nature protection. Forests in 2019

areas under legal protection	+1442 ha y/y
share in total area	29.7%
forest land area	+3421 ha y/y
forest cover	+0.1 pp y/y

The areas under legal protection increased compared to 2018. The forest land area was larger as well and the forest cover indicator increased to 23.5%.

Industrial and municipal waste in 2019

industrial waste generated	-2.0% y/y
municipal waste collected	-4.2% y/y
municipal waste collected separately	+1.7 pp y/y

The amount of generated industrial and municipal waste decreased compared to 2018. Most of the industrial waste was neutralised by producers on their own, and the share of waste collected separately increased to 28.1%.

Economic aspects of environmental protection in 2019

outlays on fixed assets for environmental protection	+61.2% y/y
outlays on fixed assets for water management	+15.9% y/y

Outlays on fixed assets for environmental protection and water management were higher than in 2018. Most of these outlays were financed from the investor's own resources.

Population in 2020

growth rate	+0.03% y/y
natural increase per 1,000 population	-1,99‰
total net migration for permanent residence per 1,000 population	2,25‰

Mazowieckie Voivodship is populating year on year, but to a greater extent as a result of migration movement than natural movement. In 2020, more deaths than births were registered. The annual population increase amounted to 1.9 thousand persons.

Education in the 2019/20 school year

children in pre-primary establishments	+0.8% y/y
pupils in primary schools for children and youth	+1.0% y/y
students in post-primary schools for children and youth	+37.2% y/y

The 2019/20 school year was another in which an increase in the number of children participating in pre-primary education was recorded.

Compared to the 2018/19 school year, the number of primary schools for children and youth slightly decreased, while the number of pupils in these schools increased. As a result of the implementation of the new education system, lower secondary schools for children and youth no longer functioned in the 2019/20 school year.

In the first grade of secondary schools, graduates of the 8th grade of primary schools and graduates of lower secondary schools from the 2018/19 school year began their education, which resulted in a significant increase in the number of students in these schools. The most popular were those schools that gave the possibility of obtaining a certificate of secondary education, and thus continuing education at higher education institutions. 91.0% of the total number of students at this level of education were studying in these schools.

students at higher education institutions	-1.1% y/y	Starting from the 2005/06 academic year, a decline in the number of students was recorded, resulting, among others, from demographic changes, i.e. the decline in the population of persons aged 19–24.

Labour resources

employed persons in 2019	+1.7% y/y	In 2019, an increase was observed in the number of persons employed in the national economy in annual terms. The employed were the most numerous in Mazowieckie Voivodship and accounted for 17.1% of this population in the country.
registered unemployment rate in 2020	5.2%	In 2020, there was an annual increase in both the unemployment rate and the number of registered unemployed persons; labour offices registered fewer job offers.
employment rate by LFS in 2020	-1.2 pp y/y	According to the results of the Labour Force Survey (LFS) conducted in the fourth quarter 2020, a decrease in the employment rate and economic activity rate as well as an increase in the unemployment rate on an annual basis were recorded. There was an increase in the ratio of unemployed persons over the employed.
unemployment rate by LFS in 2020	+0.3 pp y/y	
persons working remotely in 2020	19.7%	At the end of 2020, due to the prevailing epidemic, almost 1/5 of the employed persons took advantage of the remote work, whereby in the public sector this percentage was 20.8% and was 1.5 pp higher than in private.

Inhabitants' wealth

average monthly gross wages and salaries in 2020	+4.1% y/y	In 2020, the average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector grew on an annual basis slower than in the previous year and slower than in Poland. The average wages and salaries in the Voivodship were the highest in the country and accounted for 117.3% of the average wages and salaries.
average monthly retirement and other pension in 2020		The average retirements and other pensions paid in 2020 were higher than in the previous year, while benefits paid by the Social Insurance Institution grew slower than benefits paid by individual farmers. In annual terms, the number of the Social Insurance Institution beneficiaries increased and the number of persons receiving benefits from the agricultural social insurance system decreased.
Social Insurance Institution	+5.9% y/y	
Agricultural Social Insurance Fund	+6.8% y/y	
household income in 2019	+3.8% y/y	In 2019, the increase in the average monthly disposable income per capita in a household continued, but the pace of changes was lower than in the previous year.
"legal" poverty rate in 2019	-2.2 pp y/y	Poverty rates decreased. In relation to the previous year, the extent of "legal" poverty decreased the most, and the extent of extreme poverty the least.
extreme poverty rate in 2019	-0.6 pp y/y	
share of households with good or rather good material situation in 2019	+4.9 pp y/y	The favorable tendency to improve the subjective evaluation of the living conditions of households was maintained. In annual terms, the percentage of households perceiving their financial situation as good or rather good increased, and the percentage of households perceiving it as rather bad or bad and as average decreased.

Social assistance and family support in 2019

child-raising benefit "Family 500 plus"	+44.6% y/y	In 2019, expenditure on child-raising benefit payments increased by 44.6% and accounted for 15.4% of total expenditure in Poland.
beneficiaries of social assistance at domicile	-11.1% y/y	In 2019, the number of beneficiaries of social assistance at domicile and the number of household was smaller than in the previous year.
establishments providing care for children up to the age of 3	+14.6% y/y	The situation in the area of institutional care for children up to the age of 3 is improving year by year. In 2019, the number of establishments and places they offer increased (as much as 93.2% of them were offered by nurseries), as well as children staying in them.
places in establishments	+19.4% y/y	

Housing conditions in 2019

dwelling stocks	+1.8% y/y	The increase in the number of dwellings in the dwelling stocks in 2019 was slightly higher than the year before and higher than the national average. The increase in the number of dwellings was higher in urban than in rural areas.
useful floor area of a dwelling per person	31.3 m ²	Over the year, the floor area per person increased, both in urban and in rural areas. The number of persons in a dwelling decreased slightly.
percentage of dwellings connected to the water supply system	96.0%	Most of the dwellings were connected to the water supply system; their percentage slightly increased compared to 2018. The share of dwellings with other technical and sanitary installations in the total number also increased over the year; while in rural areas slightly more than in urban areas.
consumption of water from water supply system in households per capita	+0.3% y/y	In 2019, further investments in the area of water, sewage and gas infrastructure were recorded (the length of the network and connections to buildings increased). The consumption of water from water supply by households increased as well as the amount of sewage discharged through the sewage system increased and the consumption of gas from gas supply system.
consumption of gas from gas supply system in households per capita	+0.3% y/y	

Health care in 2019

medical personnel		In 2019, the number of medical personnel working directly with patients increased, excluding pharmacists. Among the doctors there were specialists in surgery, internal diseases and family medicine.
doctors	+2.2% y/y	
dentists	+21.3% y/y	
nurses	+0.3% y/y	
midwives	+2.6% y/y	
pharmacists	-0.9% y/y	
physiotherapists	+7.0% y/y	
laboratory diagnostics	+1.6% y/y	
out-patient health care providers	+0.9% y/y	In 2019, the number of out-patient health care providers and consultations provided by them was higher than in 2018.
consultations	+2.3% y/y	
hospitals	-7.4% y/y	There were fewer general hospitals with fewer beds than in the previous year. There were 44 beds per 10 thousand inhabitants of the voivodship (on average 226 persons per bed). There were fewer patients in hospitals.
beds	-6.8% y/y	

responses of emergency medical services	-2.6% y/y	In 2019, there were fewer responses of emergency medical services by place of accident than a year earlier. They provided fewer health services than in the previous year.
Culture in 2019		
number of library establishments	-0.9% y/y	In 2019, the number of library establishments was lower than in the previous year.
number of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres	+2.3% y/y	In 2019, the number of centres of culture, cultural centers and establishments, clubs and community centers was higher than in the previous year. There were also more fixed cinemas, art galleries and museums (including branches).
Public safety in 2020		
ascertained crimes	-4.1% y/y	The number of crimes ascertained in completed preparatory proceedings was lower than in 2019. On the other hand, the rate of detectability of delinquents in crimes increased to 64.7%. The Police reported fewer accidents on the roads of the Voivodship.
rate of detectability of delinquents in crimes	+2.0 pp y/y	
road traffic accidents	-22.1% y/y	
Information society in 2020		
households with Internet access	92.5%	The percentage of households with access to the Internet at home was 5.1 pp higher than in 2019. Compared to the previous year, the percentage of persons using public administration services also increased by 6.7 pp.
persons aged 16–74 using public administration services via the Internet	52.4%	
Social activity in 2020		
foundations, associations and social organizations	+3.6% y/y	In 2020, an annual growth in the number of foundations, associations and social organizations continued.
Gross domestic product in 2019		
gross domestic product (current prices)	+9.4% y/y	According to preliminary estimate, the gross domestic product was higher than in 2018. The Voivodship's share in generating GDP has also increased. The ratio of GDP per capita according to purchasing power parity to the EU average has improved.
gross domestic product per capita (in PPS; EU27 ^a =100)	+4 pp y/y	
Business tendency in April 2021		
general business climate indicator by kind of activity:		In April 2021, the business tendency was positively assessed in most of the analysed areas. The most optimistic assessments of the business tendency were formulated by those operating in the field of information and communication, while the most negative – by companies from the accommodation and catering section.
manufacturing	+6.6%	
construction	-12.0%	
wholesale trade	+4.2%	
retail trade	-8.4%	

^a Excluding United Kingdom.

transportation and storage	+8.6%
accommodation and catering	-34.8%
information and communication	+14.5%

Entities of the national economy in 2020

entities of the national economy	+3.8% y/y	In 2020, the annual growth in the number of entities of the national economy continued. The most numerous group of entities according to legal status were natural persons conducting economic activity, i.e. 65,3% of total entities registered in the REGON register.

Research and development and innovation activity in 2019

intramural expenditure on research and development	+14.7% y/y	Intramural expenditure on research and development was higher than in the previous year. The actual involvement of persons (in EPC) in ongoing research and development work has increased. Expenditure incurred on innovative activities in the group of industrial enterprises were lower than in 2018, while higher in the group from the service sector.
internal R&D personnel	+0.6% y/y	
expenditure on innovation activities		
in industry	-5.2% y/y	
in services	+4.8% y/y	

Using of information and communication technologies in enterprises in 2020

enterprises with Internet access	+2.3 pp y/y	The percentage of enterprises with Internet access increased compared to 2019. There were also more enterprises using paid cloud computing services and employing persons with specialised skills in the field of information and communication technologies.
enterprises using cloud computing	+9.9 pp y/y	
enterprises employing ICT specialists	+4.8 pp y/y	

Financial results of non-financial enterprises in 2020

net financial result	-0.5% y/y	The net financial results of the surveyed enterprises was lower than in 2019. The cost level indicator as well as gross and net turnover profitability rates slightly improved. In contrast, share of units showing net profit in the total number of enterprises was smaller.
turnover profitability rate gross	4.8%	
net	3.8%	

Investment outlays of non-financial enterprises in 2020

investment outlays (current prices)	+1.4% y/y	Investment outlays of the surveyed enterprises were higher than in 2019. Outlays on buildings and structures increased, while outlays on purchases were lower. Enterprises started less new investments than a year before, but the estimated value of these investments was higher.

Agriculture in 2020

cattle	-6.5% y/y	In June 2020, there was an annual increase in the number of pigs, poultry and sheep and a decrease in the number of cattle.
pigs	+14.9% y/y	
poultry	+22.4% y/y	
total agricultural products		Producers from Mazowieckie Voivodship supplied to procurement more wheat, rye, pigs and poultry for slaughter and milk than in 2019. The supply of cattle for slaughter was lower. On the agricultural market, the average prices of wheat, cattle for slaughter and milk were higher than in 2019. On the other hand, the prices of rye, potatoes, pigs and poultry for slaughter were lower than in the previous year.
procurement	+5.7% y/y	
crop products	+12.3% y/y	
animal products	+3.8% y/y	

Industry in 2020

sold production of industry (constant prices)	+5.6% y/y	The increase in sold production of industry in 2020 was mainly due to the increase in manufacturing, which (in current prices) accounted for 82.3% of the value of total production sold. The increase in production (in annual terms) was accompanied by an increase in labour productivity and average employment. In 2020, enterprises based in Mazowieckie Voivodship generated 20.3% of domestic sold production of industry (the most in Poland).

Construction in 2020

sold production of construction (current prices)	-2.5% y/y	In the annual terms, a decrease in sold production of construction was recorded. Labour productivity, measured by the value of production sold per employee, decreased. In 2020, sold production of construction accounted for 30.5% of sold production of construction in the country (the most in Poland).
construction and assembly production (current prices)	-0.6% y/y	Construction and assembly production was lower than in 2019. A decrease in production was recorded in entities dealing mainly with construction of buildings.
dwelling completed	+8.1% y/y	There were more dwellings completed than in 2019, half of the material effects of housing construction in the voivodship is concentrated in m.st. Warszawa.

Internal market in 2020

retail sales	-7.1% y/y	In 2020, both retail sales and wholesale were lower than in the previous year. Retail sales increased only in units trading in furniture, radio, TV, household appliances.
wholesale	-2.0% y/y	

Transport in 2019

hard surface public roads	+1.4% y/y	In 2019, the length of hard surface public roads increased, while the length of unsurfaced roads decreased. Improved hard surface roads accounted for 95.4% of the length of hard surface roads. Unsurfaced roads accounted for 28.6% of the length of public roads.

transport of passengers in commercial transport (excluding urban transport enterprises)	+ 2.1% y/y	More passengers were transported by commercial transport than in 2018. The number of national lines decreased and the number of international lines increased.
transport of passengers by urban transport		More passengers were transported by ground urban transport than in the previous year. On the other hand, the number of passengers transported by metro decreased.
ground	+5.2% y/y	
metro	-11.6% y/y	
transport of passengers by air transport	+5.3% y/y	In 2019, more passengers were transported by air than in the previous year; the voivodship airports handled 44.8% of the passenger traffic in the country.

Energy in 2019

electricity production	+5.8% y/y	In 2019, the production of electricity was higher than in the previous year and accounted for 19.6% of the total electricity produced in the country.
electricity consumption	+0.3% y/y	Electricity consumption in households in 2019 was slightly higher than in the previous year. The number of households using electricity also slightly increased. Calculated per capita, energy consumption decreased and was on average 16.9% higher than in Poland.

Revenue of local government units in 2019

total revenue	+9.4% y/y	The revenue of local government units was higher than that obtained in 2018, with grants increasing relatively more than own revenue. The general subvention remained at a similar level. Grants received for European projects were lower than in the previous year.
own revenue	+7.0% y/y	
grants from European funds	-1.7% y/y	

Expenditure of local government units in 2019

total expenditure	+9.9% y/y	Expenditure of local government units was higher than in 2018, while the current expenditure increased, and the property expenditure (including investment expenditure) was lower.
investment expenditure	-3.3% y/y	

Result of budgets of local government units in 2019

relation of result to total revenue	-1.2%	In 2019, local government units achieved a budget deficit (just like a year earlier), but it was relatively small in relation to total revenue. The number of units with a budget deficit decreased significantly throughout the year.
share of units with a deficit	-34.1 pp y/y	

Rozdział 1

Chapter 1

Województwo na tle kraju

Voivodship against the background of the country

Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie
Table 1. Selected data for Poland and the Voivodship

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Mazowieckie
Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania w powierzchni ogółem w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia) w % Share of devastated and degraded land requiring reclamation and management in total area in 2019 (as of 31 December) in %	0,2	0,1
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2019 r. w hm ³ Water consumption for the needs of the national economy and population in 2019 in hm ³	8816,0	2448,9
Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzane do wód lub do ziemi w 2019 r. w hm ³ Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground in 2019 in hm ³	7689,1	2313,6
Ścieki komunalne oczyszczane ogółem w 2019 r. w dam ³ Total municipal wastewater treated in 2019 in dam ³	1336621	220629
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2019 r. w tonach/rok: Emissions of air pollutants from plants of significant nuisance to air quality in 2019 in tonnes/year:		
gazowych gaseous pollutants	198440735	32540978
pyłowych particulate pollutants	27091	2425
Obszary prawnie chronione ogółem w powierzchni ogółem w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia) w % Total area under legal protection in total area in 2019 (as of 31 December) in %	32,3	29,7
Lesistość w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia) w % Forest cover in 2019 (as of 31 December) in %	29,6	23,5
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej w 2020 r. (stan w dniu 31 grudnia) Population per 1 km ² of total area in 2020 (as of 31 December)	122	153
Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2020 r. Natural increase per 1,000 population in 2020	-3,2	-2,0
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2020 r. Internal and international net migration for permanent residence per 1,000 population in 2020	0,1	2,2
Przeciętne trwanie życia w 2019 r. w latach: Life expectancy in 2019 in years:		
mężczyźni males	74,1	74,3
kobiety females	81,8	82,1
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego ^a na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w roku szkolnym 2019/20 Children attending pre-primary education establishments ^a per 1,000 children aged 3–6 in 2019/20 school year	904	949

a W przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych; łącznie z dziećmi przebywającymi przez cały rok szkolny w placówkach wykonujących działalność leczniczą.

a In nursery schools, pre-primary sections of primary schools, pre-primary education groups and pre-primary points; including children in units performing health care activities throughout the school year.

Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie (cd.)
Table 1. Selected data for Poland and the Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Mazowieckie
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL ^b w 2020 r. w % Employment rate by LFS ^b w 2020 r. in %	54,3	58,0
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL ^b w 2020 r. w % Activity rate by LFS ^b in 2020 in %	56,1	60,1
Stopa bezrobocia według BAEL ^b w 2020 r. w % Unemployment rate by LFS ^b in 2020 in %	3,2	3,4
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy w 2020 r. (stan w dniu 31 grudnia) Registered unemployed persons per job offer in 2020 (as of 31 December)	24	39
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw ^c w 2020 r. w zł Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector ^c in 2020 in PLN	5411,45	6347,01
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w 2020 r. w zł Average monthly gross retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in 2020 in PLN	2390,64	2487,78
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2019 r. w zł Average monthly available income per capita in households in 2019 in PLN	1819,14	2108,01
Wskaźniki zasięgu ubóstwa w gospodarstwach domowych w 2019 r. w % osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej: Poverty rates in households in 2019 in % of persons in households with expenditures below:		
relatywnej granicy ubóstwa relative poverty line	13,0	10,2
granicy ubóstwa skrajnego extreme poverty line	4,2	3,7
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2019 r. w % Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in 2019 in %	4,6	3,9
Udzielone świadczenia pomocy społecznej w 2019 r. w tys. zł Social assistance benefits granted in 2019 in thousand PLN	3529011	404631
Dzieci przebywające w żłobkach ^d i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2019 r. Children staying in nurseries ^d and children's clubs per 1,000 children up to the age of 3 in 2019	123,9	135,1
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia) Population per out-patient health care unit in 2019 (as of 31 December)	1461	1610
Pracownicy medyczni na 10 tys. ludności w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia): Medical personnel per 10 thousand population in 2019 (as of 31 December):		
lekarze doctors	23,7	27,6
pielęgniarki nurses	50,3	53,0
Łóżka w szpitalach ogólnych na 10 tys. ludności w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia) Beds in general hospitals per 10 thousand population in 2019 (as of 31 December)	43,5	44,3
Produkt krajowy brutto (ceny bieżące) na 1 mieszkańca w 2019 r. w zł Gross domestic product (current prices) per capita in 2019 in PLN	59598 ^e	96579 ^e
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2020 r. (stan w dniu 31 grudnia) Entities of the national economy per 10 thousand population in 2020 (as of 31 December)	1219	1636 ^f
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. ludności w 2020 r. (stan w dniu 31 grudnia) Commercial companies with foreign capital participation per 10 thousand population in 2020 (as of 31 December)	21	63 ^f

b Przeciętne w roku. c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. d Łącznie z oddziałami żłobkowymi i z żłobkami przykładowymi. e Wstępny szacunek. f Bez podmiotów, dla których informacja o adresie siedziby /miejsu zamieszkania nie występuje w rejestrze REGON.

b Annual averages. c Data concern economic entities employing more than 9 persons. d Including nursery wards and workplace nurseries. e Preliminary estimate. f Excluding entities for which the information about the business address does not exist in the REGON register.

Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie (dok.)
Table 1. Selected data for Poland and the Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Mazowieckie
Pracujący (personel wewnętrzny) w działalności badawczej i rozwojowej na 1000 osób aktywnych zawodowo ^g w 2019 r. Internal R&D personnel per 1,000 economically active persons ^g in 2019	8,0	16,8
Udział przedsiębiorstw rentownych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych ^h w 2020 r. w % Share of profitable enterprises in the total number of non-financial enterprises ^h in 2020 in %	80,5	76,8
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^h w 2020 r. w % Cost level indicator in non-financial enterprises ^h in 2020 in %	95,6	95,2
Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw niefinansowych (ceny bieżące) ^h w 2020 r. – rok poprzedni=100 Indices of investment outlays of non-financial enterprises (current prices) ^h in 2020 – previous year=100	93,9	101,4
Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w 2020 r. (stan w dniu 1 czerwca) ⁱ w szt. Cattle density per 100 ha of agricultural land in 2020 (as of 1 June) ⁱ in heads	43,2	57,4
Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych w 2020 r. (stan w dniu 1 czerwca) ⁱ w szt. Pigs density per 100 ha of agricultural land in 2020 (as of 1 June) ⁱ in heads	77,8	64,2
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) ^c na 1 przeciętnie zatrudnionego w przemyśle w 2020 r. w zł Sold production of industry (current prices) ^c per 1 average employed person in industry in 2020 in PLN	555212	789105
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące) ^c na 1 przeciętnie zatrudnionego w budownictwie w 2020 r. w zł Sold production of construction (current prices) ^c per 1 average employed person in construction in 2020 in PLN	626535	902706
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2020 r. Dwellings completed per 1,000 population in 2020	5,8	8,6
Drogi powiatowe i gminne o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia) w km District and communal roads with hard surface per 100 km ² of total area in 2019 (as of 31 December) in km	82,6	94,8
Linie kolejowe eksploatowane na 100 km ² powierzchni ogólnej w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia) w km Railway lines operated per 100 km ² of total area in 2019 (as of 31 December) in km	6,2	4,8
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w 2019 r. w % Share of renewable energy sources in production of electricity in 2019 in %	15,5	5,4

c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. g Aktywni zawodowo (wszystkie osoby pracujące oraz uznane za bezrobotne) – na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności – dane średnioroczne. h Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. i Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich w dniu 1 czerwca 2020 r. przyjęto dane na temat użytków rolnych wg stanu w dniu 1 czerwca 2019 r.

c Data concern economic entities employing more than 9 persons. g Active population (all persons employed and considered unemployed) – based on the Labour Force Survey – average annual data. h Data concern economic entities employing more than 49 persons. i The data on agricultural land as of June 1, 2019 was used as the basis for the calculations for farm animal stocks on 1 June 2020.

Rozdział 2

Chapter 2

Województwo na tle pozostałych województw

Voivodship against the background of other voivodships

Mapa 1. Stężenie pyłów zawieszonych PM_{2,5}, PM₁₀ i NO₂ w 2019 r.

Map 1. Concentration of suspended particulates matter PM_{2,5}, PM₁₀ and NO₂ in 2019

Wybrane obszary:
Chosen areas:

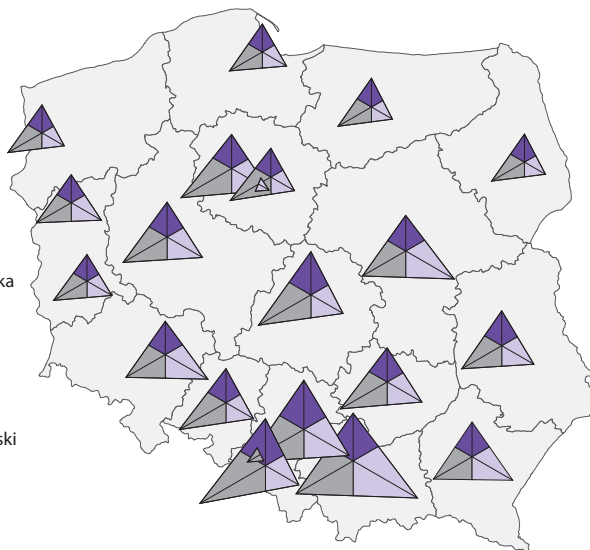
aglomeracje:

agglomerations:

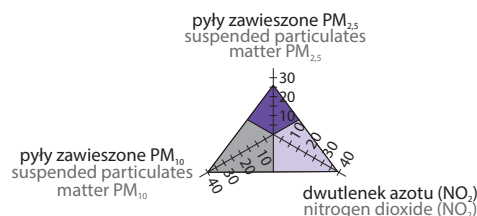
białostocka
bydgoska
górnosłaska
krakowska
lubelska
łódzka
poznańska
rybnicko-jastrzębska
szczecińska
trójmiejska
warszawska
wrocławska

miasta:

cities:
Gorzów Wielkopolski
Kielce
Olsztyn
Opole
Rzeszów
Toruń
Zielona Góra

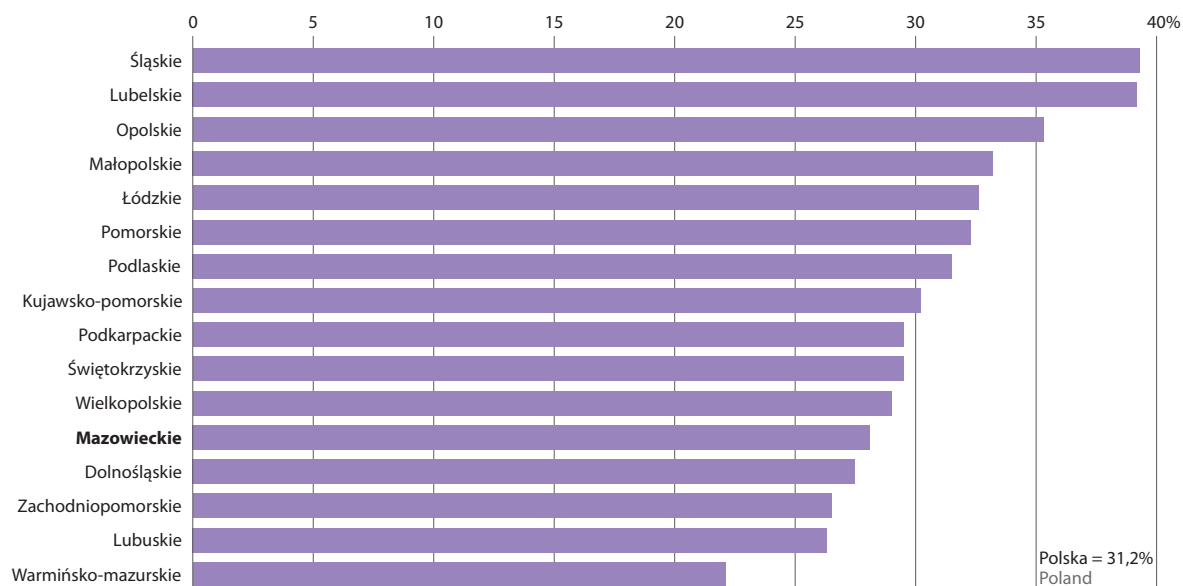

Średnia wartość normowanego stężenia
średniego rocznego w µg/m³:
Average value of standardized average
annual concentration in µg/m³:

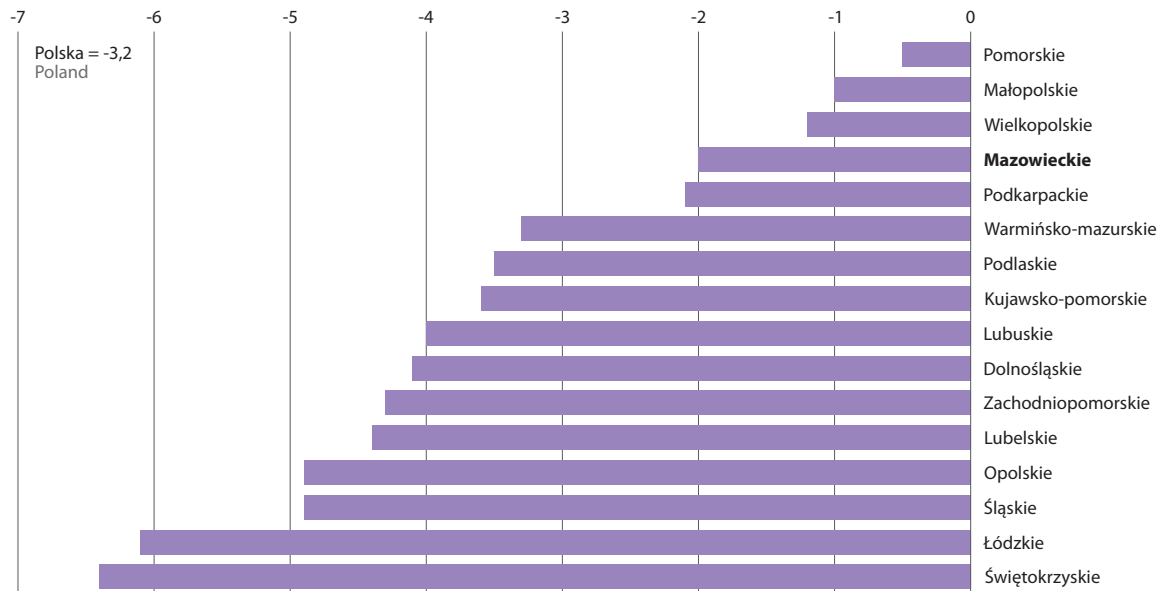
Wykres 1. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w 2019 r.

Chart 1. Municipal waste collected separately in relation to total municipal waste collected in 2019

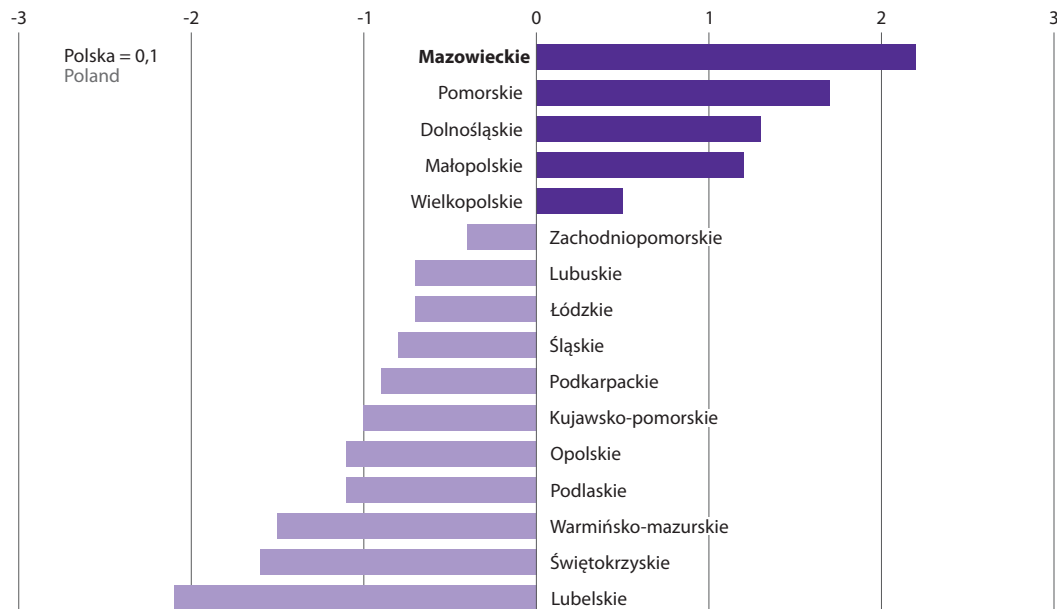
Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2020 r.

Chart 2. Natural increase per 1,000 population in 2020

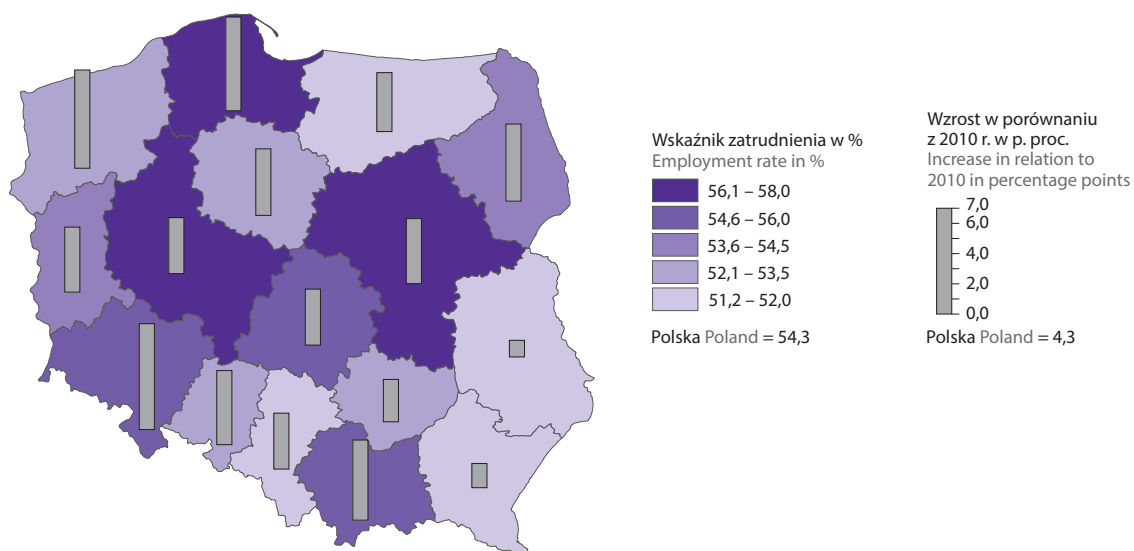
Wykres 3. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2020 r.

Chart 3. Internal and international net migration for permanent residence per 1,000 population in 2020

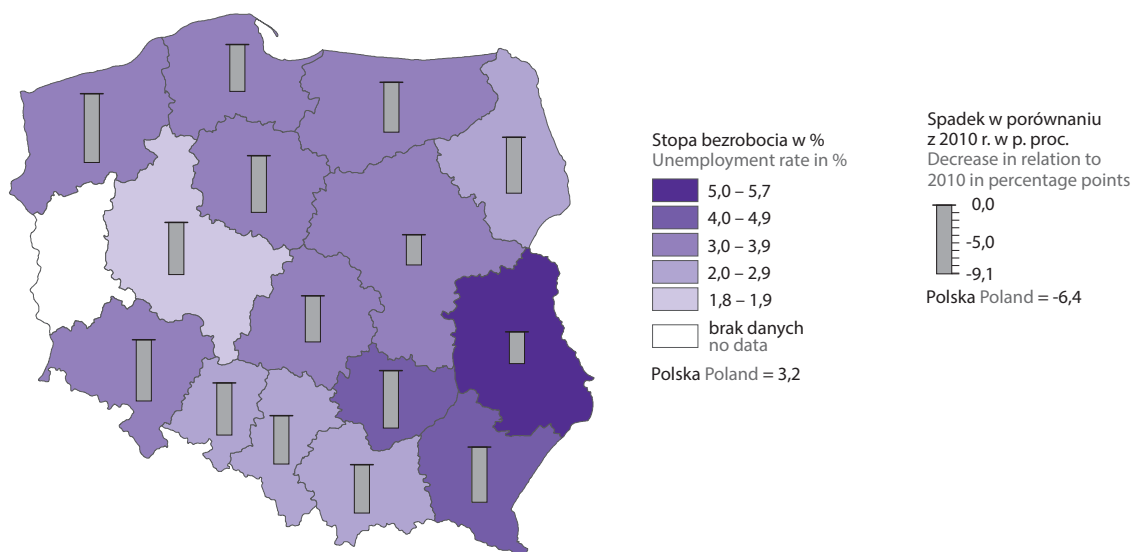
Mapa 2. Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2020 r. (przeciętne w roku)

Map 2. Employment rate by LFS in 2020 (annual average)

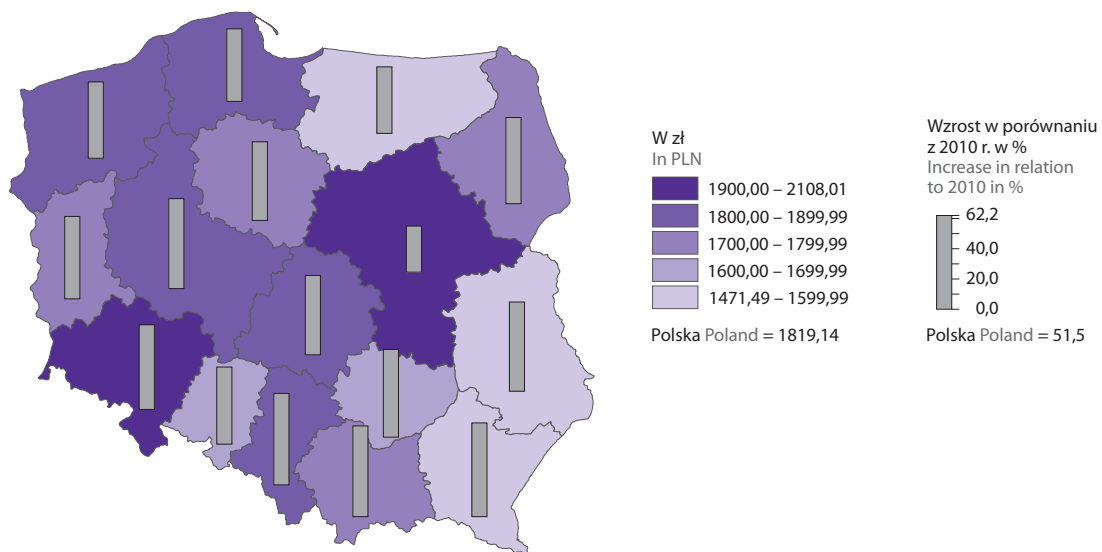

Mapa 3. Stopa bezrobocia według BAEL w 2020 r. (przeciętne w roku)

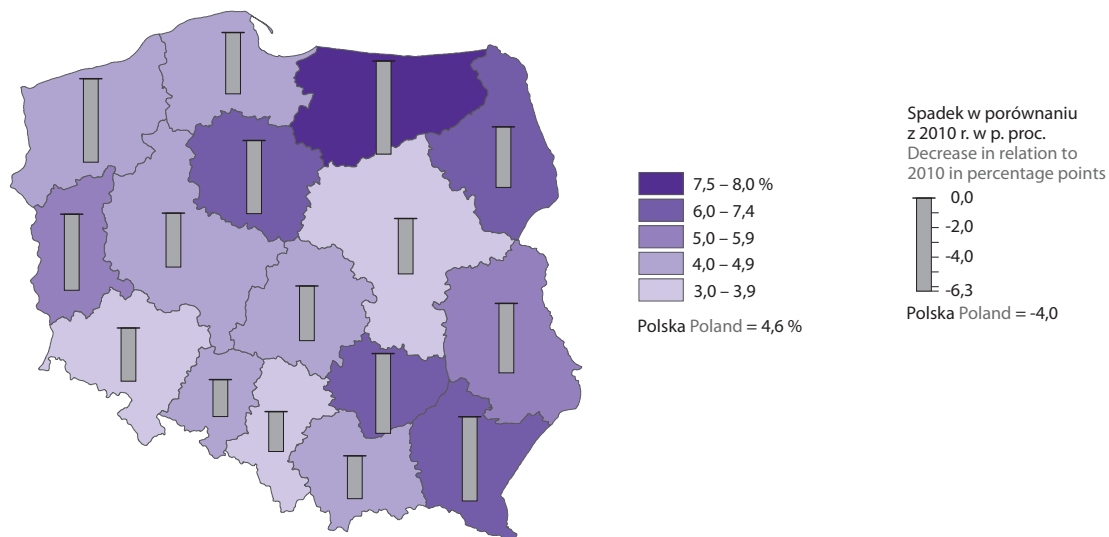
Map 3. Unemployment rate by LFS in 2020 (annual average)

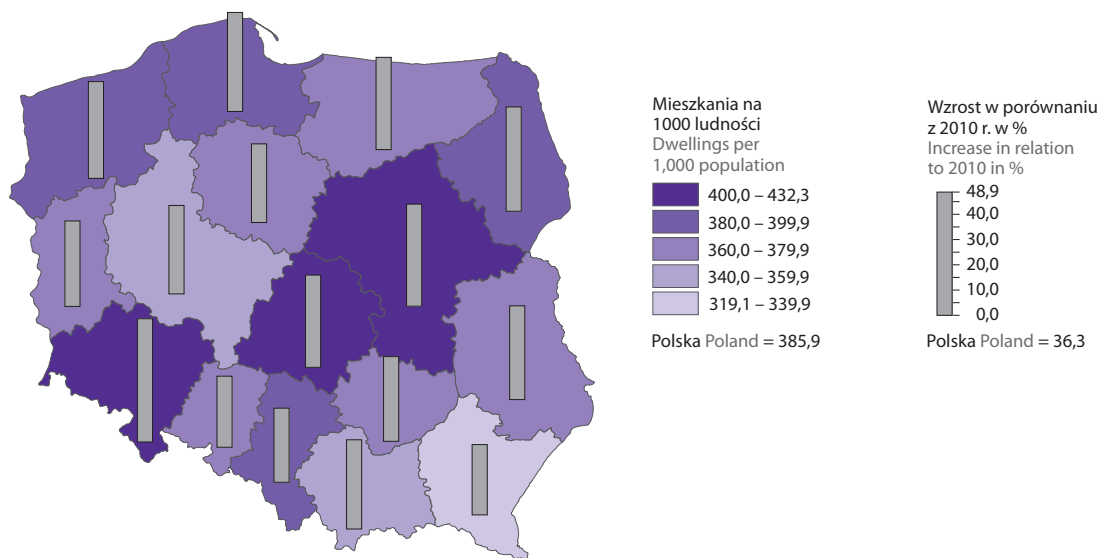
Mapa 4. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2019 r.
 Map 4. Average monthly available income per capita in households in 2019

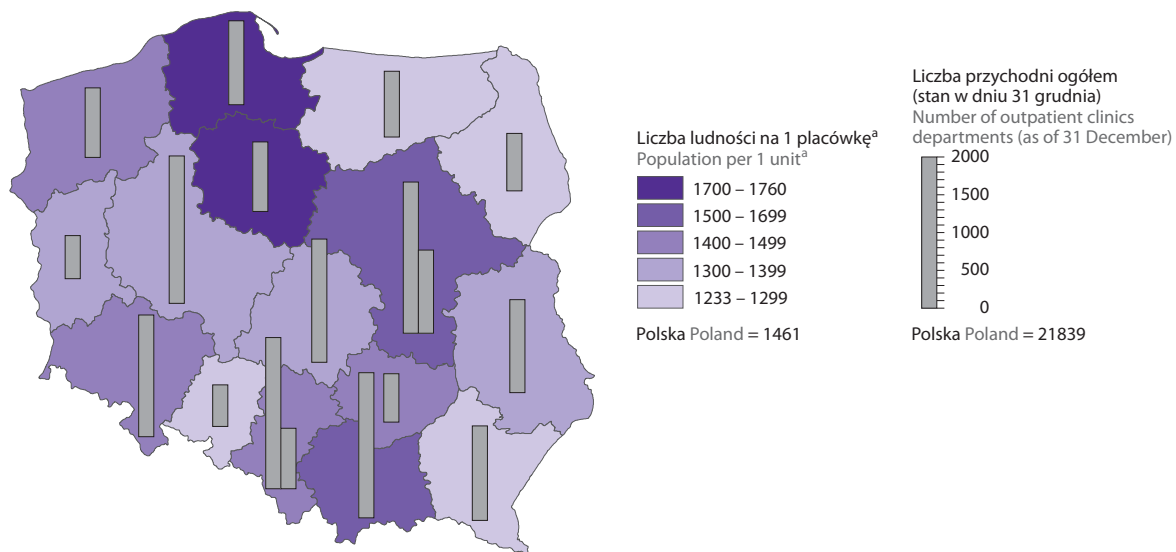
Mapa 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2019 r.
 Map 5. Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in 2019

Mapa 6. Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia)
Map 6. Dwellings stocks per 1000 population in 2019 (as of 31 December)

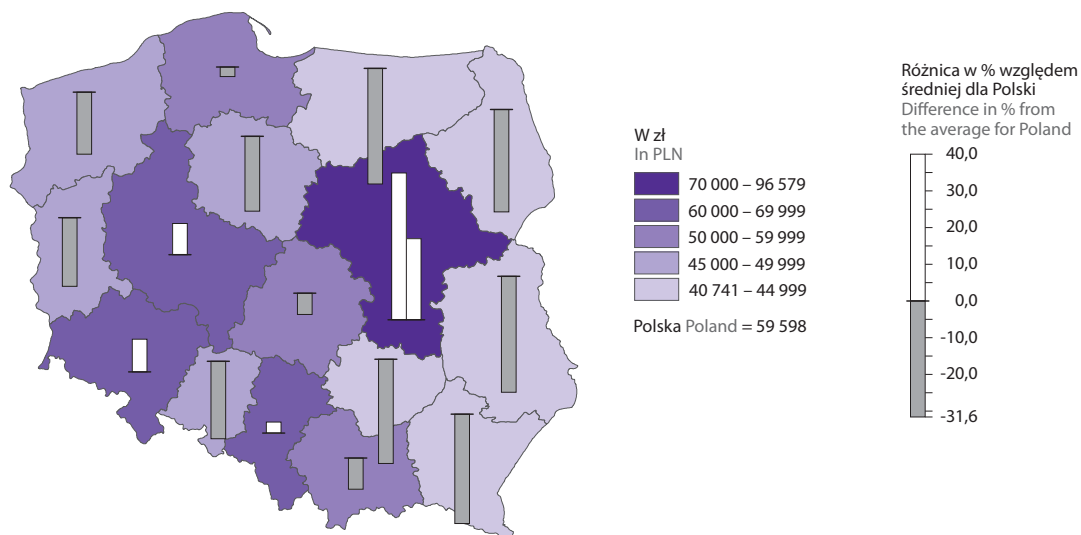
Mapa 7. Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2019 r.
Map 7. Out-patient health care units in 2019

^a Przychodnie oraz praktyki lekarzy i lekarzy dentystów.
^a Out-patient departments as well as medical and dental practices.

Mapa 8. Produkt krajowy brutto^a na 1 mieszkańca w 2019 r. (ceny bieżące)

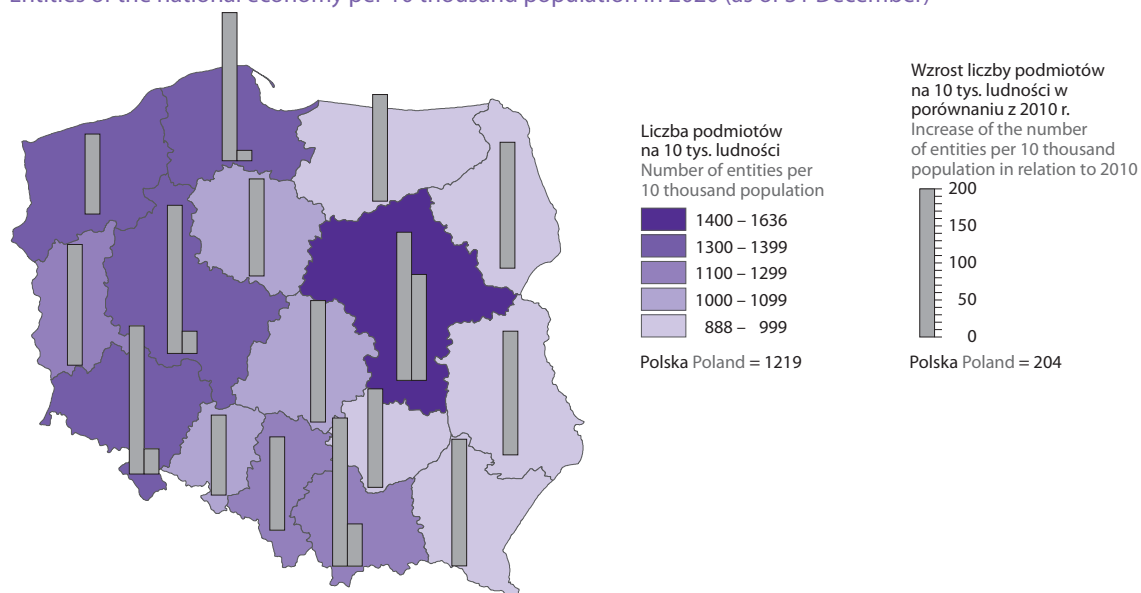
Map 8. Gross domestic product^a per capita in 2019 (current prices)

^a Grupowanie metodą jednostek lokalnych rodzaju działalności; wstępne szacunki.
^a Grouping by local kind-of-activity unit method; preliminary estimate.

Mapa 9. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2020 r. (stan w dniu 31 grudnia)

Map 9. Entities of the national economy per 10 thousand population in 2020 (as of 31 December)

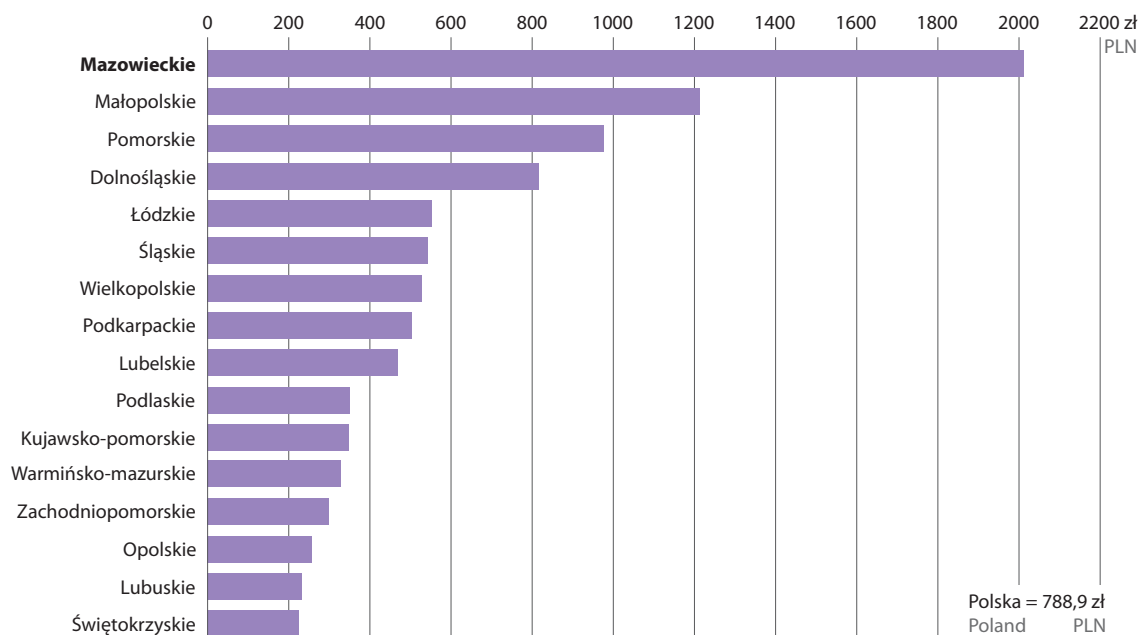
Wykres 4. Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2020 r.

Chart 4. Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises in 2020

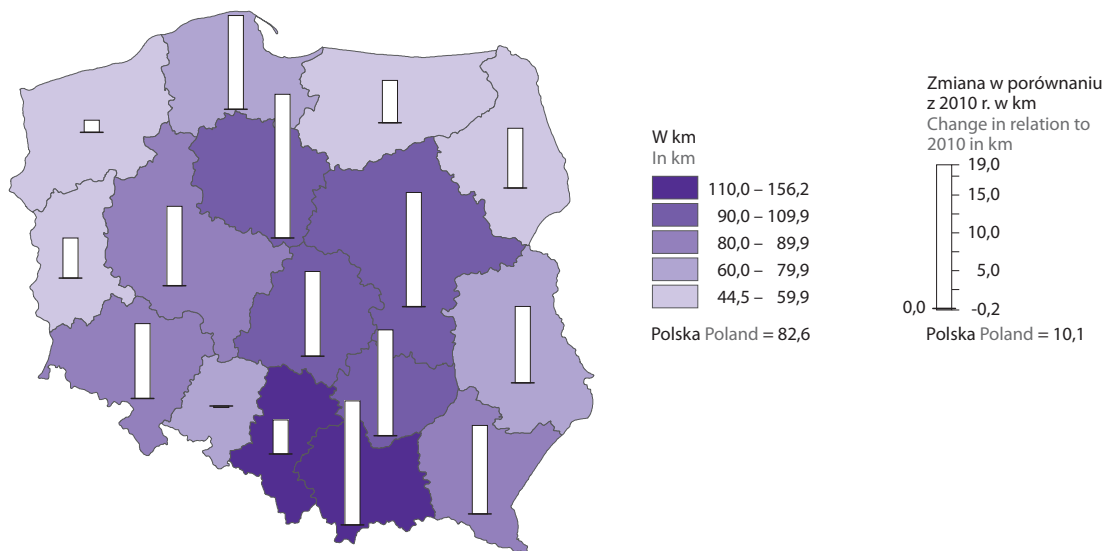
Wykres 5. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w 2019 r. (ceny bieżące)

Chart 5. Intramural expenditure on research and development per capita in 2019 (current prices)

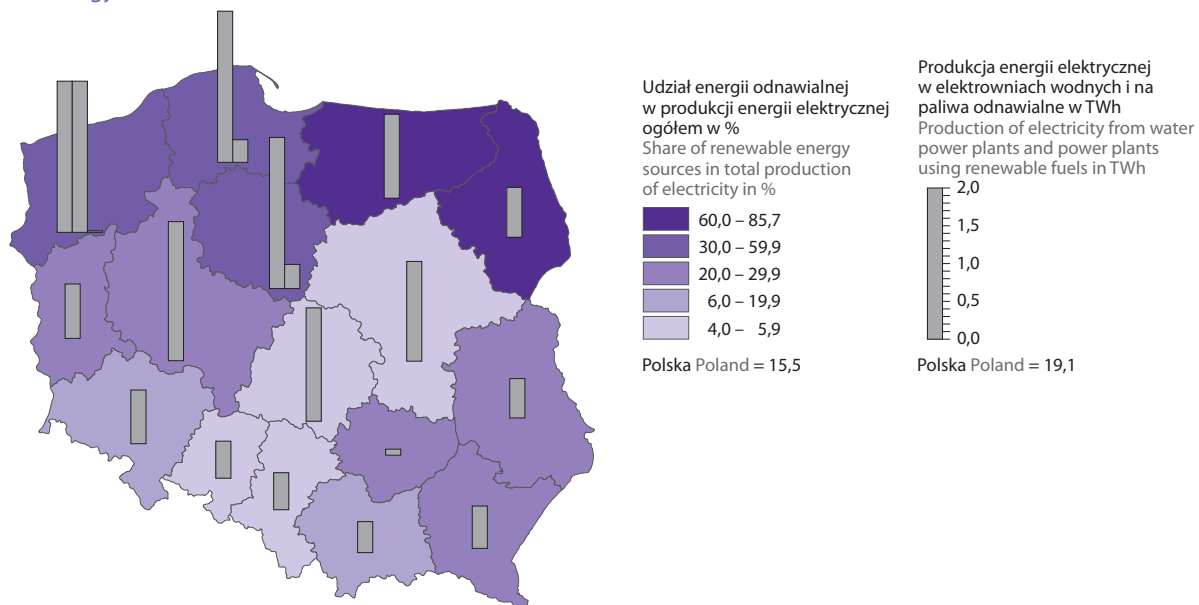
Mapa 10. Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km² powierzchni ogólnej w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia)

Map 10. Gmina and powiat roads with hard surface per 100 km² of total area in 2019 (as of 31 December)

Mapa 11. Energia ze źródeł odnawialnych w 2019 r.

Map 11. Energy from renewable sources in 2019

Rozdział 3

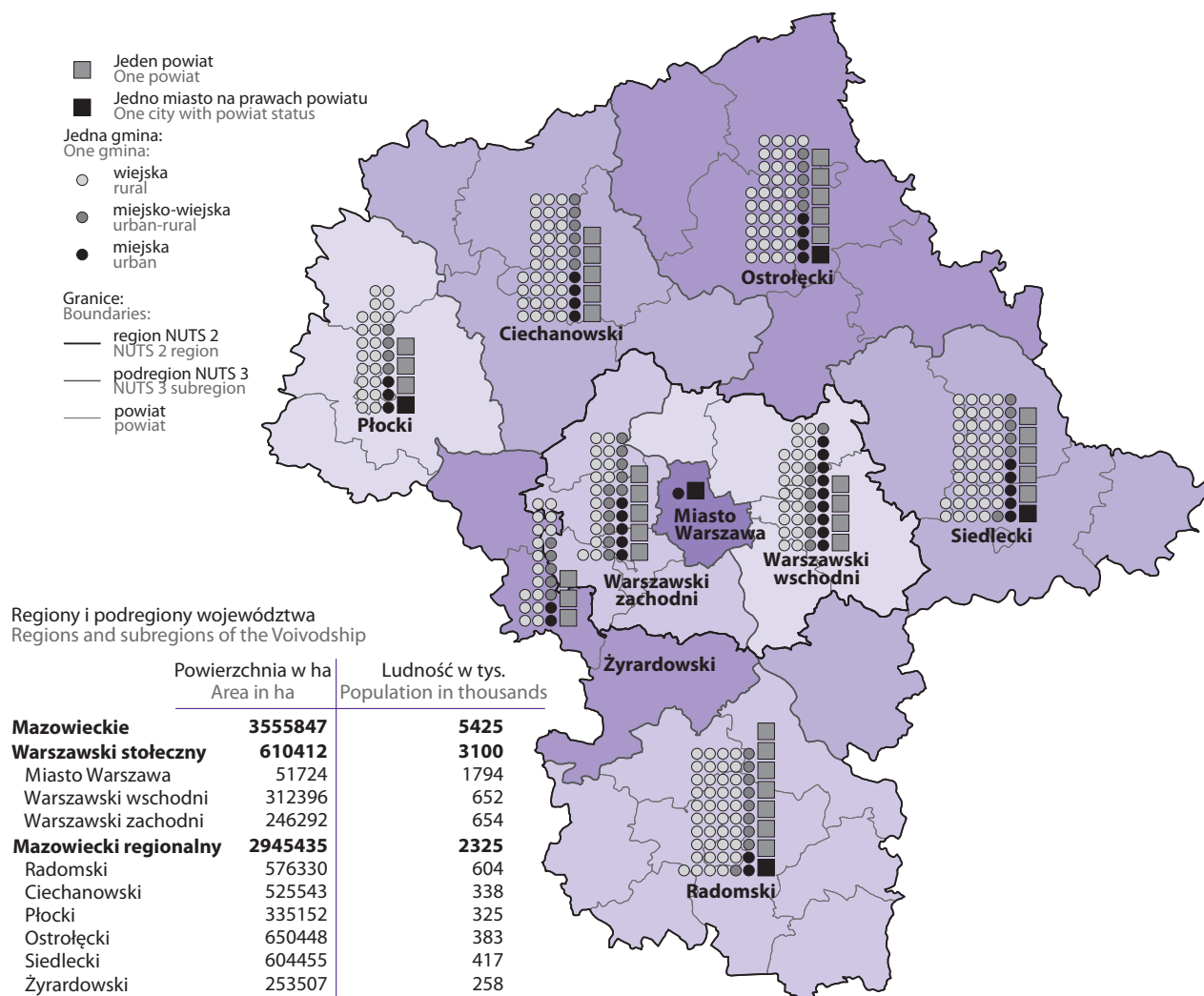
Chapter 3

Powierzchnia i podział terytorialny województwa

Area and territorial division of the Voivodship

Mapa 11. Podział województwa mazowieckiego według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 11. Division of Mazowieckie Voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2020
As of 31 December

Według stanu w dniu 1 stycznia 2020 r. województwo mazowieckie zajmowało powierzchnię 35559 km², co stanowi 11,4% powierzchni kraju. Na jego obszarze (według stanu w dniu 31 grudnia 2020 r.) mieszkało ponad 5425 tys. ludności, tj. 14,2% ogółu ludności Polski. Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosiła 153 osoby (trzecia lokata w kraju). W miastach mieszkało 64,4% ludności województwa.

Rozdział 4

Chapter 4

Środowisko

Environment

4.1. Warunki meteorologiczne

4.1. Meteorological conditions

W 2020 r. pomiary prowadzone przez stacje meteorologiczne zlokalizowane na terenie województwa mazowieckiego, w porównaniu do okresów z lat ubiegłych, wskazują na wzrost średniej rocznej temperatury powietrza i rocznej sumy opadów.

W województwie mazowieckim w 2020 r. średnia roczna temperatura powietrza była wyższa niż wartości średnie wyznaczone dla poprzednich okresów, począwszy od 1971 r. Średnia roczna temperatura na stacji pomiarowej w Mławie wyniosła 9,6°C, a w Warszawie 10,5°C. W porównaniu ze średnimi temperaturami z okresu wieloletniego 1971–2000 były wyższe odpowiednio o 2,3°C i 2,4°C. Najcieplejszym miesiącem w 2020 roku był sierpień, na obu stacjach odnotowano odpowiednio 19,5°C i 20,7°C. Z kolei najchłodniejszym miesiącem był grudzień, w Mławie zanotowano 1,3°C, a w Warszawie 2,0°C. Szczególnie ciepły był początek roku, temperatura w styczniu (zazwyczaj najzimniejszym miesiącu w roku) w Warszawie wyniosła 2,5°C, w Mławie 2,0°C.

Dla okresu wieloletniego 1971–2020 maksymalna temperatura powietrza w Warszawie była o 0,4°C wyższa niż w Mławie i wyniosła 37,0°C. Minimalna temperatura powietrza dla tego okresu na stacji w Mławie wyniosła -31,2°C, a w Warszawie -30,7°C. Amplitudy temperatur skrajnych były podobne na obydwu stacjach (67,8°C w Mławie i 67,7°C w Warszawie).

Tablica 2. Warunki meteorologiczne
Table 2. Meteorological conditions

Stacja meteorologiczna Meteorological station	1971–2000	1991–2000	2001–2005	2001–2010	2020
	średnie ^a average ^a				
Temperatury w °C Temperatures in °C					
Mława	7,3	7,7	7,9	8,0	9,6
Warszawa	8,1	8,3	8,6	8,8	10,5
Roczne sumy opadów w mm Total annual precipitation in mm					
Mława	543	573	538	556	669
Warszawa	519	532	529	571	647

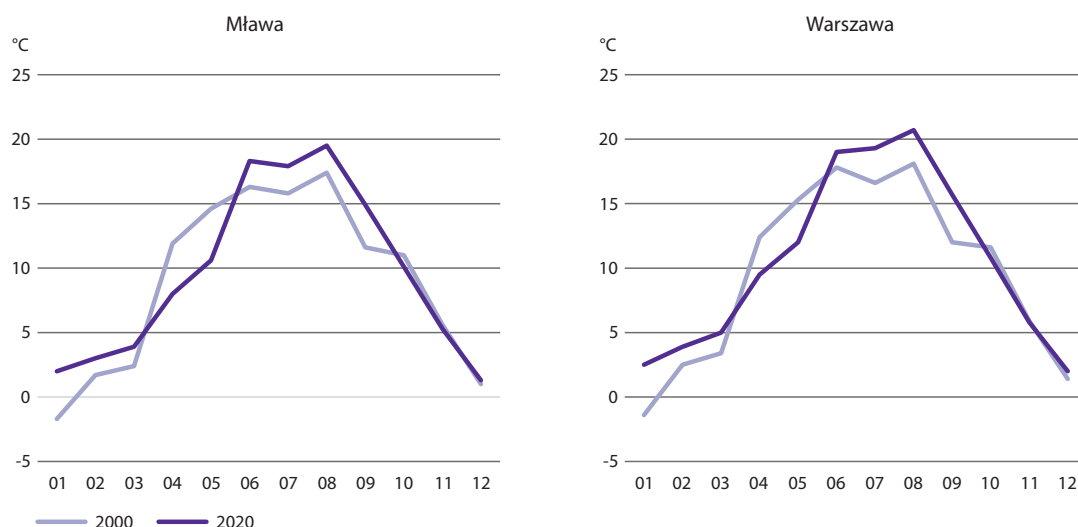
a Dane za okresy wieloletnie dotyczą średnich rocznych z tych okresów.

Źródło: dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej – PIB.

a Data for multi-year periods include annual averages from these periods.

Source: data of the Institute of Meteorology and Water Management – NRI.

Wykres 6. Temperatury powietrza
Chart 6. Air temperatures

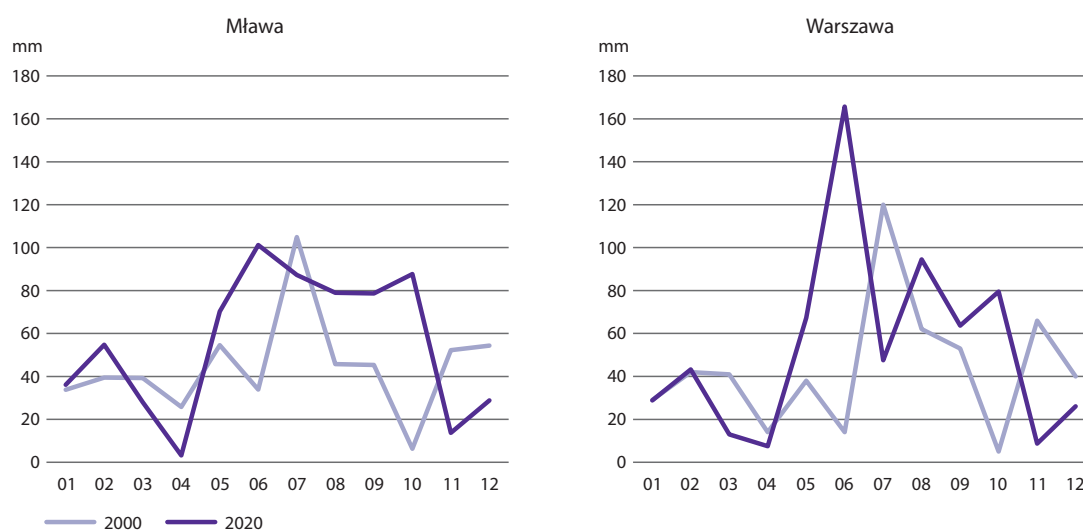

Źródło: dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej – PIB.
Source: data of the Institute of Meteorology and Water Management – NRI.

W 2020 r. na stacjach meteorologicznych zlokalizowanych na terenie województwa mazowieckiego odnotowano znaczny wzrost rocznej sumy opadów atmosferycznych w stosunku do ubiegłego roku, a także do wartości średnich z poprzednich okresów wieloletnich. Na stacjach w Mławie i Warszawie roczne sumy opadów kształtowały się na poziomie odpowiednio 669 mm i 647 mm i były wyższe niż w 2019 r. w Mławie o 271 mm i w Warszawie o 257 mm. Roczne sumy opadów dla okresów wieloletnich kształtowały się w granicach od 519 mm do 571 mm.

Czerwiec 2020 r. był miesiącem o największej ilości opadów atmosferycznych, na stacji w Warszawie (165,7 mm), w Mławie (101,2 mm). Najmniej opadów odnotowano w kwietniu, zarówno w Mławie (3,2 mm), jak i w Warszawie (7,5 mm).

Wykres 7. Opady atmosferyczne
Chart 7. Atmospheric precipitation

Źródło: dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej – PIB.
Source: data of the Institute of Meteorology and Water Management – NRI.

4.2. Powierzchnia

4.2. Area

Z ewidencji geodezyjnej prowadzonej przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii wynika, że powierzchnia województwa mazowieckiego w dużej mierze jest wykorzystywana pod produkcję rolną oraz zajęta przez lasy.

Województwo mazowieckie obszarowo jest największe w kraju; zajmuje 11,4% jego powierzchni. Położone jest w środkowo-wschodniej części Polski. W krajobrazie wyeksponowane są doliny rzek m.in. Wisły, Narwi, Bugu i Pilicy. Najwyżej położony punkt znajduje się na terenie miejscowości Hucisko w gminie m-w. Szydłowiec (407 m n.p.m.), zaś najniżej – na terenie osiedla Radzewie w Płocku (54 m n.p.m.). Mazowieckie graniczy z sześcioma innymi województwami: kujawsko-pomorskim, lubelskim, łódzkim, podlaskim, świętokrzyskim oraz warmińsko-mazurskim.

Tablica 3. Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania
Stan w dniu 1 stycznia

Table 3. Geodesic area by land use
As of 1 January

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	
	w ha				Polska=100
	in ha				Poland=100
Powierzchnia ogólna Total area	3555847	3555847	3555847	3555843	11,4
Użytki rolne Agricultural land	2445710	2385087	2412045 ^a	2409855 ^a	12,9
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione Forest land as well as woodland and shrubland	839091	880976	847556	847049	8,9
Grunty pod wodami powierzchniowymi Land under surface waters	41003	42252	42506	42610	6,5
Grunty zabudowane i zurbanizowane Built-up and urbanised areas	184689	201767	212326	215001	12,2
Użytki ekologiczne Ecological areas	1734	1811	1864	1843	4,6
Nie użytki Wasteland	35721	34378	33994	33951	7,4
Tereny różne Miscellaneous land	7899	9576	5556	5534	6,8

a Łącznie z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi na użytkach rolnych, ujmowanymi do 2016 r. w pozycji „grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione”.

Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

b Including woodland and shrubland on agricultural land, classified in the item "Forest land as well as woodland and shrubland" until 2016.

Source: data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

W 2020 r. ogólna powierzchnia geodezyjna wyniosła 3555,8 tys. ha. W strukturze gruntów dominowały użytki rolne i grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, które stanowiły łącznie 92% powierzchni województwa. Z arealu użytków rolnych, grunty orne stanowiły 68%, trwałe użytki zielone 21% i sady prawie 4%.

W stosunku do roku poprzedniego użytki rolne zmniejszyły się o 2190 ha. Mniej było również (o 507 ha) gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych; przy czym areal lasów zwiększył się o 122 ha, a zmalały grunty zadrzewione i zakrzewione o 629 ha. Wzrosła natomiast o 2675 ha powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych; najbardziej powierzchnia terenów mieszkaniowych o 1323 ha i gruntów przeznaczonych pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych o 526 ha.

W porównaniu z 2010 r. areał użytków rolnych (obliczony w warunkach porównywalnych, czyli bez gruntów zadrzewionych i zakrzewionych na użytkach rolnych) zmniejszył się o 3,6%, natomiast gruntów leśnych zwiększył się o 4,1%. Większy wzrost o 14,8% odnotowano w przypadku gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (liczony bez gruntów przeznaczonych pod budowę dróg publicznych i linii kolejowych). Na początku 2020 r. zajmowały one 6,0% powierzchni województwa mazowieckiego (w 2010 r. było to 5,2%).

Grunty zdegradowane – grunty, których wartość użytkowa zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także nieodpowiedniej działalności rolniczej.

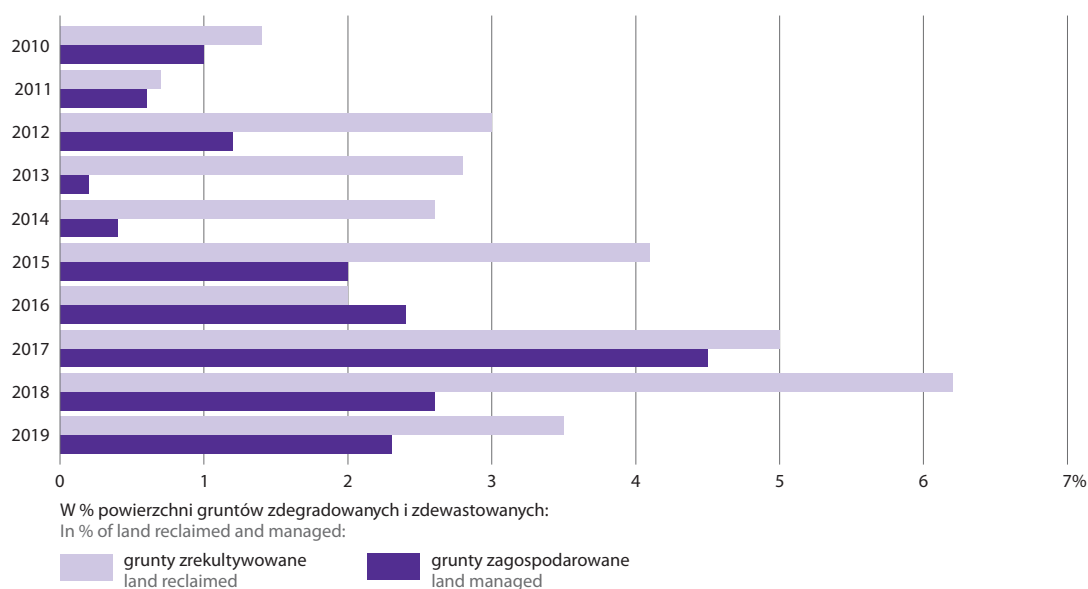
Grunty zdewastowane – grunty, które w wyniku działalności człowieka lub innych czynników utraciły całkowicie wartości użytkowe.

Rekultywacja gruntów – nadanie lub przywrócenie gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg. Grunty zrehabilitowane podlegają zagospodarowaniu, czyli rolniczemu, leśnemu lub innemu rodzajowi użytkowania.

W 2019 r. w województwie mazowieckim gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji było 3575 ha. Stanowiły one 0,1% powierzchni województwa oraz 5,8% tych gruntów w kraju. Z ogólnej ich powierzchni nieco ponad 94% to grunty zdewastowane, natomiast prawie 6% to grunty zdegradowane. W porównaniu z 2010 r. można zauważyć zdecydowany spadek gruntów zdewastowanych o 383 ha do 3372 ha oraz spadek zdegradowanych o 49 ha do 203 ha.

W 2019 r. zrehabilitowano 126 ha gruntów (rok wcześniej – 231 ha), zagospodarowano zaś 83 ha (w 2018 r. – 97 ha). Stopień rekultywacji i zagospodarowania gruntów zdewastowanych i zdegradowanych stanowił odpowiednio 3,5% i 2,3% ogólnej powierzchni gruntów zdewastowanych i zdegradowanych. W latach 2010–2019 zrehabilitowano ogółem 1206 ha i zagospodarowano 658 ha gruntów zdewastowanych i zdegradowanych przede wszystkim w celach rolniczych.

Wykres 8. Grunty zrehabilitowane i zagospodarowane w ciągu roku
Chart 8. Land reclaimed and managed during the year

4.3. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe

4.3. Water consumption. Municipal and industrial wastewater

Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w porównaniu z 2010 r. jest niższe, wpływ na to miało mniejsze zużycie wody w przemyśle. Zanotowano niewielki, poniżej 1% wzrost ilości ścieków wymagających oczyszczenia. W 2019 r. oczyszczono 98% ścieków komunalnych i prawie 89% ścieków przemysłowych.

W województwie mazowieckim rozkład wielkości zużycia wody w poszczególnych sektorach gospodarki od 2010 r. nie uległ istotnym zmianom. Największy udział miał przemysł (w 2019 r. było to 87%), następnie gospodarka komunalna (11%) oraz rybactwo (2%). W 2019 r. łączne zużycie wody wyniosło 2448,9 hm³ (27,8% zużycia w kraju) i w stosunku do 2010 r. (bez nawodnień w rolnictwie i leśnictwie) było o 10,6% niższe, ale o 0,7% wyższe niż w roku poprzednim. W porównaniu z 2018 r. zanotowano większe zużycie wody w przemyśle o 0,9%, a także na potrzeby eksploatacji sieci wodociągowej o 1,4% (w tym na potrzeby gospodarstw domowych o 0,8%). Zmniejszyło się natomiast, zużycie wody do napełniania i uzupełniania stawów rybnych o 11,4%.

Tablica 4. Zużycie wody według potrzeb w ciągu roku

Table 4. Water consumption by needs during the year

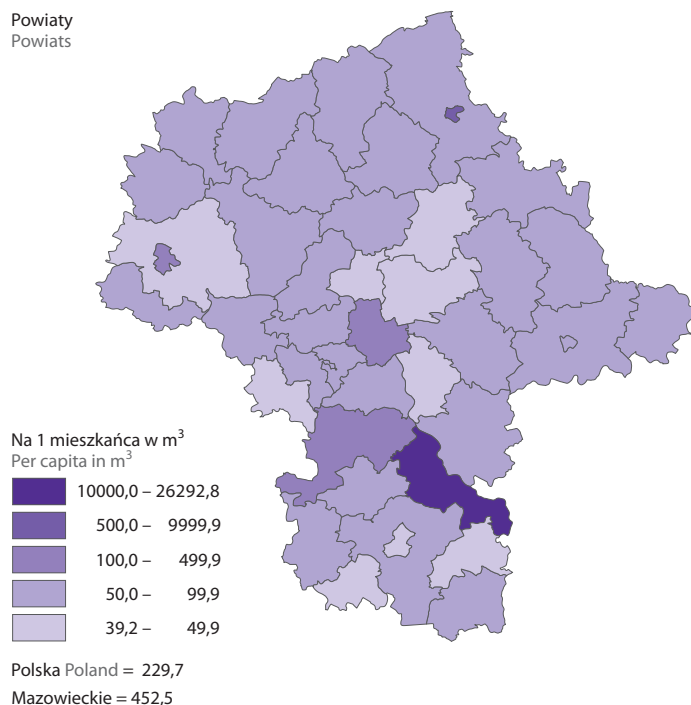
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	w hm ³				Polska=100
	in hm ³				Poland=100
Ogółem^a Total^a	2764,5	2784,9	2460,2	2448,9	27,8
w tym: of which:					
Przemysł Industry	2434,2	2447,9	2118,7	2137,3	34,0
Rybactwo ^b Fishing ^b	65,9	54,3	48,7	43,2	5,1
Gospodarstwa domowe Households	188,8	202,4	213,4	215,1	16,6

a Do 2018 r. pozycja obejmuje nawodnienia w rolnictwie i leśnictwie. b Napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych.

a Untill 2018, includes irrigation in agriculture and forestry. b Filling and completing fish ponds.

Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2019 r. wyniosło 453 m³ i było o 97,0% wyższe niż średnio w kraju; wskaźnik dla kraju wyniósł 230 m³. W omawianym roku jego najwyższy poziom odnotowano w powiecie kozienickim (26293 m³). Wskaźnik wyższy niż przeciętnie w województwie wystąpił także w Ostrołęce (6875m³). Wysokie zużycie wody w obu przypadkach spowodowane jest lokalizacją dużych elektrowni. Najniższe zużycie wody w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w powiecie legionowskim (39 m³).

Mapa 12. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2019 r.
 Map 12. Water consumption for the needs of the national economy and population in 2019

W 2019 r. w województwie mazowieckim odprowadzono do wód lub do ziemi 2313,6 hm³ ścieków przemysłowych i komunalnych, spośród których 2089,3 hm³ to ścieki odprowadzone bezpośrednio z zakładów, a 224,3 hm³ siecią kanalizacyjną. Stanowiły one 30,1% ogółu ścieków odprowadzonych do wód lub do ziemi w kraju. Łącznie oczyszczenia wymagało 274,1 hm³ ścieków, tj. 12,6% ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia w Polsce.

Ścieków przemysłowych wymagających oczyszczenia w 2019 r. odprowadzono 49,8 hm³. Ich ilość zwiększyła się do 2010 r. o 30,7%, a do 2018 r. spadła o 1,5%. Procesowi oczyszczenia poddano 44,1 hm³, tj. 88,5%. Należy zauważyć, że nie ma wyraźnych zmian w sposobie oczyszczania ścieków przemysłowych. Głównie były one oczyszczane w sposób biologiczny (w 2019 r. 57,6% wymagających oczyszczenia) oraz chemiczny (16,4%). Na przestrzeni dziewięciu lat zwiększyła się ilość ścieków przemysłowych wymagających oczyszczenia odprowadzonych w postaci nieoczyszczonej (z 0,3 hm³ w 2010 r. do 5,7 hm³ w 2019 r.).

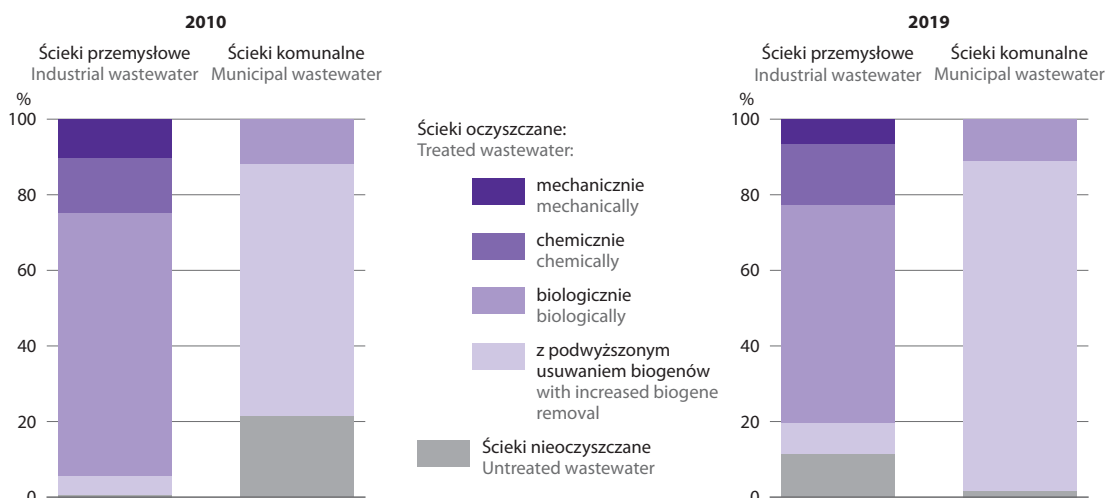
Zdecydowana większość ścieków wymagających oczyszczenia to ścieki komunalne, w 2019 r. – 224,3 hm³. Suma tych ścieków zmalała o 4,2% w stosunku do 2010 r., natomiast wzrosła o 2,5% w porównaniu z 2018 r. W okresie ostatnich dziewięciu lat można zaobserwować rozwój i doskonalenie gospodarki wodno-ściekowej w województwie. Efektem tych działań jest wysoki udział oczyszczanych ścieków komunalnych z 78,4% w 2010 r. do 98,4% w 2019 r. Największa ilość ścieków bytowych oczyszczana była w oczyszczalniach o wysoko efektywnych technologiach oczyszczania, umożliwiających zwiększoną redukcję azotu i fosforu, tj. z podwyższonym usuwaniem biogenów. W skali dziewięciu lat udział ścieków oczyszczanych w ten sposób w ściekach wymagających oczyszczenia zwiększył się o 20,9 p. proc. do 87,3%. Pozostała część ścieków komunalnych oczyszczana była biologicznie, a udział tej metody oczyszczania nie zmienił się znacząco (12,0% wobec 11,1%).

Tablica 5. Ścieki komunalne i przemysłowe wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi
Table 5. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Oczyszczalnie ścieków (stan w dniu 31 grudnia) Wastewater treatment plants (as of 31 December)	408	434	437	438
Ścieki komunalne odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Municipal wastewater discharged during the year in dam ³	234089	205277	218909	224278
Ścieki przemysłowe odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Industrial wastewater discharged during the year in dam ³	38112	41027	50542	49805
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem ^a Population connected to wastewater treatment plants in % of total population ^a	53,0	71,3	73,1	73,5

a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.
 a Population connected to wastewater treatment plants – estimated data, total population – based on balances

Wykres 9. Ścieki wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi
Chart 9. Wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

Oczyszczalnia ścieków – zespół podstawowych obiektów technologicznych, służących bezpośrednio do oczyszczania ścieków oraz znajdujących się na wspólnym terenie obiektów pomocniczych niezbędnych dla dostawy energii elektrycznej, wody, stworzenia odpowiednich warunków do pracy i obsługi oczyszczalni. Ze względu na rodzaj stosowanych sposobów oczyszczania ścieków i związanych z nimi procesów, oczyszczalnie dzieli się na: mechaniczne, chemiczne, biologiczne, z podwyższonym usuwaniem biogenów.

Ścieki przemysłowe w 2019 r. oczyszczane były w 109 oczyszczalniach o łącznej przepustowości 335,5 dam³/d (przepustowość oczyszczalni w dekametrach sześciennych na dobę). Najwięcej (79) było oczyszczalni biologicznych, a następnie 12 – chemicznych, 10 – z podwyższonym usuwaniem biogenów i 8 – mechanicznych. Od 2010 r. ogółem ich liczba zmniejszyła się o 20, zaś przepustowość zmalała o 9,4 dam³/d.

Ścieki komunalne oczyszczane były w 329 oczyszczalniach o łącznej przepustowości 1092,8 dam³/d. Oczyszczalni biologicznych było 261, a z podwyższonym usuwaniem biogenów – 68. W 2019 r. w odniesieniu do 2010 r. więcej było oczyszczalni biologicznych (o 48) i z podwyższonym usuwaniem biogenów (o 2). Łącznie ich przepustowość zwiększyła się o 56,0 dam³/d.

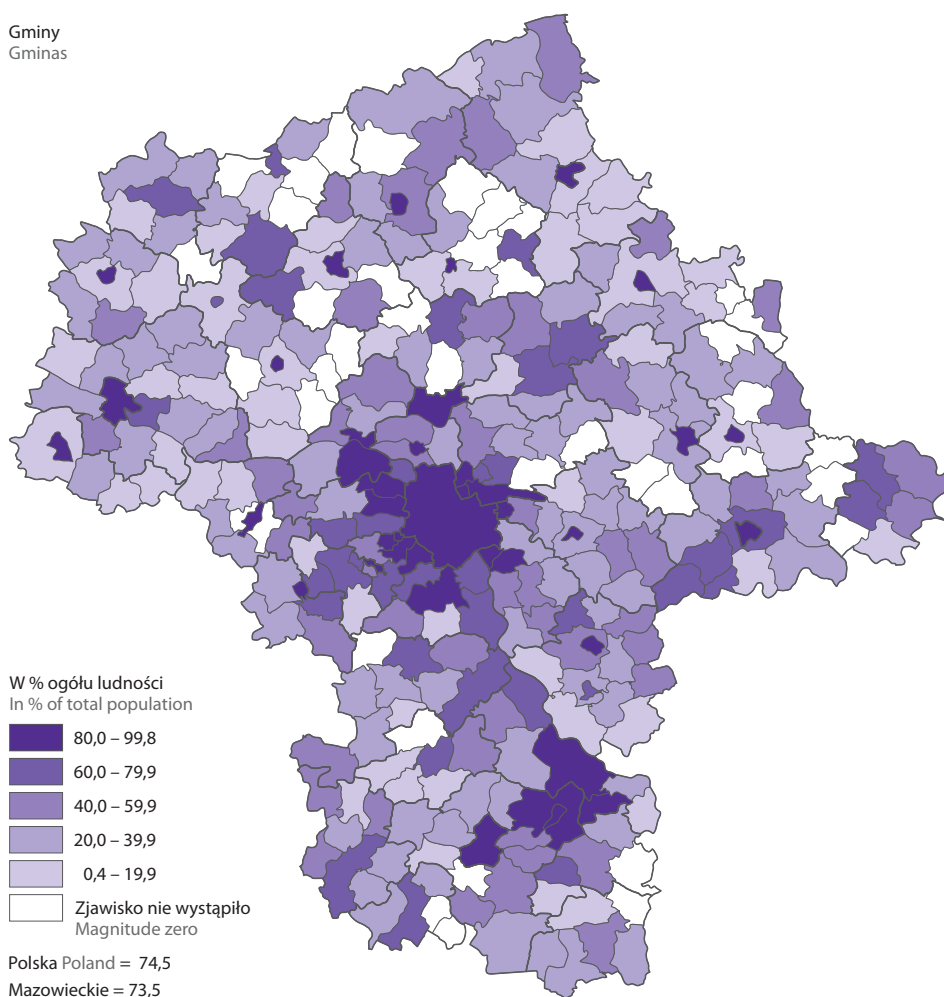

Dane o **ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków** podano w oparciu o szacunek liczby ludności korzystającej z oczyszczalni pracujących na sieci kanalizacyjnej i oczyszczających ścieki z miast i wsi (łącznie z ludnością korzystającą z oczyszczalni przemysłowych oczyszczających ścieki komunalne).

W województwie mazowieckim z oczyszczalni ścieków w 2019 r. korzystało 73,5% ludności, w stosunku do 2018 r. nastąpił wzrost o 0,4 p. proc., natomiast do 2010 r. o 20,5 p. proc. W kraju wskaźnik ten ukształtował się na poziomie 74,5% i był wyższy w porównaniu z 2018 r. o 0,5 p. proc., a z 2010 r. o 9,8 p. proc.

Największy odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków odnotowano w Radomiu (99,8%), zaś najmniejszy w gminie wiejskiej Karniewo (0,4%). Należy zaznaczyć, że w 39 gminach województwa ludność nie korzystała z oczyszczalni ścieków.

Mapa 13. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2019 r.
Map 13. Population connected to wastewater treatment plants in 2019

4.4. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

4.4. Pollution and protection of air

W ostatnich latach w województwie mazowieckim obserwuje się spadek poziomu emisji głównych zanieczyszczeń pyłowych i gazowych (bez dwutlenku węgla) wytworzonych w zakładach szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza. Stopień redukcji wytworzonych zanieczyszczeń pyłowych sięga niemal 100%, a gazowych prawie 80%. Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza jest emisja zanieczyszczeń pochodząca z sektora przemysłowego (energetyka, produkcja).

Źródłem emisji zanieczyszczeń powietrza są m.in. tzw. punktowe źródła emisji, czyli zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza. Zalicza się do nich wszystkie jednostki organizacyjne (zakłady) o największej w skali kraju emisji zanieczyszczeń powietrza, określonej na podstawie wysokości opłat wniesionych za roczną emisję substancji zanieczyszczających powietrze. Na koniec 2019 r. na terenie województwa mazowieckiego działało 136 takich zakładów (w 2010 r. 157). W urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych wyposażone były 72 zakłady (52,9% ogółu), a gazowych 25 (18,4%).

Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych – ilość zanieczyszczeń pyłowych odprowadzonych do atmosfery w ciągu roku; obejmuje poszczególne rodzaje tych zanieczyszczeń, tj.: pyły ze spalania paliw, cementowo-wapiennicze i materiałów ogniotrwałych, krzemowe, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowe, sadzę i inne emitowane w danym zakładzie zanieczyszczenia pyłowe.

Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych – ilość zanieczyszczeń gazowych odprowadzonych przez jednostkę sprawozdawczą do atmosfery w ciągu roku; obejmuje następujące rodzaje zanieczyszczeń: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla, węglowodory i inne emitowane przez dany zakład zanieczyszczenia gazowe.

Emisja zanieczyszczeń pyłowych w 2019 r. wyniosła 2,4 tys. ton i w porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyła się o 6,1%, a z 2010 r. – o 53,6%. Większość zanieczyszczeń pyłowych pochodziła ze spalania paliw (81,7% ogólnej emisji pyłów w mazowieckim). Stosunkowo dużą ich część stanowiły również zanieczyszczenia krzemowe (4,9%). Udział województwa w emisji zanieczyszczeń pyłowych wytworzonych przez zakłady szczególnie uciążliwe w kraju stanowił 9,0% i był wyższy o 0,9 p. proc. niż w 2018 r. i o 0,6 p. proc. niż w 2010 r.

Emisja zanieczyszczeń gazowych w 2019 r. w województwie mazowieckim wyniosła 32541,0 tys. ton i zarówno do 2018 r., jak i 2010 r. zwiększyła się odpowiednio o 2,9% i 10,3%. Istotny wpływ na jej wzrost miała rosnąca emisja dwutlenku węgla, natomiast emisja tlenku węgla i podtlenku azotu zmniejszyła się porównując do ww. lat. W stosunku do 2018 r. odnotowano wzrost emisji dwutlenku siarki, tlenków azotu i metanu. Największy spadek w porównaniu z 2018 r. odnotowano dla emisji podtlenku azotu o 12,9%, natomiast do 2010 r. dla emisji dwutlenku siarki o 68,8%. Udział województwa mazowieckiego w emisji zanieczyszczeń gazowych wytworzonych przez zakłady szczególnie uciążliwe w kraju stanowił 16,4%, w porównaniu z 2018 r. wzrósł o 1,6 p. proc., i o 2,7 p. proc. z 2010 r.

Tablica 6. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza
Table 6. Emission of air pollutants from plants of significant nuisance to air quality

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	tys. t/rok thousand of tonnes/year				Polska=100 Poland=100
	Emisja zanieczyszczeń gazowych Emission of gaseous pollutants				
Ogółem Total	29506,8	28568,0	31629,7	32541,0	16,4
w tym: of which:					
Dwutlenek siarki Sulphur dioxide	97,2	68,4	27,3	30,3	16,9
Metan Methane	0,3	0,4	0,3	0,4	0,1
Tlenki azotu Nitrogen oxides	50,5	34,8	23,4	25,1	13,4
Tlenek węgla Carbon monoxide	17,4	17,3	11,4	10,6	3,6
Dwutlenek węgla Carbon dioxide	29331,5	28439,6	31561,9	32469,5	16,5
Emisja zanieczyszczeń pyłowych Emission of particulate pollutants					
Ogółem Total	5,2	3,9	2,6	2,4	9,0
w tym: of which:					
Ze spalania paliw From fuel combustion	4,7	3,4	2,1	2,0	13,4
Niezorganizowana Unorganised	0,0	0,0	0,0	0,1	6,6

W 2019 r. w województwie mazowieckim 62,5% emisji zanieczyszczeń pyłowych i 71,7% gazowych pochodziło z zakładów zajmujących się według Polskiej Klasyfikacji Działalności wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę. Emisja z zakładów przetwórstwa przemysłowego stanowiła odpowiednio 37,5% zanieczyszczeń pyłowych i 27,8% gazowych, głównie z działalności związanej z wytwarzaniem i przetwarzaniem koksu i produktów rafinacji ropy naftowej.

W urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń powietrza w 2019 r. zatrzymano 99,9% pyłów i 77,9% gazów (bez dwutlenku węgla) wyemitowanych przez zakłady szczególnie uciążliwe, mające siedzibę w województwie mazowieckim (w 2018 r. odpowiednio 99,9% i 78,3%). W latach 2010–2019 stopień redukcji zanieczyszczeń pyłowych nie uległ istotnym zmianom (w 2010 r. 99,6%). Redukcja zanieczyszczeń gazowych natomiast od 2010 r. wzrosła o 37,8 p. proc. W skali kraju w 2019 r. w takich zakładach zatrzymano 99,8% wytworzonych zanieczyszczeń pyłowych i 70,3% gazowych (bez dwutlenku węgla).

4.5. Ochrona przyrody. Lasy

4.5. Nature protection. Forests

Na koniec 2019 r. powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona stanowiła 29,7% powierzchni województwa. W stosunku do 2010 r. wzrosła o 2,6 tys. ha, powiększyła się również sieć obszarów objętych ochroną w ramach programu Natura 2000. Więcej obszarów zajmują lasy, w 2019 r. wskaźnik lesistości wyniósł 23,5% i w ciągu dziewięciu lat wzrósł o 0,8 p. proc.

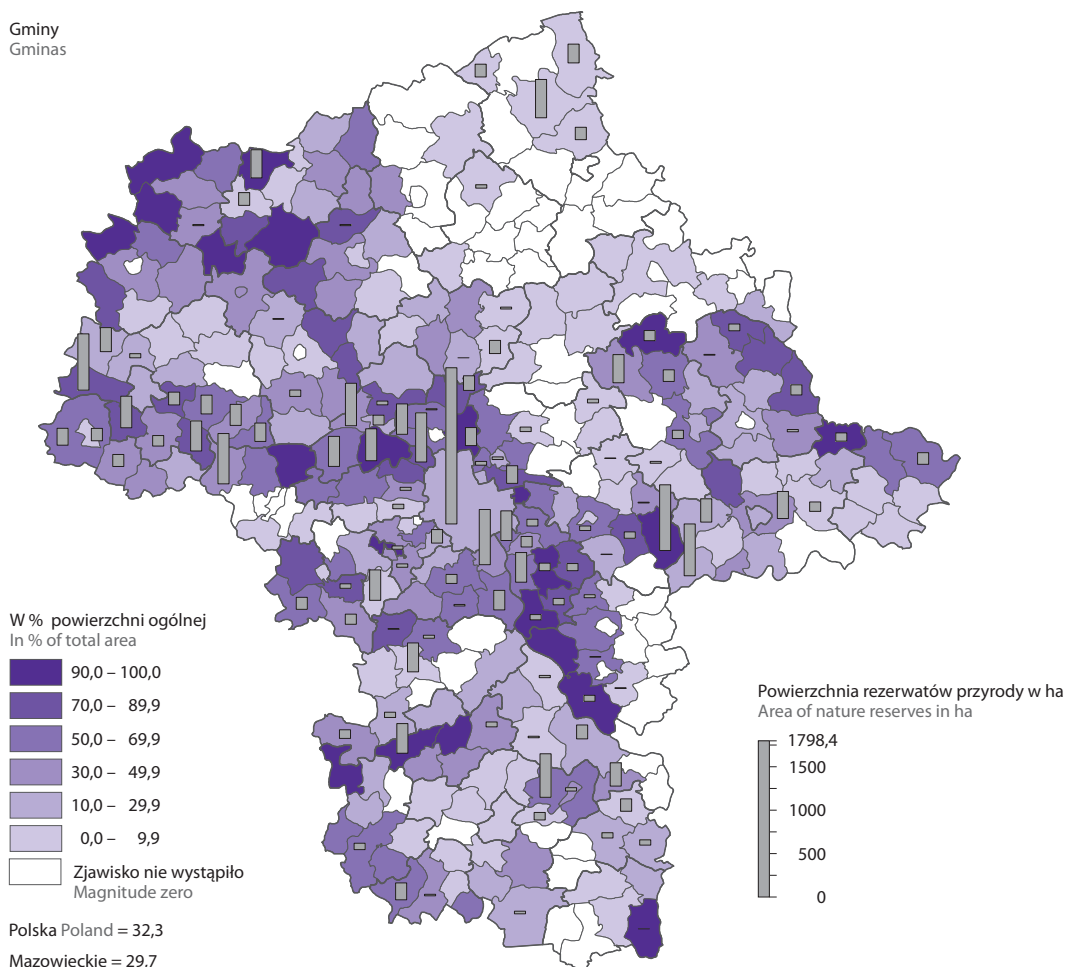
Obszary prawnie chronione w województwie mazowieckim w 2019 r. zajmowały ogółem 1057,8 tys. ha, stanowiły one 29,7% powierzchni ogólnej województwa i 10,5% tej powierzchni w Polsce. Porównując z 2018 r. terenów tych było więcej o 1442 ha, a do 2010 r. o 2558 ha. W kraju udział powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych był nieco wyższy i wynosił 32,3%.

Najwyższy odsetek obszarów prawnie chronionych odnotowano w powiecie otwockim (78,0%), a najniższy – w wyszkowskim (0,1%). Na poziomie gmin udział takich obszarów był jeszcze bardziej zróżnicowany. W województwie mazowieckim w 8 gminach obszary prawnie chronione stanowiły całą powierzchnię tych gmin, natomiast w 67 omawiana forma ochrony nie wystąpiła.

Mapa 14. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 14. Area of special nature value under legal protection in 2019
As of 31 December

Gminy
Gminas

Park narodowy – obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

Rezerваты przyrody – obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Park krajobrazowy – obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Obszar chronionego krajobrazu – tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych.

Obszary Natura 2000 – obszar utworzony w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków, siedlisk przyrodniczych lub zagrożonych wyginięciem gatunków roślin i zwierząt; wyznaczony zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na walory widokowe lub estetyczne.

Najwyższą formę ochrony przyrody stanowią parki narodowe. Na terenie województwa mazowieckiego znajduje się 1 park narodowy (Kampinoski Park Narodowy utworzony w 1959 r.) o powierzchni 38,5 tys. ha (12,2% powierzchni parków narodowych w kraju). Położony jest na terenie trzech powiatów, przy czym zdecydowana większość jego powierzchni znajduje się w powiatach warszawskim zachodnim i nowodworskim (86%), a pozostała w sochaczewskim.

Na koniec 2019 r. w województwie zlokalizowanych było 188 rezerwatów przyrody o łącznej powierzchni 19,4 tys. ha. Ich powierzchnia w porównaniu z 2010 r. zwiększyła się o 1218 ha, tj. wzrost o 6,7%. Największy obszar zajmowały rezerваты leśne i wodne, które łącznie stanowiły 77,6% ogólnej powierzchni rezerwatów w województwie. Ponadto w mazowieckim znajdowało się 9 parków krajobrazowych o łącznej powierzchni 173,3 tys. ha, z czego 4 częściowo położone były również na terenach sąsiednich województw. Zajmowały one 4,9% ogólnej powierzchni województwa i w większości były zajęte przez lasy (56,0%) oraz użytki rolne (34,1%). Obszary chronionego krajobrazu, z definicji o mniejszych rygorach ochronności, zajmowały 836,1 tys. ha, tj. 23,5% powierzchni województwa. Wyznaczono dotychczas 31 takich obszarów, w tym 2 częściowo położone na terenie innych województw. Od 2010 r. ich ogólna powierzchnia zwiększyła się o 955 ha, tj. o 0,1%.

Duża część obszarów prawnie chronionych wchodzi w skład Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000. W ramach programu Natura 2000, na terenie województwa mazowieckiego wyznaczono dotychczas 18 obszarów specjalnej ochrony ptaków (OSO – obszary specjalnej ochrony ptaków) oraz 62 specjalnych obszarów ochrony siedlisk przyrodniczych, wybranych cennych gatunków roślin i zwierząt (SOO – specjalne obszary ochrony siedlisk). W 2019 r. powierzchnia OSO wyniosła 428,6 tys. ha (12,1% powierzchni ogólnej województwa), a powierzchnia SOO 193,0 tys. ha (5,4%). Od 2010 r. Obszary Natura 2000 w województwie zwiększyły się o 0,2% i stanowiły 7,4% tych obszarów w kraju. Na terenie województwa największe Obszary Natura 2000 specjalnej ochrony ptaków znajdują się w Puszczy Białej, Ostoi Kozienickiej oraz Doliny Dolnego Bugu, natomiast ochrony siedlisk – w Puszczy Kampinoskiej i Ostoi Nadbużańskiej.

Wykres 10. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia

Chart 10. Area of special nature value under legal protection in 2019
As of 31 December

^a Bez powierzchni rezerwatów przyrody i innych form ochrony przyrody położonych na ich terenie.
^a Excluding nature reserves and other forms of nature protection located within those areas.

Pozostałe formy ochrony przyrody znajdujące się na terenie województwa to: stanowiska dokumentacyjne zajmujące 0,5 tys. ha, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – 6,0 tys. ha oraz użytki ekologiczne – 1,9 tys. ha. Liczba pomników przyrody w województwie mazowieckim na koniec 2019 r. wyniosła 4074 (najwięcej w kraju). W porównaniu z 2018 r. było ich więcej o 7, a do 2010 r. mniej o 201 obiektów. Wśród pomników większość to pojedyncze drzewa (3030), a następnie grupy drzew (700).

Według stanu liczebnego ważniejszych zwierząt chronionych w Polsce (na dzień 31 grudnia 2019 r.) na terenie województwa najliczniej występował bóbr europejski – 16,7 tys. osobników (12,2% populacji w kraju), wilk – 29 (0,9%), żubr – 8 (0,4% były to osobniki żyjące tylko w ogrodach zoologicznych), cietrzew – 5 (1,9%), ryś – 4 (0,7%).

W 2019 r. w województwie mazowieckim powierzchnia parków spacerowo-wypoczynkowych, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej zajmowała 6,9 tys. ha (0,2% powierzchni województwa) i wzrosła od 2010 r. o 465 ha. Większość – 88,1% tych terenów znajdowała się w miastach i pokrywała 2,8% ich powierzchni. Wśród miast na prawach powiatu, najwyższy udział takich terenów w powierzchni ogółem odnotowano w Warszawie – 6,4%.

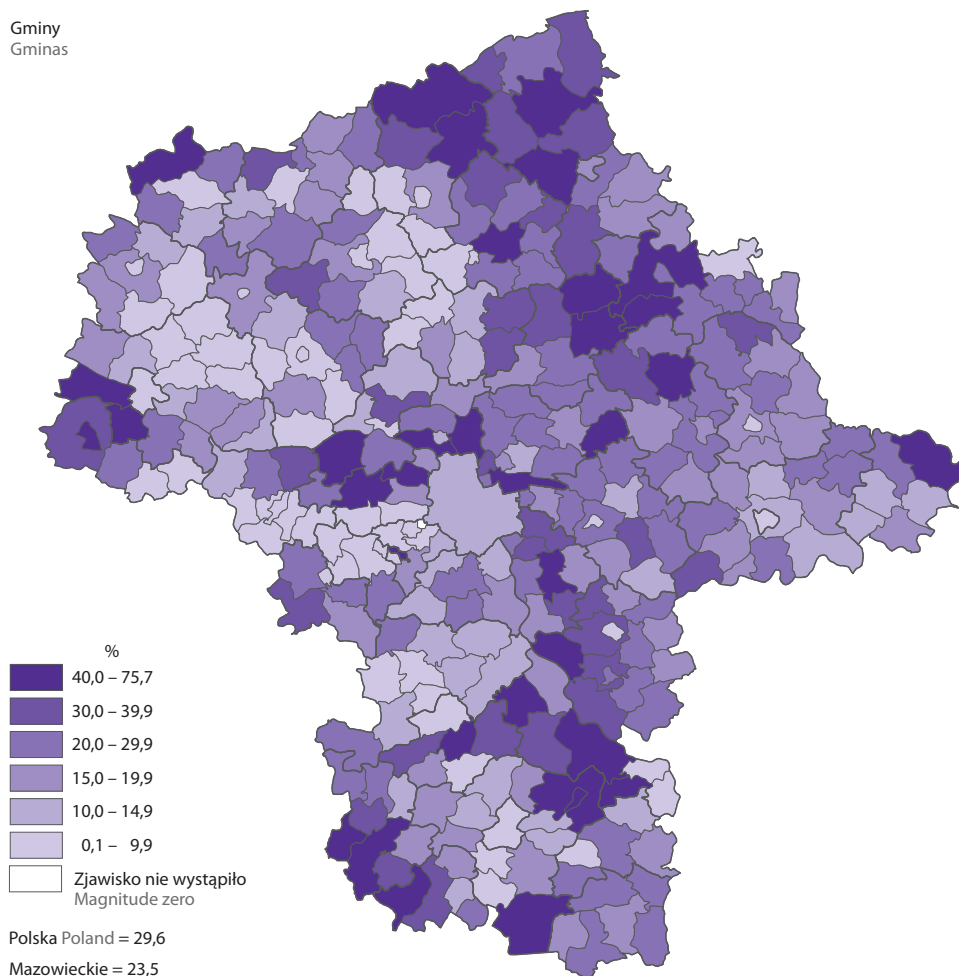
Lesistość – stosunek procentowy powierzchni lasów do ogólnej powierzchni geodezyjnej kraju (danej jednostki terytorialnej: województwa, powiatu, gminy).

W 2019 r. grunty leśne w województwie mazowieckim zajmowały powierzchnię 846,4 tys. ha, (24,1% powierzchni lądowej), w tym 98,6% stanowiły lasy. W skali roku powierzchnia gruntów leśnych zwiększyła się o 3,4 tys. ha, natomiast na przestrzeni dziewięciu lat wzrosła o 25,8 tys. ha. Na terenie mazowieckiego znajdowało się 8,9% ogólnej powierzchni gruntów leśnych w Polsce.

Od dziewięciu lat systematycznie zwiększa się powierzchnia lasów w województwie, w 2019 r. zajmowały one 834,4 tys. ha. (wobec 808,8 tys. ha w 2010 r.). W strukturze własnościowej dominowały lasy publiczne (54,8%; w kraju – 80,7%). Wśród nich zdecydowaną większość (91,9%) stanowiły lasy znajdujące się w zarządzie Lasów Państwowych. Udział lasów prywatnych wyniósł 45,2%.

Wskaźnik lesistości w województwie był mniejszy od krajowego (wynoszącego 29,6%) i ukształtował się na poziomie 23,5%. W stosunku do 2018 r. wskaźnik ten zwiększył się o 0,1 p. proc., natomiast do 2010 r. był wyższy o 0,8 p. proc. Wskaźnik lesistości wykazuje duże zróżnicowanie w ujęciu terytorialnym. Jego najwyższy poziom odnotowano w gminach Izabelin (75,7%), Podkowie Leśnej (75,1%) oraz Zielonce (73,7%), zaś najniższy w Sokołowie Podlaskim (0,1%). W jednej gminie (Piastów) nie było lasów.

Mapa 15. Lesistość w 2019 r.
Stan w dniu 31 grudnia
 Map 15. Forest cover in 2019
 As of 31 December

4.6. Odpady przemysłowe i komunalne

4.6. Industrial and municipal waste

W 2019 r. w województwie mazowieckim wytworzono 7,6 mln ton odpadów, z czego 23% stanowiły odpady komunalne. Ilość wytworzonych odpadów zmniejszyła się o 2,5% w porównaniu z 2018 r.

Odpady przemysłowe najczęściej były unieszkodliwiane przez wytwórców we własnym zakresie lub przekazywane innym odbiorcom w gospodarowanie. Ilość odpadów przemysłowych składowanych wyniosła blisko 43 mln ton. Odpady komunalne zebrane były z większym udziałem selektywnej zbiórki.

W 2018 r. wytworzono 6017,7 tys. ton odpadów przemysłowych (5% w skali kraju) pochodzących z różnych gałęzi działalności gospodarczej. Większość z nich została przekazana innym odbiorcom w gospodarowanie (45,4%) oraz unieszkodliwiona (40,8%). Dodatkowo odzyskowi poddano (12,4%), a do czasowego magazynowania przekazano (1,5%). Ilość wytworzonych odpadów przemysłowych zwiększyła się o 7,5% porównując z 2017 r. i o 8,3% z 2010 r.

Tablica 7. Odpady przemysłowe
Table 7. Industrial waste

Wyszczególnienie Specification	2010	2019	
	w tysiącach ton in thousand of tonnes		Polska=100 Poland=100
Odpady wytworzone (w ciągu roku) Waste generated (during the year)	5554,1	5899,5	5,2
w tym: of which:			
unieszkodliwione we własnym zakresie conditioned by waste producer on site	.	2580,2	10,8
przekazane innym odbiorcom transferred to other recipients	.	2430,6	3,7
magazynowane czasowo temporarily stored	367,1	89,1	6,3
Odpady dotychczas składowane (nagromadzone ^a ; stan w końcu roku) Waste landfilled to date (accumulated) ^a (as of the end of the year)	42099,3	42764,2	2,4

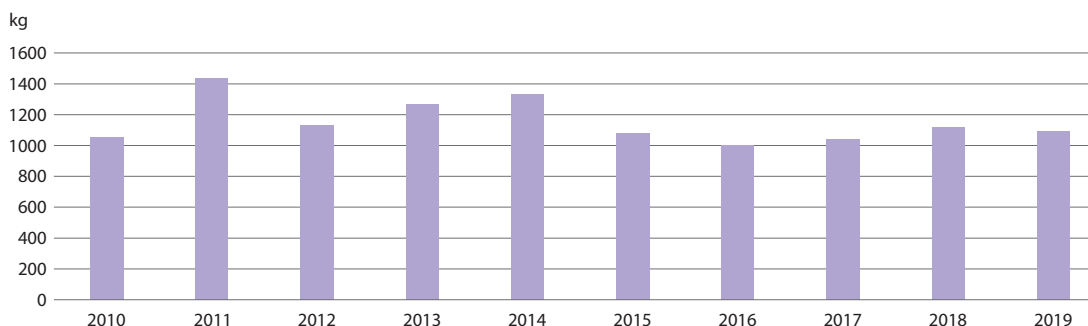
a Na składowiskach (hałdach, stawach osadowych) własnych.
a On own landfills (heaps, settling ponds).

Wprowadzona w prawie polskim pięciostopniowa hierarchia gospodarowania odpadami, jako najlepsze postępowanie wskazuje zapobieganie powstawaniu odpadów, a w następnej kolejności ponowne ich użycie oraz recykling. W ostateczności odpady mogą być unieszkodliwiane np. poprzez składowanie.

W 2019 r. w województwie mazowieckim ilość odpadów przemysłowych składowanych (nagromadzonych) w obiektach własnych wyniosła 42764,2 tys. ton (2% w skali kraju) i zajmowała łączną powierzchnię 517,1 ha. Ilość odpadów składowanych wzrosła zarówno w stosunku do 2018 r., jak do 2010 r. odpowiednio o 188,5 tys. ton i o 664,9 tys. ton. Zmniejszyła się powierzchnia ich składowania, analogicznie o 1,0 ha i 104,4 ha.

Wykres 11. Odpady przemysłowe wytworzone w ciągu roku na 1 mieszkańca
 Chart 11. Industrial waste generated during the year per capita

Odpady komunalne – odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Od 2014 r. odpady odebrane od mieszkańców uznawane są za odpady wytworzone ze względu na objęcie od 1 lipca 2013 r. przez gminy systemem gospodarowania odpadami wszystkich właścicieli nieruchomości, wcześniej były to dane szacunkowe.

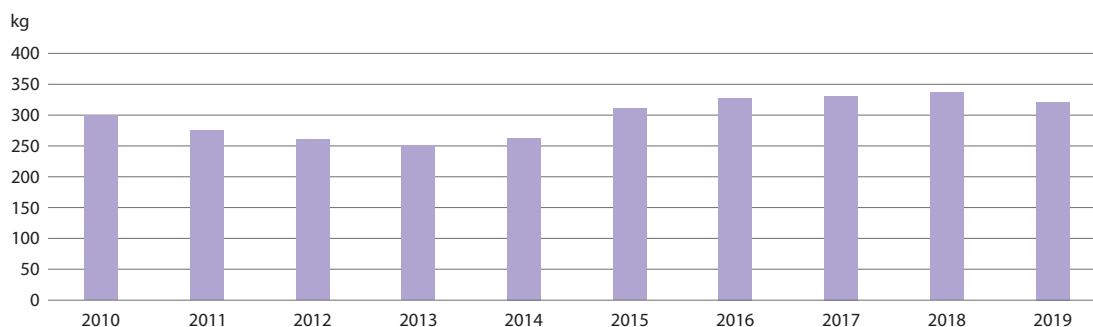
W 2019 r. w województwie mazowieckim zebrano 1736,2 tys. ton odpadów komunalnych (14% zebranych w kraju). Ich ilość w porównaniu z poprzednim rokiem zmniejszyła się o 4,2%, natomiast z 2010 r. zwiększyła się o 10,4%. Zdecydowana większość 1520,7 tys. ton (87,6%) pochodziła z gospodarstw domowych, w stosunku do 2018 r. zebrano ich mniej o 3,7%. Odpady z innych źródeł tzw. usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji stanowiły 12,4% ogółu odpadów komunalnych i było ich o 7,1% mniej niż w 2018 r.

W latach 2010–2019 systematycznie zwiększała się ilość odpadów zebranych selektywnie. W 2019 r. udział odpadów zebranych selektywnie stanowił 28,1% ogółu odpadów komunalnych, podczas gdy w 2010 r. 8,9%. W strukturze tych odpadów dominujące frakcje to odpady biodegradowalne (24,1%) oraz zmieszane odpady opakowaniowe (22,3%), a następnie szkło (13,3%), wielkogabarytowe (12,6%), papier i tektura (11,2%), tworzywa sztuczne (9,2%). W 2018 r. struktura ta kształtowała się na zbliżonym poziomie, zmieniła się natomiast w porównaniu z 2010 r. Dziewięć lat temu frakcjami o dominującym udziale były papier i tektura (29,2%), biodegradowalne (18,6%) oraz szkło (17,9%), a następnie wielkogabarytowe (14,9%) i tworzywa sztuczne (10,8%).

Tablica 8. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku
Table 8. Municipal waste collected separately during the year

Wyszczególnienie Specification	2010		2019			
	ogółem total	w tym z gospodarstw domowych of which from households	ogółem total		w tym z gospodarstw domowych of which from households	
	w tonach in tonnes		Polska=100 Poland=100	w tonach in tonnes	Polska=100 Poland=100	
Ogółem Total	139540,8	82364,6	487341,7	12,3	456094,4	12,5
w tym: of which:						
Papier i tektura Paper and cardboard	40707,2	20964,1	54774,9	15,7	47648,4	16,5
Szkło Glass	24916,1	19661,9	65037,8	11,3	62963,3	11,7
Tworzywa sztuczne Plastics	15108,5	10018,5	44863,9	11,3	42017,5	11,5
Metale Metals	2458,9	1744,7	5495,1	38,3	5267,5	40,4
Tekstylia Textiles	5337,8	5326,5	192,2	6,2	170,0	6,0
Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne Waste electrical and electronic equipment	4128,3	3788,0	5816,5	14,3	5670,8	14,7

Wykres 12. Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca
Chart 12. Municipal waste collected during the year per capita

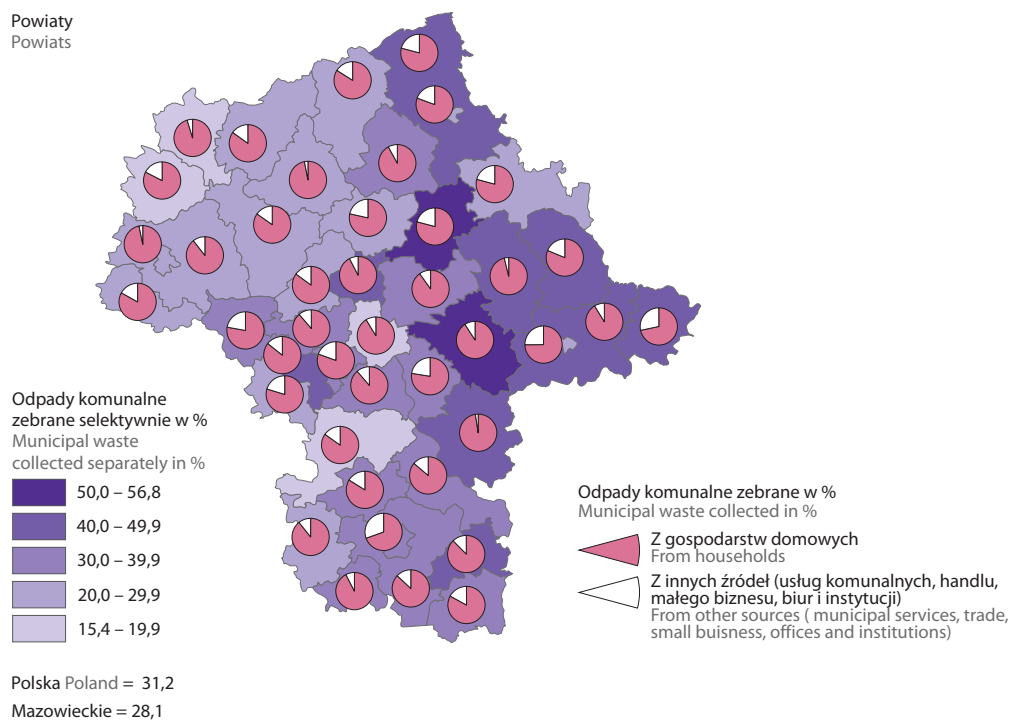

Na koniec 2019 r. na terenie województwa mazowieckiego funkcjonowało 25 składowisk o łącznej powierzchni 163,2 ha (10% tej powierzchni w kraju). W porównaniu z 2010 r. zmniejszyła się zarówno liczba składowisk (o 45) jak również ich powierzchnia (o 111,7 ha). Na składowiska trafiło 752,5 tys. ton odpadów komunalnych (43,3% ogółu zebranych). W ciągu 2019 r. zakończono eksploatację 3 składowisk o łącznej powierzchni 6,3 ha.

Niepokojącym zjawiskiem jest powstawanie dzikich wysypisk. W ciągu 2019 r. na terenie województwa mazowieckiego zlikwidowanych zostało 1074 nielegalne wysypiska, z których zebrano 3,2 tys. ton odpadów komunalnych. W latach 2010–2019 zlikwidowano ich łącznie 14,2 tys., o masie 61,8 tys. ton odpadów. Nadal w województwie na koniec 2019 r. pozostało 157 dzikich wysypisk śmieci o łącznej powierzchni 72,5 tys. m².

Mapa 16. Odpady komunalne zebrane w 2019 r.
 Map 16. Municipal waste collected in 2019

Powiaty
 Powiats

4.7. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska

4.7. Economic aspects of environmental protection

W 2019 r. nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska wyniosły 2381,1 mln zł, a w gospodarce wodnej osiągnęły poziom 392,4 mln zł. W latach 2010–2019 strumień nakładów skierowany był głównie na gospodarkę ściekową i ochronę wód, ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu, a także ujęcia i doprowadzenia wody oraz budowę i modernizację stacji uzdatniania wody. Większość nakładów sfinansowano w tych latach ze środków własnych inwestora, znacznym źródłem finansowania były też środki z zagranicy.

Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w województwie mazowieckim w 2019 r. wyniosły 2381,1 mln zł (wobec 1477,5 mln zł w 2018 r. i 1267,5 mln zł w 2010 r.). Głównie przeznaczone zostały na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu (w 2019 r. 1216,6 mln zł) oraz na gospodarkę ściekową i ochronę wód (w 2019 r. 885,6 mln zł). W latach 2010–2019 nakłady na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu stanowiły od 18% do 51% nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska ogółem, natomiast na gospodarkę ściekową i ochronę wód stanowiły od 37% do 68%. Najniższy udział miały: ochrona i przywrócenie wartości użytkowej gleby, ochrona wód podziemnych i powierzchniowych oraz ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu, każde poniżej 2%.

Źródła finansowania nakładów na środki trwałe w ochronie środowiska i gospodarce wodnej:

- **środki własne inwestora;**
- **środki z budżetu** – centralnego, województwa, powiatu, gminy;
- **środki z zagranicy** – kredyty zagraniczne, a także środki bezzwrotne i zwrotne uzyskane w ramach programów międzynarodowych i funduszy pomocowych, w tym z Funduszu Spójności (FS) i funduszy strukturalnych, np. z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), pomocy bilateralnej, ekokonwersji itp., również w przypadkach, gdy inwestycja jest prefinansowana;
- **fundusze ekologiczne** – środki uzyskane z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej;
- **kredyty i pożyczki krajowe** – łącznie z bankowymi (także z Banku Ochrony Środowiska), bez pożyczek i kredytów uzyskanych od Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej;
- **inne środki** – np. środki własne rolników oraz nakłady niesfinansowane (np. niezapłacone faktury).

W 2019 r. głównym źródłem finansowania nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska były środki własne inwestorów (45%) oraz kredyty i pożyczki krajowe (34%). Pozostałe źródła to: środki z zagranicy (11%), fundusze ekologiczne (7%), łącznie środki z budżetu centralnego, województwa, powiatu, gminy (1%), a także inne środki (2%).

Wykres 13. Nakłady^a na środki trwałe według źródeł finansowania w latach 2010–2019 (ceny bieżące)
Chart 13. Outlays^a on fixed assets by source of financing in 2010–2019 (current prices)

a Według lokalizacji inwestycji. b W tym nakłady niesfinansowane.
 a By site location of investment. b Of which non-financed outlays.

Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w 2019 r. wyniosły 392,4 mln zł (wobec 338,5 mln zł w 2018 r. i 597,5 mln zł w 2010 r.). W latach 2010–2019 inwestycje skierowane były głównie na ujęcia i doprowadzenia wody oraz budowę i modernizację stacji uzdatniania wody. W 2019 r. na ujęcia i doprowadzenia wody przeznaczono 246,3 mln (tj. 63% wszystkich nakładów na gospodarkę wodną), natomiast na budowę i modernizację stacji uzdatniania wody 111,2 mln zł (28%).

W strukturze finansowania nakładów na środki trwałe w gospodarce wodnej dominowały środki własne, następnie środki z zagranicy. W 2019 r. stanowiły one odpowiednio 66% i 18%. Środki z budżetu (centralnego, województwa, powiatu, gminy) – 4%, fundusze ekologiczne – 3%, kredyty i pożyczki krajowe – 2% oraz inne środki (w tym niesfinansowane) – 8%.

Udział województwa mazowieckiego w nakładach krajowych kształtował się na poziomie 19,2% dla ochrony środowiska (w 2018 r. 14,2%, 2010 r. 11,6%) i 12,2% w przypadku gospodarki wodnej (w 2018 r. 13,7%, 2010 r. 16,8%).

W województwie mazowieckim w 2019 r. w wyniku realizacji inwestycji ochrony środowiska w zakresie ochrony powietrza zdolność przekazanych do eksploatacji urządzeń do redukcji zanieczyszczeń pyłowych wyniosła łącznie 2986 ton/rok, w tym w powiecie żyrardowskim 2536 ton/rok. Natomiast zdolność urządzeń do neutralizacji zanieczyszczeń gazowych – 14173 ton/rok, w tym w m. Ostrołęce 5500 ton/rok oraz w powiatach kozienickim 3800 ton/rok i ostrowskim 3715 ton/rok.

Oddano do użytkowania 5 komunalnych oczyszczalni ścieków (4 biologiczne, 1 z podwyższonym usuwaniem biogenów). Nowo oddane oczyszczalnie biologiczne zlokalizowane były w powiatach otwockim i sierpeckim (po 1 obiekcie) oraz ostrowskim (2 obiekty) o łącznej przepustowości 1,6 tys. m³/dobę. W powiecie otwockim została oddana również do użytkowania oczyszczalnia z podwyższonym usuwaniem biogenów o przepustowości 2,5 tys. m³/dobę.

W zakresie gospodarki odpadami, oddano do użytkowania 7,4 ha powierzchni do unieszkodliwiania odpadów poprzez składowanie (4,6 ha w powiecie płońskim i 2,8 ha w ciechanowskim) o łącznej wydajności 98,0 tys. ton/rok.

Efektem realizacji inwestycji było również przekazanie 546,9 km sieci kanalizacyjnej odprowadzającej ścieki (najwięcej w powiecie siedleckim 59,6 km) oraz 91,9 km sieci kanalizacyjnej odprowadzającej wody opadowe (najwięcej w powiecie otwockim 23,9 km).

W zakresie gospodarki wodnej w 2019 r. oddano do użytku urządzenia zaopatrujące w wodę, tj. ujęcia i uzdatniania wody. Wydajność nowo oddanych ujęć wodnych wyniosła 1,2 tys. m³/dobę, a stacji uzdatniania wody 6,5 tys. m³/dobę. Oddano też do użytku 433,8 km sieci wodociągowej (najwięcej w powiecie mińskim 44,7 km) oraz wybudowano lub zmodernizowano 1 km obwałowań przeciwpowodziowych (całość w powiecie ostrołęckim).

Tablica 9. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej^a w latach 2010–2019 (ceny bieżące)

Table 9. Outlays on fixed assets for environmental protection and water management^a in 2010–2019 (current prices)

Wyszczególnienie Specification	W tysiącach złotych In thousand PLN	Polska=100 Poland=100	Na 1 mieszkańca ^b w zł Per capita ^b in PLN
Ochrona środowiska Environmental protection	15156441,6	13,8	284
w tym: of which:			
Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu Protection of air and climate	5662626,6	18,3	106
Gospodarka ściekowa i ochrona wód Wastewater management and protection of waters	7549213,6	13,8	142
Gospodarka odpadami Waste management	1049112,9	8,5	20
Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu Protection of biodiversity and landscape	55577,1	3,8	1
Pozostała działalność związana z ochroną środowiska Other activity connected with environmental protection	295561,0	4,6	6
Gospodarka wodna Water management	3505905,1	12,1	66
w tym: of which:			
Ujęcia i doprowadzenia wody Water intakes and systems	1942933,0	16,0	36
Budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody Construction and modernisation of water treatment plants	1165115,1	26,5	22

a Według lokalizacji inwestycji. b Średnia wartość z danego okresu.

a By investments locations. b Average value from a given period.

Rozdział 5

Chapter 5

Społeczeństwo

Society

5.1. Kapitał ludzki

5.1. Human capital

Demografia

Demography

Mazowieckie jest największym pod względem powierzchni i liczby ludności województwem w kraju, a liczba jego mieszkańców stale rośnie. Ludność województwa stanowi ponad 14% ogółu populacji Polski – oznacza to, że co siódmy mieszkaniec kraju mieszka na Mazowszu. Więcej jest ludności miejskiej niż wiejskiej, a co drugi mieszkaniec mazowieckich miast zamieszkuje w m.st. Warszawie.

Wzrost liczby ludności województwa mazowieckiego notowany w latach 2010–2019 był wynikiem korzystnych tendencji w zakresie ruchu migracyjnego i naturalnego. Wówczas w każdym roku obserwacji rejestrowano więcej zameldowań na pobyt stały niż wymeldowań, ponadto liczba urodzeń przewyższała liczbę zgonów. Mieszkańców zyskały zarówno miasta, jak i wsie. W 2020 r. saldo migracji stałej było dodatnie, natomiast liczba zgonów była wyższa od liczby urodzeń żywych. Odnotowano spadek liczby mieszkańców miast oraz niewielki wzrost ludności wiejskiej. Przyrost/ubytek ludności był jednak bardzo zróżnicowany terytorialnie. Przybywało mieszkańców w obszarze metropolitalnym Warszawy i strefach podmiejskich dużych miast, a ubywało w miastach subregionalnych i powiatach usytuowanych na krańcach województwa. Niepokojącym zjawiskiem jest powiększanie się obszarów wyludniających się.

Nadal obserwowano negatywne zmiany w strukturze ludności według wieku – wzrósł odsetek populacji w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym. Zwiększyła się liczba osób w wieku 65 lat przypadająca na 100 osób w wieku 0–14 lat. Pogorszyły się więc relacje międzypokoleniowe między dziadkami i wnukami. Zwiększyła się wartość mediany (wiek środkowy ludności). Wszystko to świadczy o postępującym z roku na rok procesie starzenia demograficznego ludności województwa. Ponadto na Mazowszu (podobnie jak w kraju) utrzymywało się zjawisko depresji urodzeniowej – niska liczba urodzeń (pomimo okresowych wzrostów) nie zapewniała prostej zastępowalności pokoleń. Pozytywnym zjawiskiem była utrzymująca się niska umieralność niemowląt.

W 2020 r. liczba mieszkańców województwa mazowieckiego zwiększyła się o 1,9 tys. osób (wobec wzrostu o 19,8 tys. osób w roku poprzednim). Współczynnik salda migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały wyniósł 2,25‰, co w skali roku oznacza spadek o 1,09 pkt. Zarejestrowano spadek współczynnika przyrostu naturalnego (z plus 0,35‰ do minus 1,99‰). Zanotowano spadek liczby urodzeń żywych na 1000 ludności (z 11,01‰ do 10,45‰) oraz wzrost liczby zgonów (z 10,66‰ do 12,44‰). Współczynnik urodzeń w województwie mazowieckim był wyższy niż średnio w kraju (o 1,19 pkt), natomiast współczynnik zgonów – na zbliżonym poziomie. Liczba zgonów niemowląt w przeliczeniu na 1000 urodzeń żywych wyniosła 3,16‰ i była o 0,41 pkt niższa niż średnio w kraju.

Szacunki liczby i struktury ludności dla lat międzyspisowych sporządza się **metodą bilansową**, przyjmując wyniki ostatniego spisu powszechnego jako bazę wyjściową do obliczenia danych dla danej gminy z uwzględnieniem liczby urodzeń, zgonów, salda migracji wewnętrznych i zagranicznych (wyjątek stanowi 2015 r., w przypadku którego dla migracji zagranicznych przyjęto dane za 2014 r.) oraz zmian administracyjnych, jakie miały miejsce w bilansowanym okresie.

Prezentowane dane dotyczą ludności zamieszkałej w danej gminie, tj. liczby ludności zameldowanej na pobyt stały skorygowanej o saldo osób zameldowanych na pobyt czasowy ponad 3 miesiące. Jako bazę wyjściową bilansów przyjęto wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011, z tym że dla 2010 r. – według podziału administracyjnego obowiązującego w dniu 31 grudnia 2011 r.

Mazowieckie jest województwem o największej liczbie ludności. W końcu 2020 r. mieszkało tu 5425,0 tys. osób, co stanowiło 14,2% ogółu ludności Polski. W porównaniu z 2019 r. liczba ludności województwa zwiększyła się o 1,9 tys. (o 0,03%), a w porównaniu z 2010 r. – o 158,0 tys. (o 3,0%).

W 89 miastach województwa mieszkało 3495,2 tys. osób, tj. 15,3% miejskiej ludności kraju, a na wsi 1929,8 tys. – 12,6% ogółu ludności wiejskiej. W porównaniu z 2019 r. liczba mieszkańców miast zmniejszyła się o 0,5 tys. (o 0,01%), a mieszkańców wsi zwiększyła się o 2,4 tys. (o 0,12%). Mazowieckie zurbanizowane jest w stopniu wyższym od przeciętnego w kraju – udział mieszkańców miast w ogólnej liczbie ludności województwa stanowił 64,4% (o 0,1 p. proc. mniej niż przed rokiem), natomiast w kraju – 59,9% (o 0,1 p. proc. mniej).

Tablica 10.   **Ludność**
Table 10.   **Population**

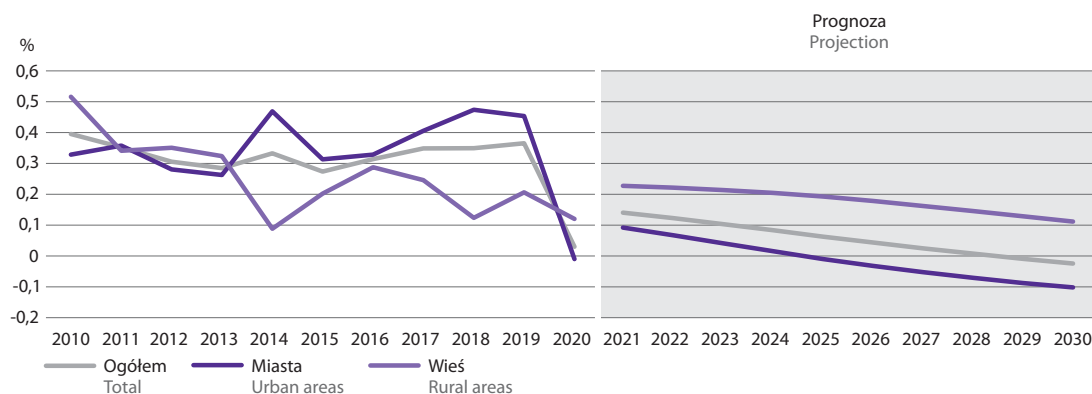
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Ogółem (stan w dniu 31 grudnia): w tysiącach Total (as of 31 December): in thousands	5267,1	5349,1	5423,2	5425,0
Polska=100 Poland=100	13,7	13,9	14,1	14,2
Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males	108,9	109,0	109,0	109,0
Miasta – w % ogółu ludności Urban areas – in % of total population	64,2	64,3	64,5	64,4
Wieś – w % ogółu ludności Rural areas – in % of total population	35,8	35,7	35,5	35,6
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej Population per 1 km ² of total area	148	150	153	153

Największym miastem regionu, a zarazem stolicą kraju i ośrodkiem metropolitalnym rangi europejskiej jest Warszawa, gdzie zamieszkuje co drugi mieszkaniec mazowieckich miast. Na koniec 2020 r. Warszawa liczyła 1794,2 tys. ludności, co stanowiło 33,1% ogółu ludności województwa. W latach 2010–2020 liczba ludności stolicy zwiększyła się o 94,1 tys. (co roku przybywało średnio niecałe 10 tys. ludności). Roczne tempo przyrostu zawierało się w przedziale od 0,20% w 2020 r. (przyrost o 3,5 tys. osób) do 0,76% w 2018 r. (przyrost o 13,4 tys. osób).

Gęstość zaludnienia w 2020 r. wynosiła 153 osoby na 1 km² (w kraju średnio 122 osoby); wyższa była w miastach (1592 osób) niż na wsi (58 osób). Z analizy rozkładu tego wskaźnika na poziomie powiatów wynika, że najmniejsza gęstość zaludnienia występuje w powiecie łosickim (40 osób/km²), a największa – w m.st. Warszawie (3469 osoby/km²).

Wykres 14. Średnioroczne tempo przyrostu/ubytku ludności w latach 2010–2020 oraz w prognozie do 2030 r.
Chart 14. Average annual population growth/decrease rate in 2010–2020 and in the projection until 2030

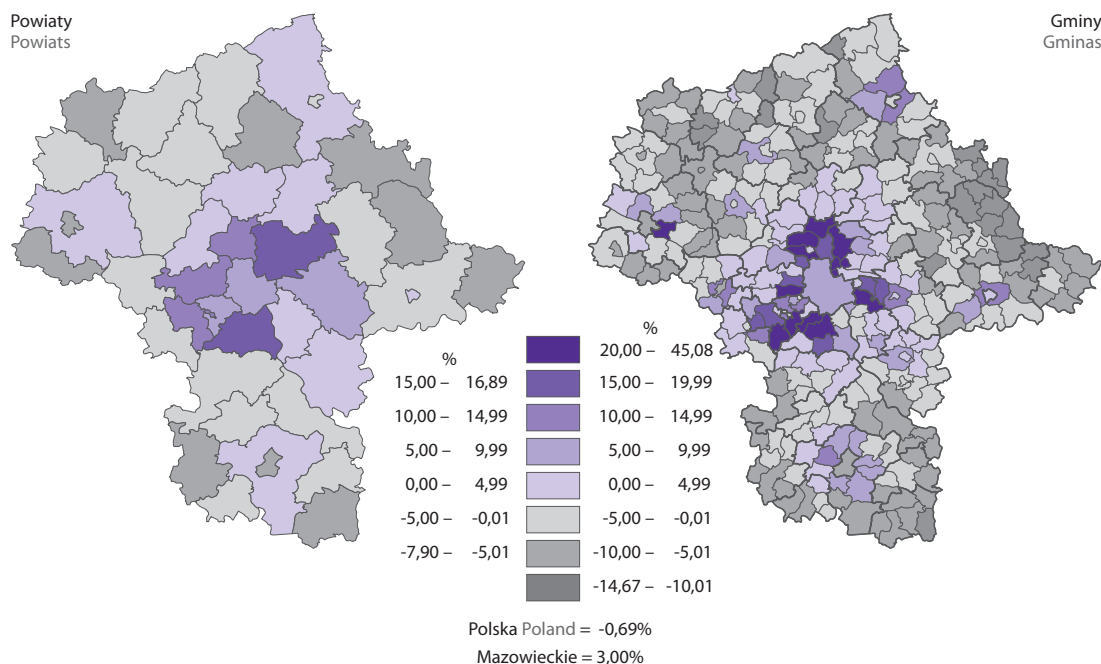

Prognoza na podstawie stanu ludności w dniu 31 grudnia 2013 r., w podziale administracyjnym obowiązującym w dniu 1 stycznia 2014 r.

W latach 2010–2020 mazowieckie było jednym z dwóch województw (obok pomorskiego), w którym w każdym roku analizowanego okresu notowano przyrost ludności. Przybywało zarówno mieszkańców miast (z wyjątkiem 2020 r.), jak i wsi (w kraju notowano przyrost ludności wiejskiej i ubytek ludności miejskiej). Było to wynikiem korzystnych tendencji zarówno w zakresie ruchu migracyjnego, jak i naturalnego. Wówczas w każdym roku obserwacji rejestrowano więcej zameldowań na pobyt stały niż wymeldowań, a liczba urodzeń przewyższała liczbę zgonów (wyjątek stanowił rok 2020, gdzie liczba urodzeń była mniejsza od liczby zgonów – wynikających między innymi z trwającej pandemii COVID-19). Przybyło mieszkańców w obszarze metropolitalnym Warszawy i strefach podmiejskich dużych miast, a ubyło w miastach subregionalnych i powiatach usytuowanych na krańcach województwa. Niepokojącym zjawiskiem jest powiększanie się obszarów wyludniających się.

Mapa 17. Zmiana liczby ludności w latach 2010–2020
Stan w dniu 31 grudnia

Map 17. Population changes in 2010–2020
 As of 31 December

Relatywnie największy przyrost ludności w porównaniu z 2010 r. wystąpił w powiatach: piaseczyńskim (o 16,9%), wołomińskim (o 15,3%), grodziskim (o 14,2%), legionowskim (o 12,5%), warszawskim zachodnim (o 12,4%) i pruszkowskim (o 8,3%). Z kolei największy ubytek miał miejsce w powiatach: lipskim (o 7,9%), łosickim (o 6,7%), sokołowskim (o 6,5%), przysuskim (o 6,1%), makowskim (6,0%) i żuromińskim (o 5,9%). Rozpiętość między powiatem o największym przyroście i powiatem o największym ubytku wyniosła 24,8 p. proc. W skali gmin dysproporcje były dużo większe – rozpiętość osiągnęła 59,8 p. proc.; największy przyrost ludności wynosił 45,1% (gmina wiejska Lesznowola, powiat piaseczyński), a największy ubytek – 14,7% (gmina wiejska Nur, powiat ostrowski).

W województwie mazowieckim struktura ludności według płci charakteryzuje się liczebną przewagą kobiet. W końcu 2020 r. populacja ta liczyła 2829,4 tys. kobiet i była o 233,7 tys. większa od populacji mężczyzn. Podobnie jak w latach wcześniejszych kobiety stanowiły ponad 52% ogółu ludności województwa, a współczynnik feminizacji określający liczbę kobiet przypadającą na 100 mężczyzn kształtował się nadal na poziomie 109 (w miastach 114; na wsi 101). Wskaźnik ten jest zróżnicowany pod względem wieku. W 2020 r. we wszystkich rocznikach poniżej 28 roku życia występowała liczebna przewaga mężczyzn (przeciętnie na 100 przypadło 95 kobiet). W rocznikach starszych (z wyjątkiem ludności w wieku 29 lat) miała miejsce nadwyżka liczby kobiet nad mężczyznami, przy czym w kolejnych, coraz to starszych grupach wieku przewaga liczebna kobiet zwiększała się. W grupie wieku 85 lat i więcej współczynnik feminizacji osiągnął wartość 242. Na wsi nadwyżka liczby mężczyzn utrzymywała się we wszystkich rocznikach poniżej 65 roku życia (z wyjątkiem ludności w wieku 62 lat), natomiast w miastach – poniżej 26 roku.

Wykres 15. Ludność według płci i wieku Stan w dniu 31 grudnia

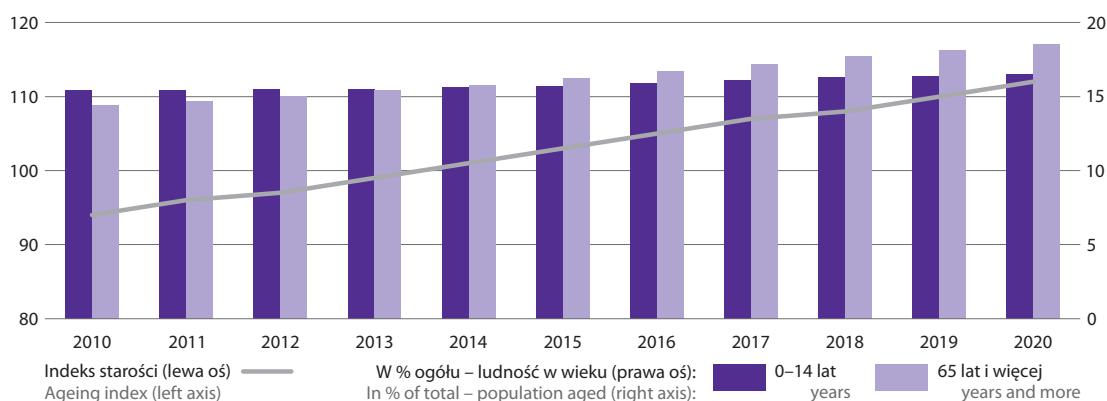
Chart 15. Population by sex and age
As of 31 December

Z każdym rokiem ludność województwa mazowieckiego (także kraju) nieznacznie się starzeje. Nieprzerwanie obserwowany jest wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, co jest rezultatem m.in. zasilania w kolejnych latach tej grupy wieku przez roczniki osób urodzonych w wyżym demograficznym lat 50. XX wieku. W latach 2010–2020 w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku udział tej populacji zwiększył się z 17,7% do 22,1%. W końcu 2020 r. liczba ludności w wieku poprodukcyjnym wynosiła 1 197,4 tys. i była o 264,7 tys. (o 28,4%) większa niż w 2010 r. Co roku ubywało natomiast ludności w wieku produkcyjnym – jej odsetek zmniejszył się z 63,5% do 58,6%, a liczebność z 3 347,0 tys. do 3 177,4 tys. Liczba dzieci i młodzieży w wieku 0–17 lat (w wieku przedprodukcyjnym) do 2012 r. zmniejszała się, a od 2013 r. stopniowo wzrastała, jednak udział tej grupy w ogólnej liczbie ludności zaczął wzrastać dopiero od 2015 r. (z 18,6% do 19,4%; w 2010 r. wynosił 18,7%). W 2020 r. było 1 050,3 tys. osób w wieku przedprodukcyjnym, tj. o 62,9 tys. (o 6,4%) więcej niż w 2010 r. Na poziomie kraju omawiane zmiany przebiegały podobnie, przy czym nieznaczny wzrost liczby i odsetka dzieci i młodzieży obserwowano od 2017 r.

Jednym z mierników stopnia zaawansowania procesu starzenia się ludności jest wskaźnik starości demograficznej. Zgodnie z rekomendacjami ONZ społeczeństwo, w którym udział osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem przekracza 6% można nazwać starym. W województwie mazowieckim już w 1970 r. zanotowano wyższy odsetek (9,5%). W 2010 r. wskaźnik starości wynosił 14,4% i w ciągu dziesięciu lat zwiększył się do 18,5%, a liczebność tej grupy ludności wzrosła o 32,4% (do 1 006,3 tys. osób). Pogorszyły się proporcje między najmłodszymi a najstarszymi generacjami. Świadczy o tym wzrost wartości indeksu starości, który ilustruje liczbowe relacje między pokoleniem dziadków i wnuków. O ile w 2010 r. na 100 dzieci w wieku 0–14 lat przypadali 94 osoby w wieku 65 lat i więcej, to w 2020 r. było to już 112 osób. Odnosząc omówione miary do przeciętnych wartości dla kraju, można powiedzieć, że w analizowanym okresie proces starzenia się ludności województwa mazowieckiego charakteryzował się mniejszą dynamiką. W Polsce w latach 2010–2020 udział osób starszych w ogólnej liczbie ludności zwiększył się z 13,5% do 18,6%, a liczebność tej populacji wzrosła o 37,2%, ponadto indeks starości wzrósł z 89 do 121.

Wykres 16. Indeks starości
Chart 16. Ageing index

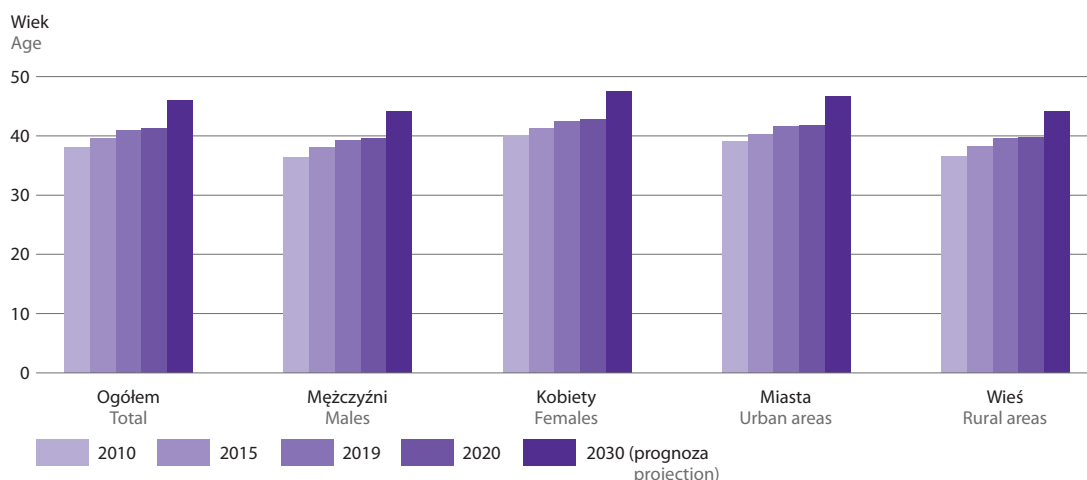
Ważną miarą procesu starzenia się ludności, zwłaszcza z punktu widzenia potrzeb w zakresie usług pielęgnacyjnych i zdrowotnych, jest wskaźnik starzenia podwójnego. Określa on udział osób sędziwych (powyżej 84 lat) w populacji osób starszych (w wieku 65 lat i więcej). W latach 2010–2016 wartość tego wskaźnika sukcesywnie zwiększała się z 11,0% do 13,4%, a od 2017 r. stopniowo malała do 12,8% w 2020 r. W kraju wskaźnik ten był niższy – zawierał się w przedziale 10,0–11,8%.

Istotne znaczenie w analizie sytuacji osób starszych ma współczynnik wsparcia międzypokoleniowego, określający relację pomiędzy osobami najstarszymi a ich potencjalnymi dziećmi. Współczynnik ten (nazywany również współczynnikiem wsparcia rodziców) wskazuje ile osób w wieku 85 lat i więcej przypada na 100 osób w wieku 50–64 lata. W latach 2010–2020 w województwie mazowieckim (a także w kraju) obserwowano systematyczny wzrost tego współczynnika. O ile w 2010 r. na 100 osób w wieku 50–64 lata przypadało ponad 7 osób sędziwych, to w 2020 r. było to ponad 13 osób (w Polsce odpowiednio: ponad 6 i ponad 11 osób). Wraz ze wzrostem tego współczynnika maleją szanse na zapewnienie opieki najstarszym osobom.

Mediana wieku (wiek środkowy) ludności – parametr wyznaczający granicę wieku, którą połowa ludności już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła.

Kolejnym miernikiem stopnia zaawansowania procesu starzenia się ludności jest mediana wieku. Przyjęło się oznaczać społeczeństwa jako stare demograficznie, gdy wartość mediany jest w przedziale 30–34 lata. Można więc powiedzieć, że mieszkańcy województwa mazowieckiego (a także Polski) są społeczeństwem bardzo starym demograficznie. W 2020 r. mediana wieku mieszkańców Mazowsza wyniosła 41,2 lata, tj. o ponad 3 lata więcej niż w 2010 r. Wiek środkowy dla mężczyzn to 39,6 lat, a dla kobiet – 42,7 lat (w 2010 r. odpowiednio: 36,4 i 40,1 lat). Ludność zamieszkała na wsi była przeciętnie o 2 lata młodsza od ludności miast, gdzie mediana wynosiła 41,8 lat. Przeciętne wartości mediany dla kraju są nieznacznie wyższe, z wyjątkiem wartości wyznaczonej dla wsi, która tak samo jak w województwie mazowieckim wyniosła 39,8 lat.

Wykres 17. Mediana wieku ludności
Chart 17. Median age of population

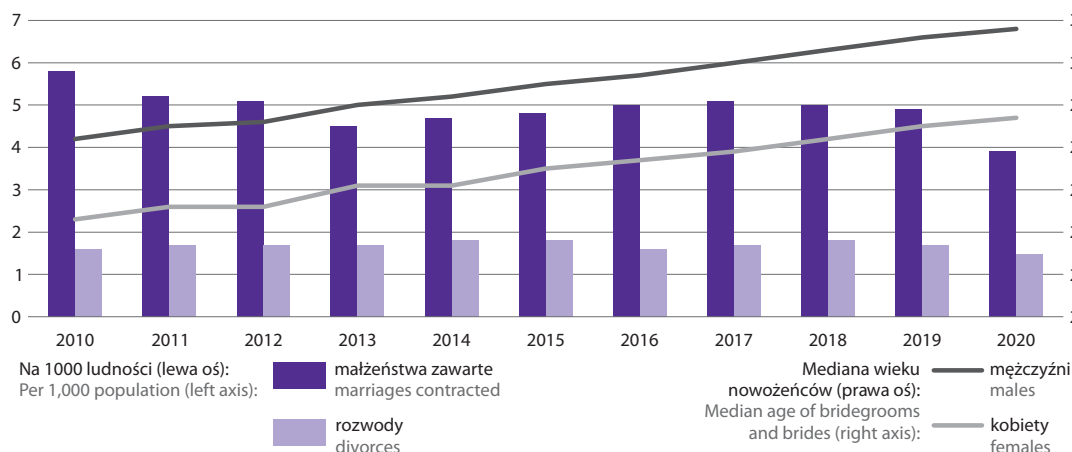

Współczynniki dotyczące ruchu naturalnego i migracji w podziale terytorialnym obliczono jako iloraz liczby faktów określonego rodzaju i liczby ludności (według stanu w dniu 30 czerwca).

W województwie mazowieckim w latach 2010–2020 największą liczbę nowo zawartych związków małżeńskich odnotowano w pierwszym roku analizy (30,5 tys.). Do roku 2013 obserwowany był coroczny ubytek małżeństw (do 24,1 tys.), a następnie do roku 2018 – powolny ich wzrost (do 27,2 tys.). W 2020 r. związek małżeński zawarło 21,2 tys. par, tj. o 5091 mniej niż rok wcześniej (wynika to między innymi z trwającej pandemii COVID-19). Współczynnik małżeństw wyniósł 3,90‰ (wobec 4,85‰ w 2019 r.). W miastach zarejestrowano 13,6 tys. małżeństw, tj. o 20,6% mniej niż przed rokiem, a na wsi – 7,6 tys., tj. o 17,1% mniej. Częstość zawierania małżeństw w miastach jest niższa niż na wsi, w 2020 r. – wskaźnik natężenia małżeństw wyniósł odpowiednio 3,88‰ i 3,95‰. Odnosząc dane wojewódzkie do danych ogólnopolskich można powiedzieć, że w latach 2010–2020 częstość zawierania małżeństw do 2016 r. była niższa niż średnio w kraju, a w kolejnych latach wyższa.

W 2020 r. małżeństwa wyznaniowe (tj. zawarte w kościołach lub związkach wyznaniowych i jednocześnie zarejestrowane w urzędach stanu cywilnego) stanowiły 55,5% zawieranych prawnie związków (na wsi było to 66,5%). Wśród nowo zawartych związków 77,7% to małżeństwa pierwsze, tj. panien z kawalerami (na wsi – 82,7%). Sukcesywnie podwyższa się wiek nowożeńców. Obecnie mężczyźni najczęściej żenią się będąc w wieku 30 lat (w 2020 r. mediana wieku wyniosła 30,8 lat), a kobiety „przed trzydziestką” (wiek środkowy – 28,7 lat).

Wykres 18. Małżeństwa zawarte i rozwody
Chart 18. Marriages contracted and divorces

W latach 2010–2020 liczba rozwodów w województwie mazowieckim corocznie przekraczała 8 tys. Zdecydowana większość rozwodów dotyczyła małżeństw zamieszkujących w miastach (76–81% ogółu), przy czym zauważalny był wzrost odsetka rozwodów orzekanych wobec par mieszkających na wsi – od 2012 r. przekracza on 20%. W 2020 r. sądy orzekły rozwód wobec 8,1 tys. par małżeńskich, tj. o 1094 mniej niż rok wcześniej. Współczynnik rozwodów obniżył się o 0,21 pkt do 1,49‰. W miastach częstość rozwodów była większa niż na wsi – współczynnik wyniósł 1,82‰ wobec 0,89‰. Wśród rozwiedzionych małżeństw 56,5% wychowywało 6,8 tys. nieletnich dzieci (w wieku poniżej 18 lat). Najczęściej sąd orzeka o wspólnym wychowywaniu dzieci przez rozwiedzionych małżonków (w 2020 r. 80% przypadków). Tylko w nielicznych przypadkach dziecko powierzano rodzinie zastępczej lub placówce wychowawczej (0,8%).

W województwie mazowieckim (podobnie jak w kraju) obserwuje się spadek liczby separacji orzekanych przez sądy. W latach 2010–2020 ich liczba zmniejszyła się z 366 w 2011 r. do 88 w 2020 r. W ostatnim roku analizy separacje orzeczone wobec małżonków mieszkających w miastach stanowiły 86,4% ogółu.

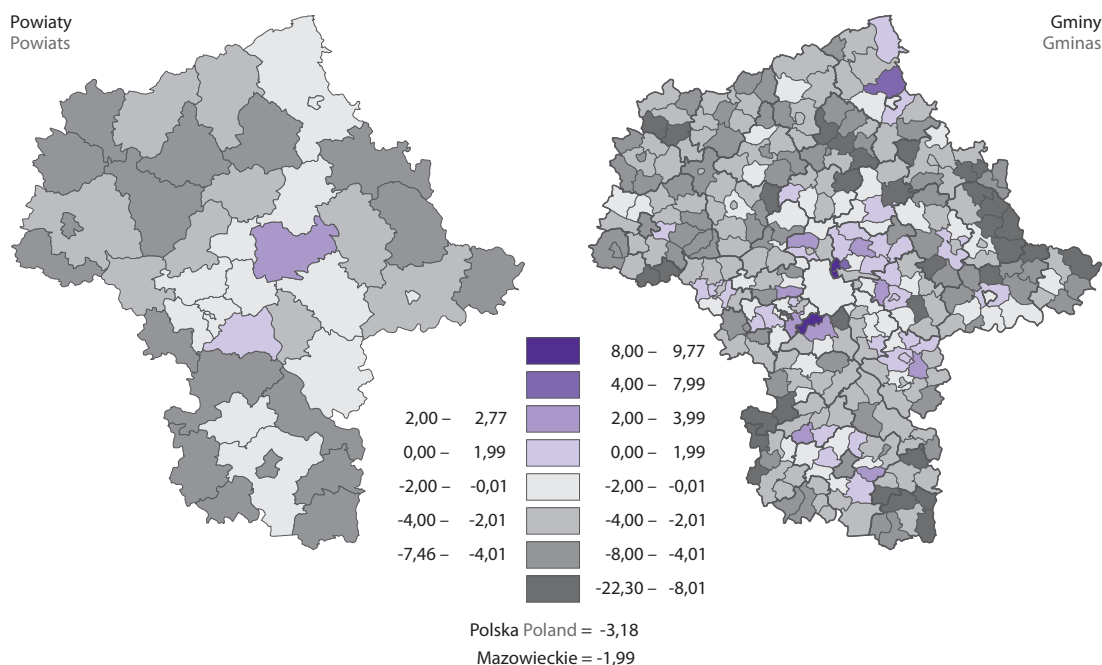
Przyrost naturalny ludności – różnica między liczbą urodzeń żywych i liczbą zgonów.

W województwie mazowieckim w latach 2010–2019 obserwowano dodatni przyrost naturalny (w kraju od 2013 r. przyrost był ujemny). Najwyższe jego natężenie wystąpiło w 2010 r. – wówczas, w wyniku bilansu urodzeń i zgonów, na każde 10 tys. ludności przybyło przeciętnie 14 osób. W 2020 r. przyrost naturalny był ujemny – w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ubyło prawie 20 osób. Przyrost naturalny ludności Mazowska zapewniany był przede wszystkim przez ludność zamieszkującą w miastach, gdzie co roku z tego tytułu przybywało od 4 do 18 osób na 10 tys. ludności (w 2020 r. ubyło ponad 16 osób). Na obszarach wiejskich współczynnik przyrostu naturalnego raz był dodatni, a raz ujemny – największy przyrost odnotowano w 2010 r. (7 osób na 10 tys. ludności), a największy ubytek w 2020 r. (ponad 26 osób).

Na koniec 2020 r. ujemny przyrost naturalny wystąpił w 40 powiatach. Najniższą wartość wskaźnika odnotowano w powiecie gostyńskim (-7,46‰). Dodatni przyrost naturalny wystąpił w 2 powiatach (wołomińskim – 2,77‰ i piaseczyńskim – 0,74‰).

Duże różnice współczynnika przyrostu/ubytku naturalnego występują w ujęciu gminnym – w 2020 r. od przyrostu w wysokości 9,77‰ w gminie wiejskiej Lesznów (powiat piaseczyński) do ubytku naturalnego wynoszącego -22,25‰ w gminie wiejskiej Pacyna (powiat gostyński). Przyrost naturalny ludności wystąpił tylko w 42 gminach województwa.

Mapa 18. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2020 r.
 Map 18. Natural increase per 1,000 population in 2020

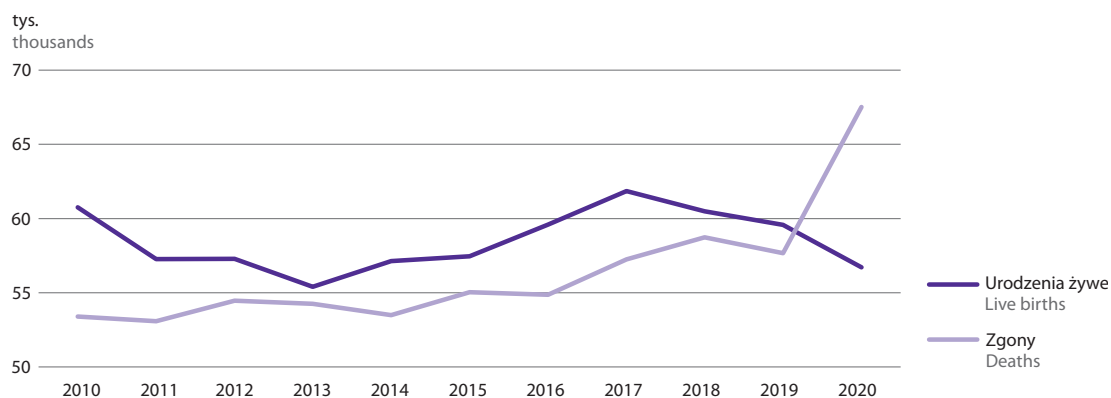
Dane o urodzeniach i zgonach (w tym zgonach niemowląt) zostały obliczone zgodnie z kryteriami definicji urodzenia i zgonu noworodka – rekomendowanej przez Światową Organizację Zdrowia (WHO).

W województwie mazowieckim w latach 2010–2020 wzrost liczby urodzeń żywych w skali roku wystąpił w latach 2012 oraz 2014–2017. A zatem rok 2020 był kolejnym, w którym odnotowano spadek liczby urodzeń. O ile w 2019 r. zarejestrowano 59,6 tys. urodzeń żywych, to w 2020 r. – 56,7 tys. (o 2858 mniej). Współczynnik urodzeń żywych obniżył się o 0,56 pkt do 10,45‰; w miastach wyniósł 10,73‰, a na wsi 9,94‰. Mniejsze natężenie urodzeń na wsi niż w miastach nieprzerwanie obserwuje się od 2014 r. W każdym roku analizowanego okresu notowana na Mazowszu liczba urodzeń żywych na 1000 ludności była większa od średniej w kraju.

W województwie mazowieckim (podobnie jak w kraju) niska liczba urodzeń nie zapewnia prostej zastępowalności pokoleń. W 2020 r. współczynnik dzietności wyniósł 1,53 (w kraju 1,38), co oznacza, że na 100 kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat) przypadało 153 urodzonych dzieci (w miastach – 156, a na wsi – 146). Optymalna wielkość tego współczynnika, określana jako korzystna dla stabilnego rozwoju demograficznego, to 2,10–2,15, tj. gdy w danym roku na 100 kobiet w wieku 15–49 lat przypada średnio co najmniej 210–215 urodzonych dzieci.

Sukcesywnie podwyższa się wiek matek i ojców nowo narodzonych dzieci. W 2020 r. w województwie mazowieckim odsetek kobiet i mężczyzn (o ustalonym wieku), którzy zostali rodzicami po ukończeniu 30 lat dotyczył 59% kobiet i 74% mężczyzn, podczas gdy w 2010 r. odpowiednio – 45% i 62%. Mediana wieku matek rodzących dziecko wzrosła z 29 do ponad 31 lat. Systematycznie rośnie odsetek urodzeń pozamałżeńskich. O ile w 2010 r. z takich związków urodziło się 16,6% dzieci, to w 2020 r. – 23,5%. Odsetek dzieci urodzonych ze związków pozamałżeńskich jest wyższy w miastach niż na wsi (w 2020 r. wyniósł odpowiednio 25,5% i 19,6%).

Wykres 19. Ruch naturalny ludności
Chart 19. Vital statistics of population

W województwie mazowieckim w latach 2010–2020 liczba zgonów corocznie przekraczała 50,0 tys. (od 53,1 tys. w 2011 r. do 67,5 tys. w 2020 r.). Zgony rejestrowane w miastach stanowiły 64,1% ogółu, przy czym umieralność w miastach była mniejsza niż na wsi. W 2020 r. zmarło o 9846 więcej osób niż przed rokiem. Współczynnik umieralności wyniósł 12,44‰ (wobec 10,66‰ w 2019 r.); w miastach – 12,36‰, a na wsi – 12,58‰. Ponad 51% zmarłych osób stanowili mężczyźni. Mediana wieku osób zmarłych wyniosła 78 lat (w kraju 77 lat), dla mężczyzn było to 72 lata, natomiast dla kobiet 83 lata. Głównymi przyczynami zgonów (tak samo jak w kraju) są choroby układu krążenia i choroby nowotworowe, powodujące blisko 60% wszystkich zgonów. W latach 2010–2019 odsetek zgonów w wyniku chorób nowotworowych utrzymywał się na zbliżonym poziomie, stanowiąc 25–27% ogółu. Malał natomiast udział zgonów spowodowanych chorobami układu krążenia: z ponad 47% w 2012 r. do ok. 33% w 2019 r. Zauważalny jest wzrost odsetka zgonów w wyniku chorób układu oddechowego (z 6,5% do 8,5%); w 2019 r. – 7,9%.

W latach 2010–2020 wśród ogółu województw mazowieckie charakteryzowało się jednym z najniższych poziomów umieralności niemowląt. Od 2013 r. (w Polsce od 2016 r.) na 1000 urodzeń żywych nieprzezwyciężając przypadła mniej niż 4 zgony dzieci w wieku poniżej 1 roku życia. W 2020 r. zarejestrowano 179 zgonów niemowląt, czyli o 10 mniej niż przed rokiem. Współczynnik umieralności zmniejszył się o 0,01 pkt do 3,16‰. W miastach współczynnik ten był niższy niż na wsi i wyniósł 3,01‰ wobec 3,44‰. Najczęstszą przyczyną zgonów niemowląt (50,8% w 2019 r.) były stany chorobowe powstające w okresie okołoporodowym, czyli w późnym okresie trwania ciąży matki oraz w ciągu pierwszych 6 dni życia noworodka. W 2020 r. z ogółu zmarłych niemowląt 76% umarło w wieku noworodkowym, czyli w wieku do 4 tygodni (poniżej 28 dni), przy czym 55% w ciągu pierwszego tygodnia życia.

Migracje ludności to przemieszczenia ludności związane ze zmianą miejsca zamieszkania (pobytu stałego lub czasowego) w połączeniu z przekroczeniem granicy jednostki administracyjnej podziału terytorialnego kraju (migracje wewnętrzne) lub granicy państwa (migracje zagraniczne). W ramach migracji wewnętrznych ludności rozróżnia się ruch międzywojewódzki, czyli przemieszczenia ludności z jednego województwa do innego województwa oraz ruch wewnątrzwojewódzki, tj. zmiany miejsca zamieszkania osób w granicach tego samego województwa.

Saldo migracji – różnica między napływem i odpływem ludności w danej jednostce administracyjnej (terytorialnej).

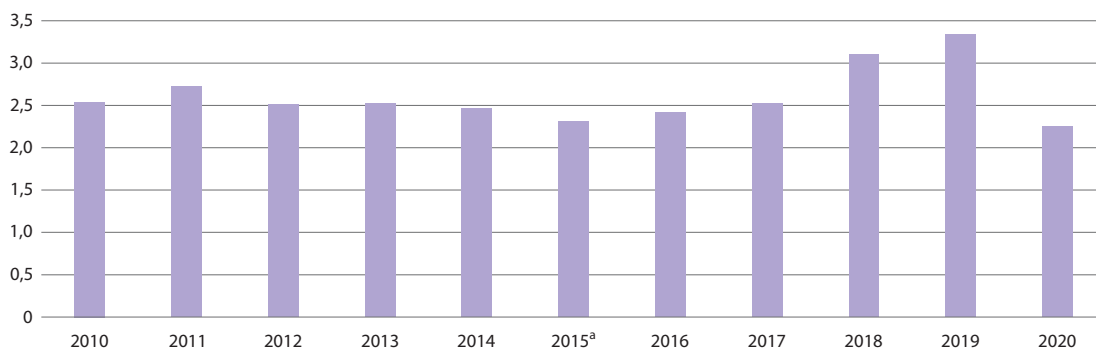
Na podstawie krajowej statystyki migracji można powiedzieć, że od kilkunastu lat roczny napływ ludności do województwa mazowieckiego na pobyt stały (z innych województw i z zagranicy) przekracza wielkość odpływu (do innych województw i za granicę), co powoduje, że saldo migracji jest dodatnie. W latach 2010–2020 różnica między napływem migracyjnym a odpływem w ruchu międzywojewódzkim wyniosła 142,3 tys. osób, a w ruchu zagranicznym – 11,0 tys. Wśród ogółu województw przyrost ludności z tytułu dodatniego salda migracji występował jeszcze w dolnośląskim, małopolskim, pomorskim i wielkopolskim, przy czym w mazowieckim był relatywnie najwyższy. W 2020 r. na Mazowszu nadwyżka liczby osób, które zameldowały się na pobyt stały nad liczbą osób, które wymeldowały się wyniosła 12,2 tys. Na każde 10 tys. ludności przybyły przeciętnie 22 osoby; w miastach 13, a na wsi 39 osób (przed rokiem odpowiednio: 33, 32 i 36 osób).

Wykres 20.

Chart 20.

Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności

Net migration for permanent residence per 1,000 population

W 2020 r. w województwie mazowieckim odnotowano 62,4 tys. zameldowań na pobyt stały oraz 52,0 tys. wymeldowań (w ruchu wewnątrz- i międzywojewódzkim). W miastach zarejestrowano 36,3 tys. zameldowań, a na wsi – 26,1 tys. Odpływ migracyjny w miastach województwa dotyczył 33,0 tys. osób, z których 17,8 tys. (53,9%) wyprowadziło się na wieś, natomiast wymeldowania zarejestrowane na wsi dotyczyły 18,9 tys. osób, z których 11,6 tys. (61,4%) przeniosło się do miast. Saldo migracji w ruchu wewnętrznym wyniosło 10,4 tys. osób; średnio na 10 tys. ludności przybyło 19 osób. Miasta zyskały 3,3 tys. mieszkańców, a wsie – 7,2 tys. W przeliczeniu na 10 tys. ludności w miastach przybyło przeciętnie 9 osób, natomiast na wsi – 37 osób.

Zdecydowana większość przemieszczeń odbywała się w ruchu wewnątrzwojewódzkim, stanowiąc odpowiednio 69,3% ogółu napływu i 83,3% ogółu odpływu migracji wewnętrznych na pobyt stały. W ramach migracji wewnątrz województwa przemieściło się 43,3 tys. osób, przy czym odpływ stałych mieszkańców miast na wieś (15,7 tys. osób) przewyższył napływ stałych mieszkańców wsi do miast (10,0 tys. osób). Saldo migracji w miastach, które od dłuższego czasu jest ujemne, w 2020 r. wyniosło minus 5,6 tys. osób.

W przypadku migracji międzywojewódzkich zarejestrowano 19,1 tys. zameldowań na pobyt stały z innych województw i 8,7 tys. wymeldowań do innych województw. Najwięcej osób napływających do województwa mazowieckiego z innych regionów Polski przybyło z województwa lubelskiego (4,3 tys. osób; 22,3%), a w następnej kolejności z województw: łódzkiego, podlaskiego, warmińsko-mazurskiego i świętokrzyskiego (łącznie 6,8 tys. osób). Osoby opuszczające województwo mazowieckie najczęściej osiedlały się w województwie lubelskim, pomorskim, warmińsko-mazurskim i łódzkim – łącznie 4,0 tys. osób. Na 10 tys. mieszkańców województwa mazowieckiego przypadało średnio 35 osób, które osiedliły się tu na stałe oraz 16 osób, które wyjechały do innych województw i wymeldowały się z pobytu stałego.

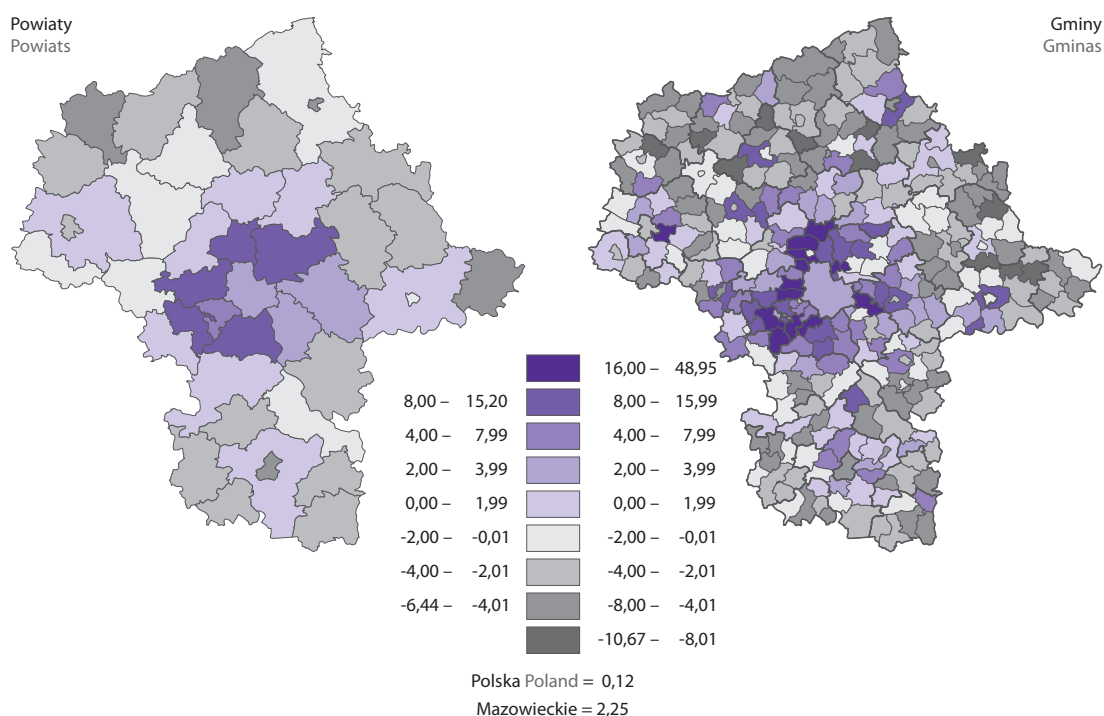
W ramach migracji zagranicznych do województwa mazowieckiego przybyło 2,2 tys. osób (najwięcej z Ukrainy i Białorusi – 39,5%), a wyjechało za granicę 0,4 tys. (najwięcej do Wielkiej Brytanii i Niemiec – 46,0%). W wyniku nadwyżki imigrantów nad emigrantami liczba mieszkańców województwa zwiększyła się o 1,7 tys. osób; średnio na 10 tys. ludności przybyły 3 osoby. W miastach odnotowano wzrost o 1,4 tys. osób, a na wsi – o 0,3 tys. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców miast i wsi przybyły odpowiednio 4 i 2 osoby.

W 2020 r. zarejestrowane w ruchu wewnętrznym zameldowania na pobyt stały, a także wymeldowania z pobytu stałego częściej dotyczyły: kobiet (napływ 53,4%, odpływ 53,5%), żonatych/zamężnych (odpowiednio 51,2% i 51,3%), osób w wieku 25–34 lata (32,5% i 28,0%). W ruchu zagranicznym wśród ogółu imigrantów przeważali mężczyźni (51,8%), a emigrantów kobiety (50,4%). Zarówno osoby przyjeżdżające, jak i wyjeżdżające najczęściej były w wieku 30–34 lata (odpowiednio 14,9% i 23,4%).

Migracje ludności mają istotny wpływ na stan i strukturę ludności w poszczególnych jednostkach podziału terytorialnego. W 2020 r. w 17 powiatach województwa saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały było dodatnie, w tym w 9 było relatywnie (w przeliczeniu na 1000 ludności) wyższe niż średnio w województwie; najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w powiecie grodziskim (15,20‰). Ujemna wartość współczynnika wystąpiła w 25 powiatach, przy czym najniższa była w mieście Ostrołęce (-6,44‰). Wśród miast na prawach powiatu tylko w m.st. Warszawie ogólne saldo migracji było dodatnie; współczynnik wyniósł 2,49‰. W ujęciu gminnym zróżnicowanie tego zjawiska było jeszcze większe – współczynnik zawierał się w przedziale od 48,95‰ w gminie wiejskiej Wieliszew (powiat legionowski) do -10,67‰ w gminie wiejskiej Grudusk (powiat ciechanowski).

Mapa 19. Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w 2020 r.
Map 19. Net migration for permanent residence per 1,000 population in 2020

Rok szkolny 2019/20 był kolejnym, w którym odnotowano wzrost liczby dzieci uczestniczących w wychowaniu przedszkolnym. Wskaźnik upowszechniania edukacji przedszkolnej wśród dzieci w wieku 3–6 lat pozostał na poziomie poprzedniego roku szkolnego.

W wyniku wdrażania nowego systemu edukacji w roku szkolnym 2019/20 nie funkcjonowały już gimnazja dla dzieci i młodzieży. W klasie pierwszej szkół ponadpodstawowych naukę rozpoczęli absolwenci klasy VIII szkół podstawowych oraz absolwenci gimnazjów z roku szkolnego 2018/19. W liceach ogólnokształcących, cieszących się największą popularnością wśród młodzieży, kształciła się ponad połowa uczniów szkół ponadpodstawowych.

Pomimo, że od kilku lat liczba studentów stale maleje, w województwie mazowieckim zaobserwowano znaczny wzrost udziału osób z wykształceniem wyższym w populacji osób w wieku 15 lat i więcej w stosunku do 2010 r.

Wychowanie przedszkolne

W województwie mazowieckim w roku szkolnym 2019/20 dzieci mogły uczęszczać do 2097 przedszkoli, 1282 oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych, 1 zespołu wychowania przedszkolnego i 303 punktów przedszkolnych. Większość przedszkoli zlokalizowana była w miastach – 74,4%, natomiast oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych na wsi – 64,8% (w kraju odpowiednio 67,8% i 74,9%).

Liczba placówek wychowania przedszkolnego zwiększyła się zarówno w stosunku do roku szkolnego 2010/11, jak i 2018/19 odpowiednio o 27,4% i 0,5% (w kraju o 16,9% i 0,7%). W porównaniu z rokiem szkolnym 2018/19 zwiększyła się tylko liczba przedszkoli (o 47, tj. 2,3%).

Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole. Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczane są przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.

Tablica 11. Wychowanie przedszkolne^a
Table 11. Pre-primary education^a

Wyszczególnienie Specification	2010/11	2015/16	2018/19	2019/20
Placówki Establishments	2892	3371	3665	3683
miasta urban areas	1487	1866	2160	2200
wieś rural areas	1405	1505	1505	1483
W tym przedszkola Of which nursery schools	1372	1856	2050	2097
w tym specjalne of which special	18	27	39	45

^a W latach szkolnych 2015/16–2019/20 łącznie z dziećmi przebywającymi w placówkach wykonujących działalność leczniczą.
^a In the 2015/16–2019/20 school years, including children staying in the units performing health care activity.

Tablica 11. Wychowanie przedszkolne^a (dok.)
Table 11. Pre-primary education^a (cont.)

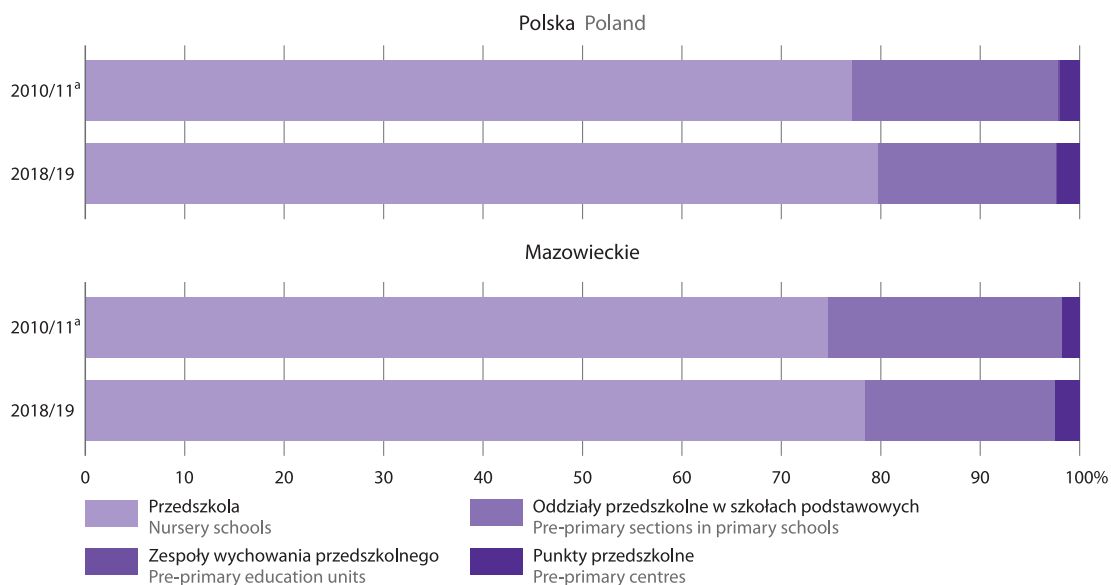
Wyszczególnienie Specification	2010/11	2015/16	2018/19	2019/20
Miejsca^b Places^b	127826	172382	205930	.
W tym przedszkola Of which nursery schools	123834	164041	198289	.
w tym specjalne of which special	451	573	857	.
Dzieci Children	161328	182219	225865	227633
miasta urban areas	119670	130928	162816	164672
wieś rural areas	41658	51291	63049	62961
W tym w wieku: 6 lat Of which at the age of: 6	43369	15609	58159	56231
5 lat 5	43301	63012	56230	57472
Dzieci w wieku 3–6 lat na 100 miejsc w przedszkolach Children aged 3–6 per 100 places in nursery schools	175	148	116	.

a W latach szkolnych 2015/16–2019/20 łącznie z dziećmi przebywającymi w placówkach wykonujących działalność leczniczą.
 b W przedszkolach, zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych

a In the 2015/16–2019/20 school years, including children staying in the units performing health care activity. b In nursery schools, pre-primary education groups and pre-primary points.

W ramach systemu oświaty w roku szkolnym 2019/20 wychowaniem przedszkolnym objętych było 227,6 tys. dzieci, tj. więcej o 41,1% niż w roku 2010/11 i o 0,8% niż w roku 2018/19 (w kraju odpowiednio więcej o 32,3% i 0,6%). W województwie w miastach do placówek wychowania przedszkolnego uczęszczało 164,7 tys. dzieci, a na wsi 63,0 tys.

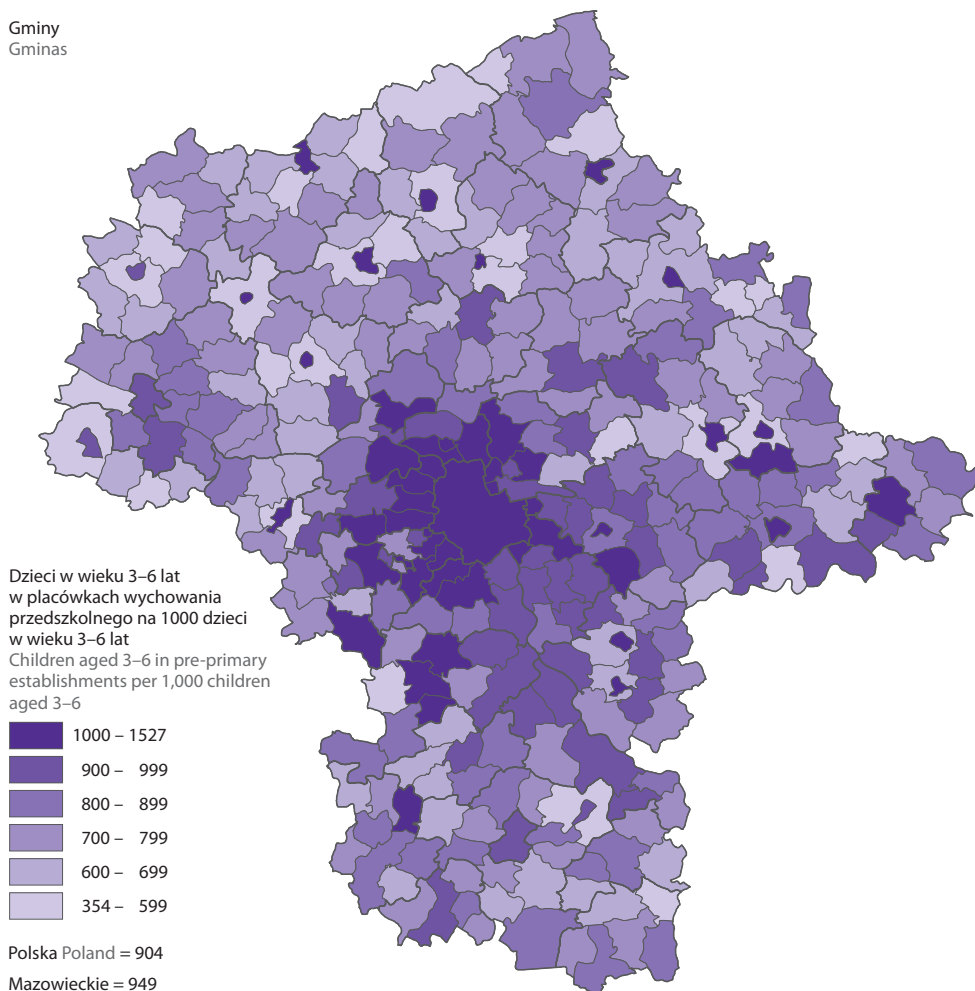
Wykres 21. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego
Chart 21. Children in pre-primary establishments

a Bez dzieci przebywających w placówkach wykonujących działalność leczniczą.
 a Excluding children staying in the units performing health care activities.

W skali całego województwa najwięcej dzieci uczęszczało do przedszkoli – 78,9% ogółu dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. Oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych gromadziły 18,9% dzieci, natomiast pozostałe 2,2% dzieci przypadało na punkty przedszkolne i zespoły wychowania przedszkolnego.

Mapa 20. Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2019/20
Map 20. Pre-primary education in the 2019/20 school year

W stosunku do roku szkolnego 2010/11 zwiększył się wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej, natomiast w porównaniu z rokiem 2018/19 nie uległ on zmianie. O ile w roku szkolnym 2010/11 na każdy 1000 dzieci w wieku 3–6 lat przypadało 723 dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego, to w roku 2019/20 było to 949 dzieci (w kraju wzrost z 680 do 904).

Pośród gmin województwa wskaźnik przekraczający wartość 1000 wystąpił w 48 gminach. Największy dotyczył gmin miejskich Podkowa Leśna (1527) i Józefów (1316) oraz gminy wiejskiej Michałowice (1288). Wskaźnik na poziomie poniżej 600 zanotowano w 30 gminach. Najmniejsze wartości wskaźnika odnotowano w gminach wiejskich Przasnysz (354), Czerwonka (416) i Korczew (438).

Wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej dzieci w wieku 3–6 lat w niektórych gminach (szczególnie miejskich) przekroczył 1000 ze względu na uczęszczanie do nich dzieci dowożonych z okolicznych gmin.

Edukacja

W województwie mazowieckim w latach 2010–2019 zaobserwowano systematyczny wzrost (z 25,4% do 34,5%) udziału osób z wykształceniem wyższym w populacji osób w wieku 15 lat i więcej; w Polsce wzrost o 7,3 p. proc. do poziomu 25,1%. Kobiety były lepiej wykształconą grupą niż mężczyźni – w 2019 r. 38,1% kobiet legitymowało się dyplomem uczelni wobec 30,4% mężczyzn (w kraju – 28,4% wobec 21,6%). Jednocześnie w województwie mazowieckim w porównaniu z 2010 r. nastąpił spadek udziału osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym (o 6,2 p. proc.), średnim ogólnokształcącym (o 2,0 p. proc.), zasadniczym zawodowym oraz policealnym i średnim zawodowym (po 0,5 p. proc.).

Wykres 22. Ludność według poziomu wykształcenia
Chart 22. Population by education level

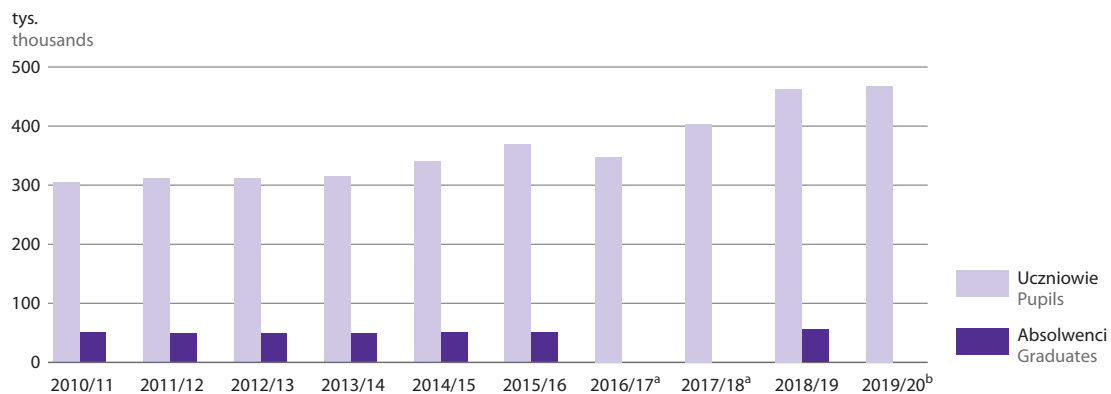
Edukacja w szkołach podstawowych

Rok szkolny 2019/20 był trzecim rokiem obowiązywania nowego ustroju szkolnego wprowadzonego ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe. Głównym jego założeniem jest m.in. powrót do 8-letniej szkoły podstawowej, co skutkowało brakiem w tych szkołach absolwentów z lat szkolnych 2016/17 i 2017/18.

W roku szkolnym 2019/20 w województwie mazowieckim działały 1932 szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży – o 10 mniej niż w poprzednim roku szkolnym (w Polsce 14396 szkół, o 71 mniej), z tego w miastach 844 szkoły, a na wsi – 1088.

W szkołach tych uczyło się 467,4 tys. dzieci i młodzieży (o 1,0% więcej w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym). W miastach do szkół podstawowych uczęszczało 313,1 tys. dzieci i młodzieży (o 1,5% więcej w stosunku do poprzedniego roku szkolnego), natomiast na wsi uczyło się 154,4 tys. osób (o 0,1% mniej). W kraju liczba uczniów zwiększyła się o 0,7% (w miastach wzrosła o 1,2%, a na wsi spadła o 0,1%).

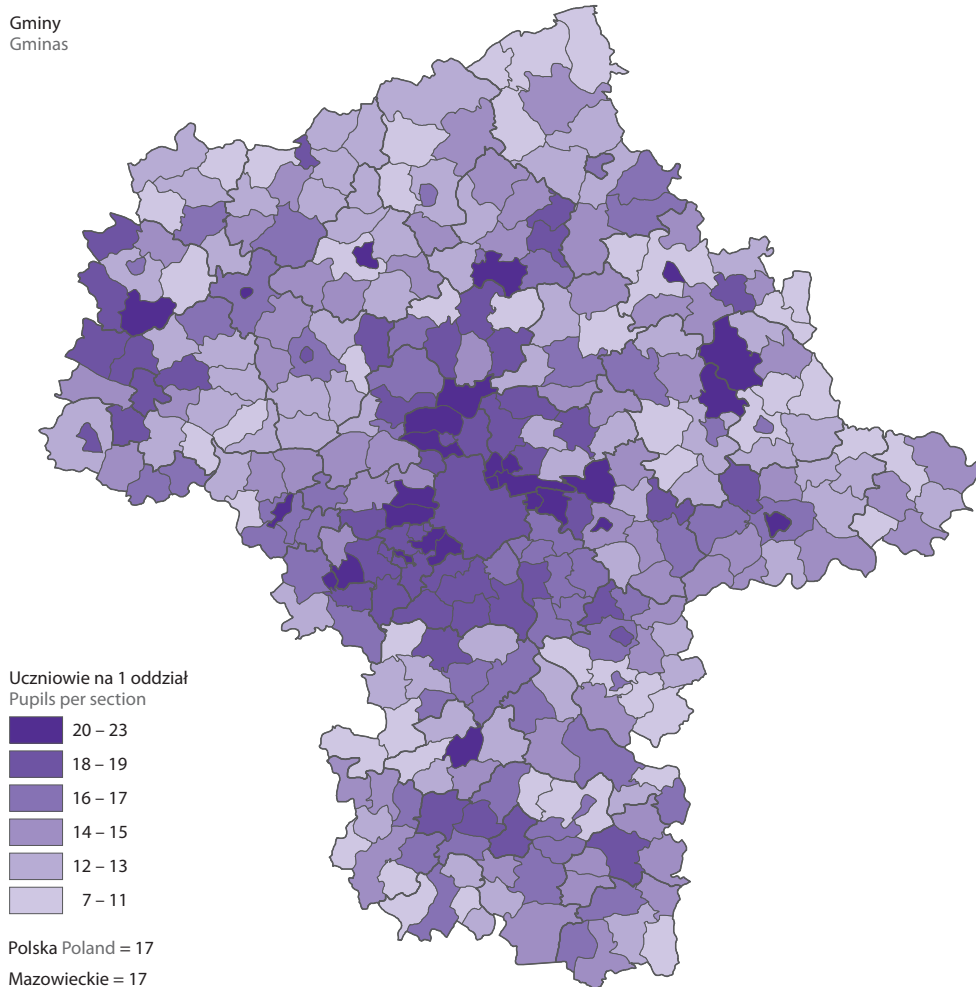
Wykres 23. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych
Chart 23. Pupils and graduates of primary schools

a Brak absolwentów w związku z wprowadzeniem nowego ustroju szkolnego (powrót do 8-letniej szkoły podstawowej). b Dane o absolwentach będą dostępne w późniejszym terminie.

a No graduates in connection with the introduction of the new school system (return to an 8-year primary school). b The data of graduates will be available at a later date.

Mapa 21. Uczniowie w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2019/20
Map 21. Pupils in primary schools in the 2019/20 school year

Średnia wielkość oddziału szkolnego w szkole podstawowej w roku szkolnym 2019/20 wyniosła 17 uczniów. Oddział w szkole wiejskiej liczył średnio 14 osób, a w miastach 19.

Najmniej uczniów na 1 oddział przypadało w szkołach zlokalizowanych w gminach wiejskich: Nur (7 osób) oraz Boguty-Pianki, Korczew, Olszanka i Rybno (po 8 osób), a najwięcej w miastach: Mińsk Mazowiecki, Ostrów Mazowiecka i Żąbki (po 23 osoby).

W roku szkolnym 2018/19 w województwie mazowieckim szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży opuściło 55,6 tys. absolwentów (w miastach – 37,1 tys., a na wsi – 18,5 tys.); w kraju odpowiednio – 363,3 tys., 228,7 tys., 134,6 tys. absolwentów.

Edukacja w szkołach ponadpodstawowych

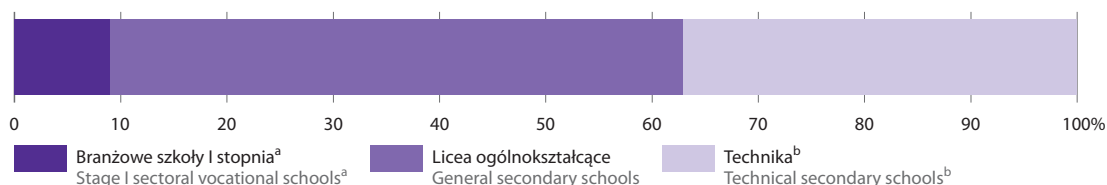
W roku szkolnym 2019/20 nie funkcjonowały już gimnazja dla dzieci i młodzieży. Liczba absolwentów gimnazjów z roku szkolnego 2018/19 w województwie mazowieckim wyniosła 48,6 tys. i w stosunku do poprzedniego roku szkolnego zmniejszyła się o 2,9% (w kraju o 3,9%). W miastach liczba absolwentów wyniosła 33,6 tys., a na wsi 15,0 tys.

Do szkół ponadpodstawowych zalicza się specjalne szkoły przysposabiające do pracy, branżowe szkoły I stopnia, licea ogólnokształcące, technika oraz ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe. Zgodnie z ustawą Prawo oświatowe do szkół ponadpodstawowych należą również szkoły policealne, które ze względu na fakt, że stanowią wyższy szczebel kształcenia, zostaną omówione oddzielnie.

W wyniku wdrażania nowego systemu edukacji, w roku szkolnym 2019/20 w klasie pierwszej szkół ponadpodstawowych naukę rozpoczęli absolwenci klasy VIII szkół podstawowych z roku szkolnego 2018/19, którzy kontynuują naukę w: 4-letnim liceum ogólnokształcącym, 5-letnim technikum lub 3-letniej branżowej szkole I stopnia. Równocześnie w klasie pierwszej szkół ponadpodstawowych naukę rozpoczęli ostatni absolwenci gimnazjów, którzy kontynuują naukę w branżowej szkole I stopnia, 4-letnim technikum lub 3-letnim liceum ogólnokształcącym.

W województwie mazowieckim w roku szkolnym 2019/20 działało 897 szkół ponadpodstawowych dla młodzieży: 71 szkół specjalnych przysposabiających do pracy, 180 szkół branżowych I stopnia, 416 liceów ogólnokształcących, 218 techników i 12 ogólnokształcących szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe. W stosunku do poprzedniego roku szkolnego nastąpił wzrost łącznej liczby tych szkół o 7,6% (w Polsce wzrost o 3,4%). Uczęszczało do nich 220,4 tys. uczniów, tj. o 37,2% więcej niż w poprzednim roku szkolnym (w kraju o 32,1% więcej). Największą popularnością cieszyły się te szkoły, które dawały możliwość uzyskania świadectwa dojrzałości, a tym samym kontynuowania nauki na uczelniach. W szkołach tych pobierało naukę 91,0% ogólnej liczby uczniów na tym poziomie kształcenia (w kraju 86,3%).

Wykres 24. Uczniowie szkół ponadpodstawowych według typów szkół w roku szkolnym 2019/20
Chart 24. Students of post-primary schools by types of schools in the 2019/20 school year

a Łącznie ze specjalnymi szkołami przysposabiającymi do pracy. b Łącznie z ogólnokształcącymi szkołami artystycznymi dającymi uprawnienia zawodowe.

a Including special job-training schools. b Including general art schools leading to professional certification.

W roku szkolnym 2019/20 wśród szkół ponadpodstawowych dla młodzieży największą liczbę uczniów skupiały licea ogólnokształcące, do których uczęszczało 118,9 tys. młodzieży (o 43,6% więcej niż w poprzednim roku szkolnym) oraz technika – 80,2 tys. osób (o 30,3% więcej), w których kobiety stanowiły odpowiednio 60,1% i 36,6% uczniów tego typu szkół.

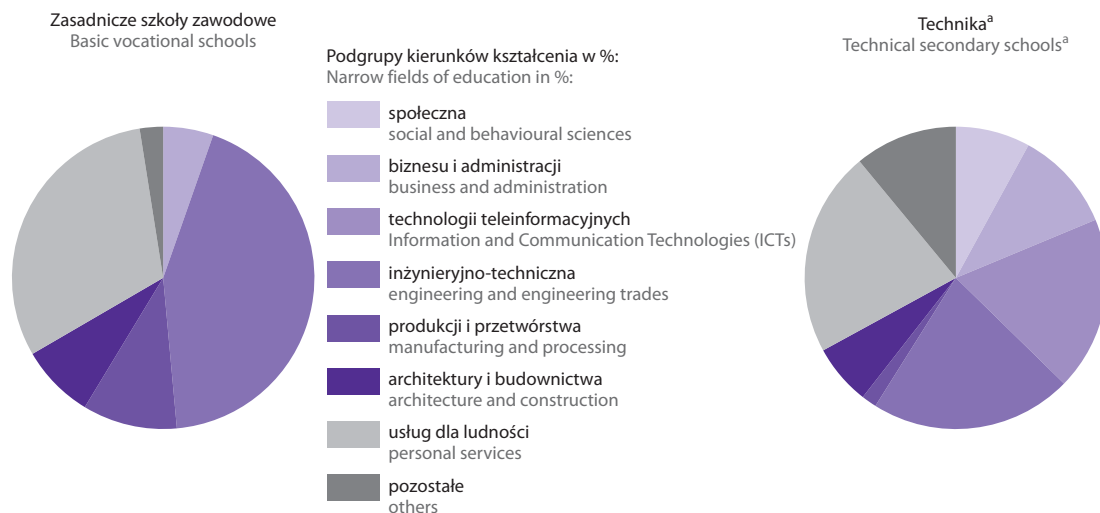

W branżowych szkołach I stopnia kształciło się 18,2 tys. uczniów, a w szkołach specjalnych przysposabiających do pracy – 1,6 tys. (odpowiednio o 34,2% i 17,9% więcej niż rok wcześniej). Głównym celem tych szkół jest wykształcenie umiejętności przydatnych do pracy w określonym zawodzie. Udział kobiet wśród uczniów tych szkół wyniósł odpowiednio 28,9% i 38,0%.

Odrębną grupę wśród szkół ponadpodstawowych stanowiły ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe. W roku szkolnym 2019/20 w województwie mazowieckim w placówkach tego typu zawód zdobywało 1463 uczniów (o 15,1% więcej niż w poprzednim roku szkolnym), w tym 76,6% stanowiły kobiety.

Wykres 25. Absolwenci szkół zawodowych dla młodzieży według podgrup kierunków kształcenia w roku szkolnym 2018/19

Chart 25. Graduates of vocational schools for youth by narrow fields of education in the 2018/19 school year

a Łącznie z ogólnokształcącymi szkołami artystycznymi dającymi uprawnienia zawodowe.
a Including general art schools leading to professional certification.

W czerwcu 2019 r. szkoły ponadpodstawowe i ponadgimnazjalne dla młodzieży opuściło 42,0 tys. absolwentów (o 1,5% mniej niż w czerwcu 2018 r.), w tym 59,7% stanowili absolwenci liceów ogólnokształcących, 30,2% – techników, a 9,0% – zasadniczych szkół zawodowych. Absolwenci szkół specjalnych przysposabiających do pracy i ogólnokształcących szkół artystycznych stanowili odpowiednio 0,8% i 0,4% ogólnej liczby absolwentów.

W województwie mazowieckim najwięcej absolwentów szkół zawodowych stanowiły osoby, które kształciły się w zawodach z grupy kierunków inżynierijno-technicznych oraz usług dla ludności. Wśród absolwentów zasadniczych szkół zawodowych mężczyźni najczęściej kształcili się w zawodzie mechanik pojazdów samochodowych (33,2% w roku szkolnym 2018/19) oraz kucharz (12,2%), a kobiety – kucharz (34,5%) i fryzjer (34,1%). Natomiast wśród absolwentów techników najwięcej mężczyzn ukończyło naukę w zawodzie technik informatyk (23,6%) i technik pojazdów samochodowych (11,3%), a kobiet – technik żywienia i usług gastronomicznych (20,1%) oraz technik ekonomista (14,7%). Ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe ukończyło 58,9% absolwentów w zawodzie plastyka i 41,1% w zawodzie muzyka.

W roku szkolnym 2019/20 na terenie województwa mazowieckiego funkcjonowało 212 szkół policealnych (w ubiegłym roku szkolnym – 255), do których uczęszczało 29,4 tys. uczniów (o 7,7% mniej niż przed rokiem). Podobnie jak rok wcześniej, wśród uczniów przeważały kobiety, które w roku szkolnym 2019/20 stanowiły 65,7% ogólnej liczby uczniów tego typu szkół. W kraju liczba uczniów zmniejszyła się o 13,8%, a udział kobiet wyniósł 70,9%.

Liczba absolwentów szkół policealnych w roku szkolnym 2018/19 wyniosła 7,6 tys. osób i zmniejszyła się o 7,0% w stosunku do poprzedniego roku (w kraju zmniejszyła się o 15,4%).

Szkolnictwo wyższe

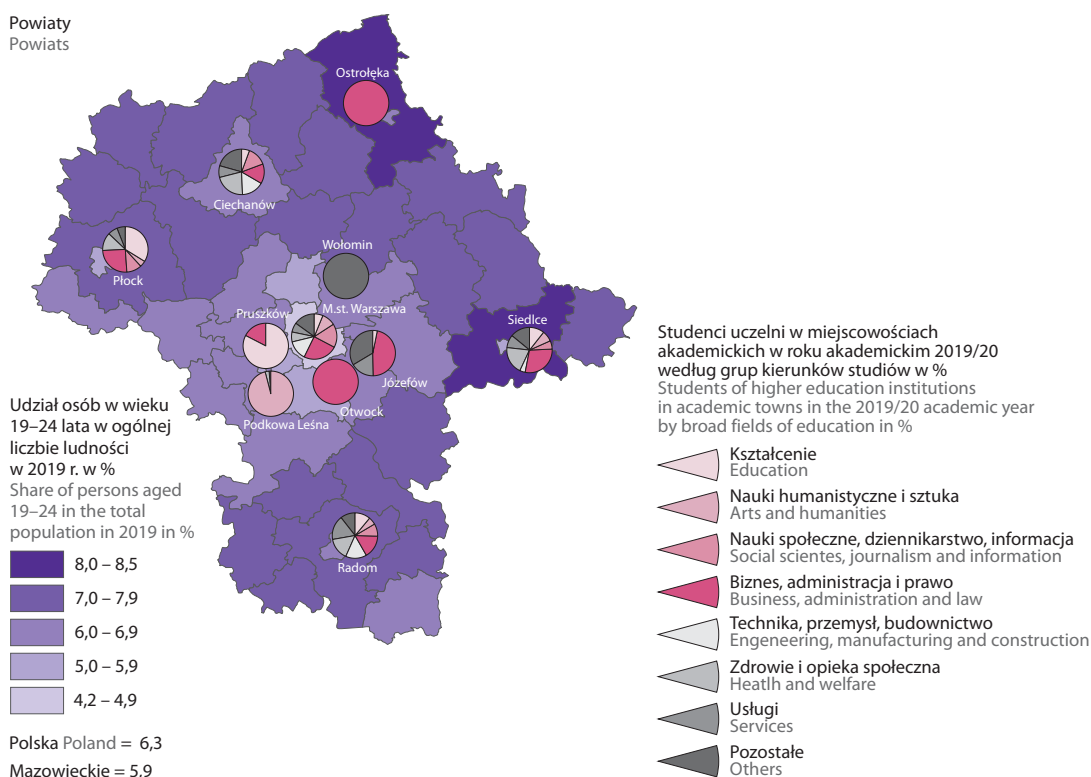
Zgodnie z rejestrem POL-on w roku akademickim 2019/20 w województwie mazowieckim działało 91 uczelni (w Polsce – 373). W publikacji zaprezentowane są dane 83 uczelni, które złożyły sprawozdania statystyczne (w Polsce – 353).

W roku akademickim 2019/20 na 83 uczelniach mających siedzibę w województwie mazowieckim studio- wało 247,5 tys. osób, z czego 9,7% stanowili cudzoziemcy. Kobiety stanowiły 55,2% ogółu studiujących. Od roku akademickiego 2005/06 obserwowano stały spadek liczby studentów, który w znacznym stop- niu wynikał ze zmniejszającej się populacji osób w wieku 19–24 lata. W stosunku do roku 2010/11 liczba uczących się na mazowieckich uczelniach była mniejsza o 29,3% (w kraju o 34,6%), natomiast w ciągu ostatniego roku ubytek ten wyniósł 1,1% (w kraju 2,1%).

W roku akademickim 2019/20 na 20 uczelniach publicznych kształciło się 150,1 tys. osób (60,7% ogólnej liczby studentów, w poprzednim roku 62,6%).

Ponad połowa wszystkich studentów (53,7%) kształciła się na kierunkach związanych z biznesem, admi- nistracją i prawem, naukami społecznymi, dziennikarstwem i informacją oraz techniką, przemysłem i bu- downictwem. Największy udział kobiet wystąpił na kierunkach związanych z kształceniem (78,3%) oraz zdrowiem i opieką społeczną (73,6%).

Mapa 22. Szkolnictwo wyższe
Map 22. Higher education

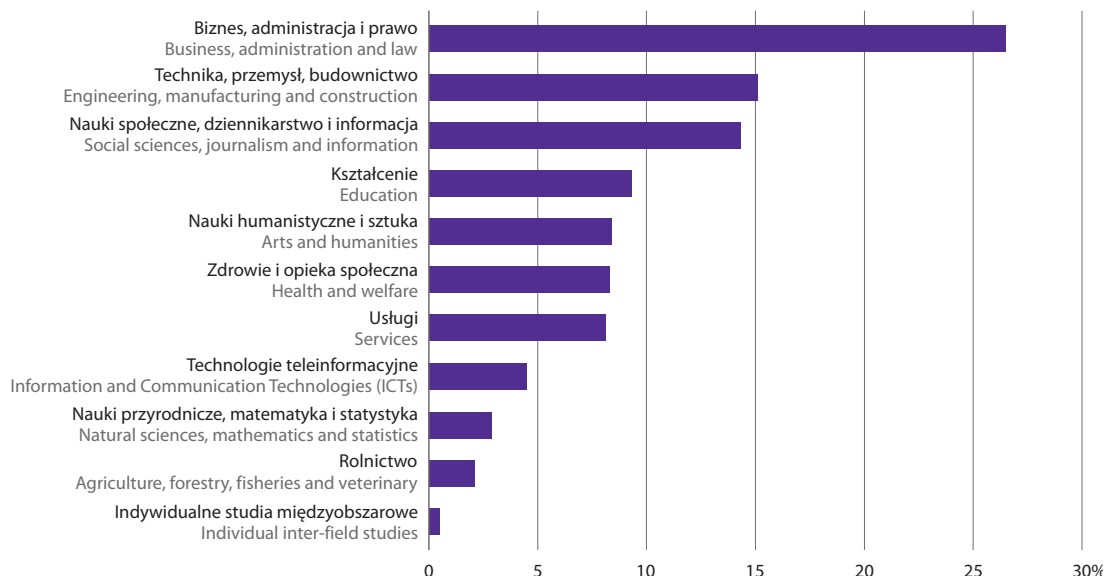

Co 4 polska uczelnia ma siedzibę w województwie mazowieckim. Największym ośrodkiem akademickim w Polsce jest Warszawa, gdzie w roku akademickim 2019/20 na 64 uczelniach studio- wało 224,3 tys. stu- dentów (18,6% ogółu studentów w kraju).

Studenci uczelni warszawskich stanowili 90,6% ogółu studentów uczelni mających siedzibę na terenie województwa mazowieckiego. Poza Warszawą dużymi ośrodkami akademickimi w województwie były: Radom, Siedlce i Płock. Na uczelniach mających siedzibę w tych miastach kształciło się łącznie 7,2% ogółu studentów.

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2019 r. dyplomy ukończenia studiów wyższych w województwie mazowieckim otrzymało 58,4 tys. osób (18,6% ogólnej liczby absolwentów z całego kraju), w tym 40,9 tys. absolwentów uczelni publicznych. Liczba absolwentów zmniejszyła się o 34,2% w stosunku do roku akademickiego 2010/11, a w porównaniu z poprzednim rokiem o 4,5% (w kraju odpowiednio o 36,9% i o 4,2%).

Wykres 26. Absolwenci uczelni według grup kierunków kształcenia w roku akademickim 2018/19
Chart 26. Graduates by broad fields of education in the 2018/19 academic year

Wśród osób, które ukończyły studia wyższe, największy odsetek stanowili absolwenci kierunków związanych z: biznesem, administracją i prawem (26,5%), techniką, przemysłem i budownictwem (15,1%) oraz z naukami społecznymi, dziennikarstwem i informacją (14,3%).

Kształcenie dorosłych

W 2019 r. według wyników Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), w województwie mazowieckim 7,1% osób w wieku 25–64 lata (o 2,3 p. proc. więcej od średniej krajowej) deklaroowało uczestnictwo w edukacji obejmującej uczenie się formalne (szkoła i studia wyższe) i kształcenie pozaformalne (różnego rodzaju kursy i szkolenia). Wskaźnik ten zmniejszył się zarówno w stosunku do 2010 r., jak i roku poprzedniego odpowiednio o 0,4 p. proc. i 1,5 p. proc. (w kraju o 0,4 p. proc. i 0,9 p. proc.).

Szkoły dla dorosłych nastawione były głównie na kontynuację przerwanej ścieżki kształcenia. W roku szkolnym 2019/20 w województwie mazowieckim funkcjonowały 153 szkoły dla dorosłych: 10 szkół podstawowych, 3 gimnazja i 140 liceów ogólnokształcących. Uczyło się w nich łącznie 18,0 tys. słuchaczy (o 12,5% mniej niż w poprzednim roku szkolnym), najwięcej w liceach ogólnokształcących – 17,6 tys.

W roku szkolnym 2018/19 r. szkoły dla dorosłych ukończyło łącznie 5,7 tys. uczniów (o 11,6% mniej niż w roku 2017/18), w tym 5,5 tys. absolwentów liceów ogólnokształcących.

Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego

W 2019 r. w województwie mazowieckim wydatki jednostek samorządu terytorialnego na oświatę i wychowanie, edukacyjną opiekę wychowawczą oraz szkolnictwo wyższe i naukę (łącznie ze środkami otrzymanymi z budżetu państwa) wyniosły 13,3 mld zł, co stanowiło 28,2% ogółu wydatków zrealizowanych przez te jednostki (w kraju 29,3%). W stosunku do 2018 r. wydatki na edukację i naukę wzrosły o 12,1%, a ich udział w wydatkach ogółem był o 0,5 p. proc. wyższy.

Środki z budżetów jednostek samorządu terytorialnego na oświatę i wychowanie (12,2 mld zł) przeznaczono głównie na funkcjonowanie szkół podstawowych – 5,3 mld zł (43,4%) oraz funkcjonowanie przedszkoli (łącznie z oddziałami przedszkolnymi w szkołach podstawowych oraz innymi formami wychowania przedszkolnego) – 2,7 mld zł (22,2%).

Zasoby pracy

Labour resources

W 2020 r. na rynek pracy miała wpływ nie tylko sytuacja gospodarcza kraju, ale trwająca od marca pandemia COVID-19. Podstawowe wyniki badania w 2020 r. wskazują, że sytuacja na rynku pracy uległa pogorszeniu. W stosunku do 2019 r. odnotowano wzrost zarówno stopy bezrobocia, jak i liczby zarejestrowanych bezrobotnych. Wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności przeprowadzonego w IV kwartale 2020 r. także wskazują na niekorzystne zmiany zachodzące na rynku pracy. W porównaniu z analogicznym okresem poprzedniego roku mniej było osób pracujących, zmniejszył się wskaźnik zatrudnienia i zwiększyło się obciążenie osób pracujących osobami niepracującymi.

Dane o **aktywności ekonomicznej ludności** w wieku 15 lat i więcej opracowano na podstawie reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), prowadzonego w cyklu kwartalnym. Badaniem objęte są osoby będące członkami gospodarstw domowych w wylosowanych mieszkaniach.

W IV kwartale 2020 r. zbiorowość aktywnych zawodowo w województwie mazowieckim liczyła 2606 tys. osób, a biernych zawodowo – 1753 tys. Ludność aktywna zawodowo obejmowała pracujących w liczbie 2527 tys. osób i bezrobotnych – 78 tys.

Liczba aktywnych zawodowo w IV kwartale 2020 r. w stosunku do notowanej w analogicznym okresie poprzedniego roku zmniejszyła się o 38 tys. osób (tj. o 1,4%). Spadek aktywnych zawodowo nastąpił zarówno wśród kobiet (o 2,7%), jak i mężczyzn (o 0,4%).

Współczynnik aktywności zawodowej obliczono jako udział aktywnych zawodowo (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej (ogółem lub danej grupy).

W województwie mazowieckim współczynnik aktywności zawodowej ukształtował się na najwyższym poziomie w kraju i wyniósł 59,8% (spadek o 1,0 p. proc. w skali roku). W kraju wskaźnik ten wyniósł 56,5% (wzrost o 0,5 p. proc.). Podobnie jak w latach poprzednich, wyższą aktywność zawodową w województwie wykazywali mężczyźni niż kobiety (68,3% wobec 52,2%).

Do pracujących zaliczono wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej, które w okresie badanego tygodnia:

- wykonywały, przez co najmniej 1 godzinę, pracę przynoszącą zarobek lub dochód, tzn. były zatrudnione w charakterze pracownika najemnego, pracowały we własnym (lub dzierżawionym) gospodarstwie rolnym lub prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem albo pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa w rolnictwie lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem;
- formalnie miały pracę, ale jej nie wykonywały (np. z powodu choroby, urlopu, przerwy w działalności zakładu, trudnych warunków atmosferycznych) jeżeli przerwa w pracy wynosiła mniej niż 3 miesiące; jeśli przerwa w pracy wynosiła ponad 3 miesiące, dodatkowym kryterium w BAEL w przypadku pracowników najemnych (zatrudnieni na podstawie stosunku pracy oraz osoby wykonujące pracę nakładczą) był fakt otrzymywania co najmniej 50% dotychczasowego wynagrodzenia.

Mazowieckie, to województwo o największej liczbie pracujących. W IV kwartale 2020 r. populacja pracujących liczyła tu 2527 tys. osób i stanowiła 15,3% ogółu pracujących w kraju. W skali roku liczba pracujących w województwie zmniejszyła się o 46 tys. osób, tj. o 1,8% (w kraju wzrost o 0,5%). Spadek nastąpił zarówno wśród kobiet (o 3,1%), jak i wśród mężczyzn (o 0,6%).

W analizowanym kwartale, tak jak przed rokiem największy udział w populacji pracujących miały osoby w wieku 35–44 lata (30,8%). Najmniejszym natomiast udziałem charakteryzowały się osoby z najmłodszej grupy wieku, tj. 15–24 lata (5,1%). W stosunku do analogicznego okresu 2019 r. największe zmiany

w strukturze pracujących zanotowano w grupie osób w wieku 25–34 lata (spadek o 1,2 p. proc.) oraz w wieku 45–54 lata (wzrost o 1,6 p. proc.).

W IV kwartale 2020 r. w charakterze pracowników najemnych pracowało 1953 tys. osób (tj. 77,3% ogółu pracujących), a ich liczba zmniejszyła się w stosunku do IV kwartału 2019 r. o 3,5%. Wzrost wystąpił zarówno wśród pracodawców i pracujących na własny rachunek (z 498 tys. do 515 tys.), jak i pomagających członków rodzin (z 50 tys. do 59 tys.).

Wskaźnik zatrudnienia obliczono jako udział pracujących (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej (ogółem lub danej grupy).

Wskaźnik zatrudnienia w województwie mazowieckim w analizowanym kwartale wyniósł 58,0% i był najwyższy w kraju. W skali roku wskaźnik zatrudnienia zmniejszył się o 1,2 p. proc. Jego spadek odnotowano zarówno w populacji kobiet (o 1,7 p. proc.), jak i mężczyzn (o 0,5 p. proc.).

Bezrobotni to osoby w wieku 15–74 lata, które spełniły jednocześnie trzy warunki: w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi, w ciągu 4 tygodni (wliczając jako ostatni tydzień badany) aktywnie poszukiwały pracy oraz były gotowe podjąć pracę w ciągu dwóch tygodni następujących po tygodniu badanym. Do bezrobotnych zaliczono także osoby, które znalazły pracę i oczekiwały na jej rozpoczęcie w okresie 3 miesięcy oraz były gotowe tę pracę podjąć.

W IV kwartale 2020 r. liczba bezrobotnych w województwie mazowieckim wyniosła 78 tys. osób i w skali roku zwiększyła się o 6 tys. (tj. o 8,3%). Wzrost nastąpił zarówno wśród populacji kobiet (o 13,3%), jak i mężczyzn (o 4,8%).

W omawianym kwartale wśród bezrobotnych najliczniejszą grupą były osoby w wieku 25–34 lata, które stanowiły 28,2% tej populacji w województwie. Najmniejsza zbiorowość obejmowała osoby w wieku 55 lat i więcej (9,0%). W stosunku do IV kwartału 2019 r. największe zmiany w strukturze bezrobotnych wystąpiły w grupie osób w wieku 15–24 lata (wzrost o 11,9 p. proc.) oraz w wieku 45–54 lata (spadek o 8,5 p. proc.).

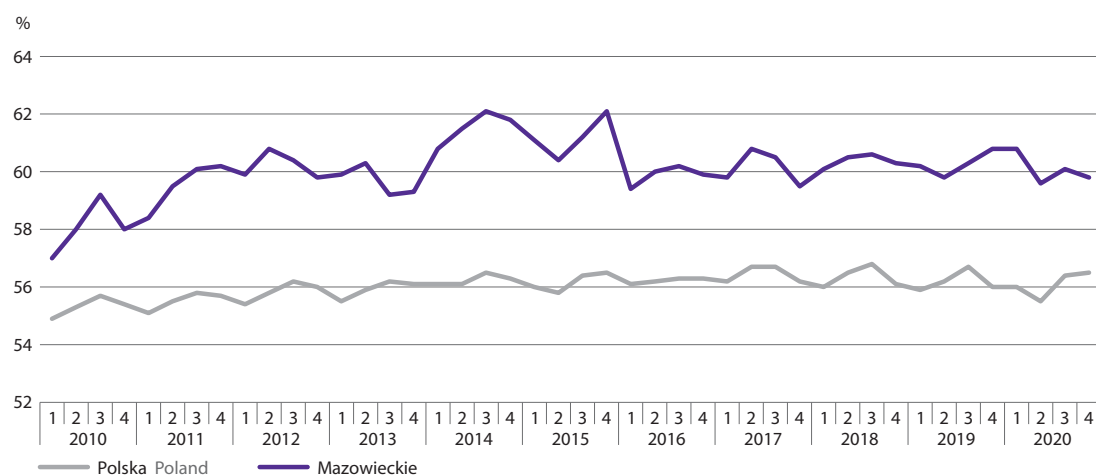
Przeciętny czas poszukiwania pracy przez osoby bezrobotne w województwie mazowieckim w omawianym kwartale wyniósł 7,6 miesiąca (w kraju – 7,7 miesiąca). W skali roku okres ten wydłużył się o 1,4 miesiąca (w kraju o 0,3 miesiąca). Kobiety poszukiwały pracy krócej niż mężczyźni (7,4 miesiąca wobec 7,7 miesiąca). W kraju natomiast przeciętny czas poszukiwania pracy był krótszy dla mężczyzn niż dla kobiet (7,5 miesiąca wobec 7,8 miesiąca).

W IV kwartale 2020 r. zbiorowość biernych zawodowo liczyła 1753 tys. osób i stanowiła 40,2% ogółu mieszkańców województwa w wieku 15 lat i więcej (w kraju udział ten kształtował się na poziomie 43,5%). W ujęciu rocznym liczba biernych zawodowo w województwie zwiększyła się o 48 tys. osób, tj. o 2,8% (w kraju spadek o 1,1%). Wśród biernych zawodowo w województwie przeważały kobiety, których udział wyniósł 62,9%. Spośród ogółu biernych zawodowo 59,4% stanowiły osoby, które nie podejmowały pracy z powodu przebywania na emeryturze. Kolejnymi przyczynami bierności zawodowej były: nauka i uzupełnianie kwalifikacji – 18,6%, choroba lub niesprawność – 9,3%, powody osobiste lub rodzinne – 4,3%. Populacja osób zniechęconych bezskutecznością poszukiwania pracy liczyła 13 tys., tj. 0,7% ogółu biernych zawodowo.

Tablica 12. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej w IV kwartale według BAEL
Table 12. Economic activity of the population aged 15 and more in quarter 4 by LFS

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	2020 Polska Poland
Aktywni zawodowo w tys. Economically active persons in thousands	2488	2960	2644	2606	17086
pracujący employed persons	2306	2773	2573	2527	16555
bezrobotni unemployed persons	182	187	72	78	531
Bierni zawodowo w tys. Economically inactive persons in thousands	1799	1810	1705	1753	13170
Współczynnik aktywności zawodowej w % Activity rate in %	58,0	62,1	60,8	59,8	56,5
Wskaźnik zatrudnienia w % Employment rate in %	53,8	58,1	59,2	58,0	54,7
Stopa bezrobocia w % Unemployment rate in %	7,3	6,3	2,7	3,0	3,1

Wykres 27. Współczynnik aktywności zawodowej według kwartałów
Chart 27. Activity rate by quarters

Dane o pracujących prezentowane są według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

W latach 2010–2019 liczba pracujących w gospodarce narodowej w województwie mazowieckim z roku na rok rosła. Największy wzrost wystąpił w 2016 r. (o 5,0%), a najmniejszy w 2013 r. (o 0,04%). W 2019 r. wzrost liczby pracujących w gospodarce narodowej w porównaniu z 2010 r. w województwie był większy niż w Polsce (21,5% wobec 14,6 %); zarówno w mazowieckim, jak i w kraju bardziej w tym czasie przybyło pracujących kobiet niż mężczyzn.

Według stanu w końcu grudnia 2019 r. liczba pracujących w gospodarce narodowej w województwie mazowieckim wyniosła 2703,2 tys. osób i była o 1,7% większa w odniesieniu do 2018 r. i o 21,5% w porównaniu z 2010 r. Pracujący w województwie stanowili 17,1% tej populacji w kraju (17,0% przed rokiem). Podmioty sektora prywatnego skupiały 80,0% ogółu pracujących w województwie (tak samo jak przed rokiem). W porównaniu z rokiem poprzednim liczba pracujących w sektorze prywatnym zwiększyła się o 36,1 tys. osób, tj. o 1,7%, a w sektorze publicznym odpowiednio o 8,4 tys., tj. o 1,6%.

W 2019 r. w województwie mazowieckim w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo pracowało 11,2% ogólnej liczby pracujących w gospodarce narodowej (w kraju 15,1%), w przemyśle i budownictwie – 19,3% (w kraju 26,9%), w handlu; naprawie pojazdów samochodowych oraz transporcie i gospodarce magazynowej – 23,5% (w kraju 21,1%), w działalności finansowej i ubezpieczeniowej oraz obsłudze rynku nieruchomości – 6,6% (w kraju 3,7%), a w pozostałych sekcjach – 39,5% (w kraju 33,3%).

W województwie mazowieckim na 1000 ludności przypadało średnio od 423 pracujących w 2010 r. do 498 w 2019 r. (dla porównania w kraju odpowiednio od 358 do 411). W 2019 r. najwyższym wskaźnikiem charakteryzował się podregion m.st. Warszawa (743). Najmniej pracujących na 1000 ludności odnotowano w podregionie warszawskim wschodnim (314).

Mapa 23. Pracujący^a w 2019 r.
Map 23. Employed persons^a in 2019

a Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego; według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

a Excluding persons employed in budgetary entities operating in the scope of national defence and public safety; by actual workplace and kind of activity.

Dane o bezrobociu rejestrowanym dotyczące osób zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy prezentuje się zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2020 poz. 1409, z późniejszymi zmianami).

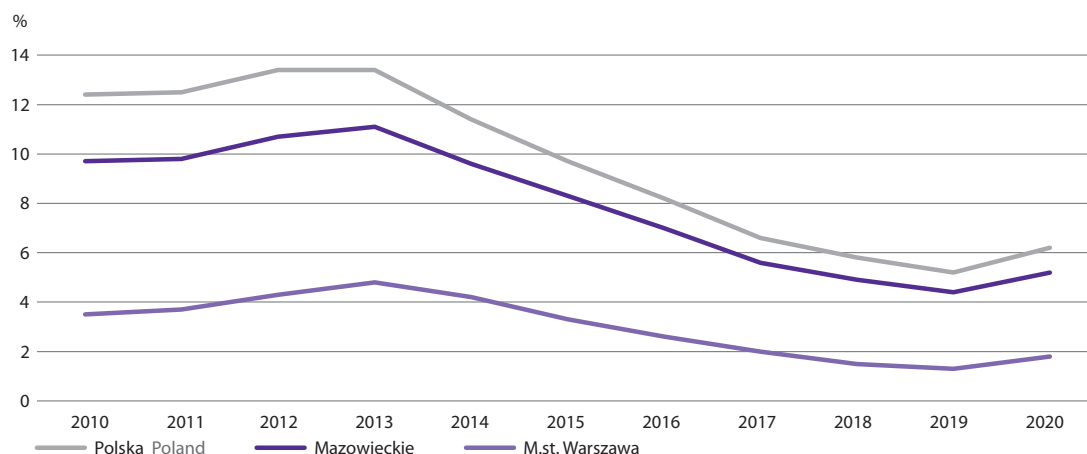
W latach 2010–2013 w województwie mazowieckim rosła zarówno liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy, jak i stopa bezrobocia. Od 2014 r. do 2019 r. obserwujemy spadek zarówno liczby bezrobotnych, jak i stopy bezrobocia. W 2020 r. nastąpił najwyższy wzrost liczby bezrobotnych w stosunku do 2019 r. i wyniósł 18,8%. Największy spadek liczby bezrobotnych miał miejsce w 2017 r. (o 18,4%), a najmniejszy w 2019 r. (o 9,8%).

W 2020 r. tak w województwie, jak i w kraju zanotowano wyższą stopę bezrobocia niż w 2019 r. Stopa bezrobocia w województwie wyniosła 5,2% i była niższa niż średnio w kraju (6,2%). W porównaniu z 2019 r. nastąpił wzrost odpowiednio o 0,8 i o 1,0 p. proc. W skali roku stopa bezrobocia zwiększyła się w 40 z 42 powiatów województwa, najbardziej w zwoleńskim (o 2,1 p. proc.), wyszkowskim (o 2,0 p. proc.) oraz

gostynińskim i legionowskim (po 1,8 p. proc.). W województwie miało miejsce wyraźne terytorialne zróżnicowanie stopy bezrobocia. Najniższa notowana była w m.st. Warszawie (1,8% w 2020 r.), a najwyższa – w powiecie szydłowieckim (24,3%).

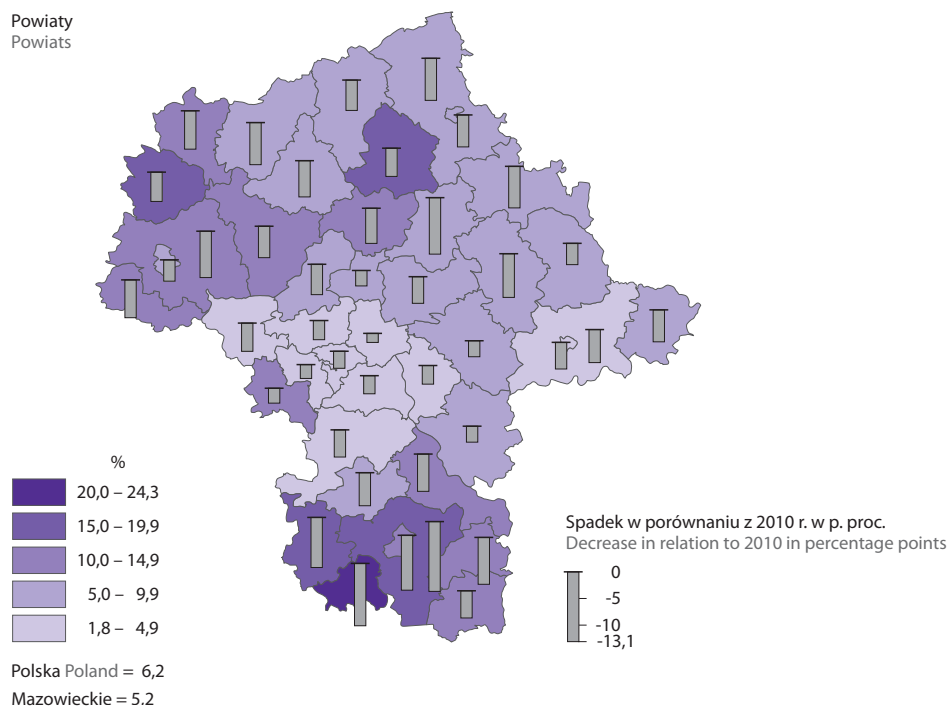
**Wykres 28. Stopa bezrobocia rejestrowanego
Stan w dniu 31 grudnia**

Chart 28. Registered unemployment rate
As of 31 December

**Mapa 24. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2020 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Map 24. Registered unemployment rate in 2020
As of 31 December

W końcu grudnia 2020 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy województwa mazowieckiego wyniosła 146,4 tys. osób i była o 18,8% wyższa niż przed rokiem i o 38,6% niższa niż w 2010 r. W kraju liczba bezrobotnych w 2020 r. zwiększyła się w skali roku o 20,8%, a w porównaniu z 2010 r. zmniejszyła się o 46,5%.

W końcu grudnia 2020 r. udział osób długotrwale bezrobotnych, stanowiących ponad połowę zarejestrowanych ogółem zmniejszył się w skali roku (o 0,2 p. proc. do 52,3%). Zmniejszył się również odsetek osób bezrobotnych niepełnosprawnych (o 0,9 p. proc. do 4,3%). Absolwenci stanowili 3,1% ogółu bezrobotnych, a ich udział w skali roku zmniejszył się o 0,1 p. proc.

W 2020 r., podobnie jak w latach poprzednich, wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych najwięcej było osób w wieku 25–34 lata. Ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych wyniósł 26,2%, a w całym badanym okresie wahał się od 25,8% w 2019 r. do 29,2% w 2010 r. Najmniej wśród bezrobotnych było osób najmłodszych, tj. w wieku 24 lata i mniej; ich udział w latach 2010–2019 systematycznie malał, a w 2020 r. nieznacznie wzrósł i wyniósł 11,5%. Odsetek osób najstarszych (55 lat i więcej) wyniósł 17,0% i zmniejszył się o 1,8 p. proc. w skali roku (wobec wzrostu o 5,3 p. proc. w stosunku do 2010 r.).

Od 2010 r. większość bezrobotnych rejestrujących się w urzędach pracy to osoby o najniższym poziomie wykształcenia. W 2020 r. dwie najliczniejsze grupy stanowiły osoby posiadające wykształcenie gimnazjalne i niższe oraz zasadnicze zawodowe (odpowiednio 25,9% i 22,0% w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych). Udział pierwszej z wymienionych grup w skali roku zmniejszył się o 0,5 p. proc., a drugiej o 1,3 p. proc. Z roku na rok rośnie natomiast odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym (od 11,9% w 2010 r. do 17,6% w 2020 r.). W 2020 r. najwięcej bezrobotnych najlepiej wykształconych było w m.st. Warszawie (34,4%), a najmniej w powiecie makowskim (8,1%).

W województwie mazowieckim w końcu grudnia 2020 r. w miastach mieszkało więcej bezrobotnych niż na wsi (80,5 tys. wobec 65,9 tys.). W miastach osób bezrobotnych było więcej o 23,3% niż przed rokiem i mniej o 39,6% niż w 2010 r. Natomiast na wsi osób bezrobotnych mieszkało więcej o 13,7% niż przed rokiem i mniej o 37,3% niż w 2010 r.

Do powiatowych urzędów pracy województwa mazowieckiego w 2020 r. zgłoszono 150,3 tys. ofert zatrudnienia, tj. o 11,9% mniej niż w roku poprzednim. W ciągu roku najwięcej ofert wpłynęło do urzędów pracy w m.st. Warszawie (32,7 tys.), a najmniej w powiecie zwoleńskim (0,3 tys.). W końcu grudnia 2020 r. w województwie na 1 ofertę pracy przypadało średnio 39 osób bezrobotnych, podczas gdy w kraju – 24 (przed rokiem odpowiednio 27 i 18).

Badanie popytu na pracę realizowane jest metodą reprezentacyjną z częstotliwością kwartalną na formularzu Z-05. Obejmuje ono jednostki zatrudniające przynajmniej 1 osobę. Wyniki uzyskane z próby są uogólniane na populację generalną podmiotów gospodarki narodowej zatrudniających przynajmniej 1 osobę.

W 2020 r. powstało w województwie mazowieckim 98,0 tys. nowych miejsc pracy i było ich o 27,6% mniej niż w analogicznym okresie roku poprzedniego. Blisko 91% nowych miejsc pracy występowało w jednostkach sektora prywatnego. Najwięcej wolnych miejsc pracy zgłosiły jednostki, w których pracowało więcej niż 49 osób (36,2%). Nowe miejsca pracy tworzone były przede wszystkim w jednostkach prowadzących działalność w zakresie handlu; naprawy pojazdów samochodowych (19,4% ogółu nowo utworzonych miejsc pracy). W tym samym czasie zlikwidowano 66,5 tys. miejsc pracy tj., o 4,0% więcej niż w 2019 r. Ponad 91% zlikwidowanych miejsc pracy występowało w jednostkach sektora prywatnego. Najwięcej zlikwidowanych miejsc pracy zgłosiły jednostki najmniejsze, w których pracowało mniej niż 9 osób (35,3%). Struktura zlikwidowanych miejsc pracy pod względem PKD nawiązywała do struktury nowo utworzonych miejsc pracy – najwięcej miejsc pracy ubyło w jednostkach prowadzących działalność w zakresie handlu; naprawy pojazdów samochodowych – 21,4% ogółu zlikwidowanych miejsc pracy.

Na koniec IV kwartału 2020 r. liczba wolnych miejsc pracy w województwie mazowieckim wynosiła 22,6 tys. W porównaniu z końcem IV kwartału 2019 r. liczba wolnych miejsc pracy była mniejsza o 12,8 tys., tj. o 36,1%. Pod koniec IV kwartału 2020 r. nieobsadzonych było 4,9 tys. nowo utworzonych miejsc pracy.

Zaistniała w marcu 2020 r. sytuacja epidemiczna wpłynęła na ograniczenie działalności podmiotów gospodarki narodowej w dotychczasowej postaci. Aby ułatwić przestrzeganie dystansu społecznego niezbędnego w walce z pandemią wprowadzono m.in. możliwość pracy zdalnej oraz możliwość korzystania z wynagrodzenia za czas choroby lub zasiłku chorobowego z powodu objęcia kwarantanną lub izolacją.

W województwie mazowieckim w końcu grudnia 2020 r. udział osób, które pracowały zdalnie w związku z sytuacją epidemiczną w ogólnej liczbie pracujących objętych badaniem „Popyt na pracę” był najwyższy wśród województw i wyniósł 19,7% (średnio w kraju 10,8%). Skala wykorzystania pracy zdalnej w sektorze publicznym była większa niż w prywatnym – 20,8% wobec 19,3% (w Polsce odpowiednio 15,4% wobec 9,2%). Wykorzystanie pracy zdalnej w celu ograniczenia zagrożenia epidemicznego rosło wraz z wielkością podmiotów. W jednostkach największych, tj. o liczbie pracujących powyżej 49 osób pracę zdalnie świadczyło 21,7% załogi, w jednostkach o liczbie pracujących od 10 do 49 osób – 16,9%, a w najmniejszych, tj. do 9 osób było to 13,2% pracujących.

W końcu grudnia 2020 r. pracujący, którzy korzystali z wynagrodzenia za czas choroby lub zasiłku chorobowego z powodu objęcia kwarantanną lub izolacją stanowili w województwie 2,5% ogólnej ich liczby (w kraju 3,0%). Odsetek ten w sektorze prywatnym był nieco wyższy niż w publicznym i wyniósł odpowiednio 2,5% wobec 2,2% (w Polsce 3,1% wobec 2,6%). W jednostkach największych udział osób korzystających z omawianej możliwości w ogólnej liczbie pracujących był najmniejszy i wyniósł 2,1%, w podmiotach o liczbie pracujących od 10 do 49 osób – 3,5%, a w podmiotach najmniejszych – 3,1%.

5.2. Jakość życia

5.2. Quality of life

Zamożność mieszkańców

Inhabitants' wealth

Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw w województwie mazowieckim są wyższe niż średnio w kraju, jednak przewaga ta z roku na rok nieznacznie maleje.

W 2020 r. utrzymał się wzrost w skali roku przeciętnej liczby świadczeniobiorców ZUS i spadek liczby emerytów i rencistów pobierających świadczenia z rolniczego systemu ubezpieczeń. Emerytury i renty z roku na rok rosną, przy czym, w dwóch ostatnich latach, świadczenia wypłacane rolnikom indywidualnym rosły nieco szybciej niż wypłacane przez ZUS.

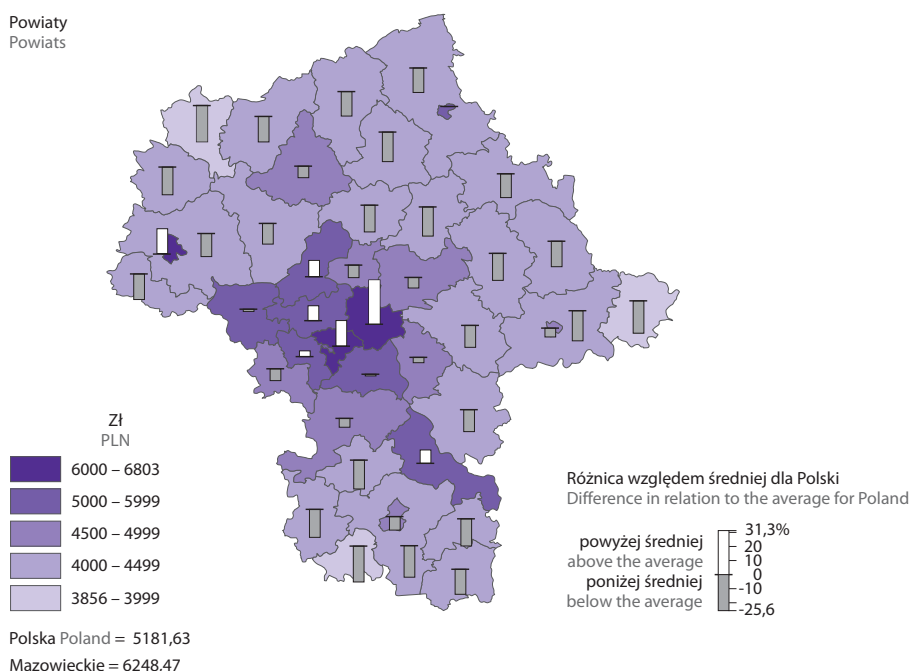
W 2019 r. w porównaniu z rokiem poprzednim sytuacja materialna gospodarstw domowych poprawiła się, ale tempo zmian było niższe niż rok wcześniej.

Zmniejszyły się wskaźniki zagrożenia ubóstwem, w tym najbardziej ubóstwa ustawowego.

Utrzymała się korzystna tendencja poprawy subiektywnej oceny warunków życia gospodarstw.

Informacje o wysokości przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto prezentowane są na podstawie dwóch badań: przeprowadzanego raz w roku badania Z-06 o pracujących, wynagrodzeniach i czasie pracy – na tej podstawie przedstawiono zróżnicowanie terytorialne wynagrodzeń w 2019 r. oraz miesięcznego meldunku o działalności gospodarczej DG-1, na podstawie którego przedstawiono przeciętne miesięczne wynagrodzenia w 2020 r. w sektorze przedsiębiorstw.

Mapa 25. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto^a w 2019 r.
Map 25. Average monthly gross wages and salaries^a in 2019

^a Dane dotyczą podmiotów, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
^a Data concern economic entities employing more than 9 persons.

Wyniki badania obejmującego podmioty gospodarcze o liczbie pracujących powyżej 9 osób wskazują, że w 2019 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie mazowieckim wyniosło 6248,47 zł i było wyższe niż średnio w kraju o 20,6%.

Wynagrodzenia w województwie są wyraźnie zróżnicowane terytorialnie; w 2019 r. różnica między wynagrodzeniem najwyższym (w m.st. Warszawie), a najniższym (w powiecie żuromińskim) wyniosła 2946,69 zł. Wynagrodzenie w m.st. Warszawie osiągnęło poziom 6802,60 zł i było wyższe od średniego w kraju o 31,3%; ponadto wynagrodzenia wyższe niż w Polsce odnotowano w powiecie pruszkowskim, m. Płocku oraz powiatach: nowodworskim, warszawskim zachodnim, kozienickim i grodziskim. Wynagrodzenie w powiecie żuromińskim wyniosło 3855,91 zł i stanowiło 74,4% przeciętnego w kraju; wynagrodzenie na bardzo zbliżonym poziomie odnotowano w powiecie szydłowieckim.

Tablica 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw
Table 13. Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector

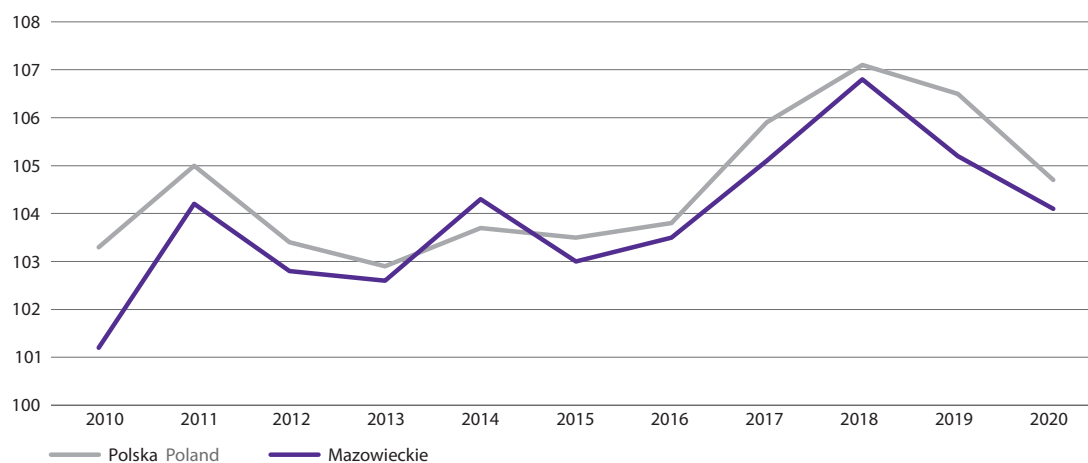
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto: Average monthly gross wages and salaries:				
w złotych in PLN	4227,93	4991,77	6095,17	6347,01
Polska=100 Poland=100	123,1	121,1	117,9	117,3

W 2020 r. w województwie przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ukształtowało się na poziomie 6347,01 zł i było o 4,1% wyższe w porównaniu z rokiem poprzednim (w 2019 r. wyższe odpowiednio o 5,2%). W kraju przeciętne wynagrodzenie wyniosło 5411,45 zł i zwiększyło się w skali roku o 4,7% (w 2019 r. o 6,5%).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie; po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą. Dane dotyczą podmiotów gospodarczych sektora przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Wykres 29. Dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw
Rok poprzedni=100

Chart 29. Indices of average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector
Previous year=100

Tablica 14. Świadczenia społeczne
Table 14. Social benefits

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów w tys. Average monthly number of retirees and pensioners in thousands	1174,5	1122,4	1189,1	1197,9
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł Average monthly gross retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN	1637,58	2047,16	2349,78	2487,78
w tym emerytura of which retirement pension	1756,14	2178,27	2457,61	2590,44
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych w zł Average monthly gross retirement and other pension of farmers in PLN	915,29	1144,30	1264,42	1350,09
w tym emerytura of which retirement pension	946,14	1164,39	1269,30	1349,87

W 2020 r. w województwie mazowieckim przeciętna liczba emerytów i rencistów wyniosła 1197,9 tys. osób, z czego 86,1% to świadczeniobiorcy ZUS, a 13,9% – pobierający emerytury i renty rolnicze. Ogólna liczba emerytów i rencistów była większa od notowanej przed rokiem o 0,7% oraz większa niż w 2010 r. o 1,8%.

W 2020 r. emerytury i renty z ZUS otrzymywało 1031,6 tys. osób, tj. o 14,5 tys. (o 1,4%) więcej niż przed rokiem i o 64,6 tys. (o 6,6%) więcej niż w 2010 r. Najliczniejszą grupą świadczeniobiorców ZUS są emeryci; w badanym roku stanowili oni 79,8% tej zbiorowości; pozostali to świadczeniobiorcy otrzymujący renty rodzinne (13,3%) oraz renty z tytułu niezdolności do pracy (6,9%). W porównaniu z rokiem poprzednim zanotowano wzrost przeciętnej liczby emerytów (o 2,7%) oraz spadek liczby osób pobierających renty rodzinne (o 1,0%) oraz liczby świadczeniobiorców otrzymujących renty z tytułu niezdolności do pracy (o 7,6%).

Nieco odmiennie kształtowała się dynamika liczby osób, którym wypłacano świadczenia emerytalno-rentowe w ramach rolniczego systemu ubezpieczeń społecznych. Emerytury i renty rolnicze w 2020 r. pobierało 166,4 tys. osób, tj. o 5,6 tys. (o 3,3%) mniej niż w 2019 r. i o 41,2 tys. (o 19,9%) mniej w stosunku do 2010 r. Wśród świadczeniobiorców KRUS dominują emeryci; w 2020 r. stanowili oni 81,9% omawianej zbiorowości; pozostali to otrzymujący renty z tytułu niezdolności do pracy (14,0%) i świadczeniobiorcy, którym wypłacano renty rodzinne (4,2%). W porównaniu z 2019 r. liczba osób pobierających emerytury zmniejszyła się o 3,4%, mniej niż przed rokiem było także osób otrzymujących renty z tytułu niezdolności do pracy (o 3,2%) oraz osób pobierających renty rodzinne (o 1,2%).

W 2020 r. w województwie mazowieckim przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana przez ZUS wyniosła 2487,78 zł i była wyższa o 5,9% w porównaniu z rokiem poprzednim (w kraju – wyższa o 5,6%). Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych ukształtowała się na poziomie 1350,09 zł i wzrosła w skali roku o 6,8% (w kraju o 6,5%).

W 2020 r. w województwie, podobnie jak w latach poprzednich, relacja wysokości świadczeń z ZUS do średniej krajowej kształtowała się odmiennie niż w przypadku KRUS. Pod względem przeciętnej emerytury i renty z ZUS (104,1% średniej krajowej) mazowieckie zajmowało drugie, za województwem śląskim, miejsce w kraju, a w przypadku analogicznego świadczenia wypłacanego przez KRUS (98,1% przeciętnej emerytury i renty rolniczej w Polsce) – miejsce czternaste; niżej uplasowały się województwa małopolskie i wielkopolskie.

Tablica 15. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny
 Table 15. Average monthly available income

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
	w zł in PLN				
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym Average monthly available income per capita in a household	1615	1756	2032	2108	1819
w tym dochód do dyspozycji of which disposable income	1550	1691	1968	2044	1769

Dochód rozporządzalny to suma bieżących dochodów gospodarstwa domowego z poszczególnych źródeł, pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika, o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawicieli wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

Dochód do dyspozycji to dochód rozporządzalny pomniejszony o pozostałe wydatki obejmujące m.in. kwoty przekazane innym gospodarstwom domowym i instytucjom niekomercyjnym, w tym dary; koszty zakwaterowania młodzieży i studentów uczących się poza domem; alimenty dla osób prywatnych; niektóre podatki; straty pieniężne.

W 2019 r. po raz kolejny odnotowano poprawę sytuacji materialnej gospodarstw domowych w województwie mazowieckim. Gospodarstwa domowe osiągały wyższe dochody, jednak skala zmian była mniejsza niż rok wcześniej. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny był o 3,8% wyższy niż w 2018 r. (kiedy notowano wzrost o 6,2%). Nadwyżka dochodu rozporządzalnego nad wydatkami zmniejszyła się w ujęciu rocznym o 0,2 p. proc. do poziomu 42,8%.

Podobnie jak w latach poprzednich, w 2019 r. gospodarstwa domowe w województwie mazowieckim wykazywały najwyższe w kraju dochody na osobę. Przeciętne gospodarstwo domowe w województwie rozporządzało miesięcznym dochodem wynoszącym 2108 zł na 1 osobę, tj. o 15,9% wyższym od przeciętnego dochodu rozporządzalnego w Polsce.

W strukturze dochodu rozporządzalnego gospodarstw domowych dominowały dochody z pracy na własny rachunek. Stanowiły one 54,6% ogółu dochodów i w skali roku ich udział zmniejszył się o 0,7 p. proc. Drugim co do wielkości źródłem dochodów gospodarstw domowych były dochody osiągane ze świadczeń społecznych. W ujęciu rocznym w województwie mazowieckim nastąpił wzrost udziału tych dochodów o 1,7 p. proc. do poziomu 25,6%. W mniejszym stopniu dochód rozporządzalny tworzyły dochody z pracy na własny rachunek – 11,9% oraz dochody z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie – 3,7%. W stosunku do 2018 r. udział dochodów z pracy na własny rachunek zwiększył się o 0,4 p. proc., natomiast udział dochodów osiąganych z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie był o 1,1 p. proc. niższy.

Dochód do dyspozycji gospodarstwa domowe przeznaczają na zakup towarów i usług konsumpcyjnych oraz przyrost oszczędności. W 2019 r. dochód do dyspozycji przypadający na 1 osobę w gospodarstwach domowych w województwie wyniósł 2044 zł, tj. o 3,9% więcej w stosunku do 2018 r. i jednocześnie był wyższy od przeciętnego w kraju o 15,5%.

Tablica 16. Wskaźniki zasięgu ubóstwa w gospodarstwach domowych
Table 16. Poverty rates in households

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
Osoby – w % ogółu osób w gospodarstwach domowych – o wydatkach poniżej: Persons – in % of total persons in households – with expenditure below:					
relatywnej granicy ubóstwa relative poverty line	11,7	10,3	12,2	10,2	13,0
„ustawowej” granicy ubóstwa “legal” poverty line	5,3	8,3	9,1	6,9	9,0
granicy ubóstwa skrajnego extreme poverty line	4,3	4,1	4,3	3,7	4,2

Zasięg ubóstwa jest to odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków (obejmujących również wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego) był niższy od przyjętej granicy ubóstwa.

Przyjęte granice ubóstwa ekonomicznego:

- **relatywna granica ubóstwa**, ustalona na poziomie 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych (obliczonych na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych);
- **ustawowa granica ubóstwa**, określona jako kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej;
- **poziom minimum egzystencji**, przyjmowany jako **granica ubóstwa skrajnego**. Minimum egzystencji obliczane jest przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Uwzględnia ono jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia.

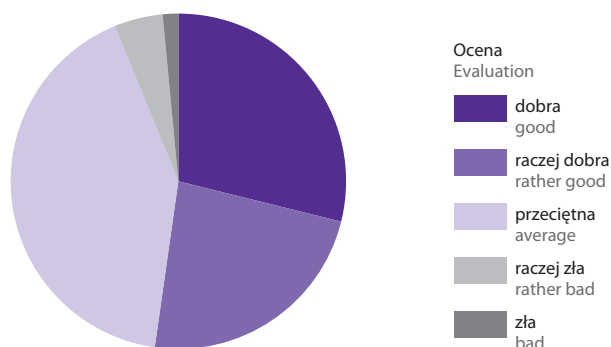
Podstawą oceny poziomu ubóstwa ekonomicznego są wyniki badania budżetów gospodarstw domowych. Wskaźniki zagrożenia ubóstwem określają ile procent osób w gospodarstwie domowym znajduje się poniżej minimum egzystencji oraz relatywnej i ustawowej granicy ubóstwa.

W województwie mazowieckim w 2019 r., po obserwowanym rok wcześniej wzroście zasięgu ubóstwa ekonomicznego, odnotowano spadek wskaźników zagrożenia ubóstwem.

Stopa ubóstwa relatywnego wyniosła 10,2%, tj. o 2,0 p. proc. mniej niż w 2018 r., zasięg ubóstwa ustawowego ukształtował się na poziomie 6,9%, tj. o 2,2 p. proc. mniej niż rok wcześniej, a ubóstwa skrajnego doświadczyło 3,7% osób w gospodarstwach domowych, tj. o 0,6 p. proc. mniej w skali roku.

W Polsce w porównaniu z 2018 r. spadek zasięgu ubóstwa ustawowego był wyższy (o 1,9 p. proc.) niż ubóstwa skrajnego i relatywnego (po 1,2 p. proc.).

Wykres 30. Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2019 r.
 Chart 30. Subjective evaluation of the material situation of households in 2019

Obserwowana w 2019 r. poprawa sytuacji materialnej gospodarstw domowych zarówno w województwie mazowieckim, jak i w kraju miała wpływ na lepszą ocenę ich aktualnej sytuacji finansowej. W skali roku nadal utrzymywała się wysoka nadwyżka dochodów nad wydatkami. W konsekwencji pozwoliło to gospodarstwom domowym przeznaczyć więcej pieniędzy na oszczędności.

W 2019 r. poziom warunków życia jako dobry albo raczej dobry określiło 52,2% gospodarstw (w Polsce 48,6%), a 6,2% jako raczej zły albo zły (w kraju 7,0%). Jako przeciętną swoją sytuację postrzegało 41,6% gospodarstw (dla Polski średnia wynosiła 44,4%).

W województwie mazowieckim w skali roku nastąpił wzrost odsetka gospodarstw domowych oceniających swoją sytuację materialną jako dobrą albo raczej dobrą o 4,9 p. proc. (w Polsce o 4,6 p. proc.) oraz spadek odsetka gospodarstw postrzegających ją jako raczej złą albo złą o 1,2 p. proc. (w kraju o 1,1 p. proc.). Zmniejszył się także udział osób określających swoją sytuację jako przeciętną o 3,7 p. proc. (dla Polski spadek wyniósł 3,5 p. proc.).

Pomoc społeczna i wspieranie rodziny

Social assistance and family support

W 2019 r. w województwie mazowieckim przeciętna miesięczna liczba dzieci, na którą rodziny otrzymywały świadczenie wychowawcze „Rodzina 500+”, była najwyższa w kraju.

Rok 2019 był kolejnym rokiem znacznego spadku liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej. Uległa poprawie sytuacja w zakresie instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3. Wzrosła liczba placówek, jak i oferowanych przez nie miejsc, a także przebywających w nich dzieci.

Istotnym elementem wsparcia rodzin z dziećmi jest realizowany od kwietnia 2016 r. rządowy program „Rodzina 500+”. W 2019 r. nastąpiły zmiany w zasadach wypłacania świadczenia wychowawczego. W pierwszym półroczu 2019 r. świadczenie przysługiwało na drugie i kolejne dzieci (do ukończenia 18 roku życia) niezależnie od dochodu, natomiast na pierwsze dziecko, jeżeli dochód netto na osobę w rodzinie nie przekraczał 800 zł lub 1200 zł dla rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym. Od 1 lipca 2019 r. świadczenie wychowawcze przysługuje na wszystkie dzieci do 18 roku życia, bez względu na dochód uzyskiwany przez rodzinę. W województwie mazowieckim świadczenie wychowawcze w wysokości 500 zł, w okresie od 1 stycznia do 30 czerwca 2019 r., wypłacano każdego miesiąca przeciętnie dla 534,5 tys. dzieci poniżej 18 roku życia, a w okresie od 1 lipca do 31 grudnia 2019 r., gdy świadczenie przysługiwało również na pierwsze dziecko, bez limitu dochodowego – dla 954,7 tys. dzieci do 18 lat. Wydatki z tytułu wypłaty świadczeń wychowawczych wyniosły w sumie 4690,3 mln zł i stanowiły 15,4% wydatków ogółem w Polsce.

Kolejnym elementem wspierania rodzin z dziećmi jest Karta Dużej Rodziny, która przysługuje, niezależnie od dochodów, rodzinom z co najmniej trójką dzieci. Posiadacze karty mają zapewnione zniżki oraz dodatkowe uprawnienia przy korzystaniu z oferty kulturalnej, rekreacyjnej, transportowej na terenie całego kraju. W 2019 r. w województwie mazowieckim Kartę Dużej Rodziny posiadało 121,6 tys. rodzin (72,7 tys. w 2018 r.), najwięcej w m.st. Warszawie (25,6 tys.) i powiecie wołomińskim (7,1 tys.).

Tablica 17. Świadczenie wychowawcze
Table 17. Child-raising benefit

Wyszczególnienie Specification	2016 ^a	2018	2019
Wydatki na świadczenia wychowawcze w tys. zł Child-raising benefit payments in thousand PLN	2474572,4	3244434,0	4690258,2
Przeciętna miesięczna liczba rodzin pobierających świadczenie wychowawcze Monthly average number of families receiving child-raising benefit	376645	363051	368732 ^b
Przeciętna miesięczna liczba dzieci, na które rodziny otrzymują świadczenie wychowawcze Monthly average number of children for whom families received a child-raising benefit	551384	529369	534490 ^c 954726

a W okresie kwiecień–grudzień. b–c Dane dotyczą okresu: b – od 1 stycznia do 30 czerwca; od 1 lipca 2019 r. nie są gromadzone informacje o liczbie rodzin pobierających świadczenie wychowawcze, c – w liczniku – od 1 stycznia do 30 czerwca, w mianowniku – od 1 lipca do 31 grudnia.

a In the period April–December. b–c Data concern the period: b – from 1 January to 30 June; since 1 July 2019 information of the number of families receiving the child-raising benefit is not collected, c – in the numerator – from 1 January to 30 June, in the denominator – from 1 July to 31 December.

Pomoc społeczna jest ważnym instrumentem polityki społecznej państwa. Przeznaczona jest do wspierania osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, z którą nie są one w stanie sobie poradzić. Pomoc ta polega na udzielaniu świadczeń pieniężnych i niepieniężnych osobom spełniającym określone kryteria i zakwalifikowanym do otrzymania takiej pomocy w miejscu ich zamieszkania. W 2019 r. w województwie mazowieckim jednostki samorządu terytorialnego w ramach zadań własnych i zleconych przyznały świadczenia społeczne na podstawie decyzji 146,1 tys. osób bez względu na liczbę pobieranych świadczeń, ich rodzaj oraz źródło finansowania (o 6,8% mniej niż w 2018 r. i o 38,8% mniej niż w 2010 r.). Na pomoc wydano łącznie 404,6 mln zł (o 1,4% więcej niż w 2018 r. i o 4,6% mniej niż w 2010 r.). Pomoc pieniężna w 2019 r. wyniosła 259,6 mln zł (o 0,9% mniej niż w 2018 r. i o 14,4% mniej niż w 2010 r.), co stanowiło 64,2% wydatkowanej kwoty. W ramach pomocy niepieniężnej na świadczenia wydano 145,0 mln zł, tj. 35,8% kwoty ogółem (o 5,8% więcej niż w 2018 r. i o 20,1% więcej niż w 2010 r.).

Na każde 10 tys. ludności przypadało 270 osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej (w 2018 r. – 291, w 2010 r. – 454), tj. o 44 osoby mniej niż średnio w kraju.

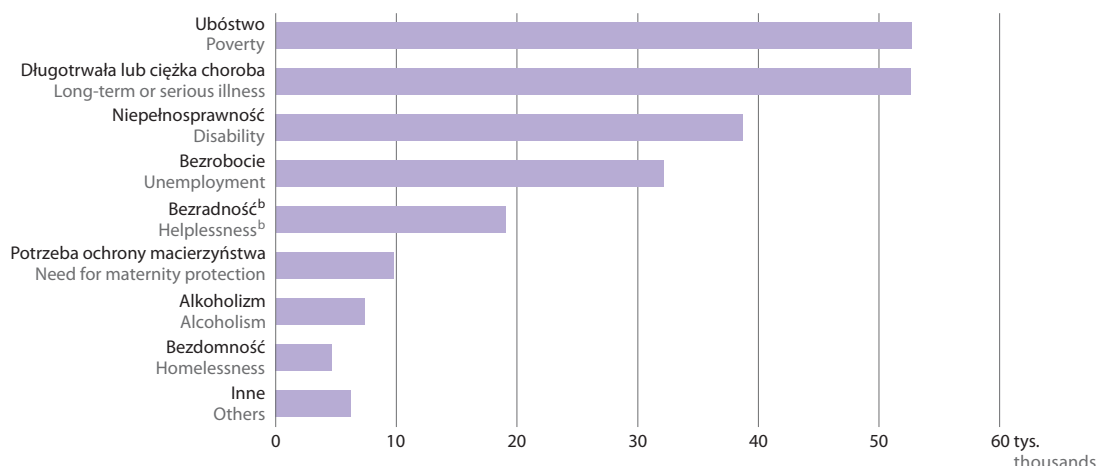
Tablica 18. Świadczenia pomocy społecznej
Table 18. Social assistance benefits

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej (rzeczywista liczba osób) Beneficiaries of social assistance benefits (total real number of persons)	238600	205504	156723	146054
Udzielone świadczenie w tys. zł Benefits granted in thousand PLN	424132,9	390651,5	398997,6	404630,7
pomoc pieniężna financial assistance	303398,7	273346,8	261884,5	259632,0
pomoc niepieniężna non-financial assistance	120734,2	117304,7	137113,1	144998,7
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries per 10 thousand population	454	385	291	270

W jednej rodzinie mogło wystąpić kilka przyczyn udzielenia pomocy społecznej. W 2019 r. w województwie mazowieckim, tak jak w kraju, najczęstszymi powodami przyznania świadczenia było ubóstwo oraz długotrwała lub ciężka choroba (odpowiednio 52,7 tys. i 52,6 tys. rodzin). W porównaniu z 2018 r. odnotowano znaczny spadek liczby rodzin korzystających z pomocy przyznanej z powodu bezrobocia (o 14,7%) oraz ubóstwa (o 10,7%), natomiast aż o 42,9% wzrosła liczba rodzin, którym pomoc przyznano z powodu bezdomności.

Wykres 31. Powody przyznania pomocy społecznej rodzinie^a w 2019 r.
Chart 31. Reasons for granting social assistance to a family^a in 2019

a Na podstawie decyzji. b W sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.
 a By virtue of an administrative decisions. b Care and education as well as household management problems.

Środowiskowa pomoc społeczna to pomoc udzielana ludności w miejscu zamieszkania za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej. Dane oszacowano na podstawie Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zawierającego informację o zrealizowanych świadczeniach środowiskowej pomocy społecznej i odbiorcach tej pomocy – gospodarstwach domowych i ich członkach oraz osobach bezdomnych.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej to wszyscy członkowie gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne, które w roku badania otrzymały przynajmniej raz jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej w miejscu zamieszkania zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876).

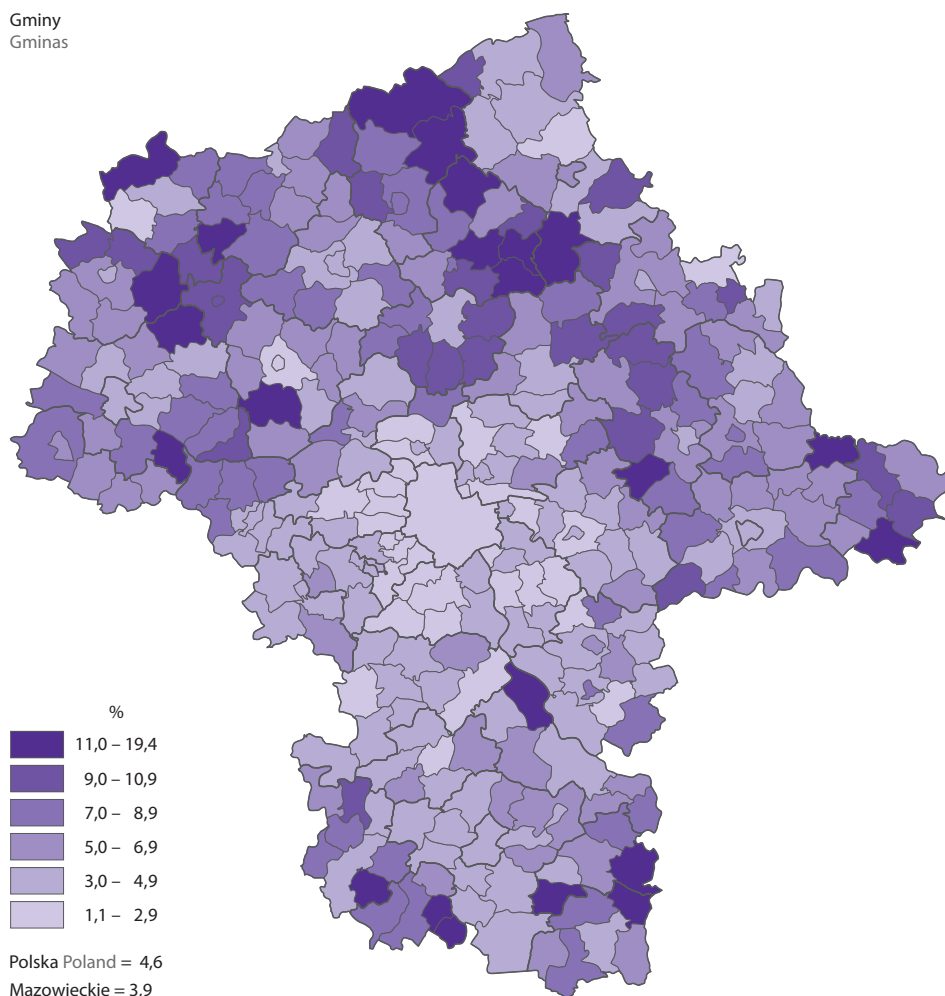
Środowiskowa pomoc społeczna zrealizowana w 2019 r. w województwie mazowieckim na podstawie ustawy o pomocy społecznej została skierowana do 96,7 tys. gospodarstw domowych i objęła 208,7 tys. beneficjentów. W porównaniu z rokiem poprzednim ich liczba była mniejsza o 11,1%, a w stosunku do 2010 r. o 47,9%.

Tablica 19. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej
Table 19. Beneficiaries of social assistance at domicile

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej Households benefiting from social assistance at domicile	148468	130310	107104	96694
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej Beneficiaries of social assistance at domicile	400547	322563	234876	208731
na 10 tys. ludności per 10 thousand population	762	604	436	386

Udział beneficjentów pomocy społecznej w liczbie ludności województwa mazowieckiego w 2019 r. wynosił 3,9% (w kraju 4,6%) i zmniejszył się w porównaniu z 2018 r. o 0,5 p. proc., a w odniesieniu do 2010 r. o 3,7 p. proc. W województwie występuje silne terytorialne zróżnicowanie zasięgu korzystania z pomocy społecznej osób i gospodarstw domowych. W 2019 r. wartość omawianego wskaźnika była najwyższa w gminach Jednorożec – 19,4% i Różan – 18,6%. Najmniejszy udział w ludności ogółem mieli beneficjenci: w Ożarowie Mazowieckim – 1,1%, Lesznowoli i Łomiankach – po 1,4% oraz w Piasecznie – 1,5%.

Mapa 26. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2019 r.
 Map 26. Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in 2019

Żłobek to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w żłobku jest sprawowana od ukończenia 20 tygodnia życia dziecka, żłobek zapewnia opiekę do 10 godz. dziennie. Żłobki, obok klubów dziecięcych, opiekuna dziennego i niani, zostały wprowadzone ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3 (Dz. U. z 2020 r. poz. 326, z późn. zm.). Obecnie pieczę nad działalnością regulowaną ustawą sprawuje Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Klub dziecięcy to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w klubie dziecięcym jest sprawowana od ukończenia 1 roku życia dziecka, klub dziecięcy zapewnia opiekę do 5 godz. dziennie.

Oddział żłobkowy przy przedszkolu to jednostka działająca przy przedszkolu (lub innej instytucji) sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3 nie wpisana do rejestru żłobków i klubów dziecięcych.

W województwie mazowieckim na koniec 2019 r. funkcjonowało 786 placówek sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3 (o 100 więcej w porównaniu z 2018 r. i o 661 więcej niż w 2011 r.), z tego 677 żłobków oraz 109 klubów dziecięcych. W 2019 r. w województwie nie występowały oddziały żłobkowe. Omawiane placówki dysponowały łącznie 27,6 tys. miejsc (o 19,4% miejsc więcej niż w 2018 r. i o 306,4% więcej niż w 2011 r.), przy czym aż 93,2% z nich oferowały żłobki. W kraju działało 4358 takich placówek, w dyspozycji których było 159,9 tys. miejsc.

Tablica 20. Żłobki i kluby dziecięce
Stan w dniu 31 grudnia
Table 20. Nurseries and children's clubs
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2011	2015	2018	2019
Żłobki ^a Nurseries ^a	76	373	579	677
w tym publiczne of which public	65	88	120	137
Oddziały żłobkowe Nursery wards	6	2	1	–
Kluby dziecięce Children's clubs	43	70	106	109
w tym publiczne of which public	–	3	9	12
Miejsca w tys.: Places in thousands:				
w żłobkach ^b in nurseries ^b	6,0	13,3	21,4	25,7
w klubach dziecięcych in children's clubs	0,8	1,0	1,7	1,9
Dzieci przebywające (w ciągu roku) w tys.: Children staying (during the year) in thousands:				
w żłobkach ^b in nurseries ^b	9,9	18,9	28,8	35,2
w klubach dziecięcych in children's clubs	0,6	1,2	2,2	2,5

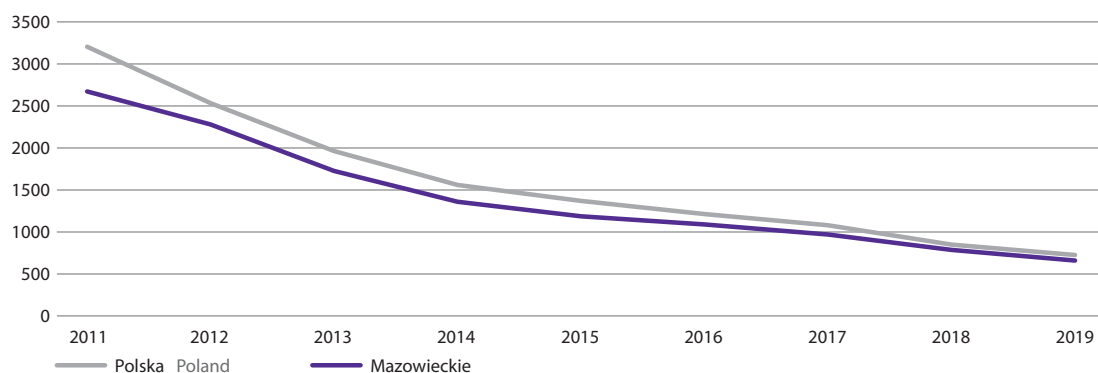
a W latach 2018 i 2019 łącznie ze żłobkami przyzakładowymi. b Łącznie z oddziałami żłobkowymi oraz w latach 2018 i 2019 żłobkami przyzakładowymi.

a In 2018 and 2019 including workplace nurseries. b Including nursery wards as well as in 2018 and 2019 workplace nurseries.

Łącznie w ciągu całego 2019 r. z placówek skorzystało 37,7 tys. dzieci (o 21,7% więcej niż w 2018 r. i o 257,5% więcej niż w 2011 r.). W końcu grudnia 2019 r. w placówkach przebywało 24,6 tys. dzieci (wzrost o 21,6% w porównaniu z 2018 r. i o 278,3% w stosunku do 2011 r.). Najliczniejszą grupę stanowili dwulatki – 52,4% ogółu dzieci.

Wykres 32. Dzieci w wieku do lat 3 na 100 miejsc w żłobkach^a i klubach dziecięcych
Stan w dniu 31 grudnia

Chart 32. Children up to the age of 3 per 100 places in nurseries^a and children's clubs
As of 31 December

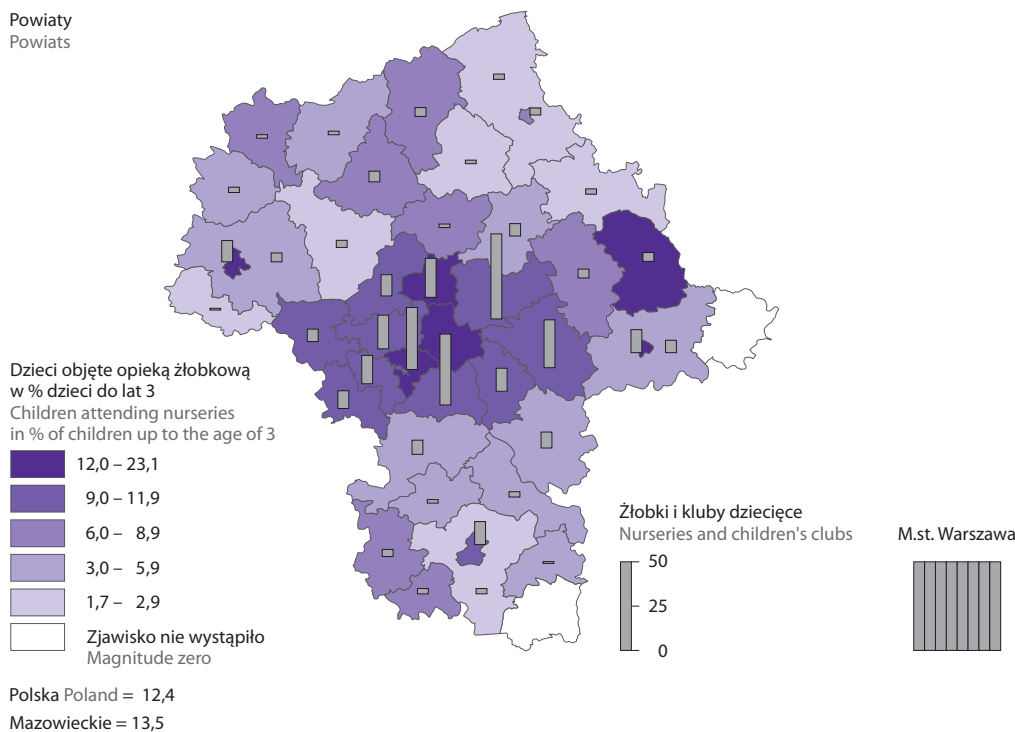

a Łącznie z oddziałami żłobkowymi oraz w latach 2017–2019 żłobkami przyzakładowymi.
a Including nursery wards as well as in 2017–2019 workplace nurseries.

Na każde 100 miejsc oferowanych przez żłobki, oddziały żłobkowe i kluby dziecięce przypadało 659 dzieci do lat 3 zamieszkałych w województwie mazowieckim, tj. o 66 mniej niż średnio w kraju. Wskaźnik ten był niższy zarówno w stosunku do poprzedniego roku jak i do 2011 r. (odpowiednio o 128 i o 2013 na każde 100 miejsc).

Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach, oddziałach żłobkowych i klubach dziecięcych w województwie mazowieckim w 2019 r. ukształtował się na poziomie 13,5% (w 2018 r. 11,1%, a w 2011 r. 3,3%), dla Polski wskaźnik był niższy i wynosił 12,4%. Wśród powiatów województwa najwyższy odsetek odnotowano w Siedlcach (23,1%) i m.st. Warszawie (22,3%), a najniższy w powiecie ostrołęckim (1,7%) oraz makowskim (2,6%). Warto zaznaczyć, że w dwóch powiatach województwa mazowieckiego (lipskim i łosickim) nie odnotowano ani jednej placówki sprawującej opiekę nad dziećmi do lat 3.

Mapa 27. Żłobki^a i kluby dziecięce w 2019 r.
Map 27. Nurseries^a and children clubs in 2019

a Łącznie z oddziałami żłobkowymi i żłobkami przyzakładowymi.
a Including nursery wards and workplace nurseries.

Warunki mieszkaniowe

Housing conditions

Mieszkań w zasobach mieszkaniowych z roku na rok systematycznie przybywa (nieco szybciej w miastach niż na wsi). W 2019 r. w województwie mazowieckim wzrost w porównaniu z rokiem poprzednim wyniósł 1,8% (w miastach 2,0%, na wsi 1,3%). Na 1000 ludności przypadały 432 mieszkania, podczas gdy 9 lat wcześniej – 392. Coraz lepsze są warunki mieszkaniowe ludności: zmniejsza się przeciętna liczba osób w mieszkaniu, a rośnie zarówno przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania, jak i powierzchnia przypadająca na 1 osobę. Nie ulega zmianie odsetek mieszkań zlokalizowanych w miastach; w analizowanym okresie w województwie wyniósł ok. 72%, w Polsce 67-68%.

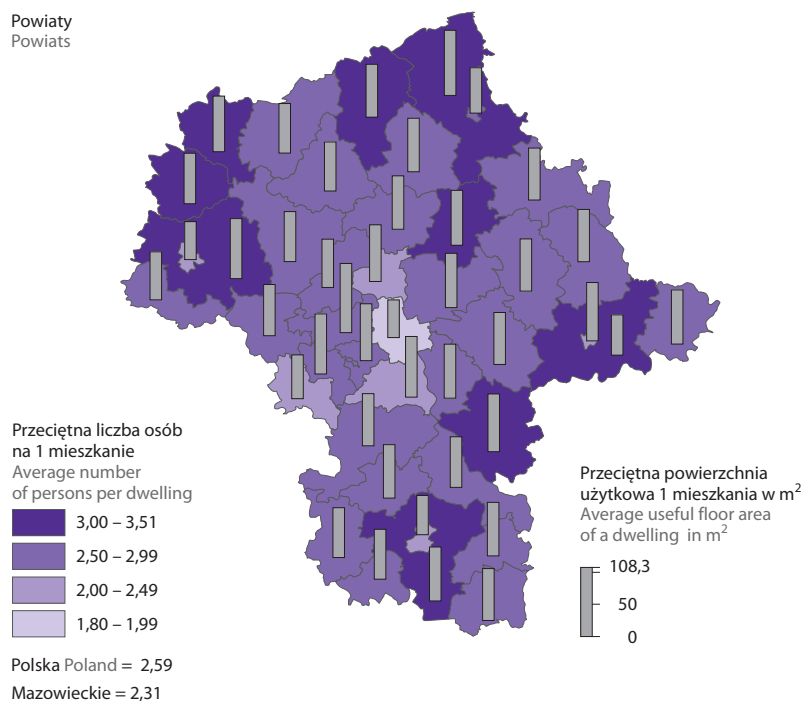
Według stanu na koniec 2019 r. zasoby mieszkaniowe w województwie mazowieckim tworzyło 2344,4 tys. mieszkań, co oznacza wzrost w porównaniu z 2010 r. o 281,5 tys., tj. o 13,6%, a w porównaniu z rokiem poprzednim odpowiednio o 41,6 tys. i o 1,8%. Szybciej przybywa mieszkań zlokalizowanych w miastach; w ciągu 9 lat wspomniany wzrost wyniósł 14,9%, podczas gdy na wsi – 10,5%.

Tablica 21. Zasoby mieszkaniowe
Stan w dniu 31 grudnia
 Table 21. Dwelling stocks
 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Mieszkania ogółem Dwellings of total	2062955	2193793	2302881	2344444
na 1000 ludności per 1,000 population	391,7	410,1	426,2	432,3
Przeciętna w zasobach: Dwelling stocks, average:				
liczba izb w mieszkaniu number of rooms in a dwelling	3,62	3,63	3,62	3,62
powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² useful floor area of a dwelling in m ²	70,6	71,9	72,3	72,4
liczba osób na 1 mieszkanie number of persons per dwelling	2,55	2,44	2,35	2,31

Poprawiają się warunki mieszkaniowe ludności. Systematycznie, choć powoli, zwiększa się udział mieszkań wyposażonych w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne w ogólnej ich liczbie. W prezentowanym okresie najbardziej wzrósł odsetek mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie (z 85,0% do 87,0%), a następnie – w łazienkę (z 90,6% do 91,8%). Najbardziej powszechny jest dostęp do wodociągu; na koniec 2019 r. mieszkań wyposażonych w tę instalację było 96,0%, a w 2010 r. – 95,4%. Pod względem wyposażenia w wodociąg różnica między miastem a wsią jest mniejsza niż w przypadku innych instalacji i wynosi 10,3 p. proc. (odpowiednio 98,9% wobec 88,6%).

Mapa 28. Warunki mieszkaniowe ludności w 2019 r.
Stan w dniu 31 grudnia
 Map 28. Housing conditions of population in 2019
 As of 31 December

Warunki mieszkaniowe określa także przeciętna liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie. Wskaźnik ten z roku na rok maleje; w województwie mazowieckim z 2,55 w 2010 r. do 2,31 w 2019 r. (w Polsce odpowiednio z 2,86 do 2,59). W układzie terytorialnym notuje się jego wyraźne zróżnicowanie; w województwie w ostatnim prezentowanym roku wyniósł od 1,80 w m.st. Warszawie do 3,51 w powiecie ostrołęckim. Wyraźnie zróżnicowana jest także przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania; średnio w województwie wyniosła 72,4 m² (w kraju 74,4 m²). Najmniejsze były mieszkania w m.st. Warszawie (59,0 m²), m. Płocku (59,5 m²) oraz m. Radomiu (61,4 m²), a największe w powiatach warszawskim zachodnim (108,3 m²) i ostrołęckim (102,0 m²).

W 2019 r. w województwie mazowieckim w porównaniu z 2018 r. odnotowano rozwój infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej oraz gazowej (wzrosła długość sieci oraz liczba przyłączy prowadzących do budynków). Zwiększyło się zużycie wody z wodociągów przez gospodarstwa domowe, ilość ścieków odprowadzonych siecią kanalizacyjną oraz zużycie gazu z sieci.

W 2019 r. w województwie mazowieckim sieć wodociągowa rozdzielcza osiągnęła długość 46,6 tys. km i zwiększyła się o 1,0% w porównaniu z 2018 r. oraz o 16,2% w stosunku do 2010 r. (w kraju odpowiednio wzrost o 1,0% i o 13,9%). Liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych wyniosła 828,2 tys. szt. i w odniesieniu do 2018 r. wzrosła o 2,5%.

W 2019 r. 79,7% długości sieci wodociągowej oraz 63,8% przyłączy do budynków mieszkalnych zlokalizowanych było na terenach wiejskich. W porównaniu z rokiem poprzednim długość sieci wodociągowej na terenach wiejskich wzrosła o 0,9%, a w miastach o 1,5%.

Zużycie wody przez gospodarstwa domowe w 2019 r. wyniosło 215,1 hm³ i w stosunku do 2018 r. zwiększyło się o 1,7 hm³. Natomiast przeciętne zużycie wody przez gospodarstwa domowe przypadające na 1 mieszkańca kształtowało się na poziomie 39,7 m³, przy czym w miastach było to 40,9 m³, a na obszarach wiejskich 37,6 m³. W porównaniu z 2018 r. zużycie wody na 1 mieszkańca wzrosło o 0,1 m³ (w kraju o 0,4 m³). Na terenach wiejskich odnotowano wzrost zużycia o 0,7 m³, podczas gdy w miastach wystąpił spadek o 0,2 m³.

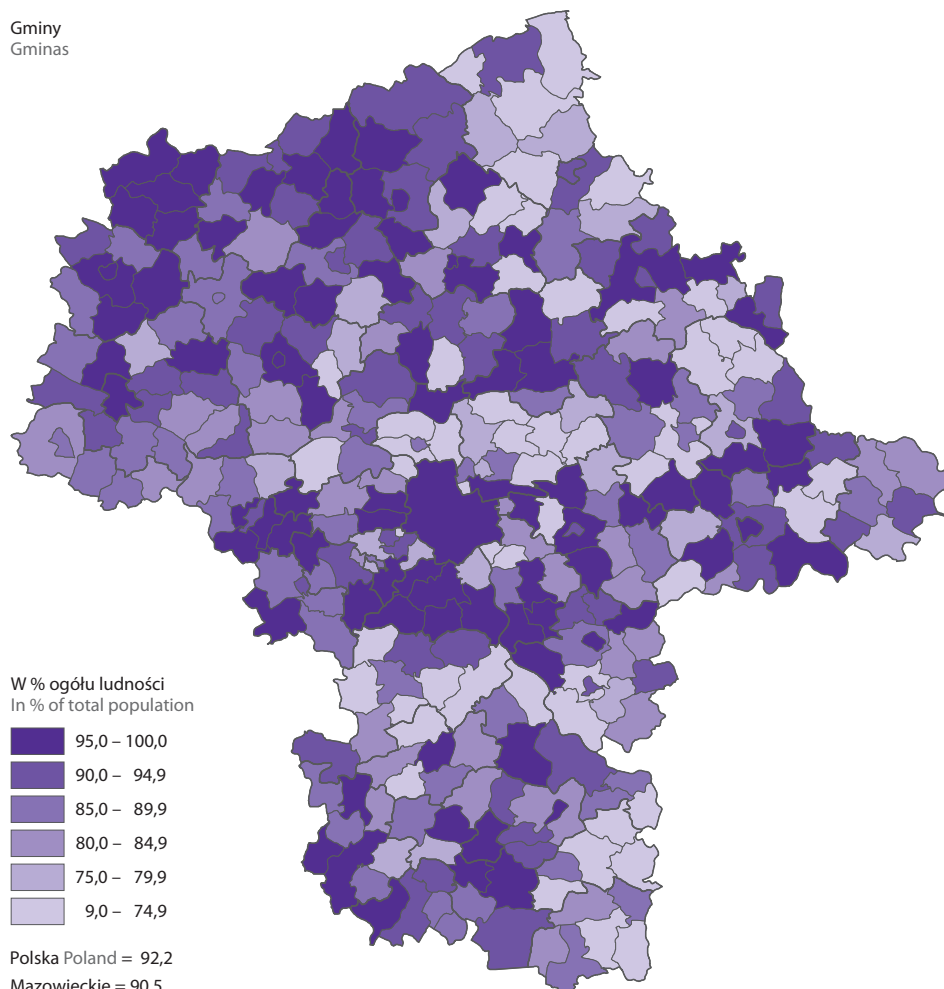
Wskaźnik gęstości sieci wodociągowej w 2019 r. wyniósł 131,0 km na 100 km² i w porównaniu z 2018 r. zwiększył się o 1,3 km na 100 km² (w kraju wzrost o 1,0 km). W miastach zagęszczenie sieci było wyższe niż na wsi (432,2 km wobec 111,2 km).

Tablica 22. Wodociągi
Stan w dniu 31 grudnia
Table 22. Water supply system
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Sieć rozdzielcza w km Distribution network in km	40076,3	44016,3	46107,3	46568,1
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in units	675287	756649	807725	828165
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych (w ciągu roku) w hm ³ Consumption of water from water supply system in households (during the year) in hm ³	188,8	202,4	213,4	215,1

W 2019 r. z sieci wodociągowej korzystało 90,5% ogółu mieszkańców województwa (w kraju 92,2%). W porównaniu z 2018 r. wskaźnik ten wzrósł o 0,2 p. proc., a w odniesieniu do 2010 r. zwiększył się o 7,0 p. proc. (w kraju odpowiednio wzrost o 0,1 p. proc. i o 4,8 p. proc.). W miastach dostęp do wodociągu miało 93,9% ogółu ludności (w kraju 96,6%), a na terenach wiejskich 84,4% (w kraju 85,5%).

Mapa 29. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w 2019 r.
 Map 29. Population connected to the water supply system in 2019

W układzie terytorialnym występowało duże zróżnicowanie w dostępności do infrastruktury wodociągowej. W 6 gminach województwa mazowieckiego udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej w liczbie ludności ogółem osiągnął poziom 100%. Do tej grupy należały gminy: Halinów, Siennica, Lesznowola, Krzynowłoga Mała, Kampinos i Ożarów Mazowiecki. Natomiast udział mieszkańców korzystających z wodociągów wynoszący poniżej 20% odnotowano w gminach: Poświętne (17,3%), Jabłonna (16,8%) i Pniewy (9,0%).

W 2019 r. długość sieci kanalizacyjnej w województwie mazowieckim wyniosła 16,9 tys. km i w stosunku do 2018 r. zwiększyła się o 2,9%, a w porównaniu z 2010 r. o 61,2% (w kraju odpowiednio wzrost o 2,8% i o 53,6%). Liczba przyłączy kanalizacyjnych prowadzących do budynków mieszkalnych w relacji do 2018 r. wzrosła o 3,6% osiągając poziom 438,5 tys. szt.

Na obszarach wiejskich usytuowane było 50,8% sieci kanalizacyjnej oraz 39,8% przyłączy. W porównaniu z 2018 r. długość sieci na terenach wiejskich wzrosła o 344,0 km, a liczba przyłączy o 7,9 tys. szt. (w miastach wzrost odpowiednio o 138,8 km i o 7,4 tys. szt.).

W 2018 r. w województwie mazowieckim siecią kanalizacyjną odprowadzono 224,3 hm³ ścieków. W porównaniu z 2018 r. ich ilość wzrosła o 2,5% (w miastach wzrost o 2,6%, a na wsi o 1,3%).

Gęstość sieci kanalizacyjnej w przeliczeniu na 100 km² wyniosła w województwie 47,6 km i w porównaniu z 2018 r. wzrosła o 1,4 km na 100 km² (w kraju wzrost na tym samym poziomie). W miastach zagęszczenie sieci kanalizacyjnej wyniosło 379,8 km wobec 25,8 km na terenach wiejskich.

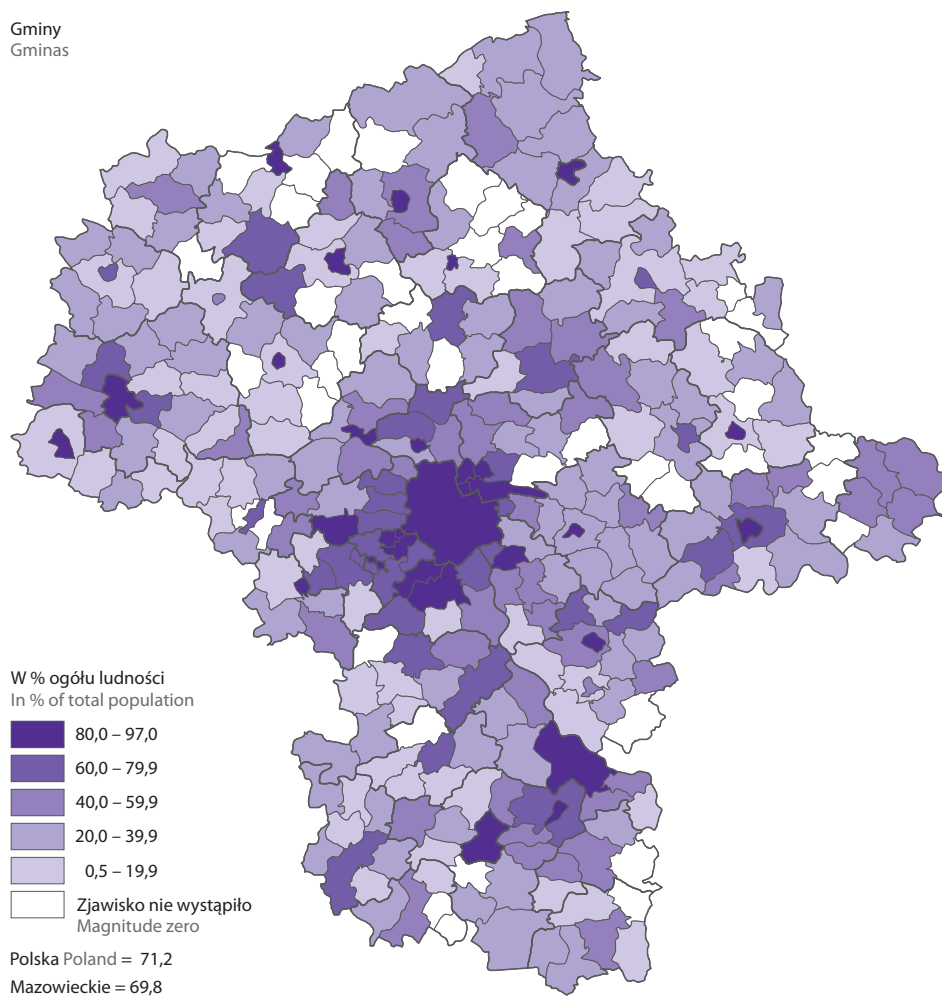

Tablica 23. Kanalizacja
Stan w dniu 31 grudnia
 Table 23. Sewage system
 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Sieć kanalizacyjna ^a w km Sewage system ^a in km	10496,0	14680,0	16438,1	16920,9
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in units	260917	352092	423180	438509
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną (w ciągu roku) w hm ³ Wastewater discharged by sewage system (during the year) in hm ³	234,1	205,3	218,9	224,3
w tym oczyszczane of which treated	183,6	202,4	218,9	220,6

a łącznie z kolektorami
 a Including collectors

Mapa 30. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2019 r.
 Map 30. Population connected to the sewage system in 2019

Z sieci kanalizacyjnej w 2019 r. korzystało 69,8% ogółu mieszkańców województwa mazowieckiego (w kraju 71,2%). Wskaźnik ten wzrósł o 0,4 p. proc. w porównaniu z 2018 r. i o 8,3 p. proc. w stosunku do 2010 r. (w kraju odpowiednio wzrost o 0,4 p. proc. i o 9,2 p. proc.). W miastach udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej wyniósł 90,9% (w kraju 90,5%), na obszarach wiejskich 31,6% (w kraju 42,2%).

Wśród gmin województwa mazowieckiego największy udział mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej odnotowano w miastach: Płońsku (97,0%), Warszawie (94,8%) i Siedlcach (94,1%), a w 40 gminach nie korzystano z sieci kanalizacyjnej.

Długość sieci gazowej w 2019 r. w województwie wyniosła 17,7 tys. km i w porównaniu z 2018 r. zwiększyła się o 3,3%, a w stosunku do 2010 r. o 23,1% (w kraju odpowiednio wzrost o 2,3% i o 18,6%).

Liczba przyłączy gazowych wyniosła 423,9 tys. szt. i była większa o 3,1% niż w 2018 r.

Na obszarach wiejskich długość sieci gazowej stanowiła 55,0% całej sieci gazowej województwa, a liczba wszystkich przyłączy do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych – 37,5%. W odniesieniu do 2018 r. długość sieci na obszarach wiejskich wzrosła o 395,7 km (o 4,3%), a w miastach o 167,9 km (o 2,2%).

W ciągu 2019 r. zużyto 9546,8 GWh gazu sieciowego i w stosunku do 2018 r. zużycie to wzrosło o 0,7% (w kraju o 2,0%) przy równoczesnym wzroście liczby odbiorców o 1,6% (w kraju o 1,9%). Wzrost zużycia gazu wystąpił wśród mieszkańców wsi o 7,0%, natomiast w miastach odnotowano spadek o 1,4%. Liczba odbiorców gazu wzrosła zarówno na obszarach wiejskich, jaki i miejskich odpowiednio o 9,7% i o 0,6%. W porównaniu z 2018 r. zużycie gazu sieciowego w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa mazowieckiego wzrosło o 0,3% (na wsi wzrost o 6,8%, w miastach spadek o 1,8%).

W 2019 r. gęstość sieci gazowej w przeliczeniu na 100 km² wyniosła 43,7 km i w odniesieniu do 2018 r. wzrosła o 1,5 km na 100 km² (w kraju wzrost o 1,1 km). W miastach województwa zagęszczenie sieci wyniosło 356,2 km i było znacznie większe niż na terenach wiejskich, gdzie wskaźnik ten osiągnął wartość 23,2 km.

Tablica 24. Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych
Stan w dniu 31 grudnia

Table 24. Gas supply system as well as consumers and consumption of gas from gas supply system in households
As of 31 December

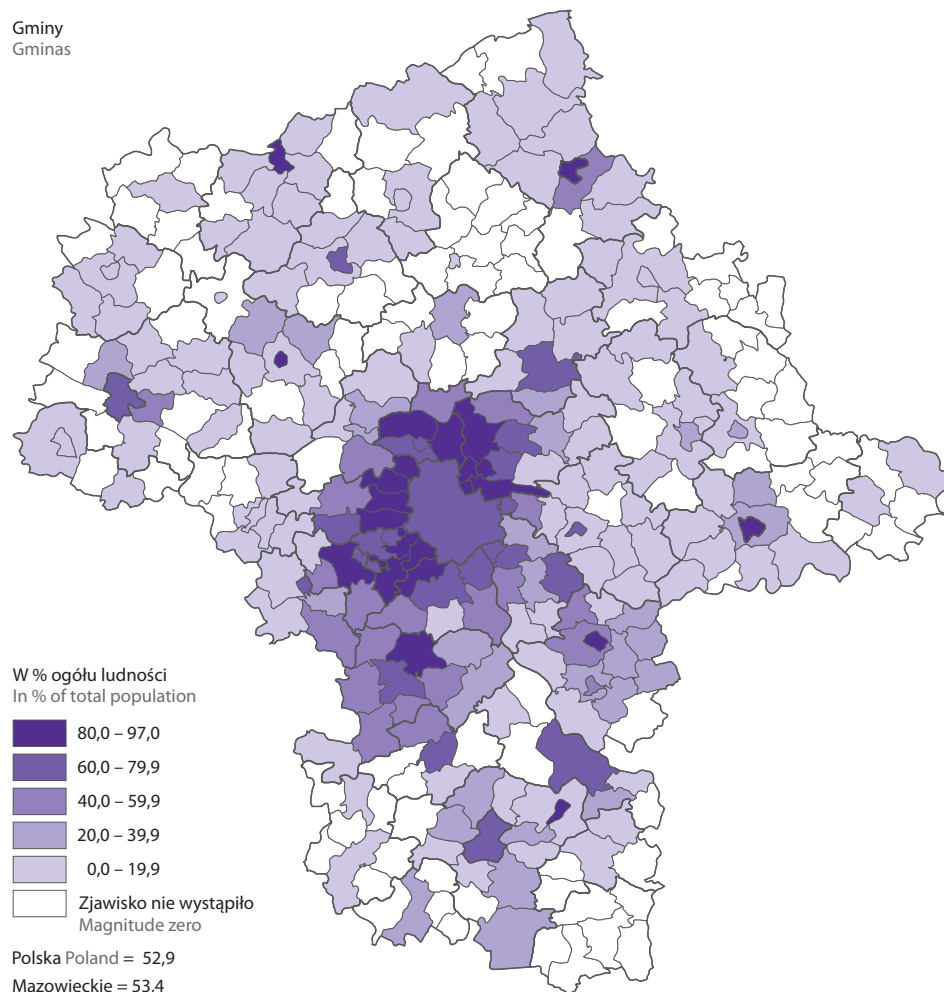
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Sieć gazowa w km Gas supply system in km	14336,2	15937,9	17089,4	17653,0
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych w szt. Connections leading to residential and non-residential buildings in units	352403	394560	411141	423911
Odbiorcy gazu z sieci ^a w tys. Consumers of gas from gas supply system ^a in thousands	1158,2	1189,1	1288,7*	1309,2
Zużycie gazu z sieci (w ciągu roku): Consumption of gas from gas supply system (during the year):				
w GWh ^b in GWh ^b	851,6	8378,5	9480,2	9546,8
na 1 mieszkańca w kWh ^c per capita in kWh ^c	162,0	1568,8	1758,3	1764,2

a Łącznie z odbiorcami korzystającymi z gazomierzy zbiorczych. b, c W 2010 r. w jednostkach naturalnych: b – hm³, c – m³.
a Including gas customers using collective gas-meters. b, c In 2010 in natural units: b – hm³, c – m³.

W 2019 r. z sieci gazowej korzystało 53,4% ludności województwa mazowieckiego (w kraju 52,9%). W porównaniu z 2018 r. odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej zwiększył się 0,5 p. proc., a w stosunku do 2010 r. zmniejszył się o 1,2 p. proc. W kraju w porównaniu z 2018 r. wskaźnik ten zwiększył się

o 0,6 p. proc., a w relacji do 2010 r. o 0,4 p. proc. W miastach województwa z sieci gazowej korzystało 70,2% ludności ogółem (w kraju 71,4%), podczas gdy na terenach wiejskich – 23,1% (w kraju 25,2%). Najwyższy odsetek mieszkańców korzystających z sieci gazowej wystąpił w miastach: Zielonka (97,0%), Marki (95,7%), Piastów (94,4%), Garwolin (94,1%) oraz gminie wiejskiej Raszyn (94,6%), natomiast w 104 gminach województwa nie korzystano z sieci gazowej.

Mapa 31. Ludność korzystająca z gazu z sieci w 2019 r.
Map 31. Population connected to the gas supply system in 2019

Ochrona zdrowia

Health care

W 2019 r. w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się liczba personelu medycznego pracującego bezpośrednio z pacjentem, z wyłączeniem farmaceutów. Wzrosła zarówno liczba podmiotów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, jak i udzielonych w nich porad. Zmniejszyła się liczba szpitali ogólnych, a także liczba łóżek. Mniej pacjentów (w przeliczeniu na 10 tys. ludności) skorzystało z opieki stacjonarnej. Odnotowano spadek liczby wyjazdów zespołów ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia, a także liczby osób, którym udzielono pomocy medycznej.

Ambulatoryjna opieka zdrowotna realizowana jest przez poradnie, przychodnie i praktyki lekarskie (tj. przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie, ambulatoria i izby chorych oraz zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne).

Stacjonarna opieka zdrowotna to całodobowa opieka lekarska i pielęgniarska świadczona w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej tj. szpitalach – ogólnych, psychiatrycznych i uzdrowiskowych, ośrodkach leczenia odwykowego, ośrodkach rehabilitacyjnych dla narkomanów, regionalnych ośrodkach psychiatrii sądowej, zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych, hospicjach, oddziałach opieki paliatywnej, sanatoriach.

Ratownictwo medyczne to system, który tworzy się w ramach realizacji zadań państwa polegających na zapewnieniu pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego.

Podstawowym zadaniem sprawnie działającego systemu ochrony zdrowia jest zapewnienie dostępu do kadry medycznej, a także dbanie o jakość oferowanych usług. W województwie mazowieckim w 2019 r. opiekę nad pacjentami sprawowało 15,0 tys. lekarzy, 1,8 tys. lekarzy dentystów, 28,8 tys. pielęgniarek, 3,3 tys. położnych, 4,3 tys. farmaceutów, 4,2 tys. fizjoterapeutów i 2,0 tys. diagnostów laboratoryjnych. W odniesieniu do 2018 r. w wyżej wymienionych zawodach medycznych odnotowano wzrost liczby pracowników medycznych, przy czym największy w grupie lekarzy dentystów (o 21,3%), z wyłączeniem farmaceutów (spadek o 0,9%). W stosunku do 2012 r. największy wzrost miał miejsce w przypadku dentyistów i fizjoterapeutów (odpowiednio o 28,1% i o 25,7%), a zmniejszyła się liczba pielęgniarek (o 2,7%) oraz diagnostów laboratoryjnych (o 0,2%).

Wykres 33. Lekarze i pielęgniarki na 10 tys. ludności Stan w dniu 31 grudnia

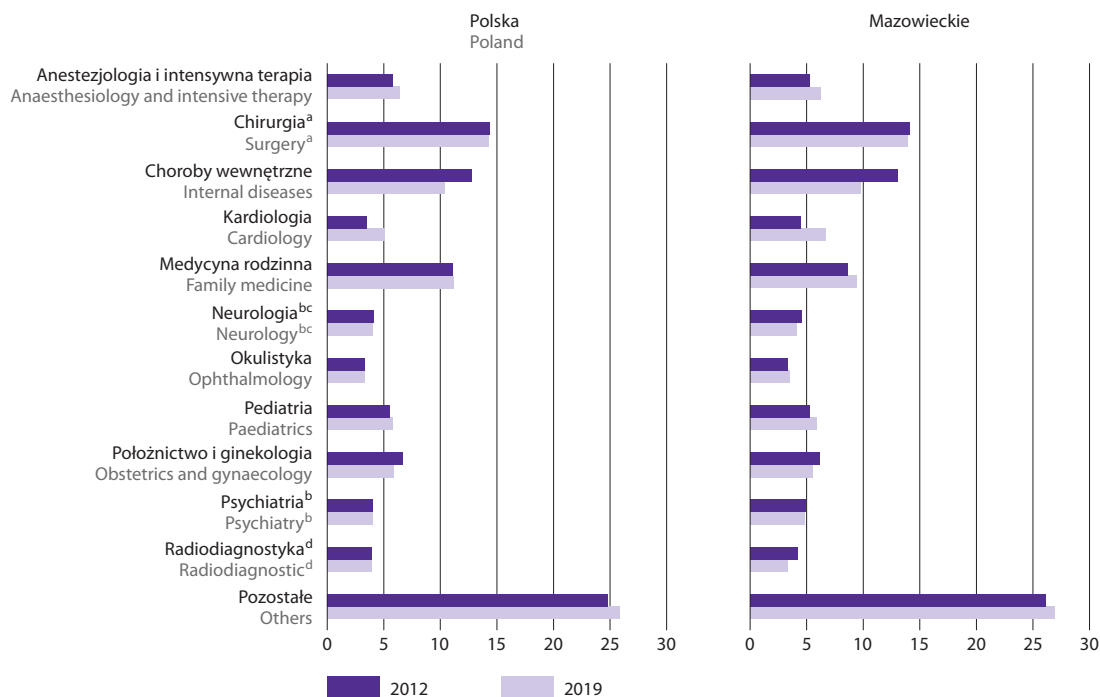
Chart 33. Doctors and nurses per 10 thousand population
As of 31 December

Miarą dostępu ludności do kadry medycznej jest wskaźnik wyrażający liczbę pracowników medycznych przypadających na 10 tys. ludności. W końcu 2019 r. w województwie mazowieckim na 10 tys. mieszkańców przypadało przeciętnie 28 lekarzy (w kraju 24 lekarzy), tj. o 1 więcej niż w 2018 i 2012 r. W przypadku pielęgniarek pracujących bezpośrednio z pacjentem omawiany wskaźnik w 2019 r. wyniósł 53 (w kraju 50) i był taki sam jak w 2018 r., ale o 3 mniejszy niż w 2012 r.

O poziomie kwalifikacji lekarzy świadczy odsetek lekarzy specjalistów. Na koniec 2019 r. ich udział w ogólnej liczbie lekarzy wyniósł 65,1%. Najwięcej lekarzy posiadało specjalizację z zakresu chirurgii (13,9%), chorób wewnętrznych (9,8%) oraz medycyny rodzinnej (9,4%).

Wykres 34. Lekarze specjaliści
Stan w dniu 31 grudnia
Chart 34. Medical specialists
As of 31 December

a Chirurgii ogólnej, dziecięcej, klatki piersiowej, ortopedii i traumatologii, ortopedii i traumatologii narządu ruchu, neurochirurgii, chirurgii onkologicznej, plastycznej, szczękowej, kardiochirurgii, urologii oraz chirurgii naczyniowej. b Łącznie ze specjalistami dziecięcymi. c, d Także: c – neuropatologii, d – radiologii i diagnostyki obrazowej, radioterapii onkologicznej i radiologii dziecięcej.

a General, paediatric and thoracic surgery, orthopaedics and traumatology, orthopaedics and traumatology of the locomotor system, neurosurgery, oncological, plastic, maxillo-facial surgery, cardiosurgery as well as urology and vascular surgery. b Including children's specialist. c, d Also: c – neuropathology, d – radiology and imaging diagnostics, oncological radiotherapy and children's radiology.

Tablica 25. Placówki opieki zdrowotnej
Stan w dniu 31 grudnia
Table 25. Health care facilities
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2012	2015	2018	2019
Przychodnie Out-patient departments	2497	2741	3046	3096
Praktyki lekarzy i lekarzy dentystów ^a Medical and dental practices ^a	397	320	293	273
Porady udzielone ^{bc} w tys. Consultations provided ^{bc} in thousands	42147,8	45414,1	48658,1	49798,9
lekarskie medical	37449,5	40238,2	43068,3	44125,2
stomatologiczne dental	4698,2	5175,9	5589,8	5673,7
Szpitala ogólne General hospitals	115	112	121	112

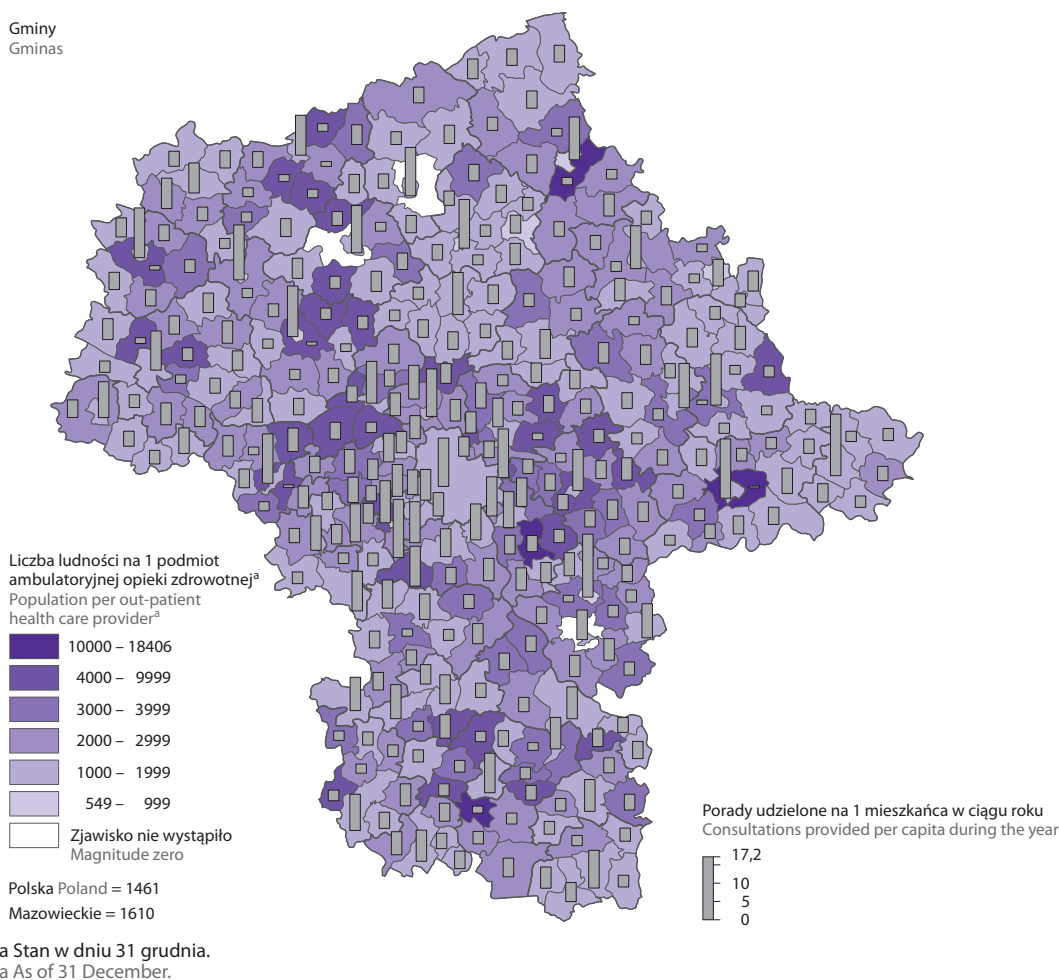
a Dane obejmują praktyki, które podpisały kontrakty z NFZ lub z przychodniami. b Łącznie z poradami finansowanymi przez pacjentów; bez porad udzielonych w izbach przyjęć szpitali ogólnych. c W ciągu roku.

a Data concern practices that have signed a contract with the National Health Fund or out-patient departments; excluding consultations provided by doctors in admission rooms in general hospitals. b Including consultations paid by patients. c During the year.

W końcu 2019 r. w województwie mazowieckim działało 3369 (najwięcej w Polsce) podmiotów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, z czego 3096 przychodni i 273 praktyki lekarskie i stomatologiczne realizujących świadczenia finansowane ze środków publicznych. Liczba przychodni wzrosła zarówno w stosunku do 2018 r., jak i 2012 r. (odpowiednio o 1,6% i 24,0%), natomiast zmalała liczba praktyk lekarskich i stomatologicznych (odpowiednio o 6,8% i 31,2%).

Liczba ludności przypadająca na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej była o 149 większa niż średnio w kraju, tj. 1610 (o 8 osób mniej niż rok wcześniej i o 222 mniej niż w 2012 r.). Najwyższe wartości wskaźnik ten osiągnął w gminach wiejskich Siedlce (18,4 tys. osób) i Kowala (12,2 tys.), najmniejsze zaś w gminie wiejskiej Szulborze Wielkie (549) i gminie miejskiej Raciąż (628). Warto zaznaczyć, że w trzech gminach wiejskich województwa mazowieckiego (Ciechanów, Łaskarzew i Przasnysz) nie odnotowano ani jednej przychodni czy praktyki lekarskiej.

Mapa 32. Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2019 r.
Map 32. Out-patient health care in 2019

W ciągu 2019 r. w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej udzielono 49798,9 tys. porad (o 2,3% więcej niż w 2018 r. i o 18,2% więcej niż w 2012 r.), co stanowiło 15,3% wszystkich porad w Polsce. W podstawowej opiece zdrowotnej udzielonych było 44,1% porad ambulatoryjnych, a 55,9% w opiece specjalistycznej, w tym 11,4% przez lekarzy dentyistów.

Liczba udzielonych porad ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa mazowieckiego wyniosła 9,2 (o 0,2 więcej niż w 2018 r. i o 1,2 więcej niż w 2012 r.). Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano

w gminie miejskiej Garwolin (17,2 porady), gminie miejsko-wiejskiej Łosice (16,8) oraz w m. Siedlce (16,2), najniższą zaś w gminach wiejskich Mińsk Mazowiecki (0,03), Siedlce (0,5), Sochaczew (0,7) i Płońsk (0,9).

W województwie mazowieckim na koniec 2019 r. funkcjonowało 112 szpitali ogólnych (stacjonarnych), tj. o 9 mniej niż w 2018 r. i o 3 mniej niż w 2012 r. W placówkach tych do dyspozycji pacjentów było 24,0 tys. łóżek (spadek odpowiednio o 6,8% i o 8,5%). Na 10 tys. mieszkańców województwa przypadały 44 łóżka (średnio 226 osób na 1 łóżko), podczas gdy w Polsce wskaźnik ten wyniósł 43 (230 osób na 1 łóżko). W 2019 r. w szpitalach ogólnych hospitalizowanych było 1142,6 tys. pacjentów (o 1,2% mniej niż w roku poprzednim i o 7,7% mniej niż w 2012 r.). W przeliczeniu na 10 tys. ludności z opieki stacjonarnej szpitali ogólnych skorzystało 2111 osób (w Polsce 1945 osób), o 33 osoby mniej w porównaniu z 2018 r. i o 226 osób mniej niż w 2012 r.

W 2019 r. w województwie mazowieckim działalność prowadziło również 27 szpitali dziennych (w Polsce 225) oferując 533 miejsca dziennego pobytu. W ramach opieki dziennej, realizowanej w szpitalach stacjonarnych oraz szpitalach dziennych, leczonych było łącznie 816,6 tys. osób.

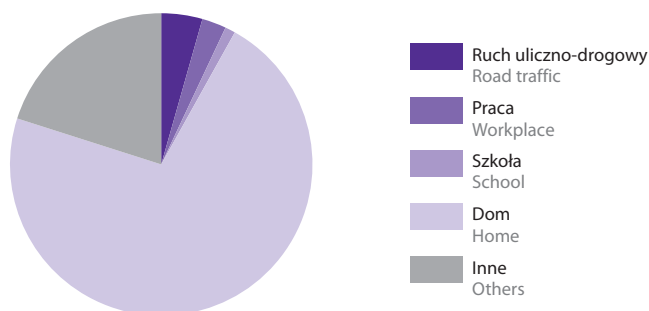
W 2019 r. na terenie województwa mazowieckiego opiekę długoterminową świadczyły 53 zakłady opiekuńczo-lecznicze (o charakterze ogólnym i psychiatrycznym) oraz 23 zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze, a także 14 hospicjów, które dysponowały łącznie 6329 łózkami, tj. mniej o 2,9% w porównaniu z 2018 r., ale więcej o 24,0% w stosunku do 2012 r. W ciągu roku w placówkach opieki długoterminowej przebywało 12,4 tys. osób – byli to głównie pacjenci zakładów opiekuńczo-leczniczych (60,5%). W przeliczeniu na każde 10 tys. ludności, z tej formy opieki skorzystało 23 pacjentów (w kraju 22), o 1 osobę mniej niż w 2018 r., ale o 1 osobę więcej niż w 2012 r.

W województwie w końcu 2019 r. działały 32 zakłady stacjonarnej całodobowej opieki psychiatrycznej (9 szpitali psychiatrycznych, 2 ośrodki leczenia odwykowego alkoholowego, 5 ośrodków rehabilitacyjnych dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych, 6 ośrodków MONAR, 8 zakładów opiekuńczo-leczniczych typu psychiatrycznego i 2 regionalne ośrodki psychiatrii sądowej). Łączna liczba łóżek we wszystkich tych obiektach wyniosła 4205, przy czym 65,4% było w dyspozycji szpitali psychiatrycznych. W 2019 r. leczeniem objęto 38,9 tys. osób, tj. więcej o 0,1% niż w 2018 r., ale o 2,2% mniej niż w 2012 r.

Usługi lecznictwa uzdrowiskowego świadczyły 2 sanatoria i 1 szpital, które łącznie dysponowały 219 łózkami. Z usług placówek w trybie stacjonarnym skorzystało 4,4 tys. kuracjuszy, natomiast 0,6 tys. pacjentów leczono w trybie ambulatoryjnym.

W 2019 r. pomoc medyczną w nagłych wypadkach świadczyło 200 zespołów ratownictwa medycznego (o 4 więcej niż w 2018 r. i o 13 więcej niż w 2010 r.), w tym 154 zespoły podstawowe i 46 specjalistycznych. W ramach systemu działały 3 lotnicze zespoły ratownictwa medycznego oraz 31 szpitalnych oddziałów ratunkowych (SOR). Z systemem współpracowało także 12 izb przyjęć i 2 centra urazowe, w tym 1 centrum urazowe dla dzieci. Wskaźnik dostępności świadczeń medycznych udzielanych przez zespoły ratownictwa medycznego, wyrażony jako liczba zespołów (podstawowych i specjalistycznych) na 100 tys. ludności wyniósł 3,7 (w kraju 4,1).

Wykres 35. Wyjazdy jednostek systemu ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia w 2019 r.
Chart 35. Responses of emergency medical services by place of accident in 2019

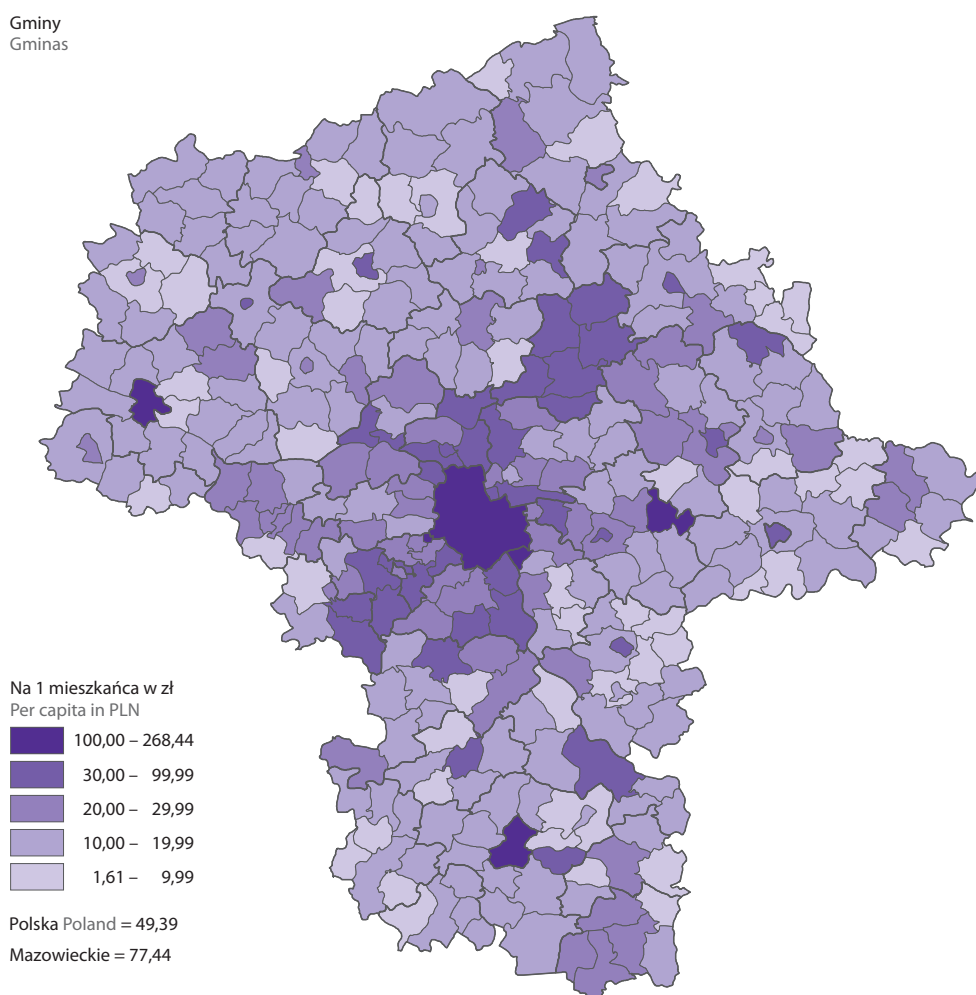

W ciągu 2019 r. odnotowano 446,3 tys. (o 2,6% mniej w porównaniu z poprzednim rokiem, ale o 7,2% więcej niż w 2010 r.) wyjazdów/wylotów zespołów na miejsce zdarzenia, z czego zdecydowaną większość (71,9%) stanowiły wyjazdy do domu pacjenta. Udzieliły one świadczeń zdrowotnych 448,8 tys. osób (o 2,4% mniej niż w roku poprzednim, ale o 6,9% więcej niż w 2010 r.).

Szpitalne oddziały ratunkowe (SOR) zapewniały świadczenia zdrowotne w dwóch trybach: ambulatoryjnym (niezakończonym hospitalizacją) oraz stacjonarnym.

W 2019 r. w izbach przyjęć lub SOR doraźnej pomocy medycznej w trybie ambulatoryjnym udzielono 727,4 tys. osób (o 2,8% więcej niż w 2018 r. i o 48,5% więcej niż w 2010 r.). Liczba leczonych w trybie stacjonarnym wyniosła 201,8 tys., z czego 55,1% leczonych przekazano do leczenia szpitalnego. Pacjenci leczeni ambulatoryjnie najczęściej korzystali ze świadczeń w zakresie chirurgii (37,4%) i chorób wewnętrznych (15,5%).

Mapa 33. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Ochrona zdrowia” w 2019 r.
Map 33. Expenditure of gminas and cities with powiat status in “Health care” division in 2019

W 2019 r. gminy i miasta na prawach powiatu na opiekę zdrowotną wydały ogółem 419,1 mln zł, co stanowiło 1,0% wydatków ogółem (w kraju 0,8%). W stosunku do 2018 r. udział wydatków na ochronę zdrowia zmniejszył się o 0,3 p. proc., a w porównaniu z 2010 r. o 0,7 p. proc.

27,6% wydatków w dziale „Ochrona zdrowia”, gminy i miasta na prawach powiatu przeznaczyły na przeciwdziałanie alkoholizmowi, natomiast 12,0% środków wydano na lecnictwo ambulatoryjne.

W 2019 r. na ochronę zdrowia na jednego mieszkańca omawiane jednostki wydały przeciętnie 77,44 zł (w kraju 49,39 zł); w 2018 r. było to 84,81 zł, a w 2010 r. – 76,68 zł. Spośród gmin i miast na prawach powiatu województwa mazowieckiego, stosunkowo najwięcej środków na opiekę zdrowotną każdego swojego mieszkańca przeznaczyły gminy m. Piastów (268,44 zł), m. Płock (210,06 zł) i m. Radom (206,00 zł), natomiast najmniej gmina wiejska Magnuszew (1,61 zł).

Kultura Culture

W 2019 r. w województwie mazowieckim liczba placówek bibliotecznych była niższa niż przed rokiem. Wyższa była natomiast liczba muzeów i oddziałów muzealnych, galerii i salonów sztuki, centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic oraz kin stałych. W porównaniu z 2018 r. nie zmieniła się liczba teatrów i instytucji muzycznych.

Według stanu w końcu 2019 r. najliczniejszą grupę instytucji kultury stanowiły placówki biblioteczne tj. biblioteki publiczne wraz z filiami oraz punkty biblioteczne. W 2019 r. w województwie mazowieckim działało 1051 placówek bibliotecznych (o 10 mniej niż w 2018 r. i o 71 mniej niż w 2010 r.), które stanowiły 11,8% ogólnej liczby placówek bibliotecznych w kraju. W 2019 r. na 1 placówkę biblioteczną przypadało średnio 5160 osób, w kraju średnio 4324 osoby. Poziom czytelnictwa, mierzony liczbą czytelników w bibliotekach publicznych był wyższy niż w 2018 r. (o 2,0%), a liczba zarejestrowanych użytkowników aktywnie wypożyczających w 2019 r. wyniosła 944,5 tys. Mazowieckie biblioteki publiczne dysponowały księgozbiorem składającym się z 17665,5 tys. woluminów (o 0,2% mniej niż w 2018 r.). Jeden czytelnik wypożyczył w ciągu roku przeciętnie 15 woluminów księgozbioru, o 2 pozycje mniej niż średnio czytelnik w kraju.

Tablica 26. Instytucje kultury
Table 26. Stan w dniu 31 grudnia
Cultural institutions
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Biblioteki publiczne i punkty biblioteczne Public libraries and library service points	1122	1075	1061	1051
Muzea i oddziały muzealne Museums with branches	115	136	136	143
Galerie sztuki Art galleries	64	50	51	53
Teatry i instytucje muzyczne Theatres and music institutions	41	34	35	35
Centra kultury, domy i ośrodki kultury Centre of culture, cultural centres and establishments	196 ^a	227	242	248
Kluby i świetlice Clubs and community centres	60 ^a	55	65	66
Kina stałe Fixed cinemas	56	59	81	85
Ludność na 1 placówkę biblioteczną Population per library establishment	4694	4976	5093	5160
Zwiedzający muzea i oddziały muzealne na 1000 ludności Museum and exhibition visitors per 1,000 population	891	1774	2109	2424
Liczba ludności na 1 instytucję kultury ^b Number of population per 1 institution ^b	20647 ^a	18968	17601	17271

a Brak danych za 2010 r., prezentowane dane dotyczą 2011 r. b Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice.
a No data for 2010, data refer to 2011. b Centre of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres.

W 2019 r. w województwie mazowieckim działalność prowadziły 143 muzea i oddziały muzealne (o 7 instytucji więcej niż w 2018 r. i o 28 więcej niż w 2010 r.). Prawie połowa z nich ma swoją siedzibę w m.st. Warszawie. W ciągu 2019 r. mazowieckie muzea odwiedziło 13118,8 tys. osób, tj. prawie 33% ogólnej liczby zwiedzających muzea i wystawy w kraju. Liczba zwiedzających na 1000 ludności wyniosła 2424 (w kraju 1048 osób).

W 2019 r. na terenie województwa znajdowały się także 53 galerie i salony sztuki (o 2 więcej w porównaniu z 2018 r. i o 11 mniej niż w 2010 r.), z których 44 zlokalizowane były w m.st. Warszawie. W 2019 r. galerie i salony sztuki zorganizowały 612 wystaw w kraju (o 1,8% więcej w porównaniu z 2018 r.), na których zaprezentowano 623 ekspozycje. Z oferty tych instytucji skorzystało 1197,9 tys. zwiedzających, w tym 832,8 tys. (69,5%) w m.st. Warszawie.

Województwo mazowieckie przoduje w kraju pod względem liczby teatrów i instytucji muzycznych posiadających własny zespół. Ma tu siedzibę prawie 1/5 tych instytucji w Polsce. W 2019 r. działalność sceniczną prowadziło 35 teatrów i instytucji muzycznych (tyle samo co przed rokiem). Zdecydowana większość z nich (prawie 83%) mieści się w m.st. Warszawie. Na terenie województwa teatry i instytucje muzyczne w 2019 r. zorganizowały 13649 przedstawień i koncertów (o 9,7% mniej niż w 2018 r.), w których uczestniczyło 3338,0 tys. widzów i słuchaczy (o 17,6% mniej niż przed rokiem). W jednym przedstawieniu/konercie wzięło udział średnio 245 osób, w kraju średnio 207 osób.

W 2019 r. bazę kulturalną tworzyło również 85 kin stałych (o 4 więcej niż w 2018 r. i o 29 więcej niż w 2010 r.), które stanowiły 16,3% ogólnej liczby kin stałych w kraju. Najwięcej (35,3%) prowadziło działalność w m.st. Warszawie. Mazowieckie kina stałe dysponowały 275 salami, w których było 52,6 tys. miejsc na widowni. W ciągu roku odbyło się 393,7 tys. seansów filmowych (o 1,3% więcej w porównaniu z 2018 r.), w których uczestniczyło 11813,2 tys. widzów (o 4,9% więcej niż przed rokiem).

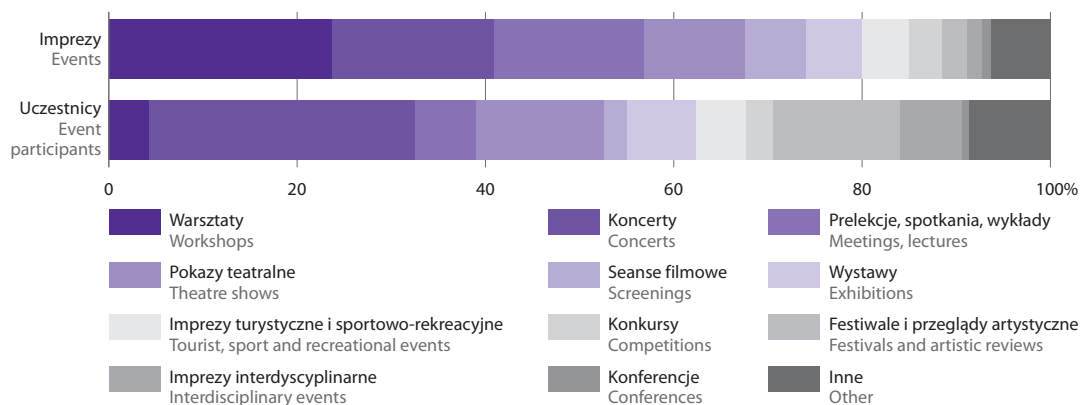
Oprócz instytucji kultury oferujących ludności różne formy uczestnictwa w kulturze, głównie w charakterze widza, dużą rolę odgrywają te, które angażują ludzi w każdym wieku do bardziej aktywnego i kreatywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym. Do takich placówek należą: centra kultury, domy i ośrodki kultury oraz kluby i świetlice. W 2019 r. w województwie funkcjonowało 314 tego rodzaju placówek (o 7 więcej niż w 2018 r. i o 58 więcej niż w 2011 r.). Zdecydowana większość z nich (89,5%) należała do sektora publicznego. W 2019 r. w mazowieckim na 1 instytucję kultury przypadało średnio 17271 osób, był to najwyższy wskaźnik wśród wszystkich województw. W Polsce na 1 instytucję przypadało średnio 9021 osób.

Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice są instytucjami prowadzącymi wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną skierowaną do społeczności lokalnych. Na koniec 2019 r. w województwie mazowieckim instytucje te prowadziły 908 pracowni specjalistycznych, z których najliczniejsze były pracownie plastyczne (23,2% ogólnej ich liczby). W wymienionych instytucjach działało 1530 grup artystycznych zrzeszających 27,9 tys. członków (z czego największy odsetek stanowili członkowie grup tanecznych – 31,2%). Ponadto funkcjonowało 3790 kół (klubów), w których zajęciach uczestniczyło 90,1 tys. członków (25,9% to członkowie klubów seniora i Uniwersytetów Trzeciego Wieku). Omawiane instytucje w 2019 r. przeprowadziły 1003 różnego rodzaju kursy, które ukończyło 17,2 tys. osób (najwięcej było absolwentów kursów tańca – 23,4%).

W 2019 r. centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice zorganizowały 27,0 tys. imprez (o 5,5% mniej niż w 2018 r.), w których wzięło udział 3609,4 tys. uczestników (o 26,6% mniej niż rok wcześniej). Najwięcej zorganizowanych było warsztatów (23,7%), koncertów (17,2%) oraz prelekcji, spotkań, wykładów (16,0%), a do najliczniejszych (pod względem średniej liczby osób uczestniczących w 1 imprezie) należały festiwale i przeglądy artystyczne (660 osób), imprezy interdyscyplinarne (573) oraz koncerty (219).

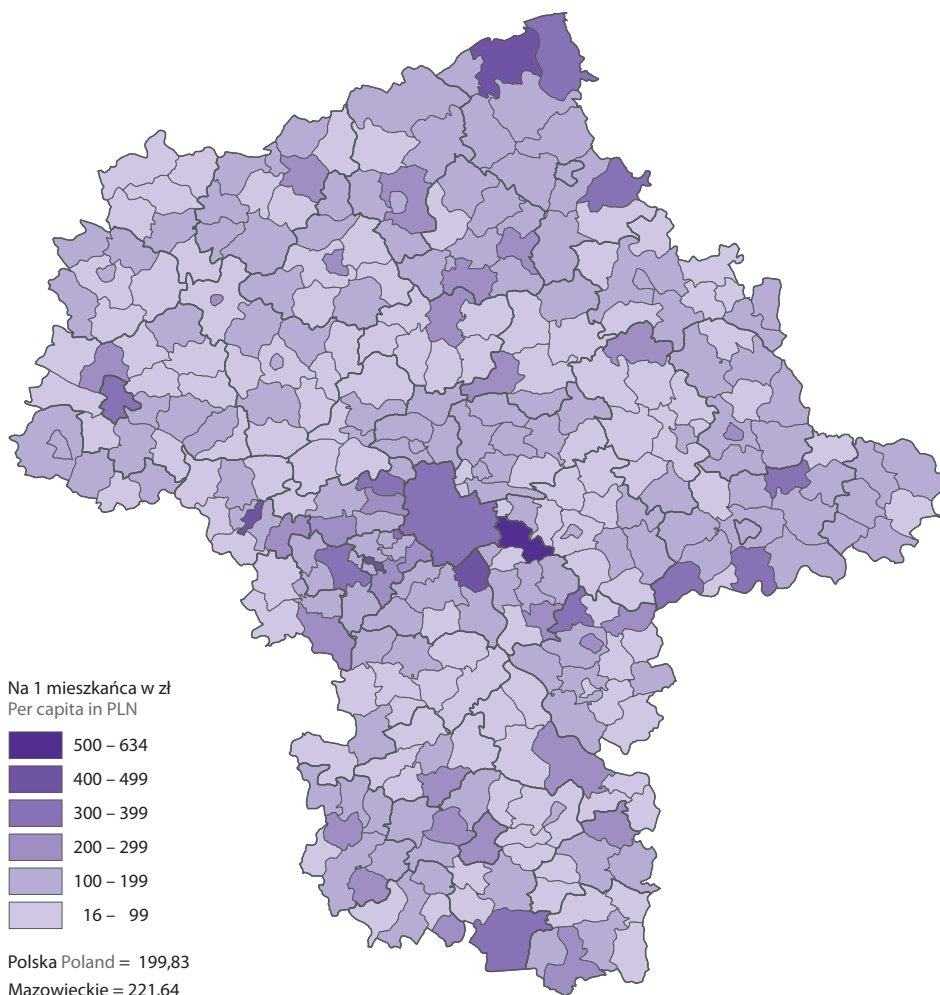
Wykres 36. Imprezy i uczestnicy imprez organizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w 2019 r.

Chart 36. Events organised by centres of culture, cultural centres establishments, clubs and community centres and event participants in 2019

Mapa 34. Wydatki budżetów gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2019 r.

Map 34. Expenditure of gminas and cities with powiat status in “Culture and national heritage” division in 2019

W 2019 r. w województwie mazowieckim wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego z budżetów samorządów terytorialnych wyniosły 1199,4 mln zł, co stanowiło niewielki odsetek w budżetach samorządowych (3,0% ogólnych wydatków). W przeliczeniu na 1 mieszkańca dało to kwotę 221,64 zł; w kraju średnio 199,83 zł. Tylko w 34 gminach wydatki poniesione na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w przeliczeniu na 1 mieszkańca były wyższe niż średnio w województwie. Stosunkowo największe wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego poniosły gminy Wiązowna (633,72 zł) i Konstancin-Jeziorna (485,41 zł), najmniej zaś wydatkowały gminy Leoncin (15,50 zł) i Grabów nad Pilicą (19,59 zł).

Bezpieczeństwo publiczne

Public safety

W 2020 r. liczba przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych była niższa niż w 2019 r. Zwiększyła się skuteczność wykrywania sprawców przestępstw. Mniej było wypadków drogowych, ofiar śmiertelnych i rannych.

W 2020 r. w województwie mazowieckim Policja odnotowała 110,3 tys. przestępstw (14,4% przestępstw stwierdzonych w kraju). W ich strukturze przeważały przestępstwa o charakterze kryminalnym, stanowiąc 65,9% ogółu. Mniejszy udział miały przestępstwa o charakterze gospodarczym (22,0%) i drogowe (8,9%). W porównaniu z poprzednim rokiem nastąpił spadek liczby przestępstw ogółem o 4,1%, przy czym stwierdzono mniej przestępstw kryminalnych (o 7,7%) i drogowych (o 1,8%), natomiast więcej było gospodarczych (o 7,2%).

W porównaniu z 2014 r. przestępstw było mniej zarówno w liczbach bezwzględnych, jak i w przeliczeniu na 1000 ludności. W 2014 r. stwierdzono 118,5 tys. przestępstw, natomiast w 2020 r. odnotowano ich o 8,3 tys. mniej. Liczba przestępstw w przeliczeniu na 1000 ludności w 2020 r. wyniosła 20,3 i była niższa o 2,0 pkt niż sześć lat wcześniej. Zmieniła się również ich struktura – zmniejszył się udział przestępstw kryminalnych o 6,9 p. proc. i drogowych o 1,2 p. proc., a wzrósł gospodarczych o 7,8 p. proc. W Polsce tendencje były podobne.

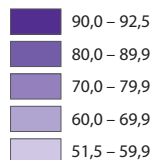
W 2020 r. wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych wyniósł 64,7% i w stosunku do 2019 r. zwiększył się o 2,0 p. proc. Wskaźnik dla przestępstw kryminalnych, które mają największy wpływ na poczucie bezpieczeństwa, wyniósł 56,1% (przed rokiem 54,3%). Wyższe były także wskaźniki dla przestępstw gospodarczych (73,4% wobec 71,8%) oraz drogowych (98,5% wobec 98,0%). W 2020 r., przy mniejszej niż w 2014 r. liczbie przestępstw stwierdzonych, wskaźnik wykrywalności był o 10,0 p. proc. wyższy, przy czym wskaźniki dla przestępstw kryminalnych i drogowych zwiększyły się odpowiednio o 12,9 p. proc. i o 0,1 p. proc., natomiast wskaźnik dla przestępstw gospodarczych zmniejszył się o 2,0 p. proc.

Do największej liczby przestępstw dochodzi na terenie m.st. Warszawy; w 2020 r. zarejestrowano tu 45,8 tys. przestępstw, tj. 41,5% ogółu odnotowanych w województwie. Wskaźnik zagrożenia przestępczością w stolicy był o 5,2 pkt wyższy niż w województwie i wyniósł 25,5 w przeliczeniu na 1000 ludności. Oprócz Warszawy, do powiatów najbardziej zagrożonych przestępczością należy zaliczyć m. Ostrołękę (44,9), sierpecki (28,8) oraz szydłowiecki (26,9). Najniższy wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w 2020 r. wystąpił w Warszawie i powiecie warszawskim zachodnim, odpowiednio 51,5% i 56,5%, zaś najwyższy w sierpeckim 92,5%.

Mapa 35. Zagrożenie przestępczością w 2020 r.
Map 35. Crime risk in 2020

Powiaty
Powiats

Wskaźnik wykrywalności sprawców
przestępstw stwierdzonych przez Policję w %
Rate of detectability of delinquents
in crimes ascertained by the Police in %

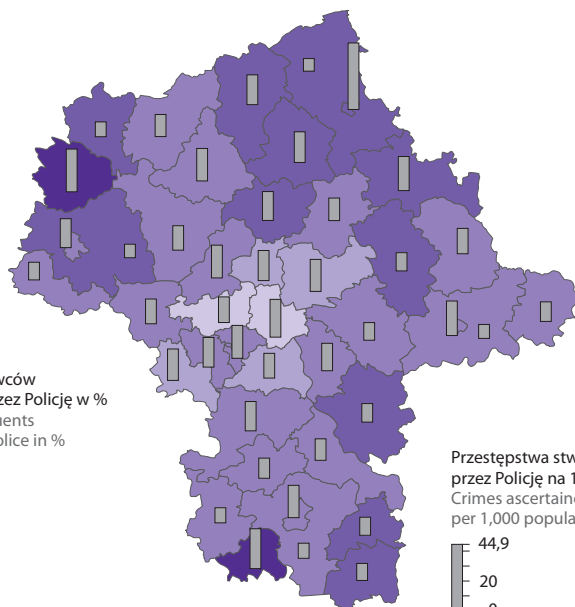

Polska Poland = 73,3

Mazowieckie = 64,7

Źródło: dane Komendy Głównej Policji.

Source: data of the National Police Headquarters.

Przestępstwa stwierdzone
przez Policję na 1000 ludności
Crimes ascertained by the Police
per 1,000 population

W 2020 r. na drogach województwa mazowieckiego Policja zarejestrowała 2960 wypadków drogowych. W ich wyniku 420 osób poniosło śmierć, a 3295 zostało rannych. W porównaniu z rokiem poprzednim mniej było wypadków (o 842), ofiar śmiertelnych (o 49) i osób rannych (o 1096).

Tablica 27. Wypadki drogowe^a oraz ich skutki
Table 27. Road traffic accidents^a and their effects

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Wypadki Accidents	5190	4006	3802	2960
Ofiary śmiertelne Fatalities	655	487	469	420
Ranni Injured persons	6339	4747	4391	3295

^a Zarejestrowane przez Policję.

Źródło: dane Komendy Głównej Policji.

^a Registered by the Police.

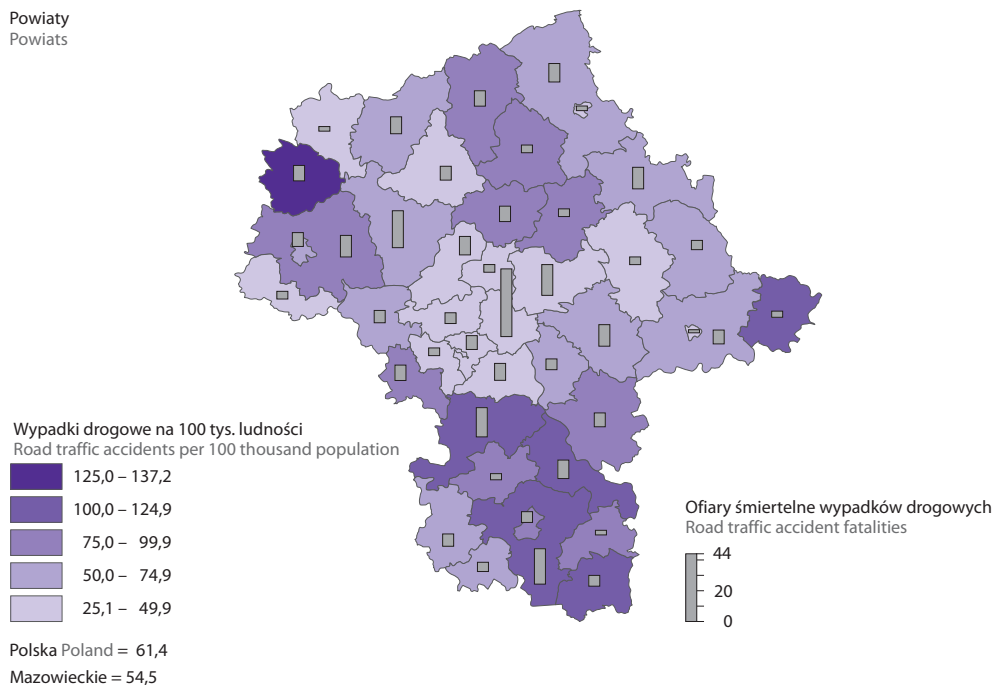
Source: data of the National Police Headquarters.

Na terenie województwa w 2020 r. wydarzyło się 12,6% ogólnej liczby wypadków odnotowanych w kraju i od 2014 r. udział ten oscylował między 12 a 13%. W województwie (podobnie w kraju) ostatnie sześć lat przyniosło zauważalną poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego. Mniej o 1425 było wypadków, o 98 ofiar śmiertelnych i o 1916 rannych. Wskaźnik liczby wypadków na 100 tys. ludności zmniejszył się o 27,9 pkt i w 2020 r. wyniósł 54,5 (w kraju o 29,5 pkt do 61,4). Stan bezpieczeństwa ruchu drogowego najlepiej obrazuje liczba ofiar śmiertelnych w przeliczeniu na 100 wypadków. Najbardziej bezpiecznym rokiem okazał się 2018, w którym wskaźnik osiągnął najniższą wartość – 11,1. W 2020 r. wyniósł 14,2 i był

najwyższy od sześciu lat. W całym analizowanym okresie wskaźnik zabitych w województwie był wyższy niż średnio w kraju – w 2020 r. o 3,6 pkt. Niższy natomiast niż średnio w Polsce (w 2020 r. o 1,1 pkt) był wskaźnik liczby rannych w przeliczeniu na 100 wypadków. W omawianym okresie w województwie wskaźnik ten zmniejszył się o 7,5 pkt do 111,3.

Mapa 36. Bezpieczeństwo na drogach w 2020 r.
Map 36. Road safety in 2020

Powiaty
Powiats

Źródło: dane Komendy Głównej Policji.
Source: data of the National Police Headquarters.

Spółeczeństwo informacyjne

Information society

W 2020 r. w województwie mazowieckim dostęp do Internetu miało więcej gospodarstw domowych niż przeciętnie w kraju. Wzrósł odsetek osób korzystających z Internetu, w tym osób korzystających z niego regularnie.

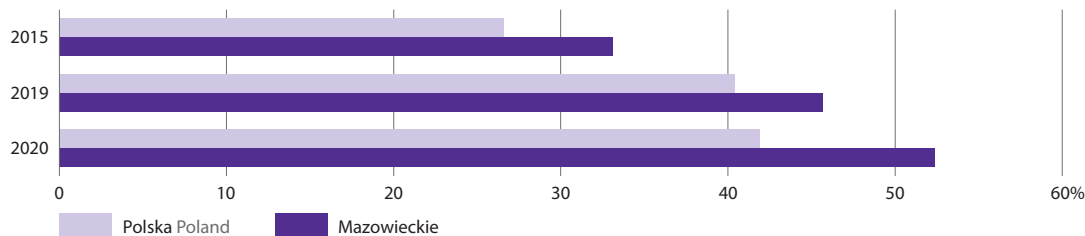
Dostęp do Internetu w domu w 2020 r. posiadało 92,5% gospodarstw domowych (więcej o 2,1 p. proc. niż w kraju). Odsetek ten był wyższy o 5,1 p. proc. niż w 2019 r. (w Polsce o 3,7 p. proc. więcej). Najbardziej popularnym łączem dostępu do Internetu było połączenie szerokopasmowe. W skali roku udział gospodarstw domowych korzystających z Internetu poprzez szerokopasmowe łącze internetowe zwiększył się o 7,5 p. proc. do 92,4%. W Polsce szerokopasmowy dostęp do Internetu miało 89,6% ogółu gospodarstw domowych (rok wcześniej 83,3%).

Tablica 28. Gospodarstwa domowe^a posiadające dostęp do Internetu w domu oraz osoby^b korzystające z Internetu Table 28. Households^a with access to the Internet at home and Internet users^b

Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020
Odsetek gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu w domu Percentage of households with access to the Internet at home	80,6	87,4	92,5
Odsetek osób korzystających z Internetu Percentage of individuals using the Internet	78,2	85,2	89,3
Odsetek osób regularnie (co najmniej raz w tygodniu) korzystających z Internetu Percentage of individuals using the Internet regularly (at least once a week)	70,3	80,0	85,8

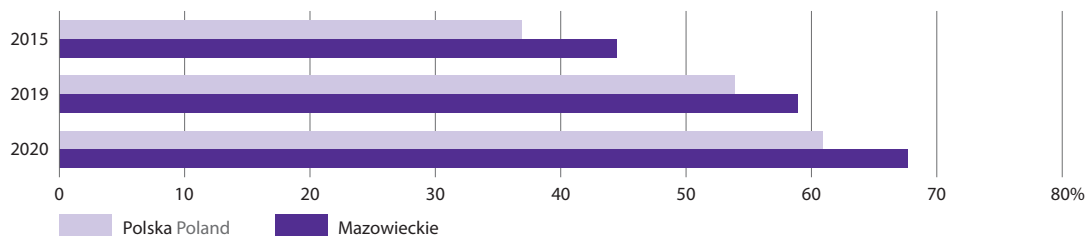
a Dane dotyczą gospodarstw domowych z co najmniej 1 osobą w wieku 16–74 lata. b Osoby w wieku 16–74 lata.
a Data concern households with at least one person aged 16–74. b Persons aged 16–74.

Wśród mieszkańców województwa w wieku 16–74 lata odsetek osób korzystających z Internetu w 2020 r. wyniósł 89,3%; o 4,1 p. proc. więcej niż w 2019 r. Co najmniej raz w tygodniu korzystało z sieci 85,8% mieszkańców wobec 80,0% w 2019 r. W 2020 r. w kraju regularnie korzystało z Internetu 81,4% osób wobec 78,3% w roku poprzednim.

Wykres 37. Osoby^a korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy Chart 37. Individuals^a using e-government services during the last 12 months

a Osoby w wieku 16–74 lata.
a Persons aged 16–74.

W 2020 r. odsetek osób w wieku 16–74 lata korzystających z usług administracji publicznej za pomocą Internetu wyniósł 52,4%, tj. więcej o 6,7 p. proc. niż w roku poprzednim i o 19,3 p. proc. niż w 2015 r. W kraju odsetek ten wyniósł 41,9%; więcej o 1,5 p. proc. w porównaniu z 2019 r. i o 15,3 p. proc. w stosunku do 2015 r. W województwie podczas korzystania z usług e-administracji najczęściej wykonywanymi czynnościami było odsyłanie wypełnionych formularzy (43,7%; więcej o 8,3 p. proc. niż w 2019 r.) oraz wyszukiwanie informacji na stronach administracji publicznej (37,7%; więcej o 4,3 p. proc.).

Wykres 38. Osoby^a zamawiające przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy Chart 38. Individuals^a ordering goods or services via the Internet for private use during the last 12 months

a Osoby w wieku 16–74 lata.
a Persons aged 16–74.

Zakupów przez Internet w 2020 r. dokonało ponad 3,2 mln mieszkańców województwa w wieku 16–74 lata, tj. o 15,9% więcej niż przed rokiem. W latach 2015–2020 systematycznie wzrastał odsetek osób zamawiających towary lub usługi w sieci; w omawianych latach udział tych osób zwiększył się z 44,5% do 67,7% (więcej o 23,2 p. proc.). W kraju wskaźnik ten zwiększył się o 24,0 p. proc. do 60,9%.

W 2020 r. w województwie mazowieckim 98,8% osób w wieku 16–74 lata śledziło informacje dotyczące pandemii COVID-19 (w kraju 98,4%). Najpopularniejszym źródłem informacji na ten temat była telewizja; korzystało z niej 84,6% osób, tj. mniej o 2,3 p. proc. niż w Polsce. Kolejnym popularnym źródłem informacji o COVID-19 były strony internetowe; były one wykorzystywane przez 76,8% osób (w kraju 68,5%). Zarówno w województwie, jak i w Polsce ponad połowa respondentów zadeklarowała, że śledziła tego typu informacje dość uważnie.

Podczas epidemii COVID-19 w województwie mazowieckim 23,7% ogółu osób w omawianym wieku skorzystało z pracy zdalnej, a 3,7% z możliwości opieki nad dzieckiem w wieku do 8 lat w związku z zamknięciem z powodu pandemii żłobka, klubu dziecięcego, przedszkola lub szkoły. W kraju odsetki te wyniosły odpowiednio 15,3% oraz 4,2%. Ponad 30% osób z powodu epidemii chciało załatwić sprawy administracyjne poprzez Internet zamiast osobiście. Spośród tych osób ponad połowie udało się załatwić wszystkie sprawy, natomiast ponad 5% nie załatwiło żadnej sprawy.

Aktywność społeczna

Social activity

W województwie mazowieckim w porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano wzrost (o 3,6%) łącznej liczby zarejestrowanych w bazie REGON fundacji oraz stowarzyszeń i organizacji społecznych. Udział w stosunku do ogółu tego typu podmiotów w kraju wyniósł 17,3%.

W końcu 2020 r. w województwie mazowieckim w rejestrze REGON zarejestrowanych było 8930 fundacji, tj. o 5,3% więcej w porównaniu z rokiem poprzednim. Wzrost odnotowano również w liczbie zarejestrowanych stowarzyszeń i organizacji społecznych (w skali roku o 2,7%), a ich liczba w końcu grudnia 2020 r. wyniosła 17035.

W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w województwie mazowieckim zarejestrowanych było 48 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, tj. o 2 więcej niż w 2019 r. i o 15 więcej w stosunku do 2010 r.

Tablica 29. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON
Stan w dniu 31 grudnia

Table 29. Foundations, associations and social organisations entered in the REGON register
As of 31 December

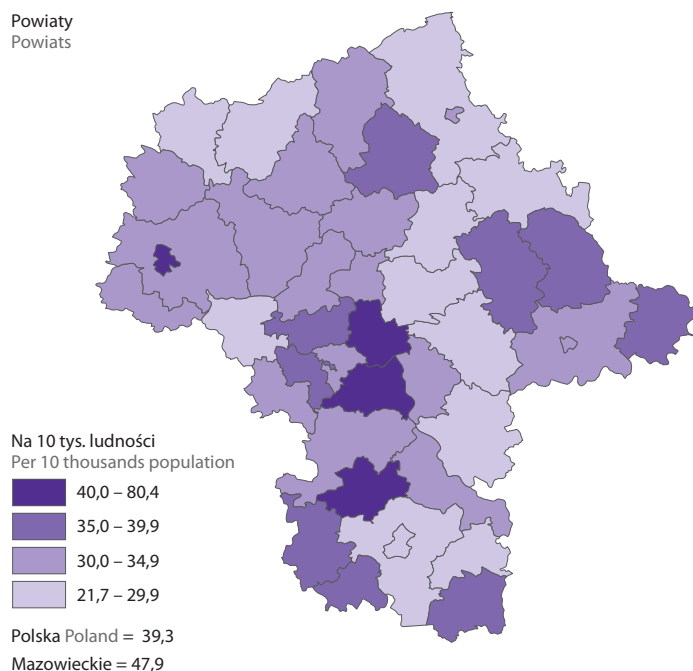
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Ogółem Total	17390	23167	25074	25965
na 10 tys. ludności per 10 thousand population	33	43	46	48

W 2020 r. w województwie mazowieckim najwyższy wskaźnik fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. ludności odnotowano w m.st. Warszawa (80) i m. Płock (41), a najniższy w powiecie żuromińskim i zwoleńskim (odpowiednio 22 i 23).

Mapa 37. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 37. Foundations, associations and social organisations entered in the REGON register in 2020 As of 31 December

Sektor pozarządowy skupia podmioty w organizacjach różnego typu. Do tej grupy zaliczono: aktywne stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, samorząd gospodarczy i zawodowy oraz organizacje pracodawców.

Najwięcej rejestrowych organizacji non-profit w 2018 r. w ujęciu całego kraju, zlokalizowanych było w województwie mazowieckim – 15,2%, a konkretnie w regionie warszawskim stołecznym – 10,2%, w tym w m.st. Warszawie – 7,7%.

Dostępność organizacji non-profit zmierzona za pomocą wskaźnika liczby organizacji aktywnie działających w przeliczeniu na 10 tys. ludności w województwie mazowieckim w 2018 r wyniosła 25.

W 2018 r. na obszarze województwa mazowieckiego aktywną działalność prowadziło łącznie 13,4 tys. rejestrowych organizacji pozarządowych non-profit. Wśród nich najliczniejszą grupą były stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne – 8,8 tys. podmiotów (57,7%), a następnie fundacje – 4,0 tys. (26,3%) i związki zawodowe 1,6 tys. (10,3%). Ponadto działało 0,4 tys. organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego oraz 0,3 tys. społecznych podmiotów wyznaniowych (odpowiednio 2,3% i 2,0%).

Wśród rejestrowych organizacji non-profit 13,3 tys. podmiotów należało do sektora ekonomii społecznej (87,6% ogółu aktywnych organizacji). Podmiotów ze statusem organizacji pożytku publicznego było 1,3 tys. (8,3%).

Aktywne organizacje rejestrowe wykazały, że na koniec 2018 r. liczba członków ogółem wyniosła 3,6 mln osób, przy czym 97,7% stanowiły osoby fizyczne. Liczba organizacji zrzeszających osoby fizyczne wyniosła 8,9 tys., natomiast organizacji zrzeszających osoby prawne – 1,1 tys.

Według stanu na koniec 2018 r. omawiany sektor pozarządowy prowadził w przeważającym zakresie wyłącznie nieodpłatną działalność statusową – 63,0%, podmioty prowadzące odpłatną działalność statutową bez działalności gospodarczej – 25,3%, prowadzące działalność gospodarczą bez odpłatnej działalności statutowej – 7,5%, natomiast podmioty świadczące odpłatną działalność statutową oraz działalność gospodarczą – 4,2%.

W organizacjach non-profit w ramach pracy płatnej dominowało zatrudnienie na umowę cywilnoprawą. Korzystających z tej formy pracy w 2018 r. było 135,9 tys. osób (w tym kobiety ponad 49%). Średnia liczba pracowników zatrudnionych na podstawie tych umów wyniosła 22 osoby. Pracowników zatrudnionych na umowę o pracę było 35,6 tys. i były to głównie kobiety – prawie 72%. Przeciętna liczba pracowników zatrudnionych na podstawie umów o pracę wyniosła 14 osób. Odsetek zatrudnionych, dla których jednostka stanowiła główne miejsce pracy wyniósł 84,3%.

Terytorialny zasięg działalności omawianych organizacji obejmował głównie obszar całego kraju – 32,9%, a następnie gminy – 22,0%, powiatu – 17,3%, województwa – 11,6%, najbliższego sąsiedztwa – 7,0%. Natomiast organizacji z terenu województwa działających poza granicami kraju było 9,1%.

Największy odsetek jednostek non-profit z terenu województwa zlokalizowanych był w gminach miejskich – 65,6% oraz w miastach na prawach powiatu – 56,4%, a w dalszej kolejności na wsi – 27,6% oraz innym mieście w gminie miejskiej – 9,3%. Najmniej jednostek działało w gminach miejsko-wiejskich – 6,8%.

Rozdział 6

Chapter 6

Gospodarka

Economy

6.1. Produkt krajowy brutto

6.1. Gross domestic product

Produkt krajowy brutto w województwie mazowieckim w 2019 r. (według wstępnego szacunku) był wyższy niż rok wcześniej. Od 2010 r. rosła relacja PKB na 1 mieszkańca według parytetu siły nabywczej do średniej unijnej. W latach 2010–2018 nieznacznie poprawił się wskaźnik dyspersji PKB na 1 mieszkańca na poziomie podregionów. Wzrosła również wydajność pracy.

Produkt krajowy brutto (PKB) przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Produkt krajowy brutto równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów. Produkt krajowy brutto jest liczony w cenach rynkowych.

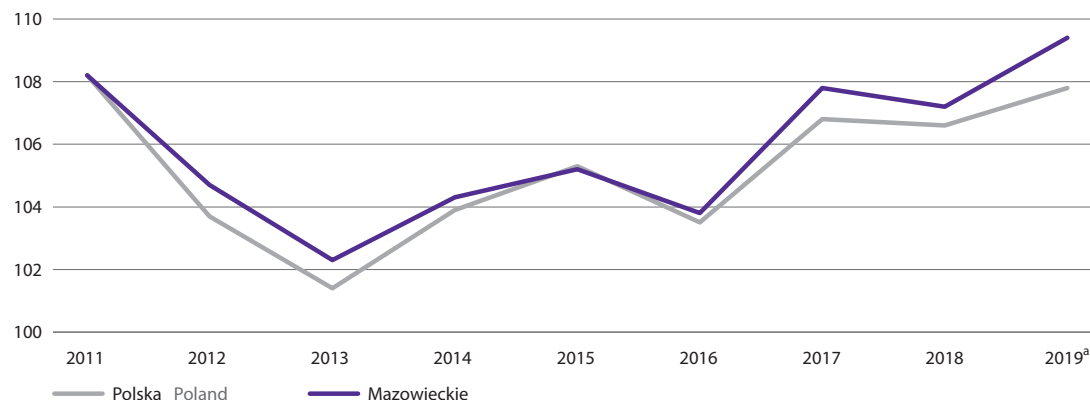
Według wstępnych danych wartość produktu krajowego brutto wytworzonego w województwie mazowieckim w 2019 r. wyniosła 522,6 mld zł i w porównaniu z rokiem poprzednim była (w cenach bieżących) wyższa o 9,4%. Był to wzrost wyższy od przeciętnego w kraju o 1,6 p. proc.

Wykres 39. Dynamika produktu krajowego brutto (ceny bieżące)

Rok poprzedni=100

Chart 39. Indices of gross domestic product (current prices)

Previous year=100

a Wstępny szacunek.
a Preliminary estimate.

Udział województwa w generowaniu PKB wyniósł 22,8% i był o 0,3 p. proc. większy niż w 2018 r. oraz o 1,1 p. proc. większy niż w 2010 r. W regionie warszawskim stołecznym wytworzono 17,6% krajowego PKB, natomiast w regionie mazowieckim regionalnym 5,3%.

Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2019 r. wyniósł 96,6 tys. zł i był wyższy o 9,0% niż rok wcześniej i o 61,8% niż w 2010 r. Województwo mazowieckie od lat osiąga najwyższy w Polsce poziom omawianego wskaźnika – w 2019 r. przewyższył on średnią krajową o 62,1%; w 2018 r. był większy o 60,5%, a w 2010 r. – o 58,9%. Poziom PKB na 1 mieszkańca uzyskany w regionie warszawskim stołecznym był 2,5 razy wyższy niż w regionie mazowieckim regionalnym i wyniósł 131,0 tys. zł wobec 51,5 tys. zł.

Oznacza to, że omawiany wskaźnik w regionie warszawskim stołecznym był o 119,7% wyższy niż przeciętnie w kraju, a w regionie mazowieckim regionalnym – niższy o 13,6%.

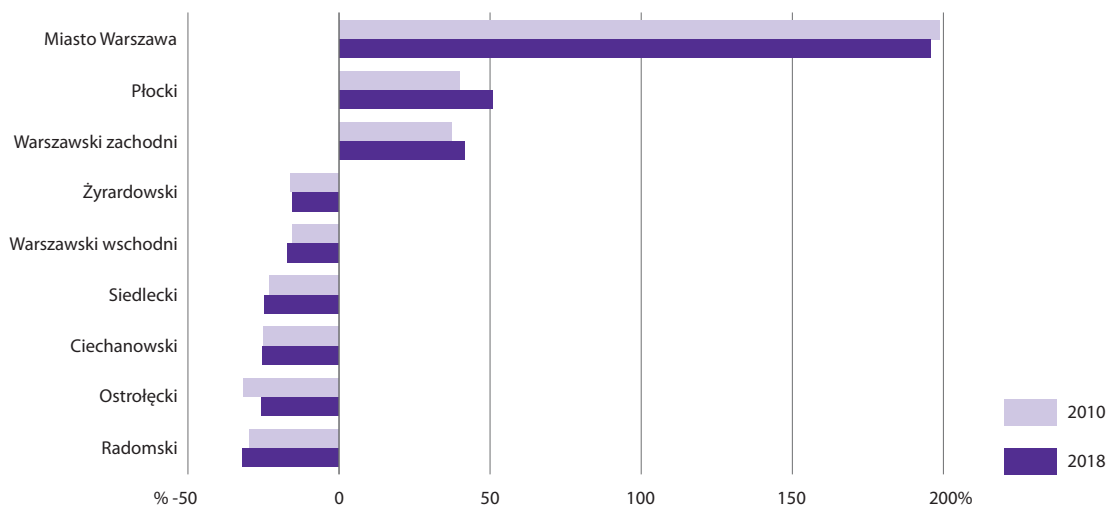
Na podstawie danych dla lat 2010–2019 można stwierdzić, że w województwie mazowieckim PKB według parytetu siły nabywczej na 1 mieszkańca (w PPS) rósł, stanowiąc od 101% do 118% średniej obliczonej dla 27 państw Unii Europejskiej¹. Mazowieckie jest jedynym województwem w Polsce, w którym PKB na 1 mieszkańca wynosi co najmniej 90% średniej unijnej, tj. spełnia kryterium zaliczenia do regionów bardziej rozwiniętych. Dane Eurostatu potwierdzają bardzo duże dysproporcje w poziomie rozwoju gospodarczego regionów tworzących makroregion województwo mazowieckie. W 2019 r. region stołeczny warszawski osiągnął 160% średniej unijnej, natomiast region mazowiecki regionalny – tylko 63%, tj. nie spełnił kryterium zaliczenia do regionów w okresie przejściowym (nie mieścił się w granicach 75–90% średniej unijnej).

W 2018 r. udziały poszczególnych podregionów w generowaniu PKB województwa kształtowały się na poziomie od 2,5% (w żyrardowskim) do 60,5% (w mieście Warszawie); w 2010 r. od 2,6% do 60,7%. W porównaniu z 2010 r. cztery podregiony zwiększyły swój udział w tworzeniu produktu krajowego brutto – najbardziej warszawski zachodni (o 0,8 p. proc.). Natomiast udziały pięciu podregionów zmniejszyły się – najbardziej radomskiego (o 0,5 p. proc.). PKB wytworzony w podregionie miasto Warszawa stanowił w 2018 r. 13,6% ogółu wartości wytworzonej w całym kraju; w porównaniu z 2010 r. udział ten zwiększył się o 0,4 p. proc.

W województwie mazowieckim wartość PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca jest wyraźnie zróżnicowana w poszczególnych podregionach – w 2018 r. wskaźnik ten wyniósł od 37,5 tys. zł w radomskim do 163,4 tys. zł w mieście Warszawie, tj. odpowiednio od 42,3% do 184,3% średniej wojewódzkiej. W ciągu ośmiu lat rozpiętość między podregionami zmniejszyła się o 2,9 (do 142,0 p. proc.).

Wykres 40. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca według podregionów (ceny bieżące)
Odchylenia względne od przeciętnej wartości w kraju

Chart 40. Gross domestic product per capita by subregions (current prices)
 Relative deviations from the national average value

Pod względem wysokości PKB na 1 mieszkańca miasto Warszawa zajmuje pierwszą lokatę w Polsce, przewyższając średnią krajową o 195,8% (w 2010 r. o 198,7%). W pozostałych podregionach województwa PKB na 1 mieszkańca stanowił od 67,9% średniej krajowej (w radomskim) do 150,9% (w płockim); w 2010 r. od 68,4% (w ostrołęckim) do 139,9% (w płockim). A zatem rozpiętość między podregionami o najniższym i najwyższym wskaźniku zmniejszyła się o 2,4 (do 227,9 p. proc.).

W ciągu ośmiu lat odnotowano spadek o 1,4 p. proc. wskaźnika dyspersji PKB na 1 mieszkańca obliczonego na poziomie podregionów; w 2018 r. wyniósł on 55,4%, podczas gdy w 2010 r. – 56,8%.

¹ Bez Wielkiej Brytanii, która od 1 lutego 2020 r. nie jest już członkiem Unii Europejskiej.

Wskaźnik dyspersji (miara zróżnicowania) regionalnego PKB na 1 mieszkańca na poziomie podregionów (NUTS 3) został obliczony jako suma wartości bezwzględnych różnic między wartościami dla podregionów danego województwa a wartością PKB na 1 mieszkańca dla tego województwa, ważonych udziałem liczby ludności poszczególnych podregionów w województwie, wyrażona w procentach PKB na 1 mieszkańca dla danego województwa.

Wartość dodana brutto (WDB) wytworzona w województwie mazowieckim w 2018 r. wyniosła 418,4 mld zł. Wydajność pracy, mierzona wartością dodaną brutto przypadającą na 1 pracującego, wyniosła 159,7 tys. zł i była (w cenach bieżących) wyższa o 32,3% niż w 2010 r. Wydajność pracy była o 29,4% wyższa niż średnio w kraju, ale w ciągu ośmiu lat relacja ta obniżyła się o 1,8 p. proc.

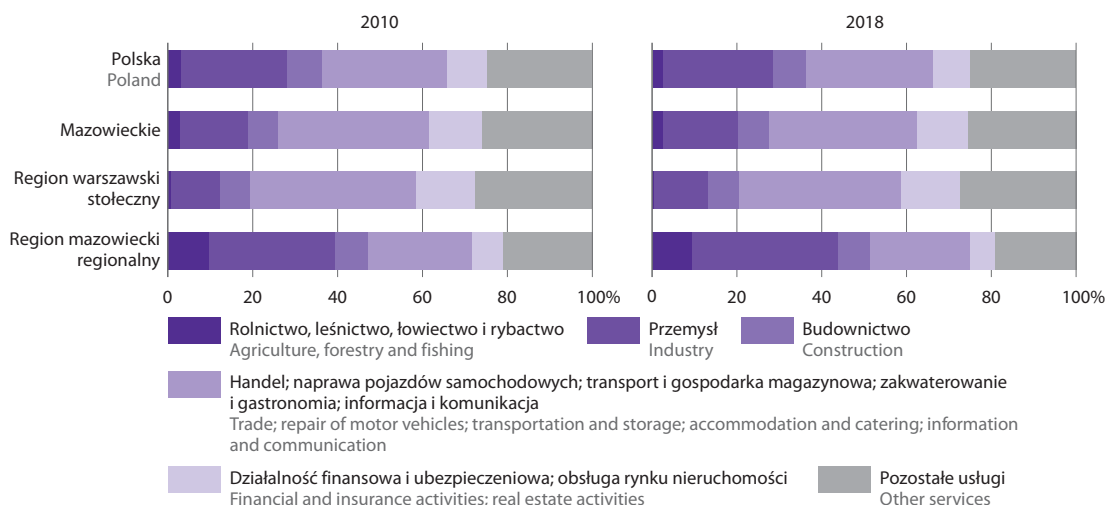
W latach 2010–2018 w województwie mazowieckim, podobnie jak w kraju, największy udział w generowaniu wartości dodanej brutto osiągnęły jednostki prowadzące działalność w zakresie handlu; naprawy pojazdów samochodowych; transportu i gospodarki magazynowej; zakwaterowania i gastronomii; informacji i komunikacji, a najmniejszy udział – jednostki działające w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie.

W 2018 r. jednostki prowadzące działalność w zakresie handlu; naprawy pojazdów samochodowych; transportu i gospodarki magazynowej; zakwaterowania i gastronomii; informacji i komunikacji wypracowały 34,9% WDB województwa, tj. więcej o 0,4 p. proc. w porównaniu z 2017 r., ale o 0,6 p. proc. mniej w porównaniu z 2010 r. Udział jednostek świadczących pozostałe usługi (w tym administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne) stanowił 25,5% WDB województwa i nie zmienił się w stosunku do 2017 r., ale do 2010 r. zmniejszył się o 0,4 p. proc. Jednostki przemysłowe wytworzyły 17,6% wartości dodanej brutto województwa, tj. tyle samo co w 2017 r., ale więcej o 1,6 p. proc. w odniesieniu do 2010 r. Jednostki prowadzące działalność finansową i ubezpieczeniową; obsługę rynku nieruchomości wytworzyły w 2018 r. 11,9% wojewódzkiej wartości dodanej brutto, tj. o 0,6 p. proc. mniej niż przed rokiem i niż osiem lat wcześniej. Jednostki budowlane wypracowały 7,4% WDB województwa, tj. więcej o 0,5 p. proc. niż w 2017 r. i o 0,1 p. proc. niż w 2010 r. Udział rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa w generowaniu wojewódzkiej wartości dodanej brutto w 2018 r. wyniósł 2,7%, tj. odpowiednio o 0,4 i o 0,1 p. proc. mniej niż w latach 2017 i 2010.

Struktura WDB według rodzajów działalności znacznie się różni między regionami tworzącymi makroregion województwo mazowieckie. O ile w regionie warszawskim stołecznym największy udział w WDB mają jednostki prowadzące działalność w zakresie handlu; naprawy pojazdów samochodowych; transportu i gospodarki magazynowej; zakwaterowania i gastronomii; informacji i komunikacji (38,3% w 2018 r.; 38,9% w 2010 r.), to w regionie mazowieckim regionalnym są to jednostki przemysłowe (odpowiednio 34,3% i 29,8%).

Wykres 41. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności (ceny bieżące)

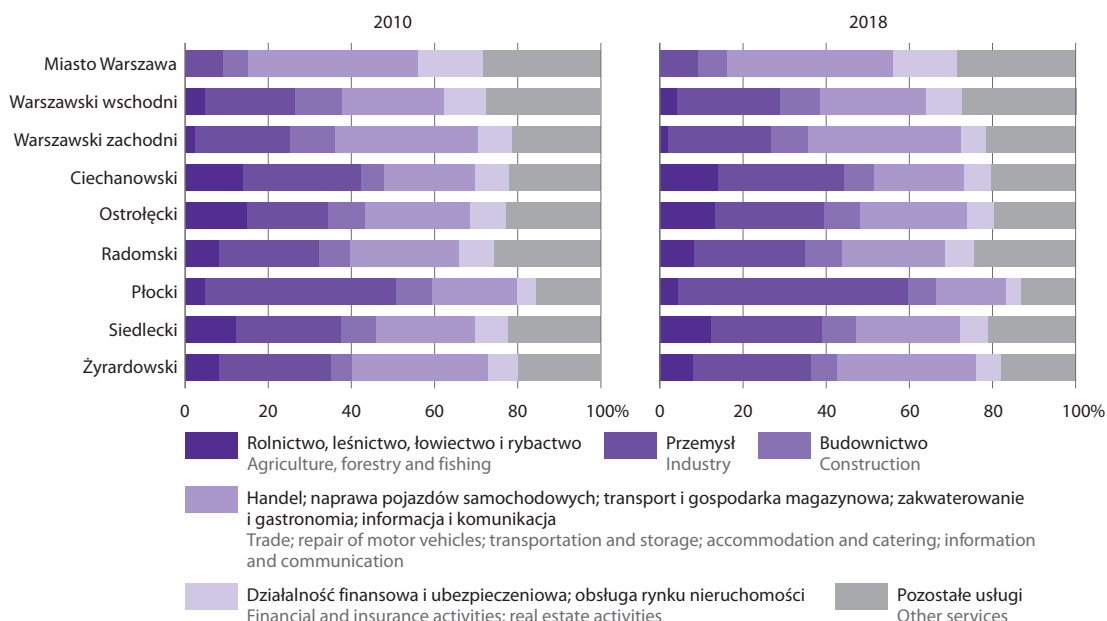
Chart 41. Gross value added by kind of activity (current prices)

Opisana struktura rodzajowa gospodarki różnie się przedstawia w poszczególnych podregionach. W 2018 r. odnotowano znaczne zróżnicowanie udziału jednostek przemysłowych w generowaniu wartości dodanej brutto – od 9,2% w mieście Warszawie do 55,2% w podregionie plockim (w 2010 r. odpowiednio od 9,0% do 45,9%). Udział podmiotów prowadzących działalność w zakresie handlu; naprawy pojazdów samochodowych; transportu i gospodarki magazynowej; zakwaterowania i gastronomii; informacji i komunikacji w tworzeniu wartości dodanej brutto kształtował się na poziomie od 17,0% w podregionie plockim do 39,8% w mieście Warszawie (w 2010 r. od 20,4% do 41,0%; w tych samych podregionach). Najmniej zróżnicowany był udział jednostek budowlanych – w 2018 r. od 6,2% w podregionie żyrardowskim do 9,6% w warszawskim wschodnim (w 2010 r. odpowiednio od 5,0% do 11,4%).

W latach 2010–2018 największe zmiany w strukturze rodzajowej gospodarki poszczególnych podregionów zaobserwowano w przemyśle (od plus 0,2 p. proc. w mieście Warszawie do plus 9,3 p. proc. w plockim). Nieco mniejsze zmiany miały miejsce w handlu; naprawie pojazdów samochodowych; transporcie i gospodarce magazynowej; zakwaterowaniu i gastronomii; informacji i komunikacji (od minus 3,4 p. proc. w plockim do plus 2,2 p. proc. w warszawskim zachodnim). Zmiany notowane w pozostałych rodzajach działalności zawierały się w przedziale od minus 3,2 do plus 1,7 p. proc.

Wykres 42. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności i podregionów (ceny bieżące)
Chart 42. Gross value added by kind of activity and subregions (current prices)

Struktura gospodarki według rodzajów działalności determinuje poziom wydajności pracy. Duży udział usług oraz przemysłu zazwyczaj podwyższa ogólny poziom wydajności, natomiast duży udział rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa – obniża go. Stąd wartość WDB w przeliczeniu na 1 pracującego jest wyraźnie zróżnicowana w poszczególnych podregionach województwa mazowieckiego. W 2018 r. wskaźnik ten wyniósł od 93,7 tys. zł w podregionie siedleckim do 199,9 tys. zł w plockim, tj. odpowiednio od 75,9% do 162,0% średniej krajowej. W 2010 r. zawierał się w przedziale od 76,8% średniej krajowej (w ostrołęckim) do 167,0% (w mieście Warszawie). W ciągu ośmiu lat rozpiętość między podregionami zmniejszyła się zatem o 4,1 (z 90,2 do 86,1 p. proc.).

6.2. Koniunktura gospodarcza

6.2. Business tendency

W kwietniu 2021 r. koniunktura gospodarcza oceniana była pozytywnie w większości badanych obszarów. Najbardziej optymistyczne oceny koniunktury formułowane były przez prowadzących działalność w zakresie informacji i komunikacji, natomiast najbardziej negatywne – przez firmy z sekcji zakwaterowanie i gastronomia.

Koniunktura gospodarcza to całokształt wskaźników życia gospodarczego charakteryzujących stan gospodarki danego kraju lub rynku, pozwalających ocenić tendencje rozwojowe; koniunktura podlega wskaźnikom zależnym głównie od cyklu koniunkturalnego, a także innych czynników: regularnych (np. sezonowe wahania popytu i podaży) i nieregularnych (np. urodzaj lub nieurodzaj w rolnictwie, wzrost lub spadek popytu na dany towar na rynku krajowym lub zagranicznym, kłęski żywiołowe).

Tablica 29. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności
Table 29. General business climate indicator by kind of activity

Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury General business climate indicator	I 2011	I 2016	I 2020	I 2021	IV 2021	IV 2021 Polska Poland
Przetwórstwo przemysłowe Manufacturing	17,1	13,7	14,9	4,0	6,6	-4,0
Budownictwo Construction	-12,8	-3,5	1,1	-10,2	-12,0	-13,7
Handel hurtowy Wholesale trade	15,5	10,5	7,8	-2,1	4,2	1,3
Handel detaliczny Retail trade	3,1	6,4	3,6	-17,9	-8,4	-8,3
Transport i gospodarka magazynowa Transportation and storage	2,1	7,8	10,1	-0,3	8,6	-0,8
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and catering	-5,8	-8,3	-1,7	-48,3	-34,8	-39,2
Informacja i komunikacja Information and communication	13,7	13,9	18,5	8,1	14,5	11,7

W kwietniu 2021 r. wskaźniki ogólnego klimatu koniunktury oceniane były pozytywnie w większości prezentowanych obszarów gospodarki. W ujęciu rocznym odnotowano wzrost ocen we wszystkich badanych rodzajach działalności. Największy wzrost w tym zakresie miał miejsce w transporcie i gospodarce magazynowej (o 51,8 pkt.). Wysokie wzrosty wskaźnika stwierdzono również w handlu detalicznym i przetwórstwie przemysłowym (odpowiednio o 47,0 pkt. i 39,2 pkt.). Najmniejszy wzrost ocen sygnalizowały firmy w sekcji budownictwo (wzrost o 30,2 pkt.).

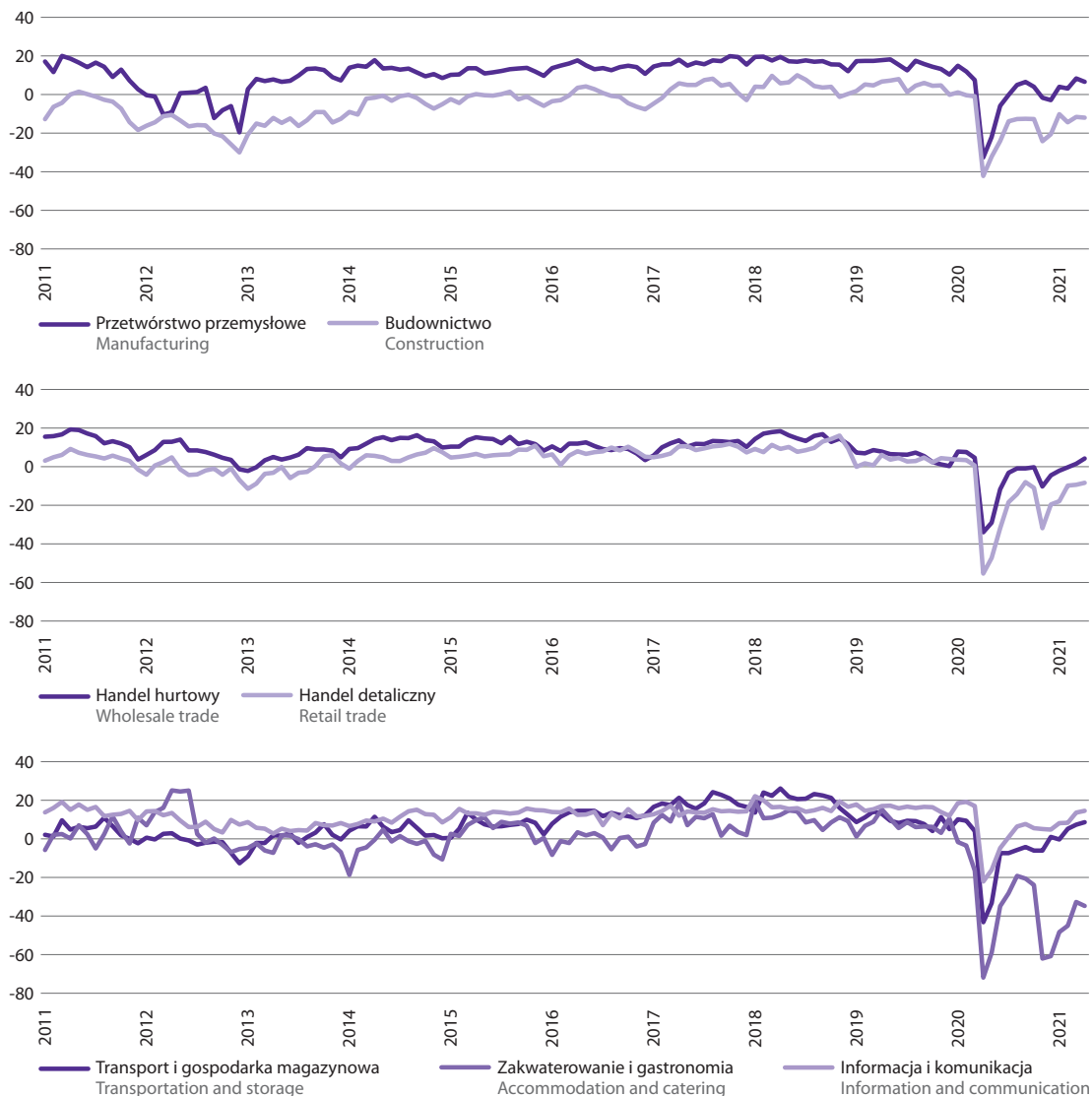
Wyniki badania przeprowadzonego w dniach 1–10 kwietnia 2021 r. wykazały, że w większości badanych rodzajów działalności menagerowie przewidywali, że wpływ pandemii koronawirusa COVID-19 w kwietniu 2021 r. spowoduje nieznaczne negatywne konsekwencje dla prowadzonej przez ich firmę działalności. Tylko w handlu detalicznym najczęściej twierdzono, że wpływ pandemii na prowadzoną działalność gospodarczą będzie poważny.

Odsetek przedsiębiorców nieodczuwających żadnych barier w prowadzeniu bieżącej działalności kształtował się w kwietniu 2021 r. od poziomu 16,0% w zakwaterowaniu i gastronomii do 2,4% w handlu detalicznym (przed rokiem od poziomu 12,6% w przetwórstwie przemysłowym do 1,5% w budownictwie).

W większości prezentowanych branż (z wyjątkiem przetwórstwa przemysłowego) w kwietniu 2021 r. ponad połowa firm za najbardziej istotną barierę w prowadzeniu działalności uznała niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej (najwięcej w zakwaterowaniu i gastronomii – 75,7%). Wśród innych barier przedsię-

biorstwa wymieniały najczęściej: niejasne, niespójne i niestabilne przepisy prawne, koszty zatrudnienia, niedostateczny popyt (najwięcej w zakwaterowaniu i gastronomii odpowiednio: 48,6%, 58,8% i 56,0%) oraz wysokie obciążenia na rzecz budżetu (najwięcej w handlu hurtowym – 42,0%).

Wykres 43. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności
Chart 43. General business climate indicator by kind of activity

W skali roku we wszystkich rodzajach działalności wzrosło znaczenie trudności wynikających z niejasnych, niespójnych i niestabilnych przepisów prawnych (od 1,3 p. proc. w handlu hurtowym do 18,0 p. proc. w zakwaterowaniu i gastronomii). Natomiast w większości badanych rodzajów działalności w znaczącym stopniu zmniejszyły się trudności związane z niedostatecznym popytem (od 16,8 p. proc. w transporcie i gospodarce magazynowej do 5,2 p. proc. w przetwórstwie przemysłowym). Tylko w budownictwie oraz zakwaterowaniu i gastronomii odnotowano wzrost znaczenia trudności wynikających z niedostatecznego popytu (odpowiednio o 1,5 p. proc. i 0,9 p. proc.).

Ponadto zwraca uwagę odnotowany w zakwaterowaniu i gastronomii znaczący wzrost ocen związanych z niepewnością ogólnej sytuacji gospodarczej (o 19,6 p. proc.) oraz z wysokimi kosztami zatrudnienia (o 16,8 p. proc.).

6.3. Przedsiębiorczość

6.3. Entrepreneurship

Podmioty gospodarki narodowej

Entities of the national economy

W województwie mazowieckim w 2020 r. została zachowana tendencja wzrostowa, utrzymująca się od 2012 r. liczby podmiotów gospodarki narodowej. Po najwyższym wzroście liczby podmiotów w ubiegłym roku, w omawianym wskaźnik był na poziomie 3,8% (mniej o 0,9 p. proc. r/r).

Podmiot gospodarki narodowej to osoba prawna, jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej oraz osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą.

W systemie REGON pojęcie podmiotu gospodarki narodowej jest tożsame z pojęciem jednostki prawnej. Posiadanie osobowości prawnej nie jest kryterium określenia podmiotu jako jednostki prawnej. Dane nie obejmują osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.

W województwie mazowieckim w końcu grudnia 2020 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 887329 podmiotów gospodarki narodowej, tj. 19,0% ogółu podmiotów zarejestrowanych w kraju. W stosunku do roku poprzedniego liczba podmiotów w województwie mazowieckim wzrosła o 3,8%, a w porównaniu z 2010 r. była wyższa o 30,3%. Zdecydowana większość, tj. 94,7% ogólnej liczby podmiotów należała do sektora prywatnego.

Tablica 30. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON
Stan w dniu 31 grudnia

Table 30. Entities of the national economy in the REGON register
As of 31 December

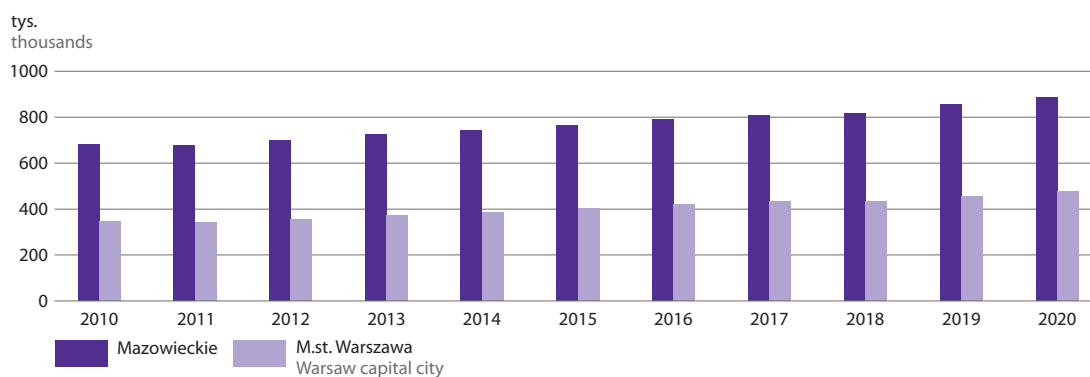
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	2020 Polska=100 Poland=100
Ogółem Total	681012	766030^a	854457^a	887329^a	19,0
sektor publiczny public sector	12830	12881	12101	12180	10,9
sektor prywatny private sector	668182	740534	812195	840461	18,8
W tym: Of which:					
spółki partnerships and companies	143033	199796	229538	241221	28,5
fundacje foundations	4641	7491	8481	8930	29,6
stowarzyszenia i organizacje społeczne associations and social organisations	12749	15676	16593	17035	14,2
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą natural persons conducting economic activity	486952	503036	559450	579055	17,4

^a W podziale według sektorów własności – bez podmiotów, dla których informacja o formie własności nie występuje w rejestrze REGON.

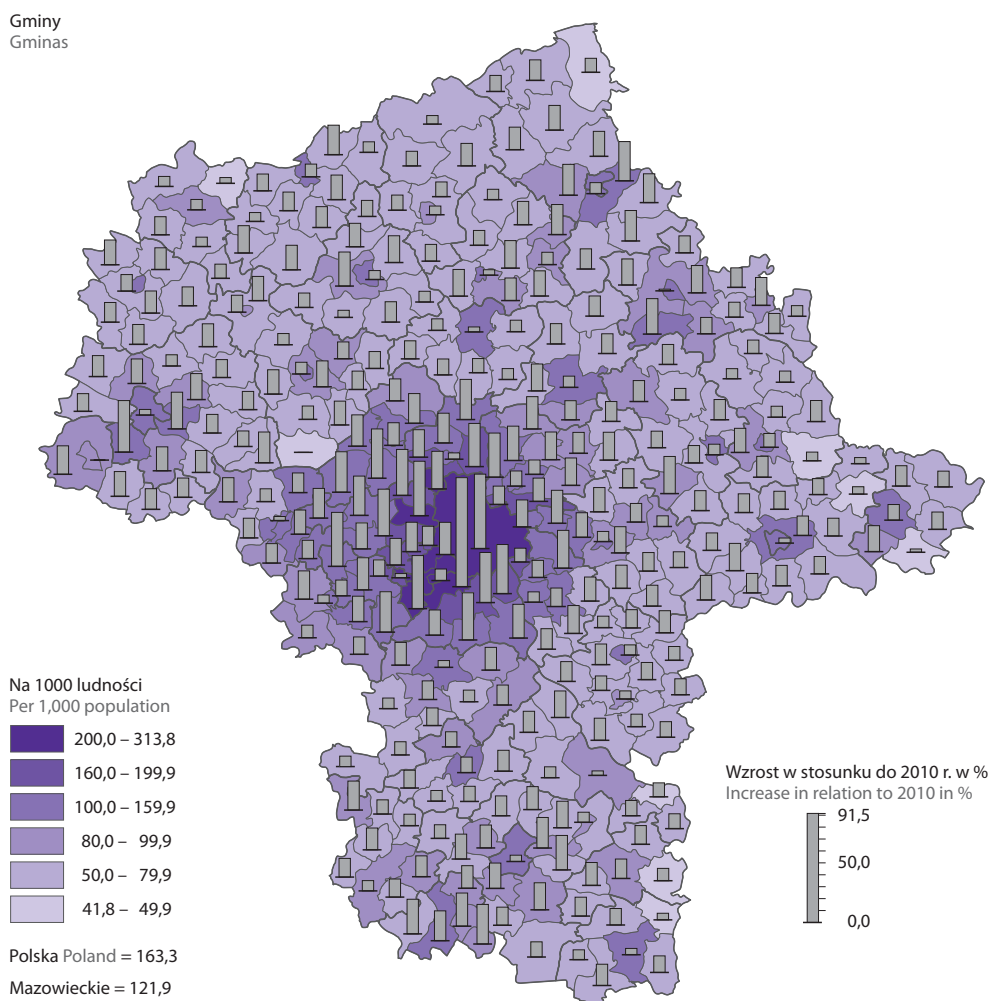
^a The division by ownership sectors does not include entities for which the information about ownership form does not exist in the REGON register.

Wykres 44. Podmioty gospodarki narodowej
Stan w dniu 31 grudnia
 Chart 44. Entities of the national economy
 As of 31 December

Mapa 38. Podmioty gospodarki narodowej w 2020 r.
Stan w dniu 31 grudnia
 Map 38. Entities of the national economy in 2020
 As of 31 December

W ujęciu terytorialnym wśród gmin i miast na prawach powiatów (oprócz m.st. Warszawy) w 2020 r. najwięcej podmiotów zarejestrowanych było: w m. Radom (25069), gm. Piaseczno (16959), m. Płock (12314). Natomiast najmniejsza liczba zarejestrowanych podmiotów występowała w gminach: Chotcza (106), Czeranów (119), Czarnia (126).

Największy liczbowy przyrost podmiotów w ciągu roku wśród gmin i miast na prawach powiatu (oprócz m.st. Warszawy) miały gminy: Piaseczno – więcej o 718 jednostki, m. Radom – więcej o 443, m. Marki – więcej o 377. Największy liczbowy ubytek zanotowano w gm. Kadzidło – mniej o 22 jednostek, gm. Dzieżdzia – mniej o 8, gm. Kuczbork-Osada i m. Łaskarzew – mniej o 4.

O poziomie przedsiębiorczości na danym obszarze świadczy wskaźnik przedsiębiorczości, który może być wyrażony liczbą podmiotów gospodarczych na 1000 ludności zamieszkującej dany obszar. W 2020 r. na 1000 mieszkańców województwa mazowieckiego przypadało 163,6 podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON. Najwyższą wartość wskaźnika dotyczyła gminy Lesznowola (313,8) oraz m.st. Warszawy (264,9), w dalszej kolejności gmin: Łomianki (232,1), Michałowice (226,2). Najniższym wskaźnikiem natężenia charakteryzowały się gminy: Przesmyki (41,8), Kuczbork-Osada (42,8), Przyłęk (43,6).

W 2020 r. w rejestrze REGON zarejestrowano 61837 nowych podmiotów gospodarki narodowej, tj. o 12,3% mniej niż w poprzednim roku. Osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą było 43753, tj. o 13,6% mniej niż w 2019 r., spółek handlowych 14713 – o 3,1% mniej niż w 2019 r., w tym spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego 70 – o 30,0% mniej w stosunku do roku poprzedniego.

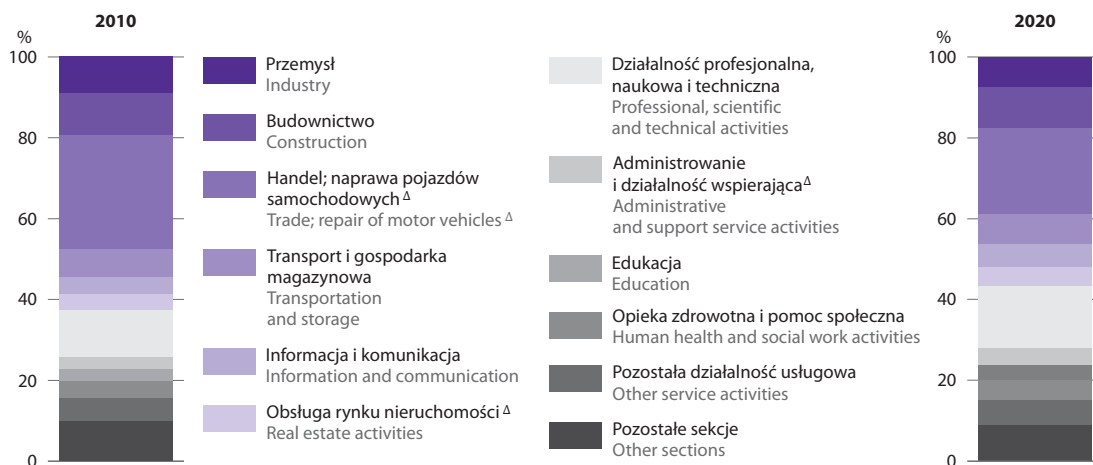
W ciągu roku z rejestru REGON wyrejestrowane zostały 29052 podmioty (o 12,2% mniej niż w 2019 r.) i były to głównie osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – 23925. W stosunku do 2019 r. liczba wyrejestrowanych osób fizycznych zmniejszyła się o 11,0%, a spółek handlowych o 14,3% (w tym spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego o 18,3%).

W 2020 r. wskaźnik mierzony stosunkiem liczby jednostek wykreślonych z rejestru do liczby jednostek nowo zarejestrowanych wyniósł 47,0%, co oznacza, że na każde 100 nowo zarejestrowanych podmiotów przypadało 47 zlikwidowanych.

W końcu grudnia 2020 r. najliczniejszą grupę podmiotów według rodzaju prowadzonej działalności stanowiły jednostki zajmujące się: handlem; naprawą pojazdów samochodowych – 189453 (przy 21,4% udziale tej sekcji w ogólnej liczbie podmiotów w województwie), działalnością profesjonalną, naukową i techniczną – 134572 (udział 15,2%), budownictwem – 90034 (udział 10,1%) oraz przemysłem – 66987 (udział 7,5%).

Wykres 45. Podmioty gospodarki narodowej według wybranych sekcji PKD Stan w dniu 31 grudnia

Chart 45. Entities of the national economy by selected PKD sections
As of 31 December

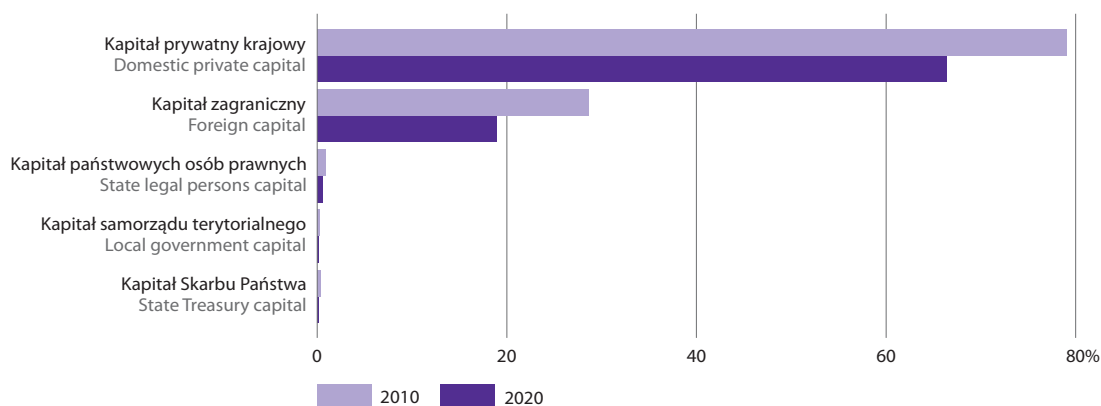
Najliczniejszą grupą w strukturze podmiotów według form prawnych, były osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W końcu grudnia 2020 r. ich udział w ogólnej liczbie podmiotów wyniósł 65,3% (o 6,2 p. proc. mniej w stosunku do 2010 r.), w dalszej kolejności były spółki 27,2% (o 6,2 p. proc. więcej niż w 2010 r.), w tym najliczniejsze wśród nich spółki handlowe stanowiły 20,5% (o 7,4 p. proc. więcej niż w 2010 r.) oraz cywilne 6,6% (o 1,3 p. proc. mniej niż w 2010 r.).

Wśród spółek handlowych według rodzaju kapitału w 2020 r. największy udział miały spółki handlowe o kapitale prywatnym krajowym 77,0% (o 4,7 p. proc. więcej niż w 2010 r.), w dalszej kolejności spółki handlowe o kapitale zagranicznym 21,9% (o 4,3 p. proc. mniej niż w 2010 r.), państwowych osób prawnych 0,7% (o 0,1 p. proc. mniej niż w 2010 r.), samorządu terytorialnego 0,2% (o 0,1 p. proc. mniej niż w 2010 r.) oraz Skarbu Państwa 0,1% (o 0,3 p. proc. mniej niż w 2010 r.).

Działalność spółek handlowych koncentrowała się głównie w sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych 24,1% (o 8,0 p. proc. mniej niż w 2010 r.), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna 16,8% (o 2,1 p. proc. więcej niż w 2010 r.), budownictwo 10,2% (o 0,4 p. proc. mniej niż w 2010 r.), przemysł 9,3% oraz informacja i komunikacja 9,2% (w 2010 r. odpowiednio mniej o 2,6 p. proc. oraz o 0,8 p. proc. więcej).

Wykres 46. Spółki handlowe według rodzaju kapitału^a
Stan w dniu 31 grudnia

Chart 46. Commercial companies by type of capital^a
As of 31 December

^a Danych dotyczących liczby spółek według rodzaju kapitału nie należy sumować na „ogółem”, ponieważ ujmują one spółki według występowania w nich rodzaju kapitału, a nie kapitału przeważającego.

^a Figures for the number of companies by capital type should not be sum to „total” as they list companies by share of capital type rather than their predominant capital.

Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna

Research and development as well as innovation activity

W 2019 r. nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową były o 14,7% wyższe w porównaniu z rokiem poprzednim. Największy wzrost odnotowano w sektorze szkolnictwa wyższego (o 29,5%). Udział pracujących w B+R wyrażony w EPC na 1000 osób aktywnych zawodowo w 2019 r. był o 0,1 wyższy niż w roku poprzednim. W województwie mazowieckim w latach 2017–2019 innowacje wprowadziło 20,4% przedsiębiorstw przemysłowych i 15,0% przedsiębiorstw usługowych.

Działalność badawcza i rozwojowa (B+R) jest to ogół działań polegających na prowadzeniu i wspieraniu badań naukowych i prac rozwojowych. Jest to praca twórcza, prowadzona w sposób metodyczny, podejmowana w celu zwiększenia zasobów wiedzy, w tym wiedzy o człowieku, kulturze i społeczeństwie oraz w celu tworzenia nowych zastosowań dla wiedzy już istniejącej.

W 2019 r. w województwie mazowieckim wartość nakładów wewnętrznych poniesionych na prace B+R wyniosła 10889,5 mln zł i była o 14,7% wyższa niż w roku poprzednim. Nakłady te stanowiły 36,0% ogółu nakładów przeznaczonych na tą działalność w kraju; najwięcej w Polsce. Podobnie jak w latach wcześniejszych, w strukturze nakładów wg rodzajów kosztów dominowały nakłady bieżące, które w 2019 r. wyniosły 9067,3 mln zł, tj. 83,3% (w kraju 82,4%), pozostałe środki zostały przeznaczone na nakłady inwestycyjne.

Analizując strukturę nakładów według rodzajów prowadzonych badań można stwierdzić, że w 2019 r. ponad połowa środków finansowych została przeznaczona na prace rozwojowe – 5568,7 mln zł. Na pozostałe rodzaje badań tzn. badania podstawowe i stosowane przeznaczono odpowiednio 34,9% i 13,9% ogółu nakładów na B+R.

Nakłady wewnętrzne na działalność B+R to wartość prac badawczych i rozwojowych danej jednostki wykonanych przez jej własne zaplecze badawcze, niezależnie od źródeł ich finansowania.

Tablica 31. Nakłady wewnętrzne^a na działalność B+R według źródeł finansowania (ceny bieżące)
Table 31. Intramural expenditure^a on R&D by source of funds (current prices)

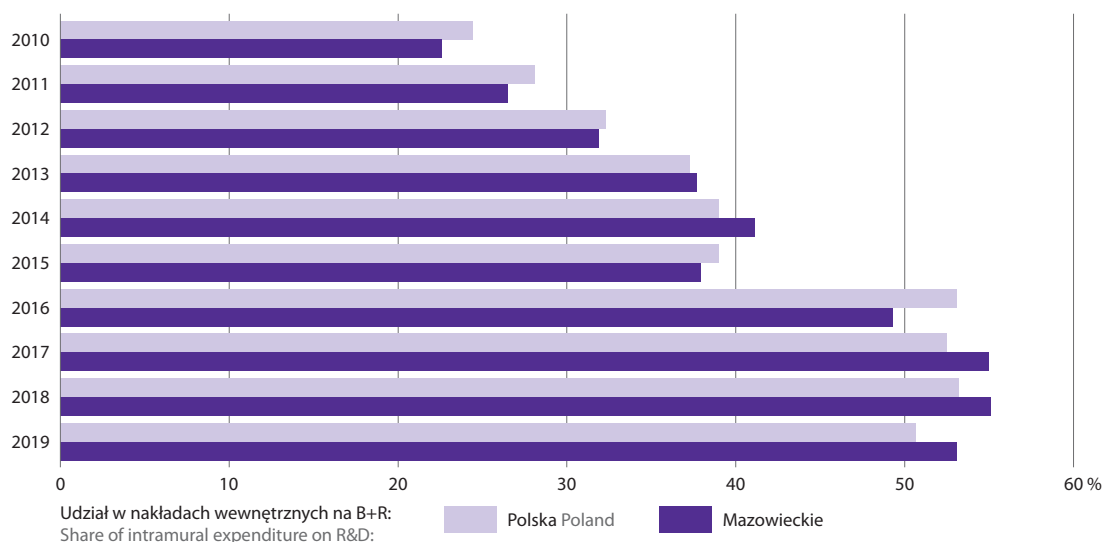
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	4248,7	6946,1	9497,8	10889,5
sektor finansujący: funding sector:				
Rządowy Government	2760,7	3133,1	3121,8	3922,4
Przedsiębiorstw Business enterprises	962,3	2631,2	5230,7	5779,6
Szkolnictwa wyższego Higher education	49,6	76,4	287,5	204,5
Prywatnych instytucji niekomercyjnych Private non profit	10,2	20,8	37,2	88,2
Zagranica Abroad	465,9	1084,6	820,6	894,8

a Bez amortyzacji środków trwałych.
a Excluding depreciation of fixed assets.

Biorąc pod uwagę sektory finansujące działalność badawczą i rozwojową, warto odnotować znaczący udział finansowania projektów B+R przez sektor przedsiębiorstw. W 2019 r. udział środków pochodzących z tego sektora wyniósł 53,1% i był o 30,5 p. proc. wyższy w stosunku do 2010 r. W skali kraju udział ten był niewiele niższy (50,7%) i był o 26,3 p. proc. wyższy niż w 2010 r.

Wykres 48. Udział nakładów wewnętrznych na działalność B+R finansowanych przez sektor przedsiębiorstw w nakładach wewnętrznych na działalność B+R

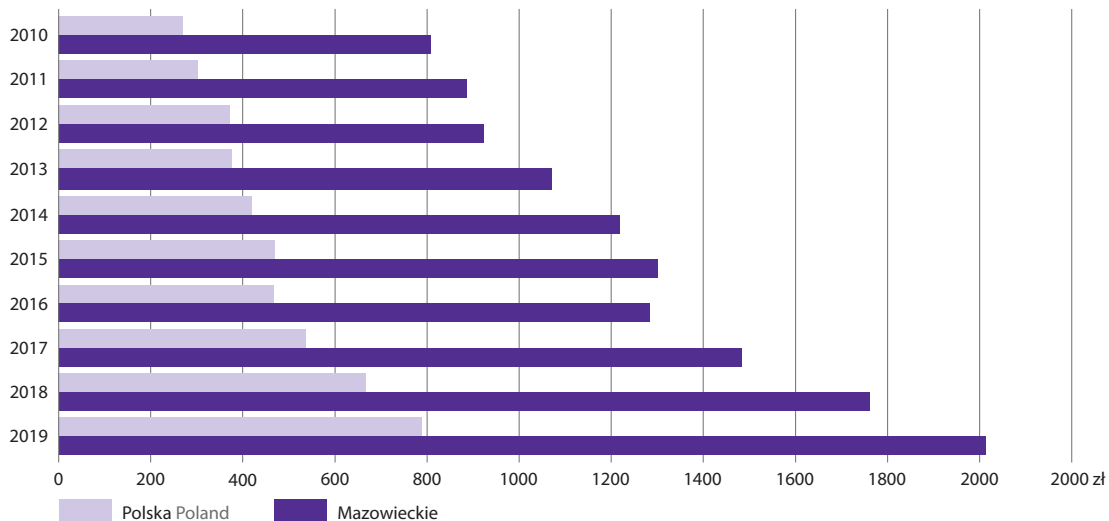
Chart 48. Share of intramural expenditure on R&D financed from business enterprise sector in intramural expenditure on R&D

Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2019 r. wyniosły 2012 zł, przy wskaźniku dla Polski kształtującym się na poziomie 789 zł. Pomijając rok 2016, w którym odnotowano spadek, wskaźnik ten systematycznie rośnie; w porównaniu z 2018 r. był o 251 zł wyższy (w kraju o 121 zł wyższy).

Wykres 47. Nakłady wewnętrzne^a na działalność B+R na 1 mieszkańca

Chart 47. Intramural expenditure^a on R&D per 1 capita

^a Bez amortyzacji środków trwałych
^a Excluding depreciation of fixed assets.

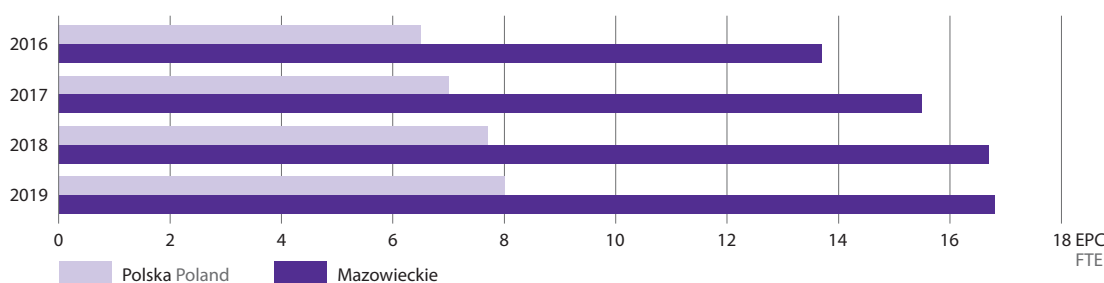
Personel wewnętrzny B+R są to osoby pracujące (zatrudnieni, pracujący właściciele oraz nieodpłatnie pomagający członkowie ich rodzin) w jednostce statystycznej, które wnoszą wkład w wewnętrzną działalność badawczą i rozwojową tej jednostki.

Ekwiwalenty pełnego czasu pracy (EPC) są to jednostki przeliczeniowe służące do ustalenia liczby osób faktycznie zaangażowanych w działalność B+R. Jeden EPC oznacza jeden osoborok poświęcony wyłącznie na działalność badawczą i rozwojową.

W 2019 r. rzeczywiste zaangażowanie osób w prowadzone badania naukowe i prace rozwojowe wyniosło 44008 ekwiwalentów pełnego czasu pracy (EPC) i wzrosło w skali roku o 0,6%. Liczba pracujących w B+R w województwie stanowiła 32,2% ogółu pracujących w kraju. Personel wewnętrzny B+R (mierzony w EPC) na 1000 osób aktywnych zawodowo wyniósł 16,8 (rok wcześniej – 16,7). Wskaźnik ten w województwie mazowieckim osiągnął najwyższą wartość w skali kraju i był o 8,8 wyższy niż w Polsce.

Wykres 49.
Chart 49.

Personel wewnętrzny B+R^a na 1000 osób aktywnych zawodowo^b
Internal R&D personnel^a per 1,000 economically active persons^b

a W ekwiwalentach pełnego czasu pracy (EPC). b Do obliczenia relacji przyjęto za podstawę (mianownik) liczbę aktywnych zawodowo i pracujących na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) – przeciętne w roku.

a In full time equivalent (FTE). b For calculating the ratios, as the base (denominator) numbers of economically active and employed persons were adopted on the basis of the Labour Force Survey (LFS) – annual averages.

Działalność innowacyjna obejmuje wszystkie działania o charakterze rozwojowym, finansowym i komercyjnym podejmowane przez przedsiębiorstwo, których zamierzonym celem jest innowacja. Działalność innowacyjna obejmuje także działalność badawczą i rozwojową (B+R), która nie jest bezpośrednio związana z tworzeniem konkretnej innowacji.

Badania dotyczące innowacji prowadzone są w dwóch grupach: wśród przedsiębiorstw przemysłowych oraz wśród przedsiębiorstw wybranych działów PKD w sektorze usług. Badaniami tymi objęte są przedsiębiorstwa, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

W latach 2017–2019 udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej ich liczbie wyniósł 20,4% dla przedsiębiorstw przemysłowych i 15,0% dla przedsiębiorstw usługowych. W analizowanym okresie poziom innowacyjności w województwie był wyższy niż średnio w kraju. Mazowieckie charakteryzowało się czwartym najwyższym w Polsce udziałem wśród przedsiębiorstw przemysłowych oraz drugim wśród przedsiębiorstw usługowych, które wprowadziły innowacje.

Tablica 32. Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzajów wprowadzonych innowacji
Table 32. Innovative enterprises by types of introduced innovations

Wyszczególnienie Specification	2008–2010	2013–2015	2016–2018	2017–2019	2017–2019 Polska Poland
	w % ogółu przedsiębiorstw		in % of total enterprises		
Przedsiębiorstwa przemysłowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Industrial enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	17,3	17,2	27,0	20,4	18,9
nowe lub ulepszone produkty new or improved products	12,1	11,5	20,2	15,6	13,6
nowe lub ulepszone procesy biznesowe ^a new or improved business processes ^a	12,8	13,2	22,0	16,7	15,3
Przedsiębiorstwa usługowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Service enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	15,6	11,8	27,5	15,0	11,9
nowe lub ulepszone produkty new or improved products	9,8	7,6	13,9	8,5	6,4
nowe lub ulepszone procesy biznesowe ^a new or improved business processes ^a	12,5	8,1	25,3	13,3	10,3

a W latach 2008–2010, 2013–2015, 2015–2017 dane dotyczą innowacji procesowych.

a In the years 2008–2010, 2013–2015, 2015–2017 the data relate to process innovations.

Wyniki badania działalności innowacyjnej wskazują, że w przedsiębiorstwach przemysłowych oraz usługowych wyższy był udział podmiotów, które w latach 2017–2019 wprowadziły innowacje procesów biznesowych (nowe lub ulepszone procesy biznesowe) niż innowacje produktowe (nowe lub ulepszone produkty).

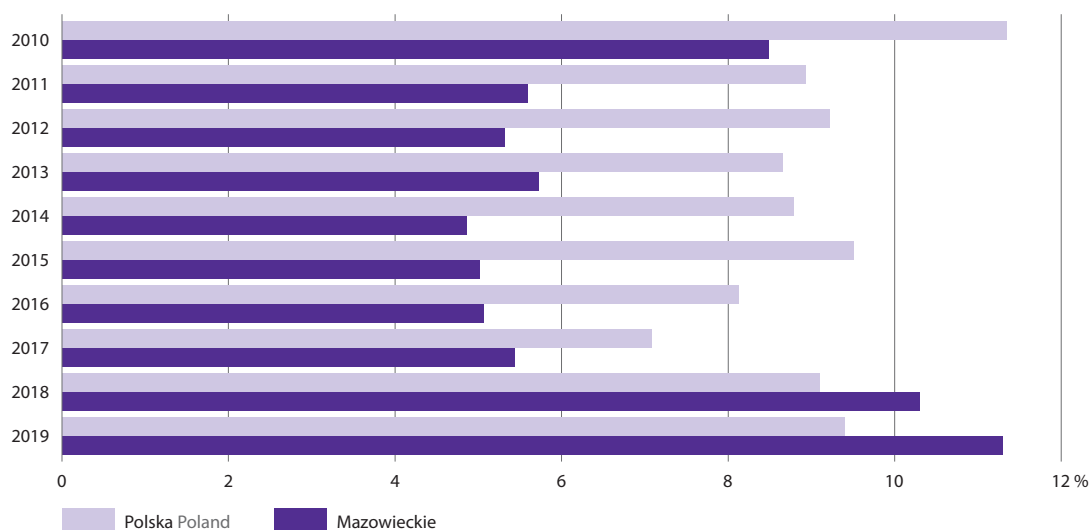
W województwie mazowieckim w latach 2017–2019 wśród przedsiębiorstw przemysłowych poziom innowacyjności wzrastał wraz z wielkością przedsiębiorstwa. W grupie przedsiębiorstw przemysłowych o liczbie pracujących 250 i więcej osób udział podmiotów innowacyjnych wyniósł 63,1% i był wyższy niż wśród podmiotów liczących od 10 do 49 pracujących oraz od 50 do 249 pracujących odpowiednio o 50,4 p. proc. i o 27,1 p. proc. Wysoki udział przedsiębiorstw innowacyjnych według rodzaju prowadzonej działalności odnotowano m.in. w działach: produkcja: napojów (46,4%), produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (42,4%) oraz produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych (39,4%).

W analizowanym okresie wśród przedsiębiorstw z sektora usług również najwyższy udział przedsiębiorstw innowacyjnych (52,3%) był w grupie podmiotów zatrudniających 250 i więcej osób. Było to o 42,3 p. proc. więcej niż w grupie przedsiębiorstw zatrudniających 10–49 osób i o 25,5 p. proc. więcej niż w podmiotach liczących 50–249 pracujących. W latach 2017–2019, podobnie jak w latach 2016–2018, wśród przedsiębiorstw usługowych najwyższy odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych odnotowano w działach: ubezpieczenia, reasekuracja i fundusze emerytalne (64,2%) oraz badania naukowe i prace rozwojowe (50,0%).

W skali kraju, w województwie mazowieckim w 2019 r. odnotowano najwyższe nakłady na innowacje poniesione zarówno przez przedsiębiorstwa przemysłowe, jak i usługowe. Ich udział stanowił odpowiednio 16,1% i 53,4% tych nakładów w kraju. W omawianym roku nakłady poniesione na działalność innowacyjną w grupie przedsiębiorstw przemysłowych wyniosły 3722,1 mln zł (o 5,2% mniej niż w 2018 r.), natomiast w grupie z sektora usług – 8217,8 mln zł (o 4,8% więcej). Koncentracja nakładów na innowacje zarówno w przemyśle, jak i w usługach była szczególnie silna w przedsiębiorstwach liczących 250 i więcej osób. Ich udział w nakładach na innowacje przedsiębiorstw ogółem w przemyśle wyniósł 76,0%, a w usługach – 77,6%.

Wykres 50. Udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem

Chart 50. Share of revenue of industrial enterprises from sale of new or improved products in total revenues from sales

W 2019 r. w przedsiębiorstwach przemysłowych udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych wprowadzonych na rynek w latach 2017–2019 w przychodach za sprzedaży ogółem wyniósł 11,3%. Było to o 1,0 p. proc. więcej niż udział przychodów w 2018 r. ze sprzedaży takich produktów wprowadzonych na rynek w latach 2016–2018. Dla przedsiębiorstw usługowych w 2019 r. wskaźnik ten wyniósł 4,9% wobec 5,3% w 2018 r. W omawianym roku w kraju udziały te były nieco niższe niż zanotowane w województwie zarówno w przypadku przedsiębiorstw przemysłowych, jak i usługowych o 1,9 p. proc.

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach

Use of information and communication technologies in enterprises

W 2020 r. dostęp do szerokopasmowego Internetu posiadały prawie wszystkie przedsiębiorstwa w województwie. Najczęściej w skali kraju korzystały z otwartych danych publicznych, jak również otrzymywały zamówienia przez sieci komputerowe. Odsetek podmiotów zatrudniających osoby posiadające specjalistyczne umiejętności w dziedzinie ICT wyniósł ponad 33%.

Pod pojęciem **technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT)** zwanych zamiennie technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, teleinformatycznymi lub technikami informacyjnymi kryje się rodzina technologii przetwarzających, gromadzących i przesyłających informacje w formie elektronicznej.

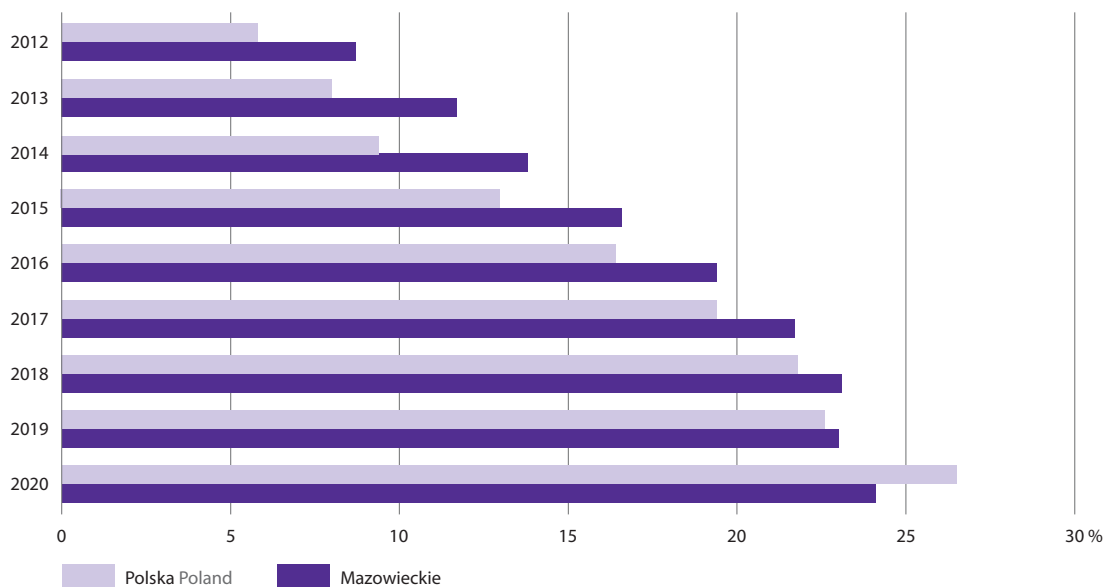
Badanie dotyczące wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach (SSI-01) obejmuje podmioty, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

W 2020 r. odsetek przedsiębiorstw posiadających dostęp do Internetu wyniósł 98,7% (o 2,3 p. proc. więcej niż w 2019 r.); wszyscy mieli dostęp poprzez łącze szerokopasmowe. W województwie 81,3% przedsiębiorstw wyposażało swoich pracowników w urządzenia przenośne pozwalające na mobilny dostęp do Internetu (o 3,0 p. proc. więcej niż w Polsce).

W mazowieckim w 2020 r. 86,9% ogółu przedsiębiorstw korzystało ze stałych szerokopasmowych połączeń internetowych, tj. o 1,6 p. proc. więcej niż w kraju. Najczęściej (33,1%) były one wyposażone w stałe łącza o prędkości „przynajmniej 100, ale mniej niż 500 Mbit/s”, w kraju 28,2%. Znaczący (27,8%) był również udział przedsiębiorstw, którym operatorzy dostarczają mniejszą przepustowość „przynajmniej 30, ale mniej niż 100 Mbit/s”; w Polsce 31,0%.

Wykres 51. Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu^a
Chart 51. Enterprises with Internet^a access

a Dostęp do Internetu o prędkości 30–100 Mbit/s.
a Internet access 30–100 Mbit/s.

Pod pojęciem **chmury obliczeniowej** rozumie się korzystanie ze skalowalnych usług ICT za pomocą Internetu. Usługi mogą obejmować dostęp do oprogramowania, korzystanie z określonej mocy obliczeniowej, przechowywanie danych. Wymienione usługi:

- dostarczane są przy wykorzystaniu serwerów usługodawcy,
- mogą być skalowalne w górę lub w dół (skalować można na przykład liczbę użytkowników czy też ilość przechowywanych danych),
- mogą być zmieniane lub dostosowywane na własne żądanie, to znaczy bez konieczności ingerencji usługodawcy,
- podlegają płatności w formie stałego abonamentu lub opłaty elastycznej skalkulowanej na podstawie ilości i rodzaju zakupionych usług.

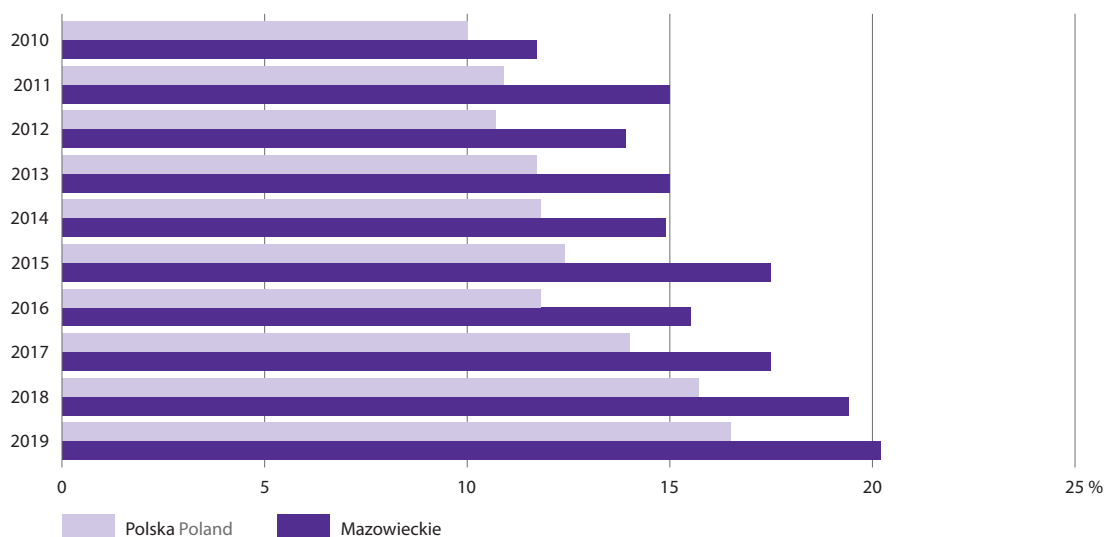
W województwie mazowieckim z płatnych usług chmury obliczeniowej korzystało w 2020 r. 34,5% przedsiębiorstw (o 10,1 p. proc. więcej niż w kraju). Odsetek ten był wyższy o 9,9 p. proc. w porównaniu z 2019 r. (w Polsce wyższy o 6,9 p. proc.). Spośród płatnych usług oferowanych w chmurze obliczeniowej najczęściej nabywano te związane z udostępnianiem poczty e-mail, oprogramowaniem biurowym oraz przechowywaniem plików.

Do **sprzedaży elektronicznej** zaliczyć należy zamówienia i rezerwacje składane na stronie internetowej przedsiębiorstwa (w sklepie internetowym, aplikacji, poprzez extranet), na internetowych platformach handlowych, w serwisach aukcyjnych oraz za pośrednictwem systemu EDI (elektroniczna wymiana informacji, która zapewnia automatyczne przetwarzanie). Z transakcji elektronicznych wykluczone są zamówienia składane pocztą elektroniczną (e-mail), faksem lub przez telefon. Do podstawowych cech odróżniających sprzedaż elektroniczną od sprzedaży tradycyjnej zaliczyć można dostępność ofert handlowych z wielu źródeł w krótkim czasie i o każdej porze.

W 2019 r. województwo mazowieckie zajmowało pierwszą lokatę w kraju pod względem sprzedaży elektronicznej. Odsetek przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia przez sieci komputerowe był o 3,7 p. proc. wyższy od średniej krajowej i wyniósł 20,2%. W porównaniu z 2018 r. wskaźnik ten zwiększył się o 0,8 p. proc.

Sprzedaż elektroniczną za pośrednictwem stron internetowych lub aplikacji mobilnych prowadzono ponad trzykrotnie częściej niż wykorzystując wiadomości typu EDI. Sprzedaż tą przedsiębiorstwa prowadzą głównie za pośrednictwem własnych stron internetowych lub aplikacji (86,6% przedsiębiorstw sprzedających przez strony), nieco rzadziej korzystają z zewnętrznych platform handlowych (46,5%).

Wykres 52. Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe
Chart 52. Enterprises receiving orders via computer networks

Otwarte dane publiczne wytworzone przez urząd administracji publicznej (lub na jego zlecenie), które są dostępne dla każdego zainteresowanego do wykorzystania, przetwarzania i udostępniania w dowolnych celach.

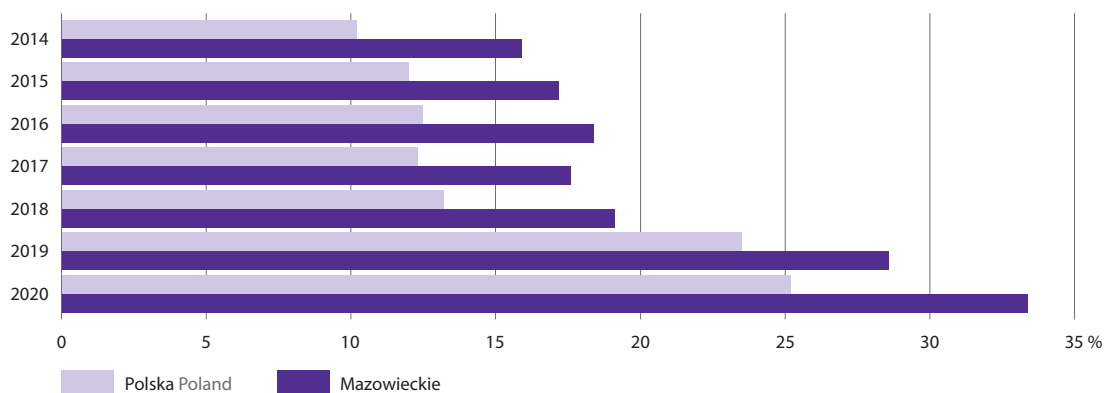
Jedną z wielu korzyści dostępu do Internetu jest możliwość wykorzystania ogólnodostępnych danych udostępnianych przez administrację publiczną. Otwarte dane publiczne dla każdego zainteresowanego stanowią użyteczne źródło informacji do przetwarzania, planowania i podejmowania decyzji biznesowych. W 2019 r. w województwie mazowieckim z otwartych danych publicznych korzystało co piąte przedsiębiorstwo (najczęściej w kraju). Przedsiębiorstwa wykazywały największe zainteresowanie danymi z kategorii gospodarka i finanse (17,8%), natomiast najmniejsze – informacjami z zakresu kultury, sportu i rekreacji (2,8%). Odsetek przedsiębiorstw identyfikujących dane publiczne, które mogłyby być wykorzystane w celach biznesowych, lecz nie zostały udostępnione w ramach otwartych danych publicznych wyniósł 4,1% (o 0,3 p. proc. więcej niż w kraju).

Za **specjalistów w dziedzinie ICT** uważa się pracowników, dla których praca w obszarze ICT jest głównym zajęciem. Posiadają oni umiejętności np. w zakresie rozwoju, obsługi, utrzymania systemów lub aplikacji ICT.

W 2020 r. osoby posiadające specjalistyczne umiejętności w dziedzinie technologii informacyjno-komunikacyjnych w województwie mazowieckim były zatrudnione w 33,4% przedsiębiorstwach (28,6% przed rokiem). W kraju odsetek przedsiębiorstw zatrudniających specjalistów ICT był niższy i wyniósł 25,2% (23,5% przed rokiem).

W ramach podnoszenia kwalifikacji w dziedzinie technik informacyjnych, przedsiębiorstwa zapewniają swoim pracownikom szkolenia podnoszące kompetencje z tego zakresu; w 2019 r. – 25,8% (o 8,0 p. proc. więcej niż w Polsce). Szkolenia zapewniano zarówno specjalistom z zakresu ICT (13,6%), jak i pozostałym pracownikom (22,8%); w kraju odpowiednio 7,8% i 15,9%.

Wykres 53. Przedsiębiorstwa zatrudniające specjalistów ICT
Chart 53. Enterprises employing ICT specialists

Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych¹

Financial results of non-financial enterprises

W 2020 r. w województwie mazowieckim wyniki finansowe badanych przedsiębiorstw niefinansowych były wyższe niż uzyskane rok wcześniej, z wyjątkiem wyniku na operacjach finansowych i wyniku finansowego netto. Poprawił się wskaźnik poziomu kosztów oraz wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto. Przychody ze sprzedaży na eksport były niższe niż przed rokiem. Zmniejszył się także ich udział w przychodach netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółu podmiotów.

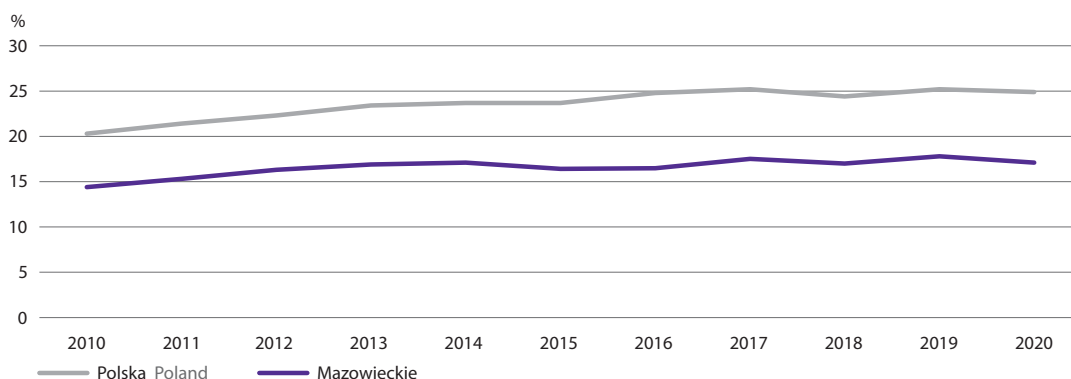
Przychody z całokształtu działalności uzyskane w 2020 r. przez przedsiębiorstwa mające siedzibę w województwie mazowieckim wyniosły 1060225,0 mln zł i w odniesieniu do poprzedniego roku były niższe o 1,8%. Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów zmniejszyły się o 2,0% do 1023286,4 mln zł. Ich spadek odnotowano w 8 spośród 16 sekcji, przy czym największy (w ujęciu wartościowym) w przetwórstwie przemysłowym oraz w transporcie i gospodarce magazynowej. Największy wzrost wystąpił w działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją.

¹ Dane dotyczą przedsiębiorstw niefinansowych prowadzących księgi rachunkowe, w których liczba pracujących wynosi 50 i więcej osób. Dane nie obejmują rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (sekcja A według PKD 2007); działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K według PKD 2007); szkół wyższych; samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej; instytucji kultury posiadających osobowość prawną oraz związków zawodowych, organizacji religijnych i politycznych.

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport (eksport) obejmują wewnątrzwspólnotową dostawę do krajów członkowskich UE oraz eksport do krajów pozaunijnych.

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport osiągnęły wartość 174868,9 mln zł, tj. poziom o 6,1% niższy niż w 2019 r. Udział sprzedaży na eksport w przychodach netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółu badanych podmiotów zmniejszył się z 17,8% do 17,1%. W ogólnej wartości sprzedaży eksportowej 76,8% stanowiły przychody ze sprzedaży produktów, natomiast 23,2% – przychody ze sprzedaży towarów i materiałów.

Wykres 54. Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem
Chart 54. Share of export in total revenue from sale of products, goods and materials

W 2020 r. koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności wyniosły 1009559,4 mln zł i w skali roku zmniejszyły się o 1,9%. Koszty bieżącej działalności poniesione przez badane podmioty były o 1,8% niższe niż przed rokiem. W strukturze rodzajowej tych kosztów zwiększył się udział wynagrodzeń brutto (o 0,9 p. proc.; do 16,2%), pozostałych kosztów rodzajowych (o 0,6 p. proc.; do 5,4%), amortyzacji (o 0,5 p. proc.; do 6,4%), a także ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń (o 0,2 p. proc.; do 3,6%). Zmniejszył się za to udział zużycia materiałów i energii (o 1,9 p. proc.; do 32,2%), usług obcych (o 0,2 p. proc.; do 29,9%) oraz podatków i opłat (o 0,1 p. proc.; do 6,3%).

Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów wyniosły 971258,3 mln zł i były niższe o 2,7%. Największy ich spadek (w ujęciu wartościowym) odnotowano w przetwórstwie przemysłowym oraz w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę. Największy wzrost, podobnie jak dla przychodów ze sprzedaży, miał miejsce w działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją.

Wyniki finansowe:

- wynik finansowy brutto oblicza się jako różnicę przychodów ogółem i kosztów ogółem;
- wynik finansowy netto (zysk lub strata) to wynik finansowy brutto pomniejszony o obowiązkowe obciążenia.

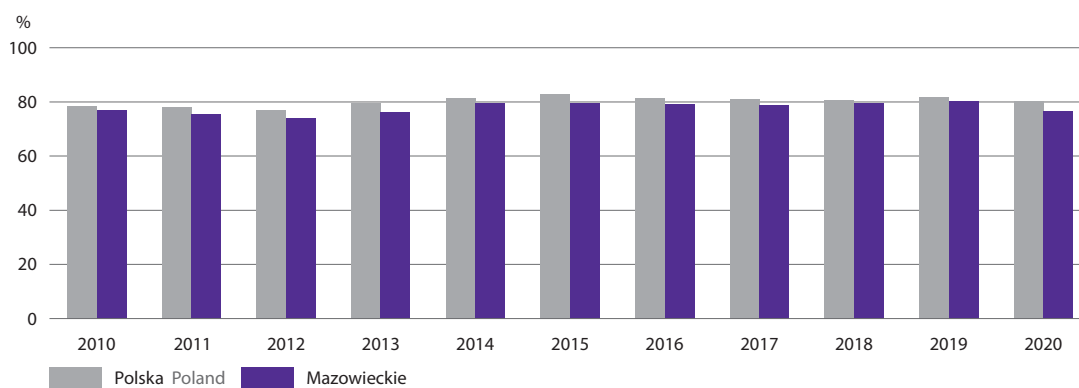
Wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ukształtował się na poziomie 52028,0 mln zł, co w odniesieniu do 2019 r. oznacza wzrost o 13,8%. Lepszy był również wynik na pozostałej działalności operacyjnej, który wyniósł 2187,1 mln zł wobec 1945,9 mln zł. Znacznie gorszy niż przed rokiem był natomiast wynik na operacjach finansowych (minus 3549,5 mln zł wobec 2122,9 mln zł), co było następstwem spadku przychodów finansowych (o 16,6%) przy jednoczesnym wzroście kosztów finansowych (o 14,7%).

Wynik finansowy brutto osiągnął wartość 50665,6 mln zł, tj. o 1,7% większą niż w 2019 r.; zysk brutto wyniósł 64132,0 mln zł, a strata brutto 13466,4 mln zł. Obciążenia wyniku finansowego brutto zwiększyły się w skali roku o 11,7% (do 10424,1 mln zł). W rezultacie wynik finansowy netto ukształtował się na poziomie 40241,5 mln zł i był niższy o 218,6 mln zł (tj. o 0,5%) od wyniku osiągniętego rok wcześniej; zysk netto zwiększył się o 16,3%, a strata netto o 131,3%. Największe pogorszenie wyniku finansowego netto odnotowano w przetwórstwie przemysłowym (o 3388,3 mln zł do 8988,4 mln zł) oraz w transporcie i gospodarce magazynowej (o 2704,9 mln zł do minus 413,2 mln zł). Z kolei największa poprawa wyniku finansowego netto miała miejsce w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 4946,3 mln zł do 10970,1 mln zł) oraz w informacji i komunikacji (o 1245,9 mln zł do 6491,7 mln zł).

Zysk netto w 2020 r. wykazało 76,7% badanych przedsiębiorstw, tj. o 3,7 p. proc. mniej niż przed rokiem. Udział przychodów przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej kwocie przychodów z całokształtu działalności osiągnął 77,7% i był mniejszy o 10,1 p. proc. niż w 2019 r.

Wykres 55. Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych

Chart 55. Share of the number of enterprises showing net profit in the total number of non-financial enterprises

Wskaźniki:

- wskaźnik poziomu kosztów to relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności sprzedaży brutto to relacja wyniku finansowego ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów do przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów;
- wskaźnik rentowności obrotu brutto to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu netto to relacja wyniku finansowego netto do przychodów ogółem;
- wskaźnik płynności finansowej I stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych);
- wskaźnik płynności finansowej II stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych).

W województwie mazowieckim w porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano poprawę opłacalności prowadzonej działalności gospodarczej. Wskaźnik rentowności sprzedaży brutto wzrósł o 0,7 p. proc. do 5,1%. Wskaźniki rentowności obrotu brutto i obrotu netto były wyższe odpowiednio o 0,2 i o 0,1 p. proc. niż przed rokiem i wyniosły stosownie 4,8% i 3,8%. W ogólnej liczbie badanych podmiotów zmniejszył się z 80,5% do 76,8% udział jednostek rentownych, tj. mających wskaźnik rentowności obrotu netto równy lub większy od zera. Poprawa wskaźnika rentowności obrotu netto w porównaniu z 2019 r. miała miejsce w 8 spośród 16 sekcji, przy czym największy wzrost dotyczył wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (z 5,7% do 10,6%). Do najbardziej opłacalnych rodzajów działalności w 2020 r. – obok wspomnianego już wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę – należały: dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja (wskaźnik 11,2%), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (8,8%) oraz informacja i komunikacja (8,3%).

W skali roku wzrosła wartość wskaźnika płynności finansowej I stopnia (o 7,9 p. proc.; do 54,2%) oraz II stopnia (o 6,9 p. proc.; do 118,1%).

W latach 2010–2020 rentowność mazowieckich przedsiębiorstw była na ogół niższa niż średnio w kraju (maksymalnie o 1,2 p. proc.), natomiast płynność finansowa w całym omawianym okresie była wyższa (nawet o 14,7 p. proc.).

Tablica 33. Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych
Table 33. Selected economic and financial indicators in the surveyed non-financial enterprises

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	2020 Polska Poland
	w % in %				
Wskaźnik poziomu kosztów Cost level indicator	94,7	95,7	95,4	95,2	95,6
Wskaźnik rentowności sprzedaży brutto Gross sales profitability indicator	4,6	4,7	4,4	5,1	4,8
Wskaźnik rentowności obrotu brutto Gross turnover profitability indicator	5,3	4,3	4,6	4,8	4,4
Wskaźnik rentowności obrotu netto Net turnover profitability indicator	4,4	3,6	3,7	3,8	3,6
Wskaźnik płynności finansowej I stopnia First degree financial liquidity indicator	50,3	49,2	46,3	54,2	43,9
Wskaźnik płynności finansowej II stopnia Second degree financial liquidity indicator	114,3	112,8	111,2	118,1	103,4

Aktywa obrotowe są częścią kontrolowanych przez jednostkę zasobów majątkowych wykorzystywanych w działalności operacyjnej o wiarygodnie określonej wartości, powstałych w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych. Obejmują zapasy (rzeczowe aktywa obrotowe) oraz krótkoterminowe: należności, inwestycje oraz rozliczenia międzyokresowe.

Wartość aktywów obrotowych badanych przedsiębiorstw na koniec 2020 r. wyniosła 404633,4 mln zł i była o 5,8% wyższa niż przed rokiem, przy czym należności krótkoterminowe były wyższe o 0,1%, inwestycje krótkoterminowe – o 19,0%, krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe – o 0,4%, natomiast zapasy były niższe o 0,6%. W rzeczowej strukturze aktywów obrotowych zwiększył się udział inwestycji krótkoterminowych (z 30,9% do 34,7%), obniżył się zaś udział należności krótkoterminowych (z 43,2% do 40,9%), zapasów (z 22,8% do 21,4%) oraz krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych (z 3,1% do 3,0%). W strukturze zapasów zwiększył się udział towarów (z 44,0% do 45,2%) oraz materiałów (z 28,4% do 28,7%), zmniejszył się natomiast udział półproduktów i produktów w toku (z 13,0% do 12,4%) oraz produktów gotowych (z 12,2% do 11,8%).

Aktywa obrotowe finansowane były głównie zobowiązaniami krótkoterminowymi, których udział w porównaniu finansowym tych aktywów stanowił 64,0% wobec 66,6% przed rokiem.

Zobowiązania długo- i krótkoterminowe (bez funduszy specjalnych) na koniec 2020 r. wyniosły 479394,2 mln zł i były o 16,2% wyższe niż przed rokiem. Zobowiązania długoterminowe stanowiły 45,9% ogółu zobowiązań (wobec 38,2% rok wcześniej). Wartość zobowiązań długoterminowych wyniosła 220227,9 mln zł i była o 39,7% większa niż w grudniu 2019 r. Zobowiązania krótkoterminowe badanych przedsiębiorstw wyniosły 259166,3 mln zł i w skali roku były wyższe o 1,7%, w tym zobowiązania z tytułu dostaw i usług – o 1,0%, a z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń i innych świadczeń – o 6,2%.

Relacja zobowiązań z tytułu dostaw i usług do należności z tego tytułu ukształtowała się w końcu 2020 r. na poziomie wyższym niż rok wcześniej (96,9% wobec 90,7%). Wartość zobowiązań wyższą od wartości należności odnotowano m.in. w handlu; naprawie pojazdów samochodowych oraz w zakwaterowaniu i gastronomii.

W porównaniu z 2019 r. nie odnotowano istotnych zmian w zakresie sprawności działania przedsiębiorstw. Cykl spłaty zobowiązań z tytułu dostaw i usług wydłużył się o 1 dzień (do 44 dni), cykl rotacji należności z tytułu dostaw i usług uległ skróceniu o 2 dni (do 45), a cykl rotacji zapasów pozostał na tym samym poziomie (30 dni).

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw

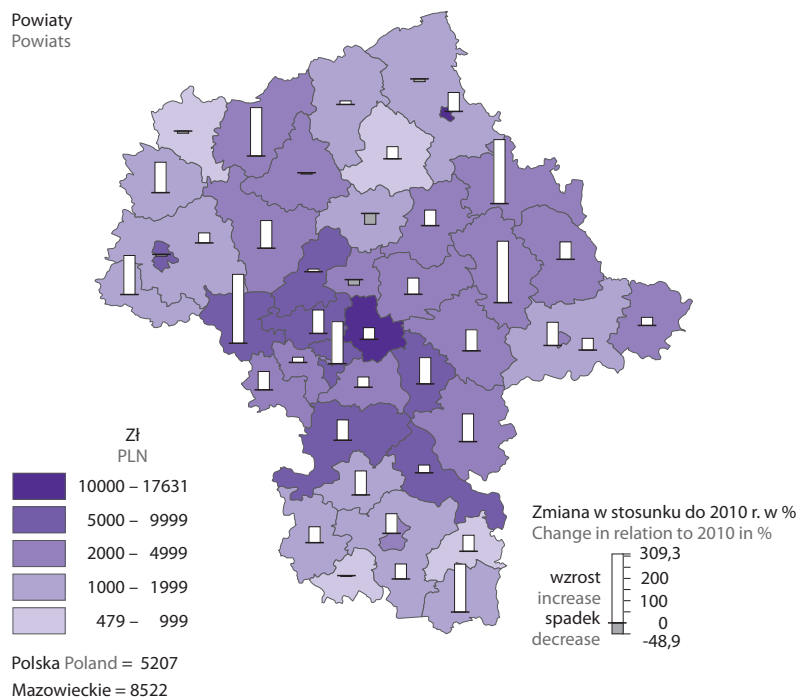
Investment outlays of enterprises

Rok 2020 był czwartym z kolei, w którym odnotowano wzrost nakładów inwestycyjnych badanych przedsiębiorstw niefinansowych w województwie mazowieckim (po spadku w 2016 r.). W porównaniu z rokiem poprzednim większe były nakłady na budynki i budowle, natomiast mniejsze – na zakupy. Wzrosła wartość kosztorysowa inwestycji nowo rozpoczętych, przy czym ich liczba była niższa niż w 2019 r.

Nakłady inwestycyjne to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji. Nakłady inwestycyjne dzielą się na nakłady na środki trwałe oraz pozostałe nakłady.

W 2019 r. nakłady inwestycyjne realizowane w województwie mazowieckim przez przedsiębiorstwa o liczbie pracujących powyżej 9 osób wyniosły 46116,8 mln zł, co stanowiło 23,1% ogółu nakładów w kraju. W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 8522 zł, tj. o 63,7% więcej niż średnio w kraju. W nowe obiekty majątkowe oraz ulepszenie istniejących stosunkowo najwięcej zainwestowano w Warszawie (17631 zł na mieszkańca) i w Ostrołęce (12890 zł). Relatywnie najniższy poziom nakładów inwestycyjnych był w powiecie żuromińskim (479 zł).

Mapa 39. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach^a na 1 mieszkańca w 2019 r. (ceny bieżące)
Map 39. Investment outlays in enterprises^a per capita in 2019 (current prices)

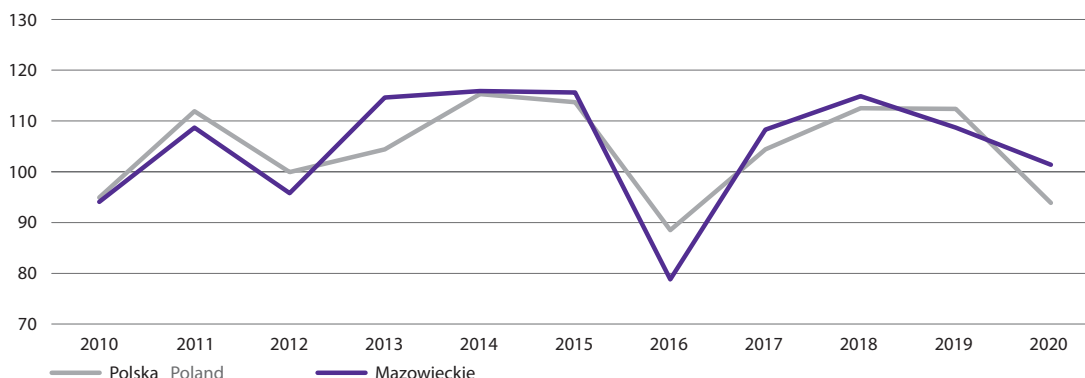

^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.
^a Data concern economic entities employing more than 9 persons; according to investment location.

Nakłady inwestycyjne poniesione w 2020 r. przez badane przedsiębiorstwa niefinansowe² mające siedzibę na terenie województwa mazowieckiego wyniosły 51724,1 mln zł i były (w cenach bieżących) o 1,4% wyższe od zrealizowanych rok wcześniej. W kraju wartość nakładów inwestycyjnych – licząc w cenach bieżących – zmniejszyła się w skali roku o 6,1%.

Wykres 56. Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw niefinansowych (ceny bieżące)
Rok poprzedni=100

Chart 56. Indices of investment outlays of non-financial enterprises (current prices)
Previous year=100

Nakłady na środki trwałe to nakłady na: budynki i budowle (obejmują budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej), w tym m.in. roboty budowlano-montażowe, dokumentacje projektowo-kosztorysowe; maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (łącznie z przyrządami, ruchomościami i wyposażeniem); środki transportu; inne, tj. melioracje wodne, poprawę walorów (ulepszenie) gruntów, inwentarz żywy (stado podstawowe) i zasadzenia wieloletnie oraz odsetki od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji.

Pozostałe nakłady to nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji oraz inne koszty związane z realizacją inwestycji. Nakłady te nie zwiększają wartości środków trwałych.

Tablica 34. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych (ceny bieżące)
Table 34. Investment outlays of non-financial enterprises (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Ogółem: w milionach złotych Total: in million PLN	29917,4	47791,1	50991,5	51724,1
Polska=100 Poland=100	33,5	35,0	31,9	34,5
W tym – w % – nakłady na: Of which – in % – outlays on:				
budynki i budowle buildings and structures	47,8	42,3	44,0	46,1
zakupy purchases	51,2	57,0	55,7	53,1
maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi machinery, technical equipment and tools	39,8	39,6	38,3	35,2
środków transportu transport equipment	11,4	17,4	17,4	17,9

² Dane dotyczą przedsiębiorstw niefinansowych prowadzących księgi rachunkowe, w których liczba pracujących wynosi 50 i więcej osób. Dane nie obejmują rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (sekcja A według PKD 2007); działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K według PKD 2007); szkół wyższych; samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej; instytucji kultury posiadających osobowość prawną oraz związków zawodowych, organizacji religijnych i politycznych.

Z ogólnej kwoty nakładów inwestycyjnych zrealizowanych w 2020 r. przez mazowieckie przedsiębiorstwa na budynki i budowle wydatkowano 23823,1 mln zł (o 6,1% więcej niż w 2019 r.), na maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia – 18211,4 mln zł (o 6,7% mniej), a na środki transportu – 9272,3 mln zł (o 4,4% więcej). Wartość zakupów inwestycyjnych osiągnęła 27483,7 mln zł i w porównaniu z rokiem poprzednim była niższa o 3,3%; udział zakupów w nakładach ogółem zmniejszył się w skali roku o 2,6 p. proc.

W porównaniu z 2019 r. odnotowano wzrost nakładów m.in. w transporcie i gospodarce magazynowej (o 14,5%), w administrowaniu i działalności wspierającej (o 9,4%) oraz w przetwórstwie przemysłowym (o 8,6%). Spadek nakładów miał miejsce m.in. w handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 20,0%), w zakwaterowaniu i gastronomii (o 17,0%) oraz w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 15,7%).

W omawianym roku inwestowały głównie przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie transportu i gospodarki magazynowej, na które przypadało 32,9% ogółu poniesionych nakładów, w zakresie przetwórstwa przemysłowego (21,0%), informacji i komunikacji (10,9%) oraz administrowania i działalności wspierającej (10,1%). W strukturze nakładów według sekcji w porównaniu z poprzednim rokiem najbardziej zwiększył się udział nakładów poniesionych przez przedsiębiorstwa zajmujące się transportem i gospodarką magazynową (o 3,8 p. proc.), natomiast największy spadek udziału dotyczył przedsiębiorstw zajmujących się wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę, a także handlem; naprawą pojazdów samochodowych (po 1,8 p. proc.).

Inwestorzy z województwa mazowieckiego w 2020 r. rozpoczęli realizację 38728 nowych inwestycji o łącznej wartości kosztorysowej 32948,4 mln zł; w porównaniu z rokiem poprzednim oznacza to odpowiednio spadek o 5,2% i wzrost o 6,2%. W kraju w omawianym okresie liczba inwestycji rozpoczętych była większa o 1,7%, a ich wartość kosztorysowa mniejsza o 7,8%. W województwie na ulepszenie (tj. przebudowę, rozbudowę, rekonstrukcję lub modernizację) istniejących środków trwałych przypadało 54,8% wartości kosztorysowej wszystkich inwestycji nowo rozpoczętych (rok wcześniej 62,3%). W porównaniu z 2019 r. znacznie wzrosła wartość kosztorysowa inwestycji rozpoczętych m.in. w dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji (o 94,7%), w budownictwie (o 74,1%) oraz w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 56,6%). Spadek wartości kosztorysowej inwestycji rozpoczętych notowano m.in. w obsłudze rynku nieruchomości (o 83,5%) oraz w handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 26,7%).

6.4. Produkcja i usługi

6.4. Production and services

Rolnictwo¹

Agriculture¹

Zbiory głównych ziemiopłodów rolnych (oprócz rzepaku i rzepiku) w 2019 r. były niższe niż przed rokiem. Na wielkość produkcji zbóż wpłynęło przede wszystkim zmniejszenie powierzchni tych upraw, natomiast na mniejsze zbiory buraków cukrowych, ziemniaków, warzyw i owoców wpłynęło zmniejszone plonowanie, spowodowane nadmiernym przesuszeniem gleby.

Badania pogłowia zwierząt gospodarskich przeprowadzone w czerwcu 2020 r. wykazały spadek w skali roku liczebności stada bydła oraz wzrost pogłowia trzody chlewnej. W przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych² przypadało 57 szt. bydła i 64 szt. trzody chlewnej; przed rokiem było to odpowiednio: 61 i 56 szt. Obsada bydła była większa niż przeciętna w kraju o 14 szt., natomiast obsada trzody chlewnej – mniejsza o 14 szt.

W 2020 r. na rynku rolnym w skupie wyższe niż przed rokiem były ceny pszenicy, żywca wołowego oraz mleka. Niższe były ceny żyta, ziemniaków, żywca wieprzowego i drobiowego.

Tablica 35. Plony wybranych ziemiopłodów rolnych
Table 35. Yields of selected agricultural crops

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
	z 1 ha w dt per 1 ha in dt				
Zboża ogółem Total cereals	28,4	28,2	28,9	30,3	36,7
w tym zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi of which basic cereals with cereal mixtures	27,4	27,1	26,6	28,8	35,2
w tym: of which:					
pszenica wheat	34,7	32,4	32,0	34,9	43,9
żyto rye	22,8	22,5	22,5	24,5	27,2
Rzepak i rzepik Rape and turnip rape	18,8	23,0	34,6	28,8	27,1
Ziemniaki ^a Potatoes ^a	222	180	261	215	214
Buraki cukrowe Sugar beets	449	562	608	533	575

a Bez ogrodów przydomowych.
a Excluding kitchen gardens.

Powierzchnia zasiewów zbóż ogółem w 2019 r. wyniosła 950,7 tys. ha i była o 10,7% mniejsza niż przed rokiem. Plony zbóż były wyższe, jednak zmniejszenie areалу wpłynęło na spadek produkcji. Zebrano 2882,2 tys. ton zbóż, czyli o 6,2% mniej niż rok wcześniej.

¹ Dane o powierzchni użytków rolnych, plonach, zbiorach (oraz udział w krajowej produkcji wybranych ziemiopłodów rolnych i ogrodnictwach) dotyczą 2019 r. – wstępne informacje wynikowe za 2020 r., obliczone na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020, dostępne będą na koniec czerwca 2021 r.

² Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich w dniu 1 czerwca 2020 r. przyjęto dane na temat użytków rolnych według stanu w dniu 1 czerwca 2019 r.

Powierzchnia uprawy zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi była mniejsza niż w 2018 r. o 11,2% i wyniosła 864,8 tys. ha, a zbiory – oszacowane na 2487,1 tys. ton – niższe o 3,9%. Plony zbóż uzyskane z jednostki powierzchni (28,8 dt/ha) były wyższe od ubiegłorocznych o 8,3%. Udział powierzchni zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w województwie w ogólnej powierzchni tych upraw w kraju wyniósł 12,1%, natomiast udział zbiorów – 9,9%. Plony były niższe niż przeciętne w kraju o 6,4 dt z 1 ha (o 18,2%).

W porównaniu z 2018 r. znacznie zmniejszyła się powierzchnia uprawy żyta (o 12,6%), co – pomimo wyższych plonów (o 8,9%) – wpłynęło na spadek produkcji. Zebrano 393,5 tys. ton tego ziarna, tj. o 4,7% mniej niż przed rokiem. Zbiory pszenicy oszacowane na 636,1 tys. ton były o 15,6% większe. Tak znaczny wzrost był wynikiem zwiększonej powierzchni uprawy (o 5,9%) i jednocześnie wyższej wydajności z jednostki powierzchni (o 9,1%).

W 2019 r. powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku wyniosła 45,9 tys. ha i była o 34,8% większa niż przed rokiem. Plony wyniosły 28,8 dt z 1 ha, a zbiory 132,4 tys. ton i w odniesieniu do 2018 r. były odpowiednio mniejsze o 16,8% i większe o 12,5%. Udział wojewódzkiego arealu rzepaku i rzepiku w krajowej powierzchni tych upraw wyniósł 5,2%, a udział zbiorów – 5,6%; średnie plony były wyższe o 1,7 dt z 1 ha (o 6,3%).

Powierzchnia uprawy ziemniaków (bez ogrodów przydomowych) w 2019 r. wyniosła 37,6 tys. ha, co w skali roku oznacza wzrost o 16,3%. Szacuje się, że rolnicy z naszego województwa zebrali 809,3 tys. ton ziemniaków, tj. o 3,8% mniej niż rok wcześniej. Plony były wyższe niż przeciętne w kraju – średnio z 1 ha wyniosły 215 dt wobec 214 dt. Zbiory ziemniaków stanowiły 12,5% zbiorów ogólnokrajowych.

Powierzchnia uprawy buraków cukrowych w 2019 r. wyniosła 19,8 tys. ha i w porównaniu z poprzednim rokiem była większa o 2,8%. Uzyskane z 1 ha powierzchni plony (533 dt) były niższe o 12,3%, a zbiory (1057,2 tys. ton) – mniejsze o 9,9%. Udział województwa w krajowej produkcji buraków cukrowych stanowił 7,6%; plony były niższe niż przeciętne w kraju o 42 dt z 1 ha, tj. o 7,3%.

Wykres 57. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych Stan w dniu 1 czerwca

Chart 57. Cattle density per 100 ha of agricultural land
As of 1 June

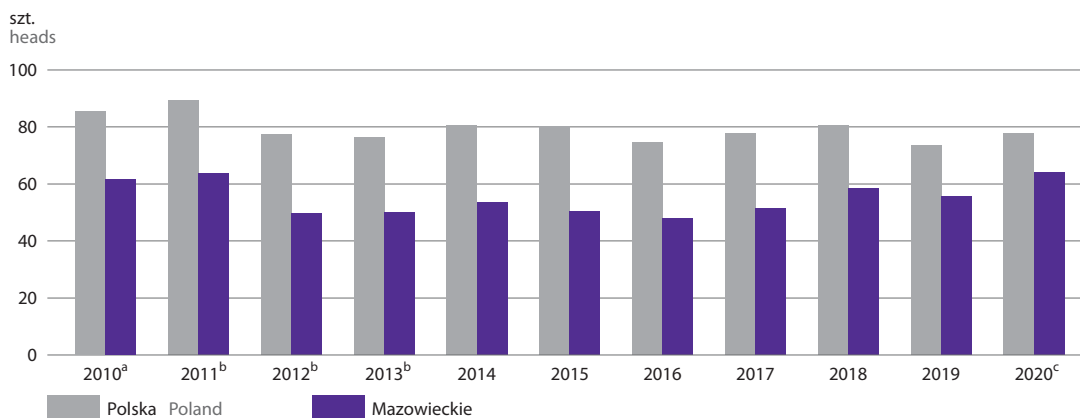
a Dane Powszechnego Spisu Rolnego według stanu w dniu 30 czerwca. b Stan w dniu 1 czerwca. Jako podstawę przeliczeń dla поголовья животных gospodarskich w dniu 1 czerwca 2020 r. przyjęto dane na temat użytków rolnych wg stanu w dniu 1 czerwca 2019 r. a Data of the Agricultural Census as of 30 June. b c As of 1 June. The data on agricultural land as of 1 June 2019 was used as the calculations for farm animal stocks on 1 June 2020.

Mazowieckie jest jednym z trzech województw w kraju (obok wielkopolskiego i podlaskiego), w których koncentruje się chów bydła. W czerwcu 2020 r. pogłowie bydła liczyło 1143,8 tys. szt., stanowiąc 18,0% pogłowia krajowego. W porównaniu ze stanem notowanym w czerwcu 2019 r. liczebność stada zmniejszyła się o 6,5% (tj. o 78,9 tys. szt.), a jego udział w ogólnym pogłowie bydła w kraju zmniejszył się o 1,2 p. proc. W strukturze stada bydła ogółem 45,5% stanowiły krowy, tj. o 0,2 p. proc. mniej niż przed rokiem; udział krów mlecznych zmniejszył się z 44,0% do 43,6%.

Na początku czerwca 2020 r. pogłowie trzody chlewnej wynosiło 1277,8 tys. szt. i było większe o 165,7 tys. szt. (tj. o 14,9%) niż rok wcześniej. Udział województwa w krajowym pogłowie tych zwierząt zwiększył się z 10,3% do 11,2%. W województwie mazowieckim w latach 2010–2020 pogłowie trzody chlewnej osiągnęło najwyższy stan w 2010 r. W kolejnych latach (z wyjątkiem roku 2014, 2017, 2018 i 2020) obserwowano redukcję pogłowia świń.

**Wykres 58. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych
Stan w dniu 1 czerwca**

Chart 58. Pigs density per 100 ha of agricultural land
As of 1 June

a Dane Powszechnego Spisu Rolnego według stanu w dniu 30 czerwca. b Stan w końcu lipca. c Stan w dniu 1 czerwca. Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich w dniu 1 czerwca 2020 r. przyjęto dane na temat użytków rolnych wg stanu w dniu 1 czerwca 2019 r.

a Data of the Agricultural Census as of 30 June. b As of the end of July. c As of 1 June. The data on agricultural land as of 1 June 2019 was used as the calculations for farm animal stocks on 1 June 2020.

W czerwcu 2020 r. pogłowie owiec (8,6 tys. szt.) było większe niż przed rokiem – w ujęciu względnym wzrost wyniósł 3,2%. Udział województwa w krajowym pogłowie owiec zmniejszył się o 0,1 p. proc. (do 3,0%). W skali roku o 9,8% zwiększyła się populacja maciorek owczych – do poziomu 5,9 tys. szt.

W czerwcu 2020 r. odnotowano wzrost w ujęciu rocznym pogłowia drobiu ogółem. O ile w 2019 r. jego liczebność wynosiła 37,5 mln szt., to rok później – 45,9 mln szt., stanowiąc 21,4% krajowego stada. Udział województwa w krajowym pogłowie drobiu zwiększył się o 3,6 p. proc. Należy dodać, że w strukturze pogłowia drobiu ogółem największy udział (90,0%) ma drób kurzy.

W 2020 r. skup zbóż podstawowych (z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego) wyniósł 699,7 tys. ton i był większy o 29,7% w odniesieniu do roku poprzedniego. Skupiono 470,0 tys. ton ziarna pszenicy, a żyta – 100,4 tys. ton, tj. stosownie więcej o 22,8% i o 15,7%. W latach 2010–2020 udział skupu zbóż ogółem od producentów z województwa mazowieckiego stanowił średnio 6,0% skupu krajowego. W 2020 r. udział ten wyniósł 6,6%, przy czym dla pszenicy – 6,9%, a dla żyta – 8,0%.

W 2020 r. producenci z województwa mazowieckiego dostarczyli do skupu 107,0 tys. ton ziemniaków. W latach 2010–2020 przeciętny udział skupu ziemniaków w krajowym skupie tego surowca wyniósł 4,0%; w 2020 r. – 5,5%.

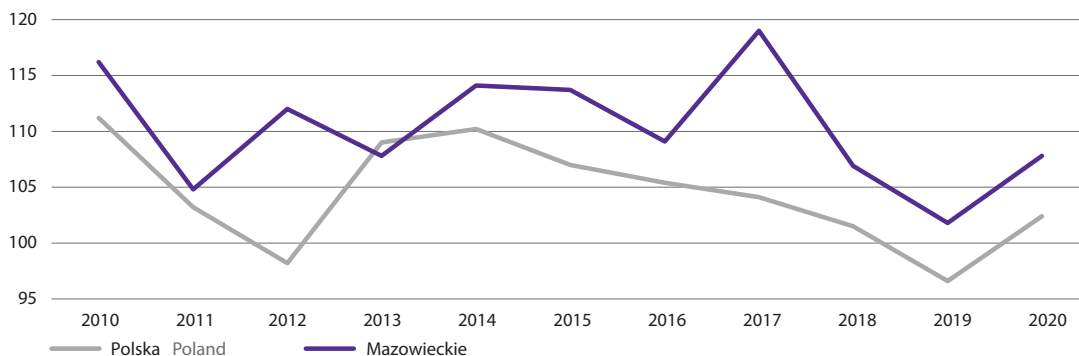
W ciągu 2020 r. skupiono 1571,2 tys. ton żywca rzeźnego (w wadze żywej), czyli o 7,8% więcej niż w 2019 r. Podaż żywca wieprzowego wyniosła 380,9 tys. ton i w skali roku była wyższa o 24,1%. Żywca wołowego skupiono 127,9 tys. ton, a drobiowego 1059,7 tys. ton, tj. odpowiednio mniej o 0,9% i więcej o 4,1%. Z analizy danych za lata 2010–2020 wynika, że dostarczony do skupu przez producentów z województwa mazowieckiego żywec rzeźny ogółem stanowił przeciętnie 19,1% skupu krajowego, w tym wieprzowy – 11,1% krajowego skupu tego surowca, wołowy – 17,5%, drobiowy – 26,0%. W 2020 r. udział skupu żywca rzeźnego ogółem wyniósł 24,6%, a omawianych gatunków żywca odpowiednio: 16,4%, 16,5%, 32,5%.

Wykres 59. Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w wadze żywej)

Rok poprzedni=100

Chart 59. Indices of total animals for slaughter procurement (in live weight)

Previous year=100

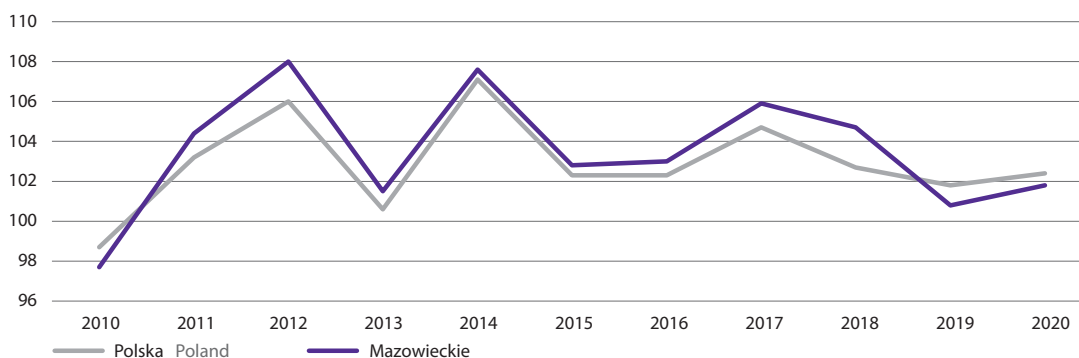
Skup mleka krowiego w 2020 r. (2626,8 mln litrów) był większy o 1,8% niż rok wcześniej. W latach 2010–2020 dostawy mleka do skupu od mazowieckich producentów stanowiły co roku ponad 20% ogólnokrajowego skupu tego surowca; w 2020 r. udział wyniósł 21,7%.

Wykres 60. Dynamika skupu mleka

Rok poprzedni=100

Chart 60. Indices of cows' milk procurement

Previous year=100

Przeciętne roczne ceny skupu obliczono jako iloraz wartości (w cenach bieżących bez VAT) i ilości poszczególnych produktów rolnych.

W 2020 r. wyższej niż przed rokiem podaży pszenicy do skupu towarzyszył wzrost cen tego ziarna. Średnio za 1 dt pszenicy płacono 76,04 zł, tj. o 1,1% więcej. Przeciętna cena skupu żyta (49,57 zł/dt), pomimo wyższych dostaw, była niższa niż przed rokiem o 15,1%. Cena żyta w województwie mazowieckim była niższa niż średnio w kraju o 11,4%, a w przypadku pszenicy przeciętna cena skupu była wyższa o 1,6%.

W 2020 r. przeciętne ceny ziemniaków jadalnych (bez wczesnych) w skupie spadły o 26,5% (do 84,48 zł/dt). Średnia cena ziemniaków była o 30,8% wyższa od przeciętnej w kraju.

Ceny skupu żywca wieprzowego w skupie w 2020 r. ukształtowały się na poziomie niższym niż w 2019 r. o 4,5%. Średnia roczna cena tego surowca wyniosła 5,20 zł/kg i była o 1,4% wyższa od przeciętnej ceny w kraju.

W 2020 r. przeciętna cena skupu żywca wołowego (6,45 zł/kg) była wyższa niż przed rokiem o 1,9%. Przy wyższych dostawach cena mleka wzrosła o 1,5% i wyniosła 137,00 zł za 100 litrów, natomiast cena żywca drobiowego obniżyła się o 5,9% i wyniosła 3,36 zł za 1 kg. Przeciętne ceny żywca wołowego dostarczonego do skupu przez producentów z województwa mazowieckiego były nieznacznie wyższe od średnich w kraju o 0,7%, natomiast ceny żywca drobiowego i mleka były niższe (odpowiednio o 4,4% i o 0,9%).

W województwie mazowieckim w 2019 r. w porównaniu z rokiem poprzednim, odnotowano spadek (w cenach stałych) zarówno globalnej, końcowej, jak i towarowej produkcji rolniczej odpowiednio o: 6,2%, 7,3% i 6,5%. Udział województwa w tworzeniu krajowej globalnej produkcji rolniczej wyniósł 17,4%, towarowej – 17,8%, a końcowej – 17,5%. O możliwościach produkcyjnych rolnictwa stanowiły gospodarstwa indywidualne, bowiem wytworzyły blisko 98% wojewódzkiej globalnej produkcji rolniczej. Końcowa produkcja rolnicza w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych wyniosła 8674 zł, wobec 8692 zł rok wcześniej.

Przemysł Industy

W 2020 r., w okresie pandemii COVID-19, w województwie mazowieckim produkcja sprzedana przemysłu (w cenach stałych) była wyższa niż przed rokiem. W porównaniu z 2019 r. odnotowano wzrost wydajności pracy, mierzonej wielkością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego oraz wzrost przeciętnego zatrudnienia w przemyśle.

Produkcja sprzedana przemysłu w czasie trwania pandemii COVID-19 w 2020 r. w województwie osiągnęła wartość 306292,8 mln zł (w cenach bieżących) i była o 5,6% (w cenach stałych) wyższa w odniesieniu do zanotowanej w 2019 r. oraz o 36,0% wyższa niż w 2015 r. Natomiast w skali kraju produkcja sprzedana przemysłu (w cenach stałych) zmniejszyła się o 1,0% w stosunku do 2019 r., lecz uległa zwiększeniu o 19,8% w porównaniu z 2015 r. W województwie w kolejnych kwartalnych okresach narastających w 2020 r. odnotowano wzrost produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach stałych) w skali roku odpowiednio: w I kwartale – o 4,9%, w I półroczu – o 3,9%, a w okresie trzech kwartałów – o 4,9%.

Dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** dotyczą działalności przemysłowej i nieprzemysłowej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych”, oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”. Dane obejmują podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Dane o **wartości produkcji sprzedanej przemysłu** prezentuje się bez VAT i podatku akcyzowego, natomiast łącznie z wartością dotacji przedmiotowych do wyrobów i usług – w tzw. cenach bazowych.

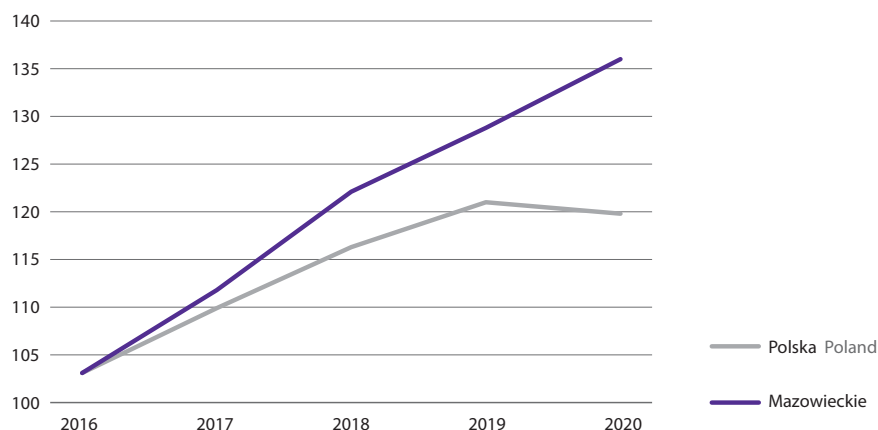
Tablica 36. Przemysł
Table 36. Industry

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące): Sold production of industry (current prices):				
w milionach złotych in million PLN	194035,5	237394,7	308352,8	306292,8
Polska=100 Poland=100	20,5	19,8	20,1	20,3
Udział produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w produkcji sprzedanej przemysłu (ceny bieżące) w % Share of sold production of manufacturing in sold production of industry (current prices) in %	79,2	79,3	82,3	82,3
Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w tys. Average paid employment in industry in thousands	321,3	348,9	380,6	388,2

Na ogólną wartość produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach bieżących) w 2020 r. w województwie mazowieckim złożyła się produkcja w sekcjach: przetwórstwo przemysłowe – 252140,8 mln zł, wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę – 44528,0 mln zł, dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja – 8573,6 mln zł, górnictwo i wydobywanie – 1050,4 mln zł. W większości sekcji przemysłu produkcja sprzedana (w cenach stałych) w 2020 r. była wyższa niż w 2019 r. Wzrost obserwowano w przetwórstwie przemysłowym (o 5,8%), w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 3,6%) oraz w dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji (o 18,2%). Spadek zaś wystąpił w górnictwie i wydobywaniu (o 0,3%).

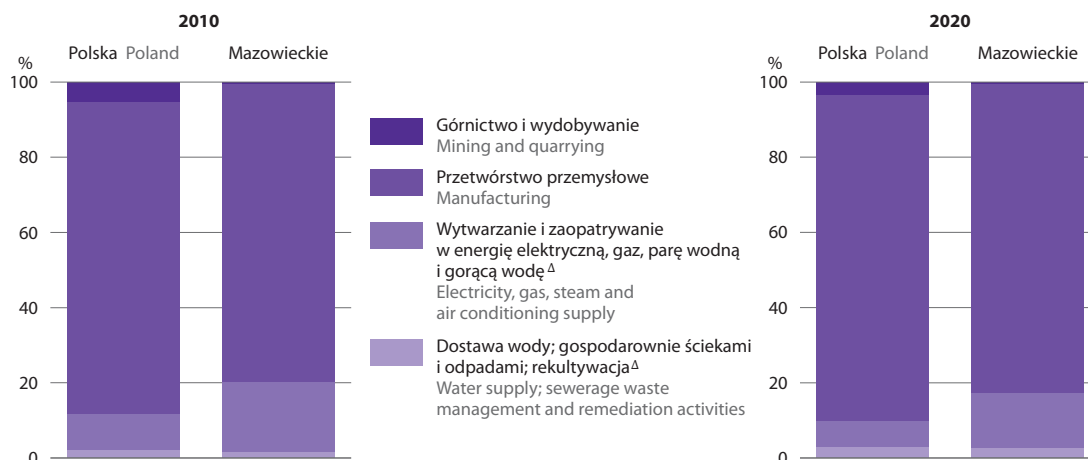
Wykres 61. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe)
2015=100

Chart 61. Indices of sold production of industry (constant prices)
2015=100

Największy udział w strukturze produkcji sprzedanej przemysłu odnotowano w sekcji przetwórstwo przemysłowe – 82,3% (na tym samym poziomie co w 2019 r.) oraz wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę – 14,5% (spadek o 0,6 p. proc.). Wśród działów przetwórstwa przemysłowego znaczący udział w produkcji sprzedanej przemysłu miały m.in.: produkcja artykułów spożywczych – 22,1%, komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych – 6,5%, chemikaliów i wyrobów chemicznych – 5,9%, urządzeń elektrycznych – 5,7%. Udział produkcji sprzedanej województwa w przychodach kraju wyniósł 20,3% (najwięcej w Polsce).

Wykres 62. Produkcja sprzedana przemysłu według sekcji PKD (ceny bieżące)
Chart 62. Sold production of industry by PKD sections (current prices)

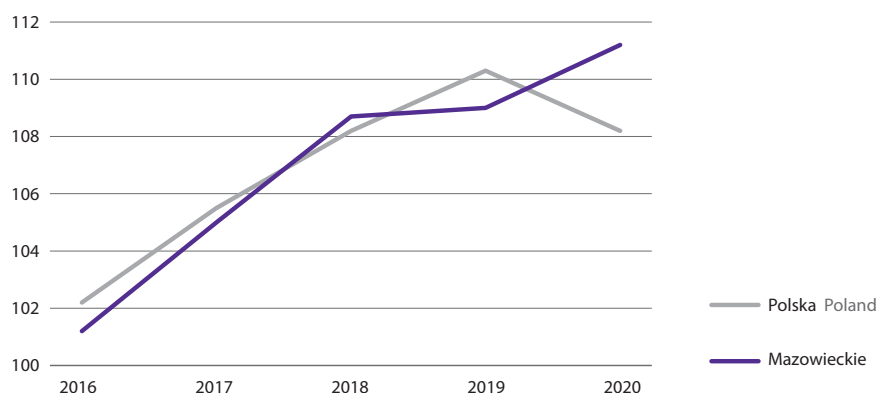

W 2020 r. znacznie wyższa niż przed rokiem (w cenach stałych) była sprzedaż w produkcji wyrobów farmaceutycznych (o 32,5%), na co wpływ miała m.in. pandemia COVID-19. Wzrost sprzedaży notowano również w produkcji komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (o 20,0%), pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (o 19,6%), pozostałej produkcji wyrobów (o 17,3%), urządzeń elektrycznych (o 12,3%), artykułów spożywczych (o 11,7%), wyrobów tekstylnych (o 10,7%), wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (o 7,0%), chemikaliów i wyrobów chemicznych (o 6,5%), wyrobów z drewna, korka słomy i wikliny (o 5,5%), wyrobów z metali (o 4,2%), maszyn i urządzeń (o 4,0%), naprawie, konserwacji i instalowaniu maszyn i urządzeń (o 2,3%). Natomiast w skali roku obniżyła się produkcja skór i wyrobów skórzanych (o 18,9%), poligrafii i reprodukcji zapisanych nośników informacji (o 14,0%), napojów (o 6,2%), wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (o 5,4%), metali (o 4,8%), odzieży i mebli (po 2,9%), papieru i wyrobów z papieru (o 1,2%), pozostałego sprzętu transportowego (o 0,8%).

W 2020 r. w województwie mazowieckim przeciętne zatrudnienie w przemyśle wyniosło 388,2 tys. osób i było o 2,0% wyższe niż przed rokiem. Nadal największy udział stanowili zatrudnieni w przetwórstwie przemysłowym (88,0%), a w następnej kolejności zatrudnieni w sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (6,5%). W przetwórstwie przemysłowym przeciętne zatrudnienie wyniosło 341,7 tys. osób i zwiększyło się o 2,3% w porównaniu z 2019 r., natomiast w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę – 25,1 tys. osób i obniżyło się o 2,3%. W kraju w 2020 r. przeciętne zatrudnienie w przemyśle było o 1,9% niższe niż w 2019 r.

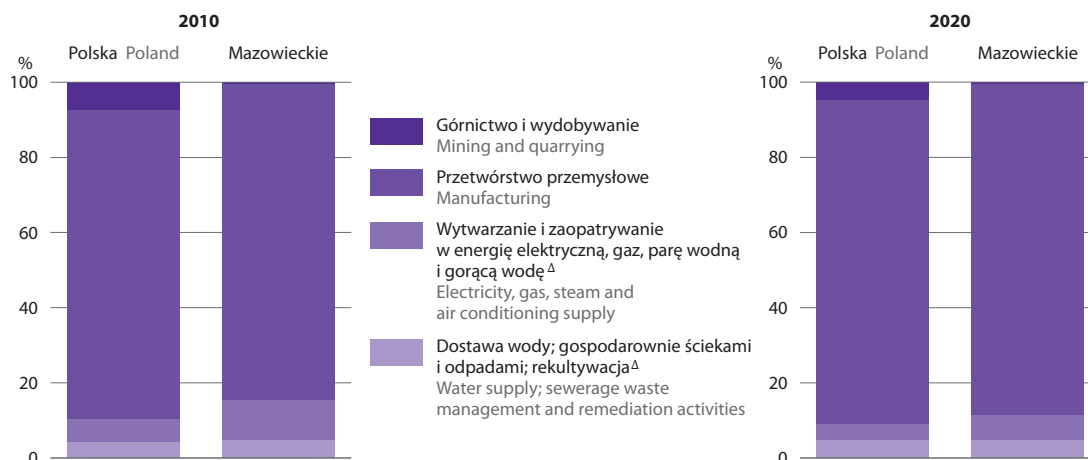
Wykres 63. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w przemyśle
2015=100

Chart 63. Indices of average employment in industry
2015=100

Wykres 64. Przeciętne zatrudnienie w przemyśle według sekcji PKD
Chart 64. Average paid employment in industry by PKD sections

Wydajność pracy w przemyśle, mierzona wartością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego, w 2020 r. w województwie mazowieckim wyniosła 789,1 tys. zł (w cenach bieżących) i była (w cenach stałych) o 3,6% wyższa niż przed rokiem. Wśród sekcji przemysłu najwyższą była w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę – 1772,4 tys. zł. (wzrost o 6,1%). W kraju w 2020 r. wydajność pracy w przemyśle była o 0,9% większa niż w 2019 r.

Budownictwo

Construction

W 2020 r., w okresie pandemii COVID-19, w województwie mazowieckim odnotowano spadek produkcji sprzedanej budownictwa w stosunku do roku poprzedniego. Niższa niż przed rokiem była produkcja budowlano-montażowa. Zmniejszyła się wydajność pracy w budownictwie, mierzona wartością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego oraz spadło przeciętne zatrudnienie.

W 2020 r. liczba mieszkań oddanych do użytkowania w województwie mazowieckim była największa od 2010 r. Wzrost rok do roku liczby oddawanych mieszkań utrzymuje się od 2016 r. Efekty rzeczowe budownictwa mieszkaniowego w województwie stanowią ok. 1/5 efektów krajowych.

W 2020 r. zaobserwowano niekorzystny wpływ pandemii COVID-19 na produkcję sprzedaną budownictwa w województwie mazowieckim. Produkcja sprzedana budownictwa (w cenach bieżących) ukształtowała się na poziomie 81032,3 mln zł i (po raz pierwszy od 2012 r.) zmniejszyła się o 2,5% w porównaniu z rokiem poprzednim (wobec wzrostu o 11,5% w 2019 r.). W kraju produkcja sprzedana budownictwa była o 0,4% wyższa od notowanej w roku poprzednim (wobec wzrostu o 10,6% w 2019 r.). Udział produkcji sprzedanej budownictwa województwa mazowieckiego w produkcji krajowej wyniósł 30,5% (najwięcej w kraju).

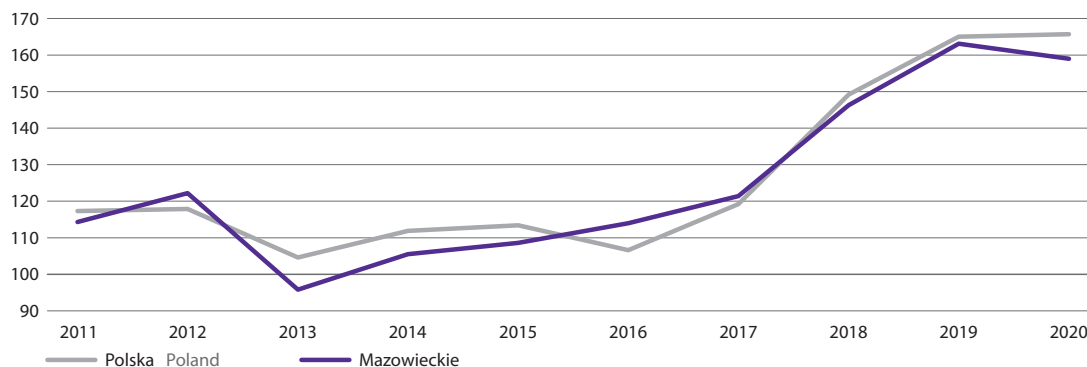
Dane o **produkcji sprzedanej budownictwa** dotyczą działalności budowlanej i niebudowlanej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji „Budownictwo”. Dane obejmują podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Tablica 37. Budownictwo
Table 37. Construction

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące): Sold production of construction (current prices):				
w milionach złotych in million PLN	50996,7	55323,2	83136,3	81032,3
Polska=100 Poland=100	31,8	30,4	31,4	30,5
Udział produkcji budowlano-montażowej w produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące) w % Share of construction and assembly production in sold production of construction (current prices) in %	40,5	35,4	27,4	27,9
Przeciętne zatrudnienie w budownictwie w tys. Average paid employment in construction in thousands	85,5	81,0	90,0	89,8

Wykres 65. Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące)
2010=100

Chart 65. Indices of sold production of construction (current prices)
2010=100

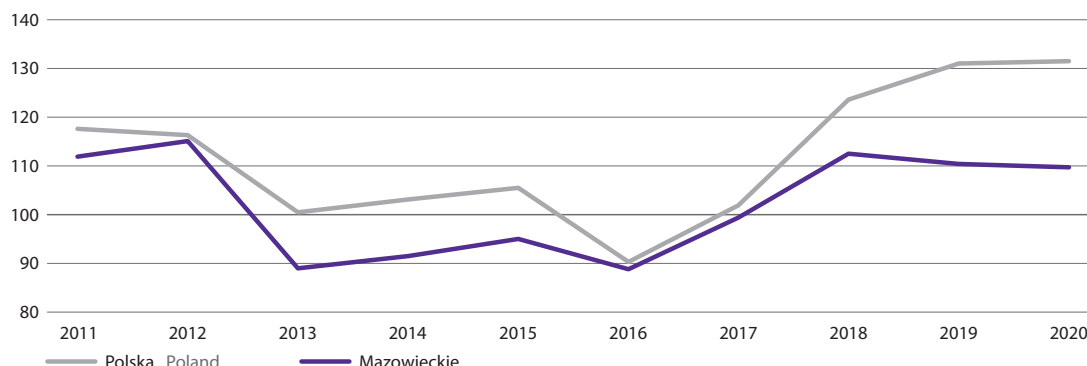

Dane o **sprzedaży produkcji budowlano-montażowej** dotyczą robót zrealizowanych na terenie kraju, wykonanych siłami własnymi (tj. bez podwykonawców) na rzecz zlecniodawców przez podmioty budowlane zaliczane zgodnie z PKD 2007 do sekcji „Budownictwo”. Obejmują roboty budowlane o charakterze inwestycyjnym, remontowym i konserwacyjnym oraz budownictwo tymczasowe na placach budów. Dane obejmują podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

W województwie produkcja budowlano-montażowa w 2020 r. wyniosła 22647,0 mln zł i zmniejszyła się w skali roku o 0,6% (wobec spadku o 1,9% w 2019 r.). Stanowiła ona 27,9% produkcji sprzedanej budownictwa. W kraju produkcja budowlano-montażowa była o 0,4% wyższa niż w 2019 r. (wobec wzrostu o 6,0% przed rokiem). Pod względem wartości produkcji budowlano-montażowej w województwo mazowieckie zajmowało 1. lokatę w kraju (20,9% produkcji krajowej), a pod względem wskaźnika dynamiki w porównaniu z rokiem poprzednim 10 miejsce.

Wykres 66. Dynamika produkcji budowlano-montażowej (ceny bieżące)
2010=100

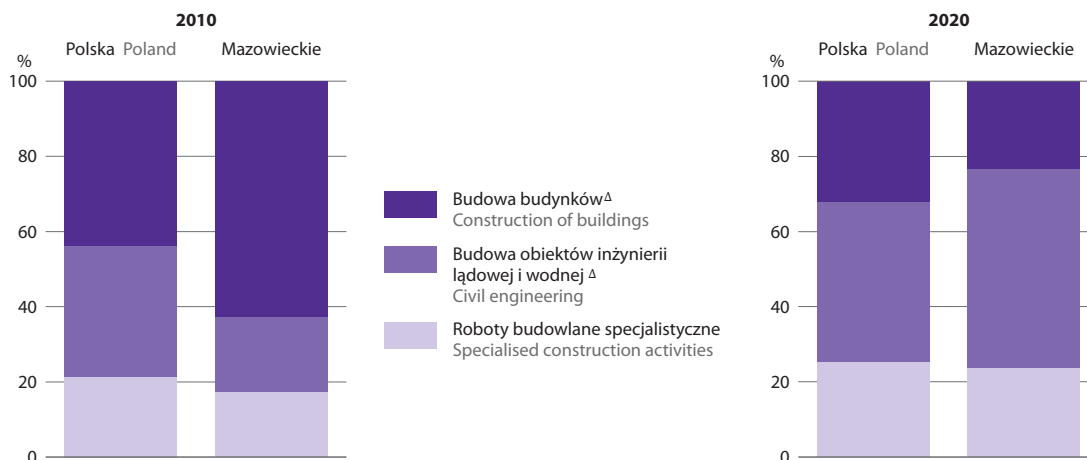
Chart 66. Indices of construction and assembly production (current prices)
2010=100

W 2020 r. spadek produkcji budowlano-montażowej w skali roku odnotowano w podmiotach zajmujących się głównie budową budynków (o 14,3%). Natomiast wzrost wystąpił w przedsiębiorstwach wykonujących głównie roboty budowlane specjalistyczne (o 15,1%) oraz w jednostkach specjalizujących się w budowie obiektów inżynierii lądowej i wodnej (o 0,2%).

Wykres 67. Produkcja budowlano-montażowa według działów PKD (ceny bieżące)

Chart 67. Construction and assembly production by divisions of PKD (current prices)

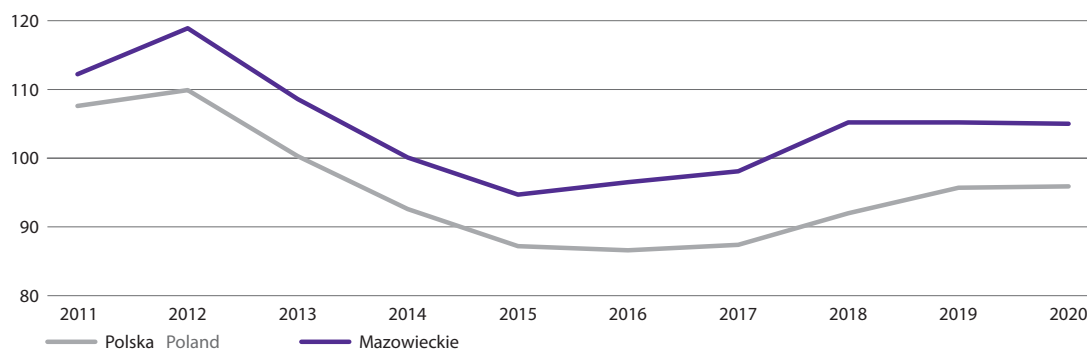

W 2020 r., w strukturze sprzedaży produkcji budowlano-montażowej zwiększył się udział podmiotów wykonujących roboty budowlane specjalistyczne o 3,2 p. proc. (do 23,7%) w odniesieniu do 2019 r. oraz o 6,2 p. proc. w relacji do 2010 r. Zwiększył się także udział przedsiębiorstw specjalizujących się w budowie obiektów inżynierii lądowej i wodnej o 0,4 p. proc. (do 53,0%) w porównaniu z 2019 r. i o 33,3 p. proc. w stosunku do 2010 r. Spadek udziału odnotowały natomiast przedsiębiorstwa zajmujące się głównie budową budynków o 3,7 p. proc. (do 23,2%) w relacji do 2019 r. i o 39,5 p. proc. w stosunku do 2010 r.

W województwie mazowieckim przeciętne zatrudnienie w budownictwie wyniosło 89,8 tys. osób i w skali roku zmniejszyło się o 0,2%. W kraju natomiast przeciętne zatrudnienie w porównaniu z 2019 r. zwiększyło się o 0,2%.

Wykres 68. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w budownictwie 2010=100

Chart 68. Indices of average employment in construction 2010=100

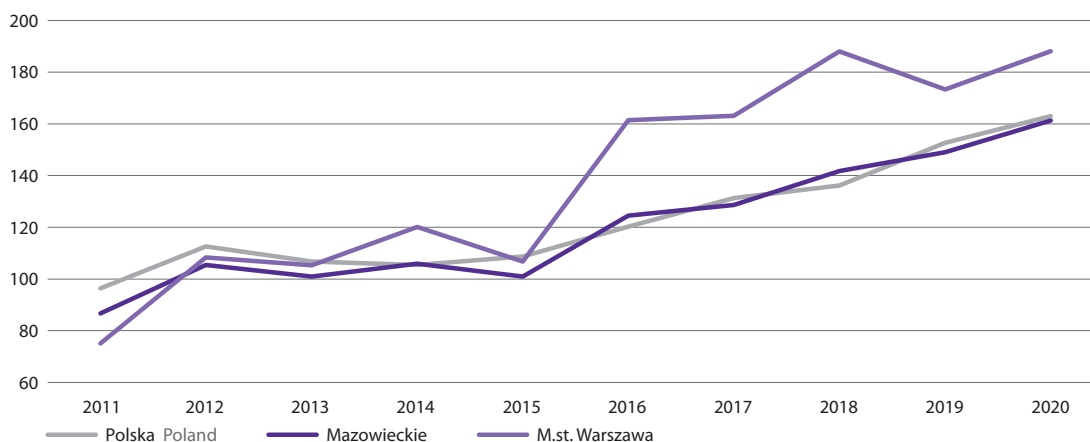

W 2020 r. w województwie mazowieckim wydajność pracy w budownictwie, mierzona wartością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego, wyniosła 902,7 tys. zł i była o 2,3% niższa niż przed rokiem.

W 2020 r. w województwie mazowieckim oddano do użytkowania 46638 mieszkań o łącznej powierzchni 3911,1 tys. m². Oznacza to wzrost w skali roku liczby mieszkań o 8,1%, a powierzchni o 10,1% (w kraju odpowiednio o 6,5% i o 6,6%). Natomiast w porównaniu z 2010 r. liczba mieszkań oddanych do użytkowania była większa o 61,0%, a ich powierzchnia o 32,0% (w kraju odpowiednio o 62,6% i o 35,9%).

Wykres 69. Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania 2010=100

Chart 69. Indices of the number of dwellings completed 2010=100

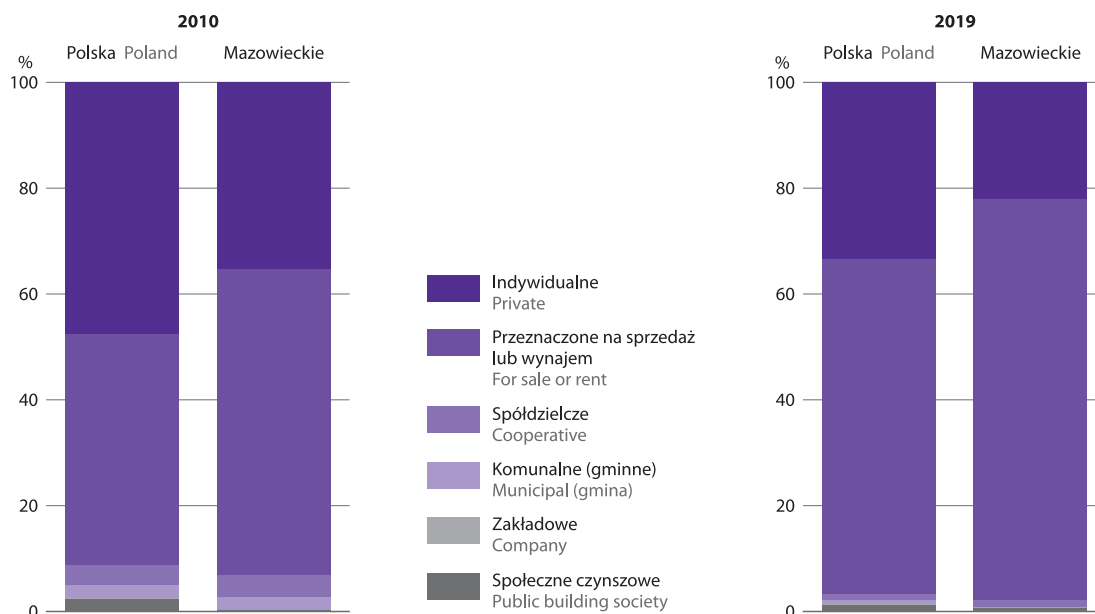
W województwie zdecydowana większość mieszkań powstaje w miastach; w ostatnim analizowanym roku ich liczba osiągnęła poziom 75,5% ogółu. Duże znaczenie odgrywa rynek mieszkaniowy w m.st. Warszawie. W 2020 r. wybudowano tu 23543 mieszkania, tj. połowę ogólnej ich liczby w województwie i ok. 2/3 mieszkań oddanych do użytkowania w miastach województwa mazowieckiego. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba mieszkań oddanych do użytkowania w m.st. Warszawie zwiększyła się o 9,0%, a ich powierzchnia o 8,2%.

Tablica 38. Budownictwo mieszkaniowe
Table 38. Residential construction

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	2020 Polska Poland
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1,000 population	5,5	5,5	8,0	8,6	5,8
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w m ² Average useful floor area of a dwelling completed in m ²	102,3	91,8	82,3	83,9	88,7
Mieszkania, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym na 1000 ludności Dwellings for which permits were granted or which were registered with a construction project per 1,000 population	5,9	7,8	9,0	8,4	7,2
Mieszkania, których budowę rozpoczęto na 1000 ludności Dwellings started per 1,000 population	6,0	6,5	8,4	7,5	5,8

Najwięcej mieszkań powstaje z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem, a w dalszej kolejności indywidualnych, przy czym odsetek tych pierwszych w badanym okresie wzrósł, a drugich – zmniejszył się. W województwie mazowieckim w 2010 r. udział mieszkań przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem w ogólnej ich liczbie wyniósł 57,7%, a 10 lat później – 75,7%; w przypadku mieszkań indywidualnych było to odpowiednio 35,4% i 23,2%.

Wykres 70. Mieszkania oddane do użytkowania według form budownictwa
Chart 70. Dwellings completed by forms of construction

Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

W 2020 r. przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytkowania w województwie wyniosła 83,9 m². Było to więcej niż rok wcześniej o 1,6 m² i mniej niż w 2010 r. o 18,4 m². Mieszkania w miastach są mniejsze niż na wsi – w ostatnim badanym roku ich powierzchnia wyniosła odpowiednio 67,9 m² wobec 133,0 m², a 10 lat wcześniej – 83,0 m² wobec 153,8 m².

Przeciętna powierzchnia mieszkań w województwie jest mniejsza niż w kraju; w 2020 r. o 4,8 m², przy czym mieszkania w miastach były mniejsze o 2,7 m², a na terenach wiejskich – większe o 6,4 m². Mieszkania oddane do użytkowania w województwie są mniejsze niż w kraju także pod względem przeciętnej liczby izb. W 2020 r. wskaźnik ten wyniósł odpowiednio 3,50 wobec 3,77. Zarówno w kraju, jak i w województwie mieszkania w miastach mają średnio ok. 3 izb, a na wsi – nieco ponad 5.

W 2020 r. największą powierzchnię użytkową miały mieszkania wybudowane w powiatach siedleckim (162,3 m²), ostrołęckim (149,1 m²) i grodziskim (139,1 m²), a najmniejszą, podobnie jak przed rokiem, w m.st. Warszawie (59,3 m²), powiecie mławskim (65,9 m²) oraz m. Płocku (67,8 m²).

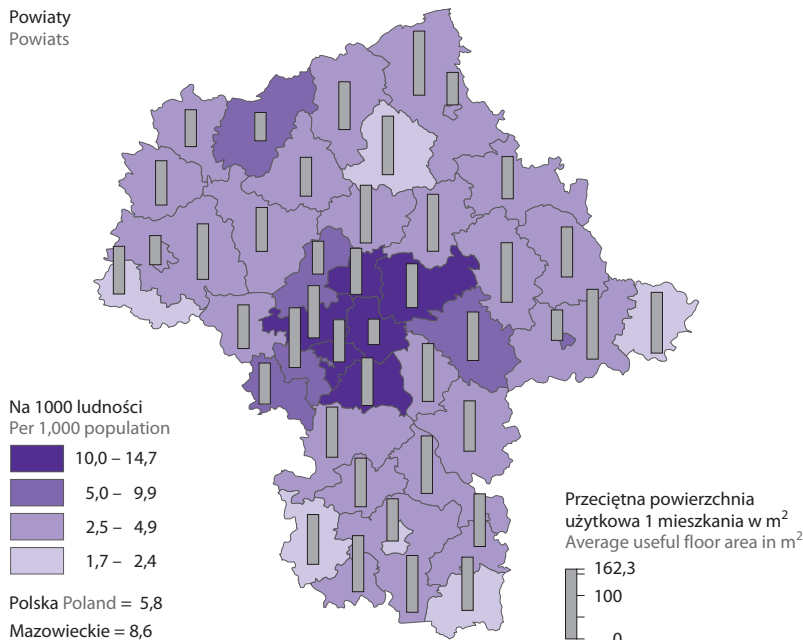
W województwie mazowieckim w 2020 r. na 1000 ludności przypadało 8,6 mieszkań oddanych do użytkowania (w Polsce 5,8). Wskaźnik ten jest wyraźnie zróżnicowany terytorialnie i wynosi od 1,7 w powiecie lipskim do 14,7 w warszawskim zachodnim.

Mapa 40. Mieszkania oddane do użytkowania w 2020 r.

Map 40.

Dwellings completed in 2020

Powiaty
Powiaty

W 2020 r. wydano pozwolenia na budowę lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym dla 45406 mieszkań, co oznacza spadek o 7,1% w porównaniu z rokiem poprzednim i wzrost o 45,5% w ciągu 10 lat (w kraju w tym samym czasie odnotowano wzrost odpowiednio o 2,7% i o 57,9%). Wśród ogółu mieszkań, na budowę których wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym 68,5% stanowiły mieszkania przeznaczone na sprzedaż lub wynajem, a 31,2% indywidualne; udział pozostałych, tj. spółdzielczych, komunalnych i społecznych czynszowych był minimalny i wyniósł 0,3%, nie wystąpiły mieszkania zakładowe. W większości powiatów województwa (w 29) nastąpił wzrost liczby omawianych mieszkań; relatywnie największy w powiatach żuromińskim (ponad trzykrotny) oraz łosickim i żyrardowskim (odpowiednio o 88,9% i o 84,4%). Najgłębszy spadek zaobserwowano w powiatach przasnyskim (o 62,3%), pułtuskim (o 47,8%) i wyszkowskim (o 35,7%).

W ostatnim omawianym roku rozpoczęto budowę 40648 mieszkań, tj. mniej o 10,6% niż w 2019 r. i więcej o 27,8% niż w 2010 r. (w Polsce odnotowano spadek o 5,7% w skali roku i wzrost o 41,6% w porównaniu z 2010 r.). Wśród mieszkań rozpoczętych najwięcej było przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem – 69,9%, indywidualne stanowiły 29,4%, a pozostałe 0,7%.

Rynek wewnętrzny

Internal market

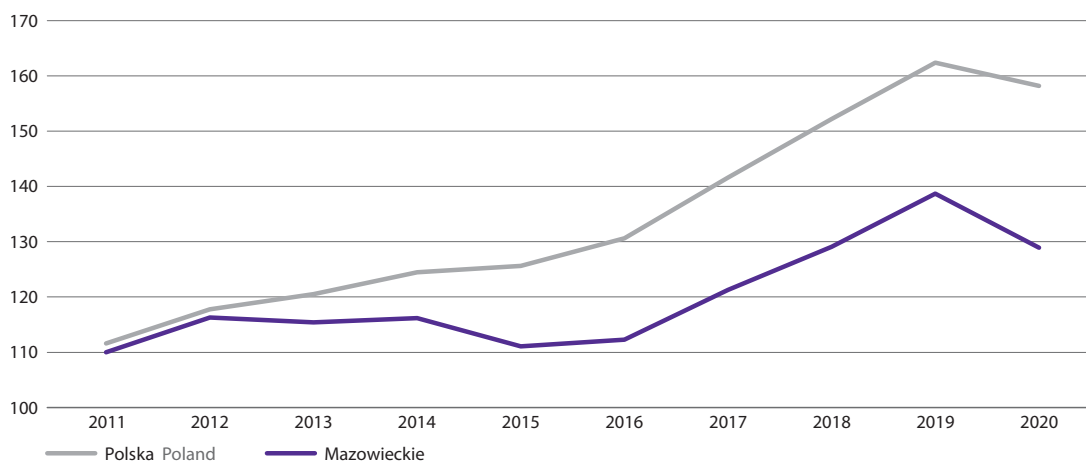
Po wzrostach sprzedaży detalicznej w poprzednich czterech latach, w 2020 r. w województwie mazowieckim nastąpił spadek sprzedaży w skali roku. Niższą niż przed rokiem zanotowano również sprzedaż hurtową towarów, co mogło być odbiciem sytuacji pandemicznej spowodowanej COVID-19.

Dane o **sprzedaży detalicznej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż towarów własnych i komisowych (nowych i używanych), dokonywaną w punktach sprzedaży detalicznej, placówkach gastronomicznych oraz innych punktach sprzedaży (np. składach, magazynach) w ilościach wskazujących na zakup dla potrzeb indywidualnych nabywców.

W województwie sprzedaż detaliczna³ w 2020 r. zmniejszyła się w stosunku do poprzedniego roku o 7,1% (wobec wzrostu o 7,4% w 2019 r.). W kraju ukształtowała się na poziomie o 2,6% niższym niż w roku poprzednim (wobec wzrostu o 6,7% w 2019 r.).

Wykres 71. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów (ceny bieżące) 2010=100

Chart 71. Indices of retail sales of goods (current prices)
2010=100

W 2020 r. wśród grup o znaczącym udziale w sprzedaży detalicznej ogółem spadek w ujęciu rocznym notowano w przedsiębiorstwach z grupy „paliwa stałe, ciekłe i gazowe” (o 16,2%), „pozostałe” (o 14,3%) oraz „żywność, napoje i wyroby tytoniowe” (o 3,0%). Zwiększyła się sprzedaż w przedsiębiorstwach z grupy „meble, RTV, AGD” (o 4,5%).

Największy udział w ogólnej wartości sprzedaży detalicznej w województwie miały przedsiębiorstwa zajmujące się handlem paliwami stałymi, ciekłymi i gazowymi – 23,7%, przedsiębiorstwa handlujące meblami, RTV, AGD – 21,4%, żywnością, napojami i wyrobami tytoniowymi – 17,2% oraz z grupy „pozostałe” – 9,5%.

³ W cenach bieżących; w przedsiębiorstwach handlowych i niehandlowych o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Tablica 39. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów^a (ceny bieżące)
Table 39. Indices of retail sales of goods^a (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	2020 Polska Poland
	rok poprzedni=100 previous year=100				
Ogółem Total	100,8	95,6	107,4	92,9	97,4
w tym: of which:					
Pojazdy samochodowe, motocykle, części Motor vehicles, motorcycles, parts	99,2	102,0	108,5	89,5	86,8
Paliwa stałe, ciekłe i gazowe Solid, liquid and gaseous fuels	111,8	84,0	102,4	83,8	83,4
Żywność, napoje i wyroby tytoniowe Food, beverages and tobacco products	87,9	103,3	106,0	97,0	102,8
Farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny Pharmaceuticals, cosmetics, orthopedic equipment	118,6	83,6	104,0	97,6	101,0
Tekstylia, odzież, obuwie Textiles, clothing, footwear	118,1	102,6	110,6	75,1	82,7
Meble, RTV, AGD Furniture, radio, TV and household appliances	151,2	107,7	117,9	104,5	105,4
Prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach Newspapers, books, other sale in specialised stores	67,8	110,6	109,6	92,4	96,7
Pozostałe Others	91,2	94,5	98,9	85,7	92,3

a Grupowania przedsiębiorstw dokonano na podstawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007), zaliczając przedsiębiorstwo do określonej kategorii według przeważającego rodzaju działalności, zgodnie z aktualnym stanem organizacyjnym. Kształtowanie się dynamiki sprzedaży detalicznej wynika m.in. ze zmiany zarówno przeważającego rodzaju działalności przedsiębiorstwa, jak i zmian organizacyjnych.

a Enterprises were grouped on the basis of the Polish Classification of Activities (PKD 2007), and a given enterprise is included in a specific category by predominating kind of activity and according to its present organisational status. The retail sales index results, inter alia, from a change in both the predominating kind of activity of the enterprise and in its organisation.

Dane o **sprzedaży hurtowej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż z magazynów handlowych własnych lub użytkowanych, w których składowane towary stanowią własność przedsiębiorstw handlowych zaliczanych do sekcji „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle”.

W 2020 r. w województwie mazowieckim sprzedaż hurtowa⁴ ukształtowała się na poziomie o 2,0% niższym niż w roku poprzednim, w tym w przedsiębiorstwach hurtowych zmniejszyła się o 0,1% (wobec odpowiednio wzrostu o 5,4% i o 2,8% w 2019 r.). W kraju sprzedaż hurtowa w omawianym roku była o 0,9% niższa niż w 2019 r., przy czym w jednostkach hurtowych – wyższa o 0,3% (wobec odpowiednio wzrostu o 6,6% i o 5,0% w 2019 r.).

W województwie spośród grup o istotnym udziale w sprzedaży hurtowej wzrost w odniesieniu do 2019 r. notowano w grupie „niewyspecjalizowane” (o 6,7%) oraz „kosmetyki i wyroby farmaceutyczne” (o 3,2%). Zmniejszyła się natomiast sprzedaż w grupie „żywność” (o 8,5%), „półprodukty i odpady pochodzenia nierolniczego oraz złom” (o 5,7%), a także „narzędzia technologii informacyjnej i komunikacyjnej, maszyny, urządzenia i dodatkowe wyposażenie” (o 3,3%).

⁴ W cenach bieżących; w przedsiębiorstwach handlowych o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Transport

Transport

W 2019 r. w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się długość dróg publicznych o twardej nawierzchni. Zanotowano wzrost przewozów pasażerów w transporcie zarobkowym i w komunikacji miejskiej naziemnej, natomiast zmniejszyła się liczba pasażerów przewiezionych metrem. Odnotowano wzrost przewozów pasażerów w transporcie lotniczym.

Drogi publiczne to drogi zaliczone na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 2068) do jednej z kategorii dróg, z których może korzystać każdy, zgodnie z ich przeznaczeniem. Ze względu na funkcje w sieci drogowej, dzielą się na następujące kategorie: drogi krajowe, drogi wojewódzkie, drogi powiatowe oraz drogi gminne.

Tablica 40. Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni
Stan w dniu 31 grudnia

Table 40. Public roads by types of surface
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Ogółem w km Total in km	52302,9	54160,4	55008,5	54928,0
O nawierzchni twardej Hard surface	33699,5	36505,8	38668,8	39212,3
w tym ulepszonej of which improved	31724,3	34633,7	36873,3	37403,7
O nawierzchni gruntowej Unsurfaced	18603,4	17654,6	16339,7	15715,7

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.
Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

Sieć dróg obejmująca drogi krajowe i samorządowe tworzy spójną całość i służy realizacji podstawowego celu transportowego, jakim jest swobodne przemieszczanie towarów i osób.

W województwie mazowieckim na koniec 2019 r. długość dróg publicznych ogółem wyniosła 54928,0 km, z czego 39212,3 km (tj. 71,4%) stanowiły drogi o nawierzchni twardej, a 15715,7 km (tj. 28,6%) – drogi o nawierzchni gruntowej. Należy zaznaczyć, że 95,4% dróg o nawierzchni twardej miało nawierzchnię ulepszoną.

Z roku na rok przybywa dróg o nawierzchni twardej (wzrost w ciągu roku o 1,4%, a w porównaniu z 2010 r. – o 16,4%), a ubywa – o nawierzchni gruntowej (spadek odpowiednio o 3,8% i o 15,5%). W 2019 r. w granicach województwa leżało 12,8% ogólnej długości dróg o nawierzchni twardej w kraju i 13,3% dróg gruntowych.

W 2019 r. na 100 km² powierzchni województwa przypadało 110,3 km dróg publicznych o nawierzchni twardej (więcej o 1,6 km na 100 km² niż rok wcześniej i o 15,5 km na 100 km² niż w 2010 r.). Wskaźnik ten był wyższy niż w Polsce o 12,1 km na 100 km².

Tablica 41. Drogi publiczne o twardej nawierzchni
Stan w dniu 31 grudnia

Table 41. Hard surface public roads
 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Ogółem w km Total in km	33699,5	36505,8	38668,8	39212,3
na 100 km ² per 100 km ²	94,8	102,7	108,7	110,3
W tym o nawierzchni ulepszonej Of which with improved surface	31724,3	34633,7	36873,3	37403,7
w tym: of which:				
ekspresowe expressways	123,5	188,6	285,6	345,2
autostrady motorways	–	66,4	66,4	66,4

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

Wykres 72. Drogi publiczne o twardej nawierzchni
Stan w dniu 31 grudnia

Chart 72. Hard surface public roads
 As of 31 December

Najmniejszy udział w ogólnej długości dróg o nawierzchni twardej mają drogi o najwyższej kategorii, tj. krajowe. W 2019 r. ich długość wyniosła 2432,9 km, a odsetek 6,2%. Drogi zaliczane do kolejnych kategorii mierzyły odpowiednio: wojewódzkie – 3057,8 km (tj. 7,8%), powiatowe 14098,6 km (tj. 36,0%), gminne – 19623,0 km (tj. 50,0%). Na 100 km² powierzchni ogólnej województwa przypadało 6,8 km dróg krajowych, 8,6 km dróg wojewódzkich, 39,6 km – powiatowych oraz 55,2 km – gminnych.

Na koniec 2019 r. autostrady i drogi ekspresowe stanowiły 16,9% dróg krajowych o nawierzchni twardej w województwie. Długość autostrad wyniosła 66,4 km i nie zmieniła się od 2015 r. Dróg ekspresowych było 345,2 km, co oznacza, że w ciągu roku przybyło 59,6 km (o 20,9%), a w porównaniu z 2010 r. ich długość zwiększyła się blisko trzykrotnie. W 2019 r. autostrady stanowiły 4,0% tego rodzaju dróg w Polsce, a drogi ekspresowe odpowiednio 14,2%. Na 1000 km² powierzchni przypadało 11,6 km dróg ekspresowych i autostrad, w tym 1,9 km autostrad (w kraju odpowiednio 13,1 km i 5,4 km).

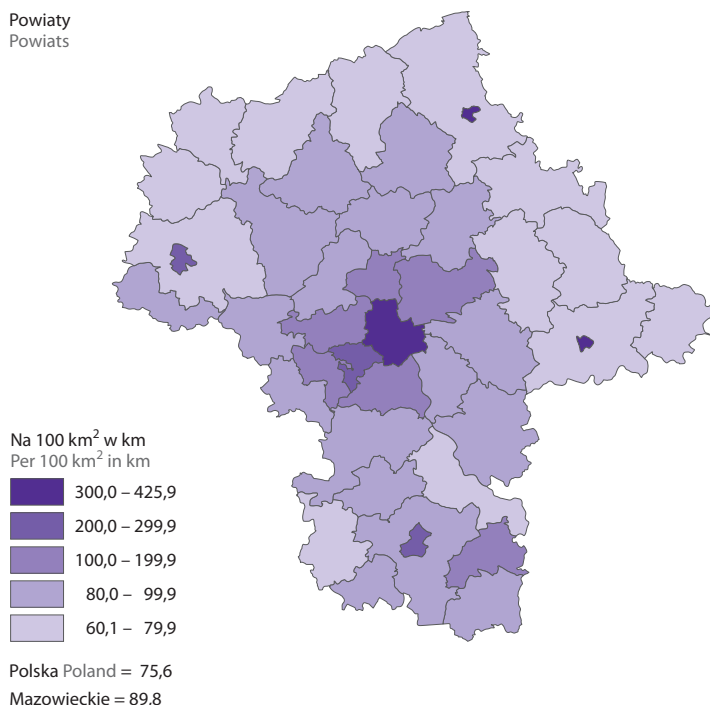
Do przeanalizowania zróżnicowania infrastruktury drogowej w układzie terytorialnym wykorzystano wskaźnik gęstości dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni twardej w powiatach, a także odsetek oraz gęstość dróg gruntowych w powiatach.

W 2019 r. na 100 km² powierzchni ogólnej województwa przypadało 94,8 km dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni twardej. Gęstość tych dróg była wyraźnie zróżnicowana terytorialnie. Najwyższą odnotowano w Siedlcach, a najniższą w powiecie węgrowskim – odpowiednio 433,1 km i 60,7 km na 100 km² powierzchni ogólnej powiatu.

Wciąż duży odsetek stanowią drogi o nawierzchni gruntowej. W 2019 r. ich udział w ogólnej długości dróg w województwie wyniósł 31,8%; najmniejszy wystąpił w Płocku – 6,7%, a największy w powiecie węgrowskim – 60,8%. Na 100 km² powierzchni województwa przypadało średnio 44,2 km dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni gruntowej. Najwyższy wskaźnik odnotowano w Siedlcach – 97,9 km na 100 km², a najniższy w Płocku – 17,4 km na 100 km².

**Mapa 41. Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej w 2019 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

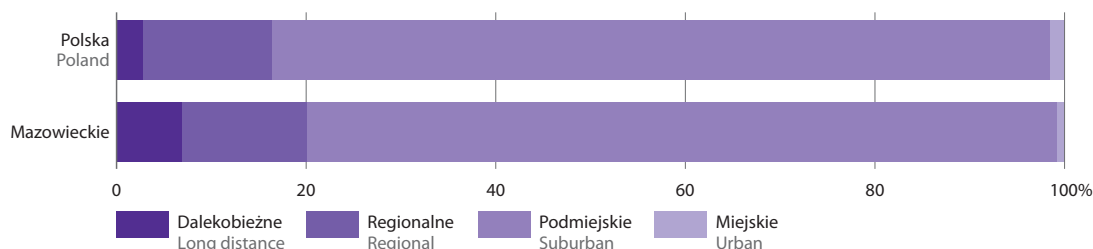
Mapa 41. Improved hard surface communal and district roads in 2019
As of 31 December

W 2019 r. w województwie mazowieckim komunikacja w ruchu krajowym i międzynarodowym realizowana przez przedsiębiorstwa o liczbie pracujących powyżej 9 osób (bez przedsiębiorstw komunikacji miejskiej) prowadzona była na 1186 liniach krajowych o długości 86,4 tys. km i 75 liniach międzynarodowych o długości 62,1 tys. km. Liczba linii krajowych zmniejszyła się w porównaniu z 2018 r. o 11,2% i o 53,3% w stosunku do 2010 r., a ich długość odpowiednio o 9,8% i o 38,5%. Zwiększyła się natomiast liczba linii międzynarodowych w porównaniu z 2018 r. o 41,5% i w stosunku do 2010 r. o 368,8%, a także ich długość odpowiednio o 58,9% i o 213,4%. W ogólnej liczbie linii krajowych 79,1% stanowiły linie podmiejskie o łącznej długości 41,0 tys. km. W 2019 r. w województwie mazowieckim transportem samochodowym zarobkowym zostało przewiezionych łącznie 41,6 mln pasażerów, tj. o 2,1% więcej niż przed rokiem, ale o 33,4% mniej niż w 2010 r. Średnia odległość przewozu 1 pasażera w komunikacji krajowej wyniosła 82,3 km, a w komunikacji międzynarodowej 829,6 km.

Wykres 73. Krajowe linie regularnej komunikacji autobusowej w 2019 r.
Stan w dniu 31 grudnia

Chart 73. National lines of scheduled bus transport in 2019
 As of 31 December

Istotną rolę w przewozach pasażerskich w województwie mazowieckim odgrywa komunikacja miejska. W 2019 r. przedsiębiorstwa i zakłady komunikacji miejskiej naziemnej (o liczbie pracujących powyżej 9 osób) prowadziły przewozy na 6197 km linii komunikacyjnych (mniej o 5,5% niż w 2018 r. i o 23,9% w porównaniu z 2010 r.), z tego 93,9% były to linie autobusowe, a 6,1% tramwajowe. Komunikacja miejska dysponowała 2503 autobusami (tj. o 5,0% mniej w stosunku do poprzedniego roku i o 8,5% mniej w porównaniu z 2010 r.) oraz 726 tramwajami (tj. mniej odpowiednio o 0,1% i o 16,5%). Łączna liczba miejsc w autobusach wynosiła 282,3 tys., a w tramwajach – 113,0 tys. Do przewozu osób niepełnosprawnych przystosowanych było 99,4% ogólnej liczby autobusów oraz 54,6% ogólnej liczby tramwajów. Taborem komunikacji miejskiej przewieziono o 5,2% pasażerów więcej niż w 2018 r., ale o 8,1% mniej w porównaniu z 2010 r. W ogólnej liczbie pasażerów obsługiwanych w Polsce, województwo mazowieckie miało największy udział (26,5%).

System komunikacji miejskiej dopełnia działające w Warszawie metro. W końcu 2019 r. długość linii warszawskiego metra wyniosła 33 km i zwiększyła się o 4 km w stosunku do 2018 r. i o 10 km w porównaniu z 2010 r. Metro dysponowało taką samą, jak przed rokiem liczbą wagonów, ale o 87,5% większą niż w 2010 r. Liczba przewiezionych pasażerów zmniejszyła się o 11,6% wobec 2018 r., ale zwiększyła się o 19,5% wobec 2010 r. i wynosiła 167,6 mln.

Tablica 42. Komunikacja miejska^a
Stan w dniu 31 grudnia

Table 42. Urban transport^a
 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Sieć komunikacyjna – linie w km Transport network – lines in km	8162	6657	6585	6230
autobusowe bus	7775	6250	6201	5820
tramwajowe tram	364	378	355	377
metro metro	23	29	29	33
Tabor: Fleet of:				
autobusy buses	2735	2577	2634	2503
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adapted to carry people with disabilities	2176	2428	2609	2487
tramwaje trams	869	760	727	726
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adapted to carry people with disabilities	76	311	311	311
metro – wagony metro – wagons	240	450	450	450

^a Dane dotyczą podmiotów, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
^a Data concern economic entities employing more than 9 persons.

Tablica 42. Komunikacja miejska^a (dok.)

Stan w dniu 31 grudnia

Table 42. Urban transport^a (cont.)

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Liczba miejsc: Number of seats:				
autobusy buses	315143	306363	292773	282262
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adapted to carry people with disabilities	248341	293227	290278	280599
tramwaje trams	114071	117276	113153	113030
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adapted to carry people with disabilities	14946	61705	61705	61705
metro metro	62356	117371	117371	117371
Przewozy pasażerów ^b (w ciągu roku) w mln: Transport of passengers ^b (during the year) in millions:				
komunikacja naziemna ground transport	1117,0	930,2	975,2	1026,1
komunikacja podziemna – metro underground transport – metro	140,2	171,3	189,6	167,6
Przewozy pasażerskie komunikacją naziemną na 1 mieszkańca (w ciągu roku) Ground passenger transport per capita (during the year)	212,5	174,2	180,9	189,6

a Dane dotyczą podmiotów, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. b Dane szacunkowe.

a Data concern economic entities employing more than 9 persons. b Estimated data.

Województwo mazowieckie zajmuje trzecie miejsce w kraju pod względem długości i trzynaste pod względem gęstości eksploatowanych linii kolejowych normalnotorowych. W końcu 2019 r. długość tych linii wyniosła 1723 km, natomiast gęstość – 4,8 km na 100 km² (w kraju 6,2 km na 100 km²). Ponad 80% linii kolejowych normalnotorowych jest zelektryfikowana, co oznacza wyższy niż w kraju stopień elektryfikacji (średnio 62,0%). W analizowanym roku około 1/3 przewozów pasażerów transportem kolejowym w kraju przypada na województwo mazowieckie.

Dane o **ruchu pasażerów w portach lotniczych** obejmują: pasażerów przybyłych, tj. osoby, dla których określony port krajowy jest portem zakończenia lotu rozpoczętego w porcie krajowym lub zagranicznym, pasażerów odprawionych, tj. osoby, dla których określony port krajowy jest portem rozpoczęcia lotu kończącego się w porcie krajowym lub zagranicznym, a także pasażerów w tranzycie bezpośrednim, tj. pasażerów, którzy przybywają do portu lotniczego i po krótkiej przerwie kontynuują podróż tym samym samolotem z tym samym numerem lotu.

Na terenie województwa mazowieckiego zlokalizowane są trzy porty lotnicze: Port Lotniczy im. Fryderyka Chopina w Warszawie, Port Lotniczy Warszawa-Modlin (regularne operacje lotnicze rozpoczął w 2013 r.) oraz Port Lotniczy Warszawa-Radom im. Bohaterów Radomskiego Czerwca 1976 roku (regularne operacje lotnicze rozpoczął w 2015 r., w 2018 r. odnotowany ruch dotyczył tylko komunikacji nieregularnej, a 1 stycznia 2019 r. lotnisko zostało zamknięte dla samolotów cywilnych). W 2019 r. lotniska te obsłużyły łącznie 21950,5 tys. pasażerów, tj. 44,8% ruchu pasażerskiego w kraju. W portach lotniczych dominuje ruch międzynarodowy; udział pasażerów w ruchu krajowym w ogólnej liczbie obsłużonych w 2019 r. wyniósł 8,0% i obniżył się zarówno w ciągu roku, jak i w porównaniu z 2010 r. (odpowiednio o 0,4 i o 2,6 p. proc.).

Tablica 43. Ruch pasażerów w portach lotniczych
Table 43. Passenger traffic at airports

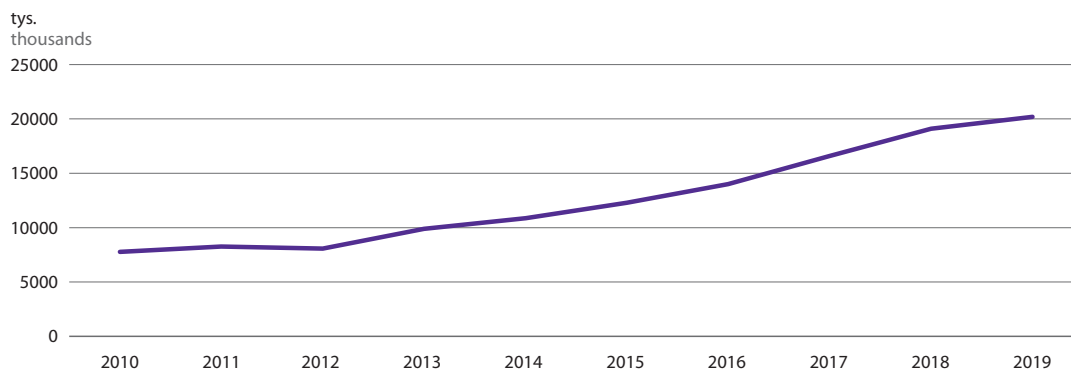
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Pasażerowie przybyli z portów ^a : Passenger arrivals from airports ^a :				
krajowych domestic	455202	773829	887851	892790
zagranicznych foreign	3865927	6143864	9560212	10089972
w tym w ruchu regularnym of which scheduled service	3210084	5364826	8751969	9532876
Pasażerowie odprawieni do portów ^a : Passenger departures to airports ^a :				
krajowych domestic	464175	752497	874256	865955
zagranicznych foreign	3904351	6139876	9542406	10101767
w tym w ruchu regularnym of which scheduled service	3222766	5374542	8728741	9545249

a W lotach komunikacyjnych.
a In transport flights.

Liczba pasażerów przybyłych do mazowieckich portów lotniczych wyniosła 10982,8 tys. osób (z czego 91,9% przybyło z portów zagranicznych); było to więcej o 5,1% niż w 2018 r. i o 154,2% w stosunku do 2010 r. Odprawionych do innych portów zostało 10967,7 tys. osób (w tym 92,1% do portów zagranicznych). Liczba pasażerów odprawionych wzrosła w ciągu roku o 5,3%, a w porównaniu z 2010 r. – o 151,1%. W 2019 r. udział samolotów polskich w ruchu pasażerskim w województwie wyniósł 52,3%; przy czym w ruchu zagranicznym był mniejszy niż w krajowym (48,1% wobec 99,8%).

W 2019 r. ogólna liczba startów i lądowań wyniosła 212,2 tys. (tj. 41,6% startów i lądowań w kraju), co oznacza wzrost w ciągu roku o 3,5%, a w porównaniu z 2010 r. o 53,1%. Zdecydowana większość startów i lądowań odbywa się w ruchu międzynarodowym; w 2019 r. w województwie udział ten wyniósł 85,7% (w kraju 73,7%). Liczba startów i lądowań samolotów lotnictwa handlowego (tj. przewożących pasażerów, ładunki i pocztę) wyniosła 203,8 tys. (tj. 96,0% wszystkich lotów) i większość z nich (63,6%) obsługiwana została przez samoloty polskie (w kraju samoloty polskie obsługiwały 43,0% ogólnej liczby lotów handlowych).

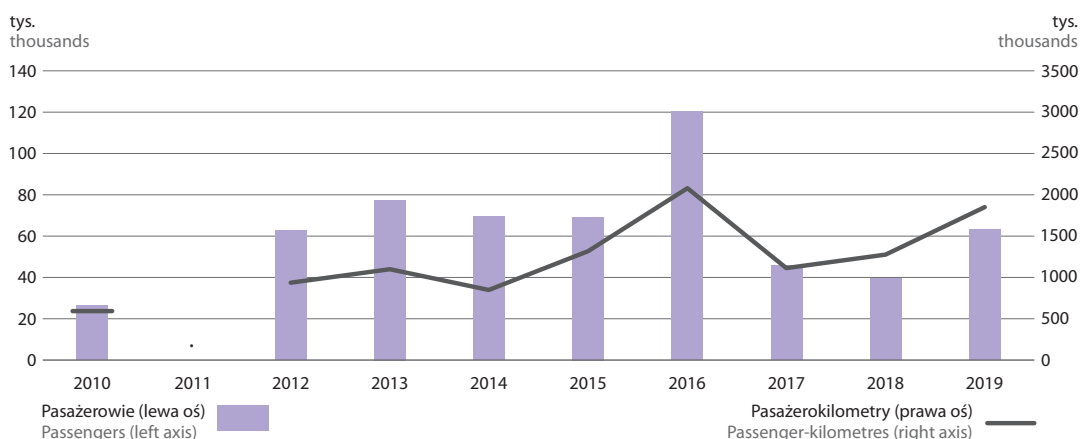
Wykres 74. Międzynarodowy ruch pasażerów w portach lotniczych (przyjazdy i wyjazdy)
Chart 74. International passenger traffic at airports (arrivals and departures)

Dane o **przewozach pasażerów żeglugą śródlądową** obejmują przewozy pasażerów na drogach wodnych śródlądowych i na wodach morskich dokonane taborem żeglugi śródlądowej. Praca przewozowa przy przewozie pasażerów żeglugą śródlądową wyrażona w pasażerokilometrach to suma iloczynów przewiezionych pasażerów i długości taryfowej relacji ich przewozu.

W 2019 r. żeglugą śródlądową przewieziono 63,1 tys. pasażerów, tj. o 59,0% więcej w stosunku do 2018 r., i o 139,2% więcej niż w 2010 r. Wykonana przy przewozach pasażerów praca przewozowa w porównaniu z 2018 r. wzrosła o 45,0%, a w porównaniu z 2010 r. – o 237,4%. Średnia odległość, na jaką przewieziono 1 pasażera wyniosła 29 km (w 2018 r. było to 32 km, a w 2010 r. 21 km).

Wykres 75. Przewozy pasażerów żeglugą śródlądową^a
Chart 75. Inland waterways transport of passengers^a

^a Dane o przewozach pasażerów prezentowane są według siedziby jednostki.
^a Data on passenger transport are presented according to the unit's registered office.

Energia Energy

W 2019 r. wzrosła, ale w mniejszym stopniu niż rok wcześniej, moc zainstalowana i osiągalna elektrowni oraz produkcja energii elektrycznej, w tym z odnawialnych nośników energii. Zmniejszyło się zużycie energii elektrycznej na 1 odbiorcę w gospodarstwach domowych.

Jednym z rodzajów wytwarzanej i pozyskiwanej z różnych nośników energii jest energia elektryczna. Do podstawowych wielkości charakteryzujących elektrownie dostarczające energię elektryczną należy moc zainstalowana, tj. suma mocy znamionowych generatorów elektrowni oraz moc osiągalna czyli maksymalna moc, którą elektrownia może wytwarzać w sposób ciągły w określonym czasie.

W 2019 r. w województwie mazowieckim wielkość mocy zainstalowanej ogółem w elektrowniach wyniosła 7561,4 MW (15,9% mocy zainstalowanej w Polsce), a mocy osiągalnej 7531,6 MW (16,3% krajowej mocy osiągalnej). W porównaniu z 2010 r. odnotowano znaczące przyrosty mocy zainstalowanej i osiągalnej w elektrowniach w województwie, tj. odpowiednio o 49,4% i o 46,0%. W kraju osiągnięte przyrosty mocy były niższe i wyniosły 31,6% dla mocy zainstalowanej oraz 28,4% dla łącznej mocy osiągalnej urządzeń prądotwórczych. W stosunku do 2018 r. moc zainstalowana elektrowni w województwie nieznacznie zwiększyła się o 0,9%, a wzrost mocy osiągalnej wyniósł 1,5% (w Polsce odnotowano wzrost odpowiednio po 7,0%).

Głównymi producentami energii elektrycznej są elektrownie zawodowe, tj. elektrownie dostarczające energii elektrycznej do ogólnej sieci elektroenergetycznej i na potrzeby wszystkich odbiorców. W 2019 r. odnotowano niewielkie zmiany wielkości mocy zainstalowanej i osiągalnej elektrowni zawodowych w województwie w porównaniu z rokiem poprzednim. Moc zainstalowana elektrowni zawodowych w końcu 2019 r. wyniosła 5988,2 MW (wobec 5998,3 MW w 2018 r.), a moc osiągalna tych elektrowni ukształtowała się na poziomie 5939,1 MW (w 2018 r. – 5926,2 MW). Moc osiągalna elektrowni zawodowych stanowiła 78,9% ogółu mocy osiągalnej w elektrowniach (w 2018 r. – 79,8%).

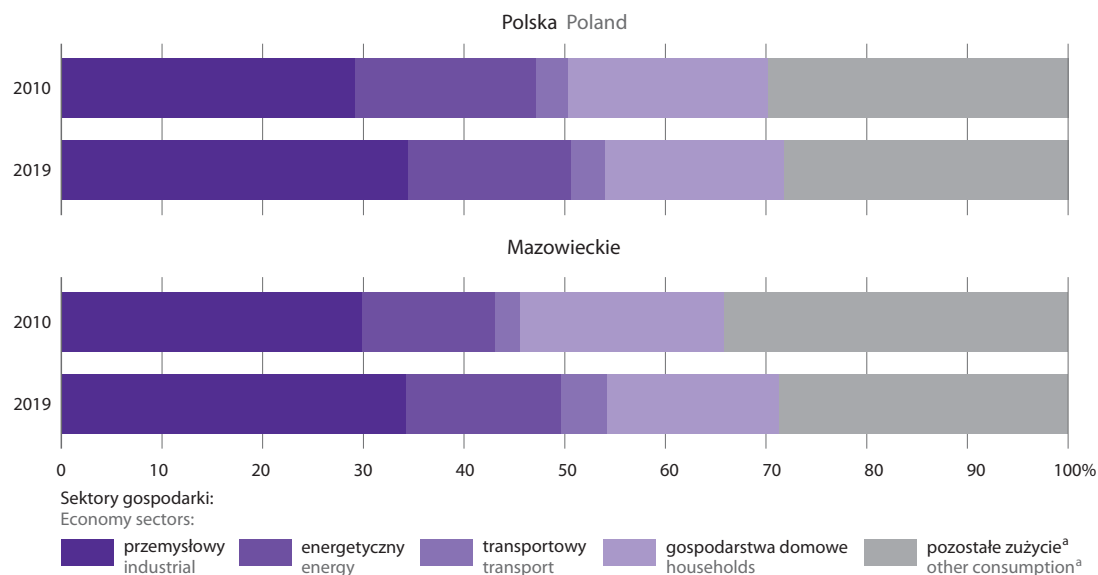
Dominującą rolę w strukturze mocy osiągalnej odgrywają elektrownie zawodowe pracujące na węglu kamiennym. Osiągalna moc elektryczna w 2019 r. wojewódzkich elektrowni zawodowych ciepłych na węglu kamiennym wyniosła 5800,1 MW (o 0,2% więcej niż przed rokiem), co stanowiło 97,7% całkowitej mocy osiągalnej elektrowni zawodowych.

W 2019 r. w województwie mazowieckim produkcja energii elektrycznej wyniosła 32201,2 GWh, co stanowiło 19,6% ogółu wyprodukowanej energii elektrycznej w Polsce. W porównaniu z 2010 r. produkcja energii elektrycznej zwiększyła się o 9767,4 GWh, tj. o 43,5% (w kraju wzrost o 4,0%), a w odniesieniu do 2018 r. produkcja wzrosła o 1760,2 GWh, tj. o 5,8% (w Polsce odnotowano spadek o 3,6%).

Spośród paliw, które służą do wytwarzania energii elektrycznej wykorzystuje się przede wszystkim węgiel kamienny i brunatny. W mniejszym stopniu w procesie produkcji energię pozyskuje się również z takich nośników energii jak np. z paliw gazowych, z wody przepompowanej czy odnawialnych źródeł energii (OZE). W 2019 r. w województwie mazowieckim produkcja z odnawialnych nośników energii wyniosła 1748,6 GWh, tj. więcej o 738,0 GWh (73,0%) niż w 2010 r. i więcej o 298,4 GWh (20,6%) w porównaniu z rokiem poprzednim. W Polsce, w 2019 r. produkcja energii z OZE zwiększyła się o 132,8% w stosunku do 2010 r., natomiast w relacji do 2018 r. zaobserwowano wzrost produkcji o 17,3%.

W województwie udział odnawialnych nośników energii w produkcji energii elektrycznej ogółem jest stosunkowo niski. W 2019 r. udział ten w województwie wyniósł 5,4% (w Polsce 15,5%) i w porównaniu z 2010 r. zwiększył się o 0,9 p. proc. (w kraju wzrost o 8,6 p. proc.), a w stosunku do poprzedniego roku zwiększył się o 0,6 p. proc. (w Polsce wzrost o 2,8 p. proc.).

Wykres 76. Zużycie energii elektrycznej według sektorów gospodarki
Chart 76. Electricity consumption by economy sectors

a Łącznie z rolnictwem.
a Including agriculture.

Informacje o **liczbie odbiorców i zużyciu energii elektrycznej** dotyczą gospodarstw domowych oraz gospodarstw zbiorowego zamieszkania, które opłacają rachunki za zużycie energii elektrycznej według stawek grupy taryfowej „gospodarstwa domowe”. Dane o zużyciu energii elektrycznej ustala się na podstawie wpłat zaliczkowych dokonanych przez odbiorców.

Tablica 44. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych
Table 44. Consumers and consumption of electricity in households

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Odbiorcy (stan w dniu 31 grudnia) w tys. Consumers (as of 31 December) in thousands	2089,0	2188,9	2352,7	2397,4
Miasta Urban areas	1490,6	1554,9	1686,8	1715,1
Wieś Rural areas	598,4	634,0	665,9	682,3
Zużycie (w ciągu roku): Consumption (during the year):				
W GWh In GWh	4678,3	4550,3	5029,8	5046,4
miasta urban areas	3102,2	2929,8	3246,1	3225,6
wieś rural areas	1576,1	1620,5	1783,7	1820,8
W kWh na odbiorcę ^a In kWh per consumer ^a	2239,6	2078,8	2137,9	2104,9
miasta urban areas	2081,2	1884,2	1924,4	1880,7
wieś rural areas	2634,0	2556,0	2678,8	2668,5

a Do przeliczeń przyjęto liczbę odbiorców według stanu w dniu 31 grudnia.

Źródło: dane Ministerstwa Energii.

a The number of consumers as of 31 December was used in calculations.

Source: data of the Ministry of Energy.

Na rynku detalicznym energii elektrycznej najliczniejszą grupą odbiorców końcowych są gospodarstwa domowe. W 2019 r. w województwie mazowieckim liczba odbiorców energii elektrycznej w gospodarstwach domowych wyniosła 2397,4 tys., co stanowiło 15,4% ogółu tej grupy odbiorców w kraju. W porównaniu z 2010 r. liczba odbiorców zwiększyła się o 14,8% (w kraju o 9,9%). Podobnie w odniesieniu do 2018 r. obserwuje się wzrost liczby gospodarstw domowych korzystających z energii elektrycznej w województwie o 1,9%, a w Polsce o 1,2%.

Zużycie energii elektrycznej przez gospodarstwa domowe w województwie w 2019 r. wyniosło 5046,4 GWh, tj. więcej o 368,1 GWh (7,9%) niż w 2010 r. i o 16,6 GWh (0,3%) niż w 2018 r. W kraju w 2019 r. gospodarstwa domowe zużyły jej o 2,8% więcej niż w 2010 r. i o 0,4% więcej w relacji do 2018 r.

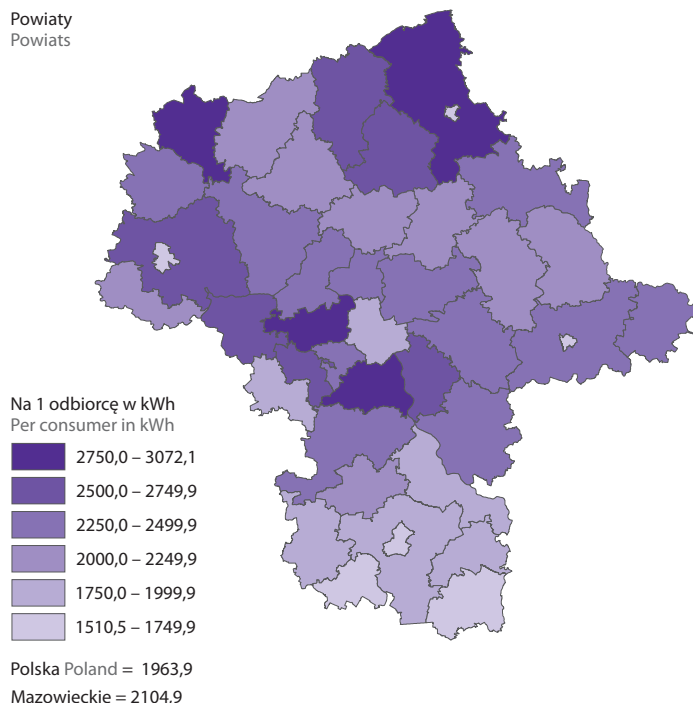
W ostatnich latach zmniejszyło się zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w przeliczeniu na 1 odbiorcę z poziomu 2239,6 kWh w 2010 r. do 2104,9 kWh w 2019 r., tj. o 6,0% (w kraju w tym okresie odnotowano spadek o 6,5%).

W porównaniu z 2018 r. liczba odbiorców energii elektrycznej zwiększyła się zarówno w miastach, jak i na obszarach wiejskich. W miastach województwa liczba odbiorców wzrosła o 28,3 tys., tj. o 1,7%, a na obszarach wiejskich o 16,5 tys., tj. o 2,5% więcej. Zużycie energii w gospodarstwach domowych w miastach było niższe o 20,5 GWh, tj. o 0,6%, z kolei na wsi odnotowano wzrost zużycia energii o 37,1 GWh, tj. o 2,1% w skali roku. Rozpatrując zużycie energii elektrycznej na 1 odbiorcę, w 2019 r. zaobserwowano spadek zużycia w stosunku do poprzedniego roku – w miastach o 2,3%, a na wsi o 0,4 %.

W układzie przestrzennym województwa zużycie energii elektrycznej na 1 odbiorcę było dość zróżnicowane. W 2019 r. spośród 37 powiatów ziemskich najwyższe zużycie energii elektrycznej na odbiorcę wy-

stało w powiatach: warszawskim zachodnim (3072,1 kWh), piaseczyńskim (2967,5 kWh), żuromińskim (2763,6 kWh) i ostrołęckim (2761,6 kWh), najniższe natomiast w powiatach szydłowieckim (1556,7 kWh) i lipskim (1619,8 kWh). Biorąc pod uwagę powiaty grodzkie (miasta na prawach powiatu) to najwyższe zużycie energii elektrycznej na odbiorcę odnotowano w Warszawie (1857,0 kWh), a najniższe w Ostrołęce (1510,5 kWh).

Mapa 42. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w 2019 r.
Map 42. Consumption of electricity in households in 2019

Zużycie energii elektrycznej ogółem w gospodarstwach domowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie w 2019 r. zmniejszyło się w stosunku do 2018 r. w niewielkim stopniu i osiągnęło poziom 932,5 kWh, przy czym w miastach odnotowano spadek o 1,1% (925,0 kWh na 1 mieszkańca). W Polsce wskaźnik ten ukształtował się na poziomie 797,5 kWh i był nieznacznie wyższy (o 0,4%) w porównaniu z rokiem poprzednim. Natomiast w miastach w 2019 r. zużycie energii pozostało na zbliżonym poziomie do poprzedniego roku i wyniosło 777,9 kWh na 1 mieszkańca wobec 777,4 kWh w 2018 r.

W 2019 r. mieszkaniec województwa mazowieckiego używał przeciętnie więcej energii elektrycznej niż w kraju o 135,0 kWh, tj. o 16,9%, w miastach o 147,1 kWh, tj. o 18,9% więcej.

Rozdział 7

Chapter 7

Finanse jednostek samorządu terytorialnego

Finance of local government units

7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego

7.1. Revenue of local government units

W 2019 r. jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli uzyskały dochody wyższe niż rok wcześniej, przy czym relatywnie najbardziej wzrosły dochody budżetów gmin. W strukturze dochodów zmniejszył się udział dochodów własnych na rzecz dotacji; udział subwencji ogólnej pozostał na zbliżonym poziomie. Nieco mniejsze były dotacje otrzymane na realizację projektów europejskich.

W 2019 r. jednostki samorządu terytorialnego (JST) województwa mazowieckiego zrealizowały dochody ogółem w wysokości 46406,2 mln zł. Na tę kwotę w największym stopniu złożyły się dochody miast na prawach powiatu (21472,9 mln zł) i gmin (17667,9 mln zł), a w znacznie mniejszym stopniu – powiatów (3946,1 mln zł) i województwa (3319,4 mln zł).

W porównaniu z 2018 r. dochody ogółem JST były wyższe o 3972,8 mln zł, tj. o 9,4%. Większy niż przeciętnie wzrost dochodów odnotowano w budżetach gmin (o 12,3%), w budżecie województwa (o 12,0%) i w budżetach powiatów (o 10,3%), natomiast mniejszy w budżetach miast na prawach powiatu (o 6,5%).

Dochody ogółem JST w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 8576 zł i były wyższe niż przed rokiem o 706 zł, tj. o 9,0%. Jednostki poszczególnych szczebli samorządu terytorialnego znacznie różnią się między sobą wielkością omawianego wskaźnika. W miastach na prawach powiatu i gminach jest on znacznie wyższy niż w powiatach i województwie.

Tablica 45. Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego
Table 45. Revenue of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				udział dochodów własnych w % ogółu dochodów share of own revenue in % of total revenue
Ogółem Total	4989	6299	7870	8576	58,9
Gminy ^a Gminas ^a	2828	3559	4984	5580	45,8
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	5707	7602	9021	9563	68,4
Powiaty Powiats	859	939	1133	1246	44,3
Województwo Voivodship	467	518	550	613	84,5

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

a Excluding gminas which are also cities with powiat status.

Źródłami **dochodów własnych** jednostek samorządu terytorialnego są: udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) oraz z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT), wpływy z podatków oraz opłat, dochody z majątku JST, spadki, zapisy i darowizny na rzecz JST, dochody z kar pieniężnych i grzywien określonych w odrębnych przepisach, odsetki od pożyczek udzielanych przez JST (o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej), odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody JST, odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych (o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej) i inne.

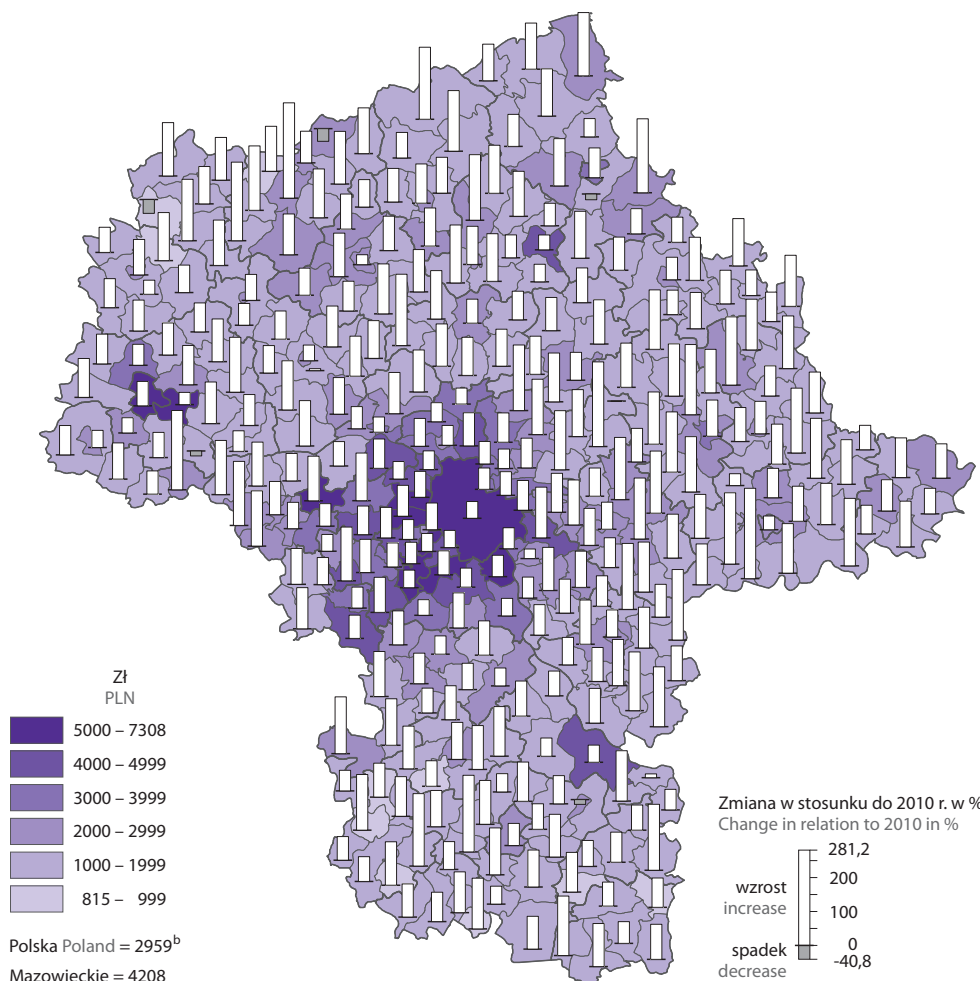
Głównym źródłem dochodów JST są dochody własne – w 2019 r. wyniosły one 27323,3 mln zł, stanowiąc 58,9% dochodów ogółem (o 1,3 p. proc. mniej niż przed rokiem). Największy udział dochodów własnych w dochodach ogółem odnotowano w budżecie województwa – 84,5%, co świadczy o stosunkowo dużej samodzielności finansowej tej jednostki. Mniejszy udział dochodów własnych był w budżetach miast na prawach powiatu (68,4%), gmin (45,8%) i powiatów (44,3%). Warto zauważyć, że w budżetach gmin i miast na prawach powiatu coraz mniejsze znaczenie mają zadania własne, bowiem szczebel centralny powierza tym jednostkom kolejne zadania i przekazuje środki na ich wykonanie.

W dochodach własnych JST najważniejszymi pozycjami są udziały w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz w podatku dochodowym od osób prawnych. W 2019 r. wpływy z tytułu udziału w PIT wyniosły 12169,2 mln zł, a z tytułu udziału w CIT – 3571,4 mln zł, stanowiąc odpowiednio 44,5% i 13,1% dochodów własnych.

W porównaniu z rokiem poprzednim dochody własne JST były wyższe o 1787,2 mln zł, tj. o 7,0%. Dochody z tytułu udziału w PIT wzrosły o 1151,7 mln zł (o 10,5%), a z tytułu udziału w CIT – o 340,4 mln zł (również o 10,5%).

Dochody własne budżetów JST w przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtowały się w 2019 r. na poziomie 5049 zł. W gminach było to przeciętnie 2554 zł (od 815 zł w gminie Lutocin do 6086 zł w gminie Nadarzyn), natomiast w miastach na prawach powiatu – 6540 zł (od 2758 zł w Radomiu do 7308 zł w m.st. Warszawie). W powiatach omawiany wskaźnik wyniósł średnio 552 zł (od 255 zł w łosickim do 947 zł w piaseczyńskim). Z budżetu województwa na każdego mieszkańca przypadało 519 zł dochodów własnych. Znaczne dysproporcje między jednostkami poszczególnych szczebli samorządu terytorialnego wynikają przede wszystkim z ustawowo różnych udziałów we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz z podatku dochodowego od osób prawnych.

Mapa 43. Dochody własne budżetów gmin^a na 1 mieszkańca w 2019 r.
 Map 43. Own revenue of budgets of gminas^a per capita in 2019

a Dochody własne miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej. b Bez gminy Boguszów-Gorce, która nie przekazała sprawozdań budżetowych do Ministerstwa Finansów.

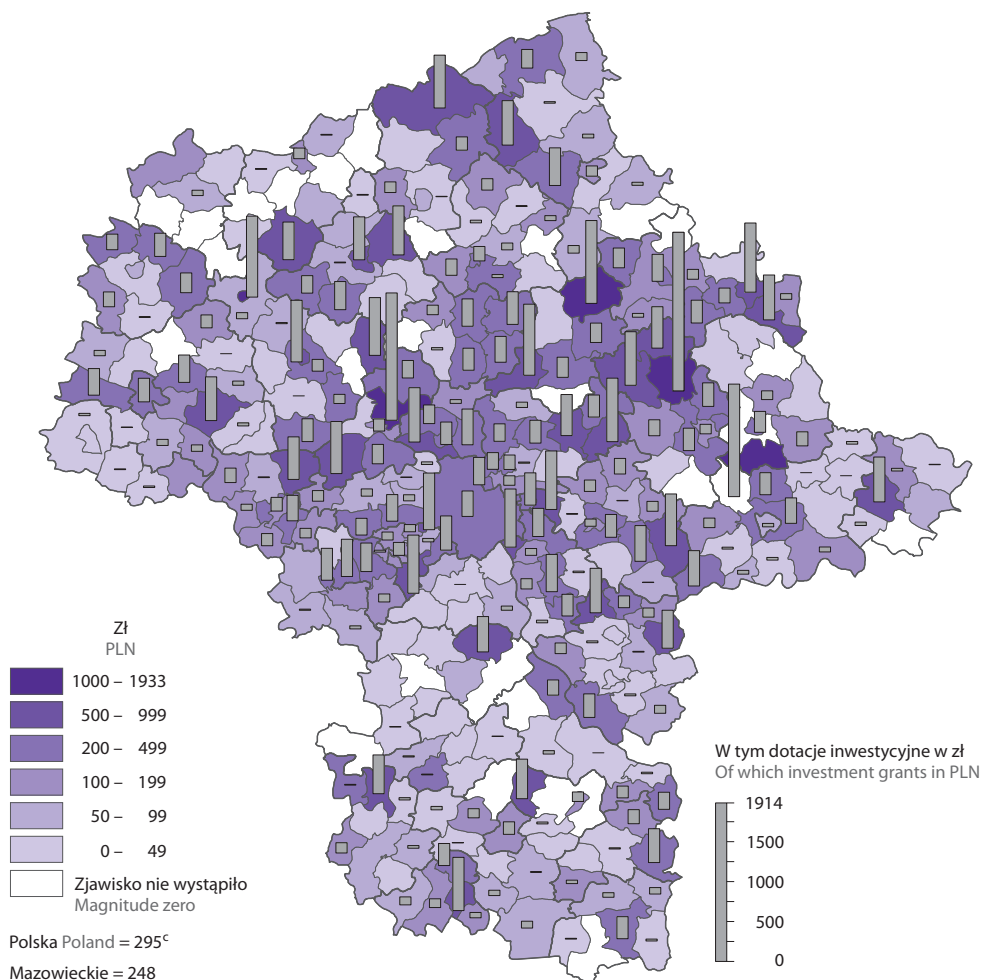
a Own revenue of cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat parts. b Excluding the gmina of Boguszów-Gorce, which did not submit budget reports to the Ministry of Finance.

Oprócz dochodów własnych, w 2019 r. na rachunki jednostek samorządu terytorialnego wpłynęły dotacje w kwocie 10605,6 mln zł, z czego 1859,8 mln zł (17,5%) to dotacje na zadania inwestycyjne. Łącznie dotacje stanowiły 22,9% ogółu dochodów JST (o 1,3 p. proc. więcej niż w 2018 r.), w tym w budżetach gmin 32,4%, miast na prawach powiatu 17,1%, powiatów 20,2%, a w budżecie województwa 12,5%. W porównaniu z 2018 r. dotacje ogółem JST były wyższe o 1440,5 mln zł (o 15,7%), przy czym dotacje na zadania inwestycyjne były niższe o 10,8%.

Z ogółu otrzymanych przez JST dotacji istotna część (1778,4 mln zł, tj. 16,8%) to dotacje przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich, innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich (paragrafy 200, 620, 205, 625 klasyfikacji budżetowej). Dotacje z paragrafów 200 i 620 (w kwocie 234,6 mln zł) dotyczą źródeł pozauństwowych oraz stosunkowo niewielkich, końcowych wydatków na projekty ujęte w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia 2007–2013. Dotacje z paragrafów 205 i 625 (w kwocie 1543,8 mln zł) dotyczą natomiast projektów określonych w Umowie Partnerstwa na lata 2014–2020. Z ogółu dotacji europejskich 82,1% (1460,1 mln zł) stanowiły dotacje na zadania inwestycyjne (paragrafy 620 i 625). W porównaniu z 2018 r. dotacje z funduszy europejskich były niższe o 31,3 mln zł, w tym dotacje na cele inwestycyjne o 83,9 mln zł. Oznacza to spadek odpowiednio o 1,7% i o 5,4%.

W 2019 r. dotacje JST otrzymane na realizację projektów europejskich (paragrafy 200, 620, 205 i 625) w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły średnio 329 zł. W gminach było to przeciętnie 208 zł (od 0,11 zł w gminie Paprotnia do 1933 zł w gminie Stoczek), przy czym w 27 gminach nie pozyskano dotacji na realizację projektów europejskich. W miastach na prawach powiatu omawiane dotacje wyniosły 305 zł na osobę (od 74 zł w Siedlcach do 333 zł w m.st. Warszawie). W powiatach wskaźnik ten wyniósł przeciętnie 38 zł (od 0,11 zł w siedleckim do 372 zł w sokołowskim). Z budżetu województwa na każdego mieszkańca przypadało 58 zł dotacji europejskich.

Mapa 44. Dotacje dla gmin^a na realizację projektów europejskich^b na 1 mieszkańca w 2019 r.
Map 44. Grants for gminas^a for the implementation of European projects^b per capita in 2019

a Dotacje dla miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej. b Dane dotyczą dotacji z paragrafów 200 i 620 oraz 205 i 625 klasyfikacji dochodów i wydatków budżetowych. c Bez gminy Boguszów-Gorce, która nie przekazała sprawozdań budżetowych do Ministerstwa Finansów.

a Grants for cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat parts. b Data relate to grants from paragraphs 200 and 620 as well as 205 and 625 of the classification of budgetary revenue and expenditure. c Excluding the gmina of Boguszów-Gorce, which did not submit budget reports to the Ministry of Finance.

W 2019 r. JST otrzymały również subwencję ogólną z budżetu państwa w wysokości 8477,3 mln zł, stanowiącą 18,3% ogółu dochodów (o 0,1 p. proc. więcej niż przed rokiem). Największą składową subwencji ogólnej (80,6%) stanowiła część oświatowa w kwocie 6831,5 mln zł. Subwencja ogólna miała największy udział w dochodach budżetów powiatów (35,5%), a znacznie mniejszy w budżetach gmin (21,8%), miast na prawach powiatu (14,5%) i województwa (3,0%). W odniesieniu do 2018 r. subwencja ogólna JST była wyższa o 745,2 mln zł (tj. o 9,6%), w tym subwencja oświatowa – o 611,7 mln zł (o 9,8%).

7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego

7.2. Expenditure of local government units

W 2019 r. jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli zrealizowały wydatki wyższe niż przed rokiem, przy czym relatywnie najbardziej wzrosły wydatki budżetu województwa. W strukturze wydatków zmniejszył się udział wydatków majątkowych na rzecz wydatków bieżących. W skali roku zmniejszyła się zarówno wartość wydatków inwestycyjnych, jak i ich udział w wydatkach ogółem.

Jednostki samorządu terytorialnego (JST) województwa mazowieckiego zrealizowały w 2019 r. wydatki ogółem w wysokości 46943,0 mln zł. W tej kwocie największy udział miały wydatki miast na prawach powiatu (22141,8 mln zł) i gmin (17795,5 mln zł), a znacznie mniejszy udział – powiatów (3778,2 mln zł) i województwa (3227,5 mln zł).

W porównaniu z 2018 r. wydatki ogółem JST były wyższe o 4233,7 mln zł, tj. o 9,9%. Większy niż przeciętnie wzrost wydatków odnotowano w budżecie województwa (o 22,3%) i w budżetach miast na prawach powiatu (o 11,4%), natomiast mniejszy w budżetach gmin (o 7,6%) i powiatów (o 3,6%).

Wydatki ogółem JST w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 8675 zł i w odniesieniu do 2018 r. były wyższe o 754 zł, tj. o 9,5%. Jednostki poszczególnych szczebli samorządu terytorialnego znacznie różnią się między sobą wielkością omawianego wskaźnika. W miastach na prawach powiatu i gminach osiąga on znacznie wyższe wartości niż w powiatach i województwie.

Tablica 46. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego
Table 46. Expenditure of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN			udział wydatków inwestycyjnych w % ogółu wydatków share of investment expenditure in % of total expenditure	
Ogółem Total	5509	5973	7921	8675	15,7
Gminy ^a Gminas ^a	3023	3491	5239	5621	16,3
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	6600	6996	8898	9861	12,3
Powiaty Powiats	903	934	1155	1193	19,2
Województwo Voivodship	477	486	489	596	31,3

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding gminas which are also cities with powiat status.

Głównym obciążeniem dla budżetów JST są wydatki bieżące – w 2019 r. wyniosły one 39350,5 mln zł, stanowiąc 83,8% wydatków ogółem (o 2,2 p. proc. więcej niż przed rokiem). Wydatki bieżące miały największy udział w wydatkach budżetów miast na prawach powiatu (87,0%), a nieco mniejszy w budżetach gmin (83,4%), powiatów (80,6%) i województwa (68,0%). Z ogółu wydatków bieżących najwięcej przeznaczono na wynagrodzenia i pochodne od nich (14297,8 mln zł) oraz na zakup materiałów i usług (9588,3 mln zł). Wymienione rodzaje wydatków stanowiły odpowiednio 30,5% i 20,4% ogółu wydatków.

W porównaniu z rokiem poprzednim wydatki bieżące JST były wyższe o 4510,0 mln zł, tj. o 12,9%. Wydatki na wynagrodzenia (wraz z pochodnymi) wzrosły o 1303,3 mln zł (o 10,0%), a wydatki na zakup materiałów i usług – o 410,1 mln zł (o 4,5%).

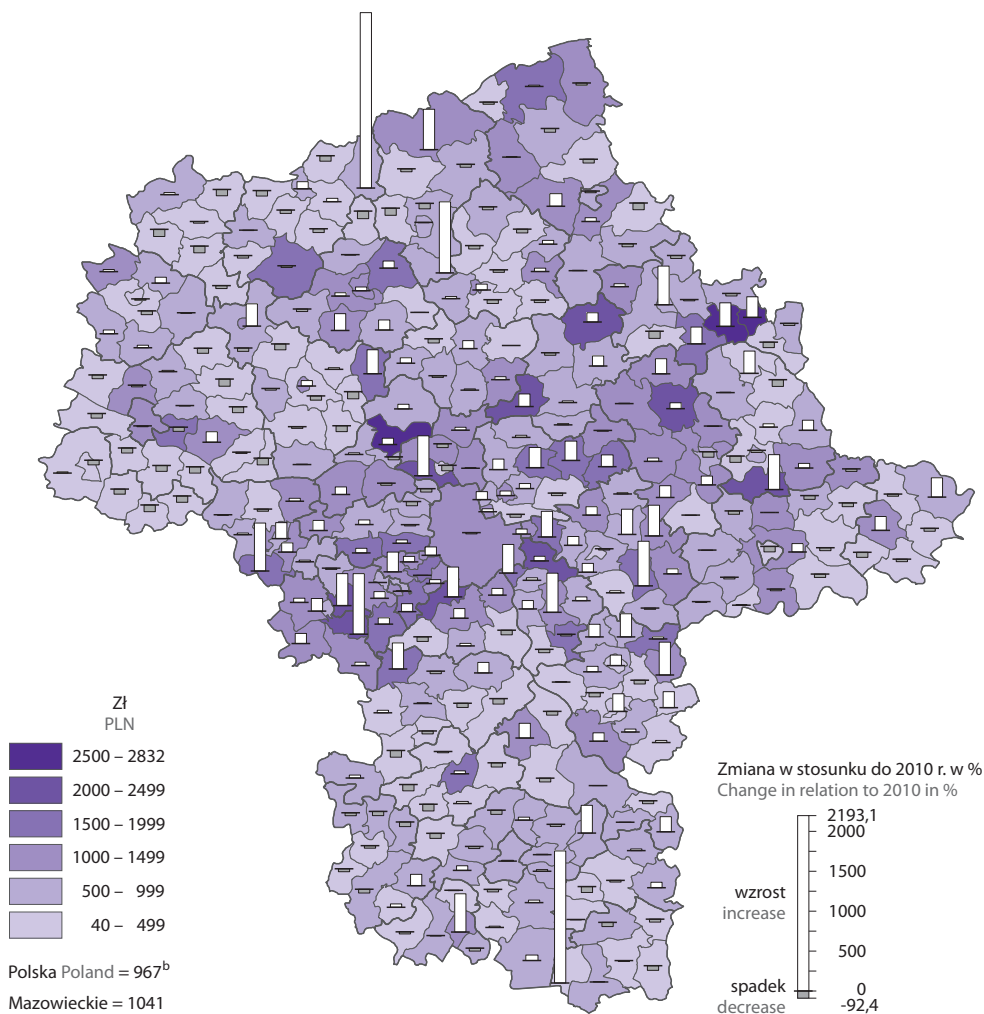

Oprócz wydatków bieżących jednostki samorządu terytorialnego zrealizowały w 2019 r. wydatki majątkowe w kwocie 7592,5 mln zł, z czego niemal całość (97,1%) stanowiły wydatki inwestycyjne – 7369,5 mln zł. Wydatki inwestycyjne stanowiły 15,7% ogółu wydatków JST (o 2,1 p. proc. mniej niż w 2018 r.). Udział ten był największy w budżecie województwa (31,3%), a w dalszej kolejności w budżetach powiatów (19,2%), gmin (16,3%) i miast na prawach powiatu (12,3%).

W porównaniu z rokiem poprzednim wydatki majątkowe JST były niższe o 276,3 mln zł, w tym wydatki inwestycyjne – o 250,9 mln zł. Oznacza to odpowiednio spadek o 3,5% i o 3,3%.

Wydatki inwestycyjne budżetów JST w przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtowały się w 2019 r. na poziomie 1362 zł. W gminach było to przeciętnie 918 zł (od 40 zł w gminie Staroźreby do 3832 zł w gminie Zaręby Kościelne), natomiast w miastach na prawach powiatu – 1216 zł (od 360 zł w Siedlcach do 1304 zł w m.st. Warszawie). W powiatach omawiany wskaźnik wyniósł średnio 229 zł (od 71 zł w siedleckim do 795 zł w przasnyskim). Z budżetu województwa na każdego mieszkańca przypadało 187 zł wydatków inwestycyjnych.

Mapa 45. Wydatki inwestycyjne budżetów gmin^a na 1 mieszkańca w 2019 r.
Map 45. Investment expenditure of budgets of gminas^a per capita in 2019

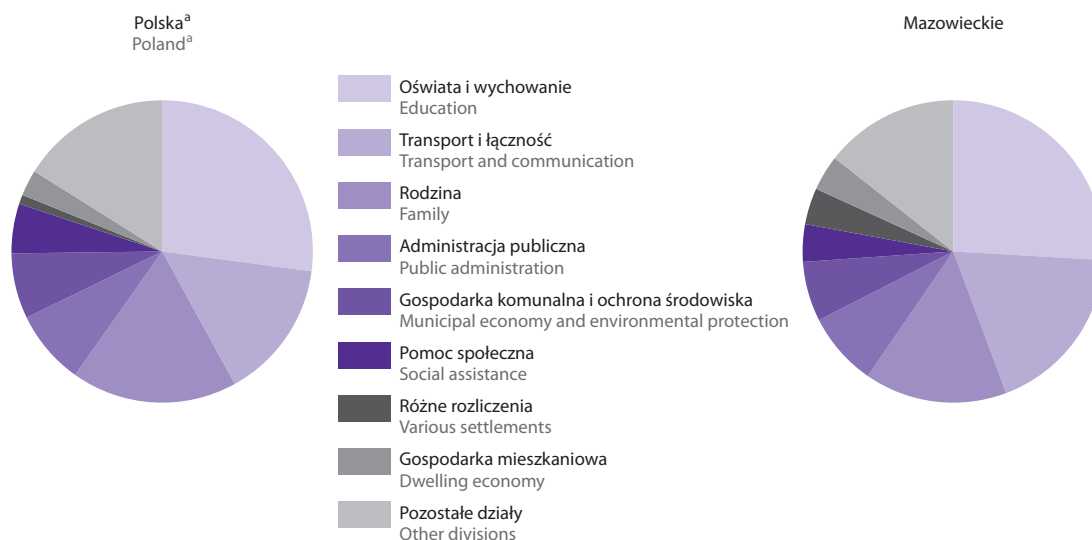
a Wydatki miast na prawach powiatu dotyczą zadań statutowych gmin i powiatów. b Bez gminy Boguszków-Gorce, która nie przekazała sprawozdań budżetowych do Ministerstwa Finansów.

a Expenditure of cities with powiat status concerns the statutory tasks of gminas and powiats. b Excluding the gmina of Boguszków-Gorce, which did not submit budget reports to the Ministry of Finance.

W 2019 r. około 1/4 (25,2%) ogółu wydatków inwestycyjnych JST została sfinansowana dzięki dotacjom inwestycyjnym; rok wcześniej nieco więcej, bo 27,4%. Największy udział dotacji w wydatkach inwestycyjnych miał miejsce w budżetach powiatów (34,4%). Omawiana relacja mniej korzystna była w budżetach gmin (25,6%), miast na prawach powiatu (24,7%) i województwa (19,3%).

Wykres 78. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego według działów w 2019 r.
Chart 78. Expenditure of local government units budgets by divisions in 2019

a Bez gminy Boguszów-Gorce, która nie przekazała sprawozdań budżetowych do Ministerstwa Finansów.
a Excluding the gmina of Boguszów-Gorce, which did not submit budget reports to the Ministry of Finance.

Analizując wydatki JST według działów, można stwierdzić, że 8 działów (spośród 34 ujętych w klasyfikacji budżetowej) skupia ponad 85% ogółu wydatków. Największy udział mają „Oświata i wychowanie” (w 2019 r. – 25,9%) oraz „Transport i łączność” (18,4%). Ważną pozycję w wydatkach zajmuje również dział „Rodzina” ze średnim udziałem 15,3%, „Administracja publiczna” – 7,9%, a także „Gospodarka komunalna i ochrona środowiska” – 6,4%.

Wydatki w dziale „Oświata i wychowanie” miały największy udział w budżetach gmin i powiatów (stanowiąc odpowiednio 31,5% i 27,0% wydatków ogółem), natomiast wydatki w dziale „Transport i łączność” – w budżecie województwa i budżetach miast na prawach powiatu (stosownie 39,0% i 23,1%). Wydatki w dziale „Rodzina” realizowane były głównie przez gminy i miasta na prawach powiatu, stanowiąc 24,5% oraz 11,9% ogółu wydatków tych jednostek. Różna struktura wydatków jednostek poszczególnych szczególnie samorządu wynika z odmienności przypisanych im zadań.

Strukturę wydatków ogółem JST według działów cechuje duża stabilność. Różnice do 2018 r. były dość niewielkie i zawierały się w przedziale od minus 2,2 p. proc. do plus 2,2 p. proc. Zmiany te nie miały istotnego wpływu na kolejność działów w strukturze.

7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

7.3. Result of budgets of local government units

W 2019 r. wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego był ujemny, podobnie jak rok wcześniej. Relacja deficytu do dochodów ogółem ukształtowała się na poziomie około 1%. Znacznie wzrosła liczba jednostek z nadwyżką budżetową, natomiast zmalała tych z deficytem budżetowym.

Rok budżetowy 2019 jednostki samorządu terytorialnego (JST) województwa mazowieckiego zamknęły deficytem w wysokości 536,7 mln zł (wobec deficytu 275,9 mln zł w 2018 r.). Na tę kwotę złożył się przede wszystkim deficyt budżetów miast na prawach powiatu (669,0 mln zł) i gmin (127,6 mln zł) oraz nadwyżka budżetowa powiatów (167,9 mln zł) i województwa (91,9 mln zł).

W porównaniu z rokiem poprzednim deficyt budżetów gmin był ponad 6 razy niższy, natomiast nadwyżka budżetu województwa – 3,5 razy niższa. Budżety miast na prawach powiatu miały w 2019 r. wynik ujemny, podczas gdy przed rokiem – dodatni, natomiast budżety powiatów – odwrotnie.

Tablica 47. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego
Table 47. Result of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	w mln zł in million PLN				relacja do dochodów ogółem w % relation to total revenue in %
Ogółem Total	-2733,5	1744,0	-275,9	-536,7	-1,2
Gminy ^a Gminas ^a	-602,0	214,7	-807,9	-127,6	-0,7
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	-1941,0	1338,1	275,3	-669,0	-3,1
Powiaty Powiats	-134,8	15,8	-69,3	167,9	4,3
Województwo Voivodship	-55,6	175,3	326,1	91,9	2,8

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding gminas which are also cities with powiat status.

W 2019 r. deficyt budżetów JST w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniósł przeciętnie 99 zł, przy czym w miastach na prawach powiatu było to 298 zł, a w gminach – 40 zł. Nadwyżka w powiatach osiągnęła 53 zł na osobę, a w budżecie województwa – 17 zł.

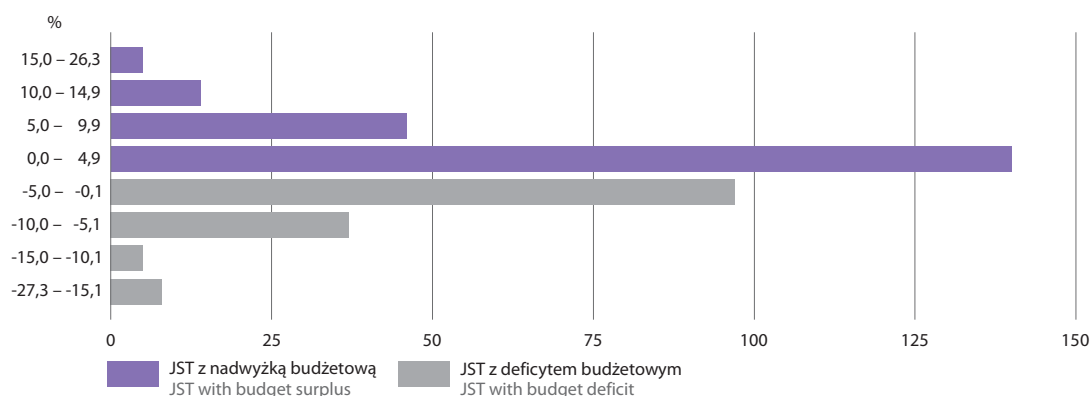
Relacja deficytu JST do dochodów ogółem wyniosła 1,2%. W miastach na prawach powiatu relacja ta wyniosła 3,1%, natomiast w gminach – 0,7%. W powiatach stosunek nadwyżki do dochodów ogółem osiągnął poziom 4,3%, a w województwie – 2,8%.

Na 352 funkcjonujące w naszym województwie jednostki samorządu terytorialnego w 147 wystąpił deficyt budżetowy, co stanowiło 41,8% ogółu. W 13 jednostkach relacja deficytu do wykonanych dochodów przekroczyła 10%. Nadwyżkę odnotowało 205 jednostek (58,2%), przy czym w 19 nadwyżka była większa niż 10% dochodów.

Dla porównania rok wcześniej deficyt miało 267 jednostek (75,9% ogółu), a nadwyżkę – 85 jednostek (24,1%). Ponad 10-procentowy deficyt wystąpił w 64 jednostkach, a równie dużą nadwyżkę osiągnęła tylko jedna jednostka.

Wykres 79. Liczba jednostek samorządu terytorialnego według relacji wyniku budżetowego do dochodów ogółem w 2019 r.

Chart 79. Number of local government units by relation of the budget result to total revenue in 2019

W 2019 r. spośród 309 gmin województwa mazowieckiego w 175 nie wydatkowano wszystkich środków budżetowych, a w 134 wydatki przekroczyły dochody. Gminą z relatywnie największym deficytem były Zaręby Kościelne, gdzie wydatki przewyższyły dochody o 27,3%. Z kolei gminą, która w stosunku do swoich dochodów osiągnęła największą nadwyżkę budżetową był Troszyn (relacja 22,2%).

Deficyt budżetowy miały 3 miasta na prawach powiatu, przy czym relatywnie najwyższy był on w Radomiu (w wysokości 5,4% ogółu dochodów); 2 miasta (Płock i Siedlce) odnotowały nadwyżkę (odpowiednio 1,4% i 1,0% dochodów).

Wśród 37 powiatów omawianego województwa w 27 wystąpiła nadwyżka budżetowa, a w 10 odnotowano deficyt. Stosunkowo największa nadwyżka budżetowa wystąpiła w powiecie siedleckim (gdzie dochody o 26,3% przekroczyły wydatki), natomiast największy deficyt osiągnął powiat przasnyski (4,8% ogółu dochodów).

7.4. Projekty dofinansowane z Unii Europejskiej z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności

7.4. Projects co-financed by the European Union from structural funds and the Cohesion Fund

Udział dofinansowania ze środków Unii Europejskiej projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na terenie województwa mazowieckiego był niższy niż przeciętnie w kraju. Najwięcej środków było przeznaczonych na projekty zrealizowane w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

Umowa Partnerstwa jest dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w ramach trzech polityk unijnych: polityki spójności, wspólnej polityki rolnej (WPR) i wspólnej polityki rybołówstwa (WPRyb) w Polsce w latach 2014–2020. Instrumentami realizacji Umowy Partnerstwa są krajowe programy operacyjne (KPO) i regionalne programy operacyjne (RPO).

Do końca grudnia 2020 r. całkowita wartość projektów zrealizowanych na terenie województwa mazowieckiego w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 wyniosła 64,4 mld zł, co stanowiło 12,6% wartości całkowitej w Polsce (nie wliczając środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna).

Ponad połowę (54,6%) omawianej kwoty, tj. 35,2 mld zł pochodziło z budżetu Unii Europejskiej. W kraju udział dofinansowania ze środków wspólnotowych był o 6,1 p. proc. wyższy i wyniósł 60,7%. Na 1 mieszkańca województwa mazowieckiego przypadało przeciętnie 11864 zł, tj. o 1484 zł mniej niż średnio w kraju.

Tablica 48. Wartość całkowita projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na terenie województwa do 31 grudnia 2020 r.^a

Table 48. The total value of projects implemented under the Partnership Agreement 2014–2020 in the Voivodship until 31 December 2020^a

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym dofinansowane ze środków Unii Europejskiej Of which co-financing from the European Union resources	Polska=100 Poland=100	Na 1 mieszkańca ^b w zł Per capita ^b in PLN
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	64363,5	35165,1	12,6 ^c	11864
programy operacyjne: operational programmes:				
Infrastruktura i Środowisko Infrastructure and Environment	44852,0	22605,5	21,0	8268
Inteligentny Rozwój Smart Growth	5548,7	3076,1	8,6	1023
Polska Cyfrowa Digital Poland	700,8	391,0	4,9	129
Wiedza Edukacja Rozwój Knowledge Education Development	1331,5	1134,0	5,7	245
Regionalne Programy Operacyjne Regional Operational Programmes	11930,4	7958,5	6,5	2199

a Dane szacunkowe; miejsce realizacji projektu zgodnie z umową o dofinansowanie; dane dotyczą podpisanych umów o dofinansowanie; bez środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna. b Do przeliczeń przyjęto ludność według stanu w dniu 31 grudnia 2020 r. c Dla Polski łącznie ze środkami Programu Operacyjnego Polska Wschodnia.

Źródło: dane Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej.

a Estimated data; place of project implementation in accordance with the financing agreement; data relate to signed co-financing agreements; without the funds of the Technical Assistance Operational Programme. b Population as of 31 December 2020. c For Poland, together with the funds of the Operational Programme Eastern Poland.

Source: data of the Ministry of Funds and Regional Policy.

Fundusze strukturalne (tj. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego – EFRR i Europejski Fundusz Społeczny – EFS) oraz Fundusz Spójności (FS) w różnym stopniu wspierały projekty w ramach poszczególnych programów operacyjnych. Spośród zrealizowanych w województwie mazowieckim największą wartość (44,9 mld zł) miały projekty Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Stanowiły one 69,7% wartości całkowitej wszystkich projektów w województwie oraz 21,0% wszystkich projektów w tym programie w Polsce. Wartość umów/decyzji w pozostałych programach operacyjnych była znacznie niższa i wyniosła: 5,5 mld zł dla PO Inteligentny Rozwój, 1,3 mld zł dla PO Wiedza Edukacja Rozwój i 0,7 mld zł dla PO Polska Cyfrowa. Ich udział w kraju zawierał się w granicach od 4,9% do 8,6%. Najwyższe dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej (na poziomie 85,2%) uzyskały projekty w Programie Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój. Wartość projektów zrealizowanych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO Województwa Mazowieckiego i RPO Województwa Dolnośląskiego) wyniosła 11,9 mld zł i stanowiła 6,5% wszystkich RPO w Polsce.

Tylko część środków publicznych przekazanych na realizację wymienionych programów operacyjnych jest realizowana przez samorządy, natomiast pozostałe trafiają bezpośrednio do sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), fundacji, stowarzyszeń, uczelni, szkół itp.

Należy podkreślić, że opisane wartości projektów to nie są wszystkie środki europejskie wykorzystywane w województwie. Nie obejmują one:

- funduszy z formalnie już zakończonych poprzednich ram finansowych 2007–2013, lecz jeszcze później w niewielkim stopniu wykorzystywanych,
- środków pozaunijnych z Norweskiego Mechanizmu Finansowego (NMF; tzw. Funduszu Norweskiego) i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (MF EOG),
- projektów unijnych na lata 2014–2020 realizowanych poza funduszami strukturalnymi i Funduszem Spójności, czyli poza Umową Partnerstwa i pieczęcią Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej (np. realizowanych z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – EFRROW).

Rozdział 8

Chapter 8

Wybrane dane o województwie mazowieckim

Selected data on Mazowieckie Voivodship

Lp.	Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
1	Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska (ceny bieżące) w tys. zł	1267526,6	1311203,6	984968,5	1541995,3	2150468,7
2	Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej (ceny bieżące) w tys. zł	597478,4	299913,6	267909,5	257185,5	421733,6
3	Ścieki komunalne odprowadzone na 1 mieszkańca w dan³	0,045	0,039	0,038	0,038	0,038
4	Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w odpadach komunalnych zebranych ogółem w %	8,9	11,1	12,2	14,6	17,7
5	Przyrost naturalny na 1000 ludności	1,40	0,79	0,53	0,21	0,68
6	Urodzenia żywe na 1000 ludności	11,56	10,86	10,82	10,44	10,73
7	Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności	2,54	2,72	2,51	2,52	2,46
8	Wskaźnik starości demograficznej w %	14,4	14,7	15,0	15,4	15,8
9	Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego ^b na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat	723	752	759	797	878
10	Wskaźnik zatrudnienia ^c według BAEL w %	53,7	54,9	55,4	54,9	57,1
11	Współczynnik aktywności zawodowej ^c według BAEL w %	58,0	59,5	60,2	59,7	61,5
12	Stopa bezrobocia ^c według BAEL w %	7,4	7,9	8,0	8,0	7,2
13	Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan w dniu 31 grudnia)	110	119	114	101	62
14	Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw ^d w zł	4227,93	4407,27	4530,27	4647,18	4845,32
15	Przeciętna w roku liczba emerytów i rencistów w tys.	1174,5	1158,0	1143,1	1133,0	1120,0
16	Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł	1637,58	1719,97	1813,14	1915,22	1991,73
17	Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	1615	1633	1710	1690	1704
18	Wskaźnik zasięgu ubóstwa w gospodarstwach domowych w % osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej granicy ubóstwa skrajnego	4,3	4,7	4,7	5,7	5,2
19	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w %	7,6	6,9	6,8	7,0	6,5
20	Dzieci przebywające w żłobkach ^e i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3	28,6	35,8	41,7	53,8	68,5
21	Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	391,7	394,6	398,5	402,3	406,2
22	Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w m³	35,9	36,5	36,1	36,2	36,3
23	Porady lekarskie udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej ^f na 1 mieszkańca	6,5	6,8	7,1	7,3	7,4

a Do obliczenia ogólnego salda migracji w przypadku migracji zagranicznych przyjęto dane za 2014 r. b Od roku szkolnego 2013/14 łącznie z dziećmi pracujących przekracza 9 osób. c łącznie z oddziałami żłobkowymi oraz w latach 2017–2019 żłobkami przyzakładowymi. d Od 2012 r. łącznie z danymi a In calculating the total net migration in case of the international migration data for 2014 was adopted. b Since 2013/14 school year, including children nursery wards as well as in 2017–2019 workplace nurseries. f Since 2012, data have included health care of the Ministry of National Defence, the Ministry of

2015	2016	2017	2018	2019	2020	Specification	No.
2205483,1	1003306,2	832891,4	1477485,5	2381112,7	.	Outlays on fixed assets in environmental protection (current prices) in thousand PLN	1
437782,7	216753,5	276227,9	338472,3	392448,1	.	Outlays on fixed assets in water management (current prices) in thousand PLN	2
0,038	0,039	0,040	0,041	0,041	.	Industrial wastewater discharged per capita in dam ³	3
25,0	26,4	26,5	26,4	28,1	.	Share of municipal waste collected separately in total municipal waste in %	4
0,45	0,88	0,86	0,33	0,35	-1,99	Natural increase per 1,000 population	5
10,76	11,12	11,51	11,22	11,01	10,45	Live births per 1,000 population	6
2,31 ^a	2,42	2,52	3,10	3,34	2,25	Internal and international net migration for permanent residence per 1,000 population	7
16,2	16,7	17,2	17,7	18,1	18,5	Old age ratio in %	8
.	858	921	949	949	.	Children attending pre-primary education establishments ^b per 1,000 children aged 3–6	9
57,3	56,6	57,2	58,1	58,4	58,0	Employment rate ^c by LFS in %	10
61,2	59,9	60,1	60,4	60,3	60,1	Activity rate ^c by LFS in %	11
6,4	5,5	4,8	3,8	3,1	3,4	Unemployment rate ^c by LFS in %	12
42	31	19	25	27	39	Registered unemployed persons per job offer (as of 31 December)	13
4991,77	5165,96	5427,50	5796,51	6095,17	6347,01	Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector ^d in PLN	14
1122,4	1128,2	1133,4	1174,7	1189,1	1197,9	Annual average number of retirees and pensioners in thousands	15
2047,16	2085,81	2141,25	2239,18	2349,78	2487,78	Average monthly gross retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN	16
1756	1781	1912	2032	2108	.	Average monthly available income per capita in households in PLN	17
4,1	3,2	3,0	4,3	3,7	.	Poverty rate in households in % of persons in households with expenditure below extreme poverty line	18
6,0	5,5	4,8	4,4	3,9	.	Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in %	19
77,5	86,6	94,8	111,1	135,1	.	Children staying in nurseries ^e and children's clubs per 1,000 children up to the age of 3	20
410,1	415,2	420,4	426,2	432,3	.	Dwelling stocks per 1,000 population (as of 31 December)	21
37,9	37,9	37,7	39,6	39,7	.	Consumption of water from water supply system in households per capita in m ³	22
7,5	7,8	7,9	8,0	8,2	.	Doctor's consultation provided within the scope of out-patient health care ^f per capita	23

przebywającymi w placówkach wykonujących działalność leczniczą. c Przeciętne w roku. d Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba o placówkach podległych resortom obrony narodowej, spraw wewnętrznych i administracji.

staying in the units performing health care activities. c Annual average. d Data concern economic entities employing more than 9 persons. e Including Interior and Administration.

SELECTED DATA ON MAZOWIECKIE VOIVODSHIP

Lp.	Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
1	Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej ^f (stan w dniu 31 grudnia)	2178	1853	1832	1819	1779
2	Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^g w %	94,7	95,1	96,1	96,1	96,4
3	Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych ^g w %	4,4	4,1	3,2	3,3	3,0
4	Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych (ceny bieżące) ^g w mln zł	29917,4	32508,0	31135,6	35672,4	41345,5
5	rok poprzedni=100 (ceny bieżące)	94,1	108,7	95,8	114,6	115,9
6	Nakłady wewnętrzne ^h na działalność badawczą i rozwojową (ceny bieżące) na 1 mieszkańca w zł	808	886	923	1072	1218
7	Sprzedaż detaliczna towarów (ceny bieżące) ^d – rok poprzedni=100	100,8	110,0	105,7	99,2	100,7
8	Drogi powiatowe i gminne o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej (stan w dniu 31 grudnia) w km	79,7	82,2	83,2	84,2	85,9
9	Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w %	4,5	5,3	7,7	7,8	8,3
	Udział dochodów własnych w dochodach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %:					
10	ogółem	61,9	61,3	60,0	62,3	61,7
11	gminy ⁱ	49,4	49,1	49,2	51,8	52,9
12	miasta na prawach powiatu	75,4	73,4	70,5	73,6	71,5
13	powiaty	32,8	33,3	34,0	34,9	35,8
14	województwo	69,3	72,6	69,6	69,8	66,2
	Dotacje inwestycyjne ogółem ^k dla jednostek samorządu terytorialnego w mln zł:					
15	ogółem	1425,5	1918,9	2289,6	1538,8	2396,7
16	gminy ⁱ	447,5	659,9	639,6	418,6	478,1
17	miasta na prawach powiatu	447,8	763,6	1220,9	757,8	1315,0
18	powiaty	267,7	218,2	139,9	144,4	207,0
19	województwo	262,5	277,1	289,2	218,0	396,7
	Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %:					
20	ogółem	22,1	19,0	17,2	15,9	18,1
21	gminy ⁱ	24,1	21,9	18,2	17,6	18,7
22	miasta na prawach powiatu	21,5	16,5	16,5	14,6	17,2
23	powiaty	23,8	17,2	13,1	13,2	16,8
24	województwo	16,4	23,8	21,7	20,5	23,3
	Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego w mln zł:					
25	ogółem	-2733,5	-1613,2	-632,8	-58,2	151,6
26	gminy ⁱ	-602,0	-321,1	87,9	14,2	-51,6
27	miasta na prawach powiatu	-1941,0	-1101,2	-724,1	-30,9	240,6
28	powiaty	-134,8	-53,1	-23,1	-14,6	1,2
29	województwo	-55,6	-137,7	26,5	-26,9	-38,6

d Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. f Od 2012 r. łącznie z danymi o placówkach podległych resortom amortyzacji środków trwałych. i Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu. k Suma wszystkich typów dotacji inwestycyjnych.

d Data concern economic entities employing more than 9 persons. f Since 2012, data have included health care of the Ministry of National Defence, i Excluding gminas which are also cities with powiat status. k Sum of all types of investment grants.

WYBRANE DANE O WOJEWÓDZTWIE MAZOWIECKIM

2015	2016	2017	2018	2019	2020	Specification	No.
1748	1677	1615	1618	1610	.	Population per out-patient health care unit ^f (as of 31 December)	1
95,7	95,1	94,5	95,4	95,4	95,2	Cost level indicator in non-financial enterprises ^g in %	2
3,6	4,1	4,7	3,7	3,7	3,8	Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^g in %	3
47791,1	37671,3	40808,1	46896,0	50991,5	51724,1	Investment outlays of non-financial enterprises (current prices) ^g in million PLN	4
115,6	78,8	108,3	114,9	108,7	101,4	previous year=100 (current prices)	5
1301	1284	1483	1762	2012	.	Intramural expenditures ^h on research and development (current prices) per capita in PLN	6
95,6	101,1	108,0	106,4	107,4	92,9	Retail sale of goods (current prices) ^d – previous year=100	7
87,4	89,0	91,6	93,4	94,8	.	District and communal roads with hard surface per 100 km ² of total area (as of 31 December) in km	8
7,9	5,9	6,6	4,8	5,4	.	Share of renewable energy sources in production of electricity in %	9
						Share of own revenue in total revenue of local government units in %:	
62,8	60,3	60,3	60,2	58,9	.	total	10
52,2	46,7	45,9	45,6	45,8	.	gminas ⁱ	11
73,9	71,3	71,4	71,2	68,4	.	powiats	12
37,6	39,7	40,1	40,3	44,3	.	cities with powiat status	13
64,6	82,3	86,1	86,8	84,5	.	Voivodship	14
						Total investment grants ^k for local government units in million PLN:	
2362,1	1315,2	1064,0	2084,4	1859,8	.	total	15
683,2	362,6	301,1	845,0	742,9	.	gminas ⁱ	16
858,9	667,5	501,0	800,6	673,2	.	powiats	17
204,7	159,3	208,5	343,4	249,1	.	cities with powiat status	18
615,3	125,8	53,4	95,4	194,7	.	Voivodship	19
						Share of investment expenditure in total expenditure of local government units in %:	
16,0	11,5	14,3	17,8	15,7	.	total	20
18,3	13,2	15,8	21,1	16,3	.	gminas ⁱ	21
11,1	8,7	11,6	13,1	12,3	.	powiats	22
16,0	15,4	18,2	22,7	19,2	.	cities with powiat status	23
35,2	17,6	20,1	25,8	31,3	.	Voivodship	24
						Result of budgets of local government units in million PLN:	
1744,0	1485,3	261,8	-275,9	-536,7	.	total	25
214,7	435,6	-175,3	-807,9	-127,6	.	gminas ⁱ	26
1338,1	938,4	200,9	275,3	-669,0	.	powiats	27
15,8	56,2	-14,8	-69,3	167,9	.	cities with powiat status	28
175,3	55,1	251,1	326,1	91,9	.	Voivodship	29

obrony narodowej, spraw wewnętrznych i administracji. g Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. h Bez the Ministry of Interior and Administration. g Data concern economic entities employing more than 49 persons. h Excluding depreciation of fixed assets.

Rozdział 9

Chapter 9

Wybrane dane o m.st. Warszawie

Selected data on m.st. Warszawa

Lp.	Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
	Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w tonach/rok:					
1	gazowych	6721239	6161233	6259259	6197820	5765010
2	pyłowych	962	968	856	849	867
3	Odpady wytworzone ^a w tys. t	2133,1	4029,4	2807,8	3243,3	3919,5
4	Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca w kg	399	348	320	307	301
5	Przyrost naturalny na 1000 ludności	1,19	0,75	0,20	-0,17	0,90
6	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym (stan w dniu 31 grudnia)	572	588	606	624	644
7	Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego ^b na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat	900	873	878	897	981
8	Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w dniu 31 grudnia) w %	3,5	3,7	4,3	4,8	4,2
9	Długotrwale bezrobotni w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych (stan w dniu 31 grudnia) w %	45,6	45,9	44,5	49,7	55,3
10	Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan w dniu 31 grudnia)	37	42	49	30	20
11	Liczba osób na 1 przychodnię ^c (stan w dniu 31 grudnia)	2332	1659	1635	1601	1569
12	Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej ^c na 1 mieszkańca	8,4	9,2	9,9	10,1	10,4
13	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w %	3,7	3,4	3,3	3,1	3,0
14	Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach ^d i klubach dziecięcych w %	7,1	8,5	9,3	11,7	13,7
15	Miejsca w żłobkach ^d i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 (stan w dniu 31 grudnia)	70,6	88,0	96,1	121,8	143,7
16	Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych (stan w dniu 31 grudnia)	2,00	1,99	1,97	1,95	1,93
17	Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	202	200	207	215	221
18	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	129	122	125	127	127
19	Spółki handlowe na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	40	43	47	53	58
20	Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych ^e w %	4,9	4,4	3,3	3,7	4,0
21	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (ceny bieżące) ^f na 1 mieszkańca w zł	11564	11798	10508	10658	11564
22	Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	7,3	5,5	7,9	7,6	8,7
23	Dochody własne budżetu miasta na 1 mieszkańca w zł	4904	5119	5180	5539	5964
24	Wydatki majątkowe budżetu miasta na 1 mieszkańca w zł	1527	1258	1272	1100	1374

a W ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Od roku szkolnego 2013/14 łącznie z dziećmi przebywającymi w placówkach wykonujących z oddziałami żłobkowymi oraz w latach 2017–2019 żłobkami przyzakładowymi. c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących a During the year; excluding municipal waste. b Since 2013/14 school year, including children staying in the units performing health care activities. c Since 2017–2019 workplace nurseries. e Data concern economic entities employing more than 49 persons. f Data concern economic entities in employing more

2015	2016	2017	2018	2019	2020	Specification	No.
						Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in tonnes/year:	
5491012	5743078	5942604	5828386	5637881	.	gases	1
677	646	520	456	395	.	particulates	2
3278,6	2870,0	2983,2	3373,7	3164,1	.	Waste generated ^a in thousand tonnes	3
344	343	335	334	303	.	Mixed municipal waste collected per capita in kg	4
0,75	1,41	1,25	0,91	1,28	-0,84	Natural increase per 1,000 population	5
667	691	713	730	746	758	Non-working age population per 1,000 persons of working age (as of 31 December)	6
.	929	1000	1026	1015	.	Children attending pre-primary education establishments ^b per 1,000 children aged 3–6	7
3,3	2,6	2,0	1,5	1,3	1,8	Registered unemployment rate (as of 31 December) in %	8
55,1	55,3	52,1	46,7	40,3	39,4	Long-term unemployed persons in the total number of registered unemployed persons (as of 31 December) in %	9
12	11	9	13	19	39	Registered unemployed persons per job offer (as of 31 December)	10
1492	1404	1318	1305	1268	.	Population per 1 out-patients departments ^c (as of 31 December)	11
10,6	10,9	11,2	11,1	11,4	.	Medical consultations provided in out-patient health care ^c per capita	12
3,0	2,7	2,5	2,2	1,9	.	Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in %	13
14,8	15,6	17,4	19,0	22,3	.	Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries ^d and children's club in %	14
157,4	162,3	184,1	209,9	249,5	.	Places in nurseries ^d and children's clubs per 1,000 children up to the age of 3 (as of 31 December)	15
1,91	1,88	1,85	1,82	1,80	.	Population per dwelling in dwelling stocks (as of 31 December)	16
230	239	246	244	255	265	Entities of the national economy per 1,000 population (as of 31 December)	17
128	129	131	136	142	146	Natural persons conducting economic activity per 1,000 population (as of 31 December)	18
65	72	77	71	76	81	Commercial companies per 1,000 population (as of 31 December)	19
3,7	3,7	4,6	3,5	3,7	4,3	Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^e in %	20
13207	11448	14207	16421	17631	.	Investment outlays in enterprises (current prices) ^f per capita in PLN	21
7,6	11,5	11,6	13,2	12,1	13,1	Dwellings completed per 1,000 population	22
6371	6309	6618	7237	7308	.	Own revenue of the city budget per capita in PLN	23
773	742	1104	1237	1332	.	Property expenditure of the city budget per capita in PLN	24

działalność leczniczą. c Od 2012 r. łącznie z danymi o placówkach podległych resortom obrony narodowej, spraw wewnętrznych i administracji. d łącznie przekracza 49 osób. f Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji. 2012, data have included health care of the Ministry of National Defence, the Ministry of Interior and Administration. d Including nursery wards as well as in than 9 persons; according to investment location.